

วารสาร
พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์
Journal of Buddhistic Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)
ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2566) | Vol.8 No.3 (July-September 2023)

Approved by TCI during 2020 - 2024

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสถา
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2566)

Vol.8 No.3 (July – September 2023)

◇ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

◇ วัตถุประสงค์

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

◆ ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรากร

พระราชวิสุทธิกวี

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายบริหาร

ดร.สันติ อุนจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวิวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระมหาวิชาญ กนตสีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

พระครูวินัยธรรสุริยา สุริโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวรัตน์ บุญภิกษะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.สำเร็จ จันทุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ

ดร.พัชรี สุ่มเอนกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.ปิยะสุดา เพชรอาเวช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

◇ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาประทีน เขมจารี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◇ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโณ

พระมหาโยธิน มหาวิโร

นางจิตรา อุนจะนำ

นายวิทยา ระน้อมบำรุง

นางสาวละออง สิทธิฤกษ์

นางสาวปิยารัตน์ นาคพุ่ม

◇ ออกแบบปก

พระนันท์ชัย นนทขโย

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

◇ จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

◇ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เมตตาพร

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

◇ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Sociology) เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 (ถึง 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งฉบับนี้ ย่างเข้าสู่ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2566 ทางกองบรรณาธิการ ได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสาร ให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความในฉบับที่ 8 ปีที่ 3 นี้มีบทความทั้งหมด 17 เรื่อง ทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลาย สถาบันการศึกษา

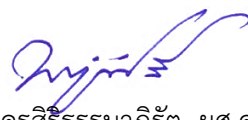
ปัจจุบันการอุดมศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “การเรียนรู้ ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูง การจัดการศึกษาจึง จำเป็นต้องปรับตัวให้มีความหลากหลายในกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึง วิธีการวัดประเมินและผลที่เชื่อในศักยภาพของคนทุกคนที่จะค้นหาและพัฒนาตนเองได้ ใน กระบวนการเรียนรู้จึงย่อมไม่มี “สูตรสำเร็จรูป” ตายตัว หากแต่แปรผันและปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามสภาพบุคคล บริบทเศรษฐกิจ และภูมิสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของทุกภาคส่วนในพื้นที่และชุมชน

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสาร ฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกาย ความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการ พัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบาย ประเทศไทย 4.0

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขออนุโมทนาขอบคุณ ต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความ กรูณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้อง

ขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย และออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ thammarat.yo@mbu.ac.th ทางกองบรรณาธิการ ขออ้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(พระครูสิริธรรมาภิจิต, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนกลุ่มในสังคม SOCIALIZATION PROCESS THROUGHOUT AGENCIES OF SOCIAL GROUP กัญญา วงศ์เวชกุล และพระครูปลัดสวริศร์ สุทธิมนโน (ด้านประสิทธิ์)	1
การขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา SOCIALIZATION THROUGHOUT THE BUDDHIST PROCESS พระครูปลัดคุณสังฆกิจ (เถาถวิล) และพระมหามานพ ปภัสสร (ขุนแก้ว)	18
การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 THE EVALUATION OF THE HEALTH PROMOTING SCHOOL PROJECT OF RAJAPRAJANUKROH SCHOOL 5, NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 จันสุตา จันทรงษ์ และอรรครา ธรรมาธิกุล	33
การประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐตามแนวคิดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 AN EVALUATION OF DRIVING PRACHARATH SCHOOL ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY WATSAMASUWAN SCHOOL SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 จุฑามาศ มาลาทอง และประกอบ ใจมั่น	47
การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคี อนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model AN EVALUATION OF MORAL AND ETHICS PROJECT ACCORDING TO SAMAKKHEE ANUSON SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 WITH CIPP MODEL เอนก ปิ่นมั่งกร, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง	60

สารบัญ (ต่อ)

- แนวทางทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของ
สถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุราษฎร์ธานี เขต 3 77

GUIDELINES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN THE PREPARATION OF LOCAL
CURRICULUM OF CHAIBURI NETWORK FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ชยุตพงศ์ สมจริง, พระปลัดโฆสิต โฆสิตโต และบุญเลิศ วีระพรกานต์

- ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
การจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4 91

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHER
EFFECTIVENESS IN LEARNING MANAGEMENT UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

จารุรัตน์ บุญฤกษ์, กษมา ศรีสุวรรณ และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

- ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 107

CREATIVE LEADERSHIP FOR TEACHER PERFORMANCE MOTIVATION IN INSTITUTIONS
UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สรายุทธ ชูยก, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และกษมา ศรีสุวรรณ

- แก่นธรรมในพระพุทธศาสนาสู่การศึกษาในยุคปัจจุบัน 123

DHARMAS OF BUDDHISM TO CURRENT STUDIES

เอกชัย แซ่ลิ้ม, พระครูบวรชัยวัฒน์, พระอนุรักษ์ อนุรกขิโต, อาทิตย์ อินทรภักดี
และธเนศ นกเพ็ชร

- ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 2 135

21ST CENTURY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TO
MOTIVATION AND PERFORMANCE OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กมลพัชร พงศ์เชียงใหม่, พระปลัดโฆสิต โฆสิตโต และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

สารบัญ (ต่อ)

- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** 153

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE AGE OF EDUCATION 4.0 ACCORDING TO THE OPINIONS OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นิจสิริ ประแก้ว, เกศริน มนูญผล และสรัญญา แสงอัมพร

- ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช** 167

LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AFFECTING THE EFFECTIVENESS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

สมิตานันท์ ภิรมย์รักษ์ สรัญญา แสงอัมพร สันติ อุณจะนำ

- ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช** 183

A SYSTEM OF TEAM TEACHING USING EXPERIENCE - BASED APPROACH FOR STUDENT TEACHERS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข), พระมหาสมบุญ สุธมโม และพระวิเทศพรหมคุณ

- ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียง: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม** 201

A DITTHADHAMMIKATTHA PRINCIPAL ECONOMICS BASED INSTRUCTIONAL SYSTEM TO DEVELOP LIFESTYLE SUFFICIENCY DESIRABLE CHARACTERISTICS OF LOWER SECONDARY IN EASTERN THAILAND: A CASE OF THE PHRAPARIYATTIDHAMMA WATSOTHONWARARAM SCHOOL

พระมหาอภิพงศ์ ฐิตวิฑฒโน (คำหงษา), พระมหาสมบุญ สุธมโม และสมชัย ศรีนอก

- การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21** 218

INTEGRATED LEARNING MANAGEMENT WITH THAI TEACHER SKILLS IN THE 21 CENTURY

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ), พระมหาอภิพงศ์ ฐิตวิฑฒโน (คำหงษา), พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข) และแสงสุรีย์ ทองขาว

สารบัญ (ต่อ)

ข้าวเฉลิมพระเกียรติกับการส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมด้วยแนวคิดการจัดการ 233

เรียนรู้เชิงรุก สำหรับพัฒนานักศึกษาสังคมศึกษา

CHALERM PHRA KIET RICE WITH CULTURAL HERITAGE USING ACTIVE LEARNING
APPROACH TO DEVELOP STUDENTS IN SOCIAL STUDIES PROGRAM

อลิสา ตีลังผล, ปุระเชษฐ บุญยัง, กมลทิพย์ ธรรมกัระติ, รัตนา ไกรนรา

และแก้วใจ สุวรรณเวช

การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคสื่อประสมในการจัดการเรียน 246

การสอน หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์

THE DEVELOPMENT OF PROBLEM – SOLVING SKILL BY USIN MULTIMEDIA IN
ECONOMIC UNITS FOR PRATHOMASUKSA 4 STUDENTS, KHAMTHIENG ANUSSORN
SCHOOL

กนกดารา มณีลดดา, ชนินทร์ ยาระณะ และวารุณี โพธิาสินธุ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ญ)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนกลุ่มในสังคม*

SOCIALIZATION PROCESS THROUGHOUT AGENCIES OF SOCIAL GROUP

กัญญา วงศ์เวชกุล

Kanya Wongvetchakul

พระครูปลัดสิริวัตร สุทธิมน (ด้านประสิทธิ์)

Phakrupalad Siwari Sutthimano (Danprasit)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: kewsan248@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่อง กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนกลุ่มในสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนกลุ่มในสังคม โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา พจนานุกรม ตลอดจนคัมภีร์ในศาสนาต่าง ๆ ทั้งภาคภาษาไทย และภาคภาษาอังกฤษ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการอบรมสั่งสอนสมาชิกของสังคมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเพื่อให้เห็นคุณค่าและนำเอากฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ การขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์จะต้องได้รับตลอดชีวิต เพื่อที่จะทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้ และจะช่วยให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนตามสถานภาพและบทบาทของตนได้เป็นอย่างดี การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการให้เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคน โดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมกันได้และมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา ศาสนา อาชีพ สถาบันการเมือง การปกครอง ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยตัวแทนเหล่านี้ ได้มีบทบาทในการขัดเกลาบุคคลให้ได้ทราบคุณค่าและอุดมคติที่สังคมยึดมั่น และได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม

คำสำคัญ: กระบวนการ, การขัดเกลาทางสังคม, ตัวแทน

* Received 3 October 2022; Revised 25 September 2023; Accepted 28 September 2023

ABSTRACT

The academic article aims to study and research the socialization process through representatives of social groups. The researcher studied and researched through Thai and English documents, research pieces, books, textbooks, dictionaries, and scriptures of different religions. Socialization refers to educating members of a society to learn the rules of society, be aware of their values, and apply those rules as guidelines in practicing. Socialization is a necessity that a human must have throughout life to adapt to the society in which they are a member and will allow them to behave under their status and roles. Socialization is a social and psychological process influencing a person's personality traits because society requires children born to be trained to be real people, able to coexist and have a smooth relationship with others. The socialization process begins with the birth of that person into the world. Essential representatives having these duties are family, group of friends, educational institutions, religions, occupation, political and government institutes, and mass media. These representatives have roles in socialization by educating the persons to know the values and ideals that society adheres to and learn the norms and traditions that exist in society.

Keywords: Process, Socialization, Representative

บทนำ

ปัจจุบันสภาวะทางสังคมและพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาที่สร้างความสับสน วุ่นวายเดือดร้อน หรือความทุกข์ให้กับบุคคลจำนวนมาก แสดงถึงความไม่เป็นระเบียบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผน การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคม ปัญหาสังคมเหล่านี้ รวมไปถึงรูปแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลาย หรืออาจอยู่ในรูปแบบความขัดแย้งทางสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา ความรุนแรงในครอบครัว ความขัดแย้งทางการค้า และอุตสาหกรรม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน เป็นต้น ในสังคมสมัยใหม่แต่ละคนแต่ละกลุ่มต่างมีบทบาทหน้าที่ขัดแย้งกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาที่แตกต่างกันในองค์กรสังคมทั้งหลาย และเมื่อสถานการณ์บทบาทหน้าที่ขัดแย้งกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคม ขอบเขตของปัญหานั้นก็ยากที่จะกำหนดได้ แต่ก็ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่จะกำหนดการเปลี่ยนแปลง ความหมายและความรู้ปัญหาสังคม เช่นเดียวกัน การแก้ไขป้องกันปัญหาสังคมก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน (สุเทพ สุวีรางกูร, 2556)

บุคคลที่อบรมขัดเกลาตนเองดีแล้วย่อมแตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมมา การอบรมขัดเกลานำมาซึ่งความสุขความสงบทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากการอบรมขัดเกลาเกิดขึ้นกับตนเองโดยตรง จากนั้นก็ส่งผลไปถึงแก่บุคคลอื่น ๆ ด้วย พระพุทธศาสนากล่าวยกย่องบุคคลผู้ที่ได้อบรมขัดเกลาตนเองมาดีว่าเป็นผู้ประเสริฐ เพราะกาย วาจา และใจที่ฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว ย่อมจะแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความดีงาม ก่อให้เกิดทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น แม้การจะบรรลุถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ การหลุดพ้นจากอาสวะกิเลส คือ พระนิพพาน ก็ต้องผ่านกระบวนการอบรมขัดเกลาตนเองตามขั้นตอน ดังหลักฐานยืนยันว่า “มัวอัสตร มัวสินธพผู้อาชาไนย ช้างใหญ่ถูกรัง ที่เขาฝึกแล้ว เป็นสัตว์ประเสริฐ บุคคลผู้ฝึกตนแล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์เหล่านั้น ใคร ๆ ไม่พึงไปถึงนิพพานอันเป็นทิศที่ไม่เคยไป ด้วยยานเหล่านั้น เหมือนบุคคลผู้ฝึกแล้ว มีตนอันฝึกดีแล้ว ย่อมไปถึงได้” (ขุ.จ. (ไทย) 30/22/148) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการอบรมขัดเกลาเพื่อฝึกฝนตนเองว่าเป็นคุณสมบัติของบัณฑิตที่จะต้องฝึกตน (อตตานุสยนิย) และกล่าวตำหนิบุคคลที่ไม่อบรมขัดเกลากายวาจา และใจของตนเองว่าเป็นพาล เพราะมีแต่จะสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ลักษณะของผู้ที่ขาดการอบรมขัดเกลาอีกอย่างหนึ่งคือ พึ่งพาตัวเองไม่ได้เป็นคนอ่อนแอ จึงต้องตกเป็นภาระให้ผู้อื่นดูแล การอบรมขัดเกลาจึงมีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่ต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีความสุขความเจริญ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่ตนเองและผู้อื่น เมื่อบุคคลได้มีการอบรมขัดเกลาดีแล้ว ก็ย่อมบรรลุประโยชน์ที่พึงมีพึงได้อย่างเหมาะสม การแสดงออกทางวาจา และทางกาย คือสิ่งที่เรียกว่า พฤติกรรม ซึ่งมักจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของความคิด ทศนคติความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ที่รับผ่านเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้นและการสัมผัส องค์ประกอบชีวิตที่เป็นนามธรรมซึ่งเรียกโดยรวมว่าจิต ซึ่งจะต้องได้รับการฝึกอบรม และพัฒนาให้มีคุณภาพดี มีสมรรถภาพดีและมีสุขภาพดี คุณลักษณะจิตที่ได้รับการฝึกอบรม และพัฒนาดีแล้วจะเป็นพลังส่งเสริมให้คิดดีตลอดเวลา และสามารถต้านทานอารมณ์ไม่ดีที่มากระทบไม่ให้เข้ามาปรุงแต่งจิตให้กลับกลายเป็นจิตด้วยคุณภาพ การพัฒนามนุษย์จึงเริ่มต้นด้วยการพัฒนาความสมดุลแห่งองค์ประกอบชีวิตดังกล่าวไม่ให้สุดโต่งไปทางด้านใดด้านหนึ่งมนุษย์ที่มีจิตใจพัฒนาดีแล้ว ย่อมสามารถพัฒนารูป หรือร่างกายให้ดีขึ้นไปด้วย แต่การพัฒนาองค์ประกอบทางกายหรือรูปธรรมอย่างเดียวโดยไม่ใส่ใจพัฒนางานองค์ประกอบที่เป็นธรรม ย่อมจะส่งผลให้เกิดผลข้างเคียงไม่ดี คือ มีปัญหาเกิดตามมา และจะเป็นภาระหนักที่จะต้องแก้ไขปัญหานั้น (จันทนวิมลสิทธิ์, 2562)

ทั้งนี้ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือความหลุดพ้นหรือนิพพาน มีความหมายคร่าว ๆ ดังนี้ คือ การฝึกอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรมสร้างเสริมคุณภาพจิต และรู้จัก

ใช้ความสามารถในกระบวนสมาธิ และการฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูงทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

กระบวนการศึกษาทางสังคม

การศึกษาทางสังคมจะช่วยปลูกฝังและพัฒนาลักษณะนิสัยของมนุษย์ ลักษณะนิสัยประจำตัวของมนุษย์แต่ละคนเป็นผลมาจากการที่มนุษย์ได้เห็นได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ อยู่เป็นประจำจากการอบรมสั่งสอนโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง ซึ่งการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ได้มาจากการเรียนรู้จากผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตัวเอง จึงทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามสิ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาอันจะนำไปสู่การพินิจพิจารณาเพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การศึกษาทางสังคมจะทำให้มนุษย์ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี และสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มได้อย่างราบรื่น ฉะนั้นกระบวนการศึกษาทางสังคมสามารถทำได้ดังนี้

การใช้บรรทัดฐานทางสังคม

เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม และจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน การได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ วิธีการดำเนินชีวิต และค่านิยมที่แตกต่างกันไป สิ่งเหล่านี้เองทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกัน เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ การดำเนินชีวิตที่ถูกที่ควร สังคมจึงต้องกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมในการศึกษามนุษย์ด้วย

พูนสุข เวชวิฐาน กล่าวว่า บรรทัดฐานทางสังคมเป็นความคาดหวังที่มีความเกี่ยวข้องทางพฤติกรรม หรือวิธีการประพฤติปฏิบัติตนของมนุษย์ในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ถึงบรรทัดฐานทางสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองโดยขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคมที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์หรือเหตุปัจจัยนั้น ๆ (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557)

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ กล่าวว่า บรรทัดฐาน คือ ความคาดหวังที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ของคนในกลุ่มหนึ่ง หรือในสังคมหนึ่งนั่นเอง ดังนั้นบรรทัดฐานจึงเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมของมนุษย์ และได้รับการถ่ายทอดมาตั้งแต่ยุคต้นจนถึงยุคปัจจุบัน บรรทัดฐานทางสังคมจึงเป็นวิธีการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ถ้าไม่มีบรรทัดฐานทางสังคมไว้กำกับควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์สังคมอาจสับสนวุ่นวายได้ (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2552)

สรุปได้ว่า บรรทัดฐานทางสังคม หมายถึง วิธีการควบคุมสังคม โดยใช้กฎระเบียบ แบบแผน หรือข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อช่วยให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่อาศัย

การใช้สถานภาพทางสังคม

กล่าวโดยทั่วไปสถานภาพของบุคคลถูกกำหนดขึ้นโดยสังคม และสถานภาพของแต่ละบุคคลก็แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สถานภาพของบุคคลใดเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สังคมกำหนด ดังนั้นจึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสถานภาพไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของสถานภาพไว้สองนัย ดังนี้

นัยแรก สถานภาพ หมายถึง ฐานะหรือเกียรติภูมิของบุคคลหรือของกลุ่มในชุมชน เป็นตำแหน่งของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนับถือจากสาธารณชน สถานภาพจะสูงต่ำอย่างไรขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ถือว่าสำคัญ เช่น อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา วงศ์สกุล ฯลฯ

นัยที่สอง สถานภาพในอีกความหมายหนึ่งไม่ได้หมายถึงสถานะสูงต่ำของบุคคลในสังคม แต่หมายถึง สิทธิหน้าที่ตามบทบาทของบุคคล เช่น มีสถานภาพเป็นบิดา หรือมีสถานภาพเป็นผู้สมรสแล้ว(ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

สุพัตรา สุภาพ กล่าวว่า สถานภาพเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง เป็นโครงสร้างของกลุ่มหรือสังคม อาจมีมาก่อนที่บุคคลนั้นจะได้มาก็ได้ (สุพัตรา สุภาพ, 2545)

ศิริรัตน์ แอดสกุล กล่าวว่า สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของสังคม ตำแหน่งต่าง ๆ ก็จะกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบแก่สมาชิก (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2559)

Horton and Hunt กล่าวว่า สถานภาพโดยทั่วไปแล้วหมายถึงลำดับชั้น (Rank) หรือตำแหน่ง (Position) ของบุคคลในกลุ่มหรือของกลุ่มที่สัมพันธ์กับกลุ่มอื่น (Horton, Paul B. & Hunt, Chester L. , 1976)

สรุปได้ว่า สถานภาพเป็นตำแหน่ง ฐานะ ลำดับชั้น หรือเกียรติภูมิ ที่ได้จากการเป็นสมาชิกของสังคมหรือสมาชิกของกลุ่ม สถานภาพจะเป็นตัวกำหนดบุคคลนั้น ๆ ว่ามีสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างไร และจะต้องปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคมอย่างไร

การใช้บทบาททางสังคม

สิ่งที่มีความสำคัญสำหรับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอีกประการหนึ่งนั่นคือ การใช้บทบาททางสังคมในการขัดเกลาบุคคล เพราะบทบาททางสังคมถูกกำหนดไว้ให้เป็นกรอบของการประพฤติปฏิบัติตนทำให้บุคคลจำเป็นจะต้องแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตามบทบาททางสังคมที่ตนเองได้รับ จึงทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติ

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

ณรงค์ เส็งประชา กล่าวว่า บทบาท (Roles) คือพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้องพิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ เป็นลูกต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยพ่อแม่ทำงาน อยู่ในโอวาทพ่อแม่ (ณรงค์ เส็งประชา, 2532)

พูนสุข เวชวิฐาน กล่าวว่า บทบาทของบุคคลหมายถึง ชุดของบรรทัดฐานทางสังคมที่แสดงออกในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งบทบาทของบุคคลในสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ การแสดงบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลในชีวิตจริง สามารถเปรียบเทียบได้กับบทบาทของตัวละคร หรือนักแสดงในบทละครหรือภาพยนตร์ที่ต้องแสดงตามบทบาทที่แตกต่างกันไปตามที่ถูกกำหนดให้แสดงบทบาทตามความเหมาะสมของบุคคลนั้น ๆ (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557)

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ กล่าวว่า บทบาทมีลักษณะ 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกอดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริง (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2552)

สรุปได้ว่า บทบาทนั้นเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำหรือเป็นการแสดงพฤติกรรมตามความรับผิดชอบในหน้าที่ ซึ่งบทบาทแต่ละอย่างที่บุคคลได้รับอาจมีความยากง่ายต่างกัน บทบาทบางอย่างมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรม ฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ บทบาทของบุคคลในแต่ละสังคมอาจมีหลายบทบาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละบุคคลย่อมเป็นไปตามลักษณะของสถานภาพนั้น ๆ เช่น ค่านิยม ทัศนคติ ความรู้ความสามารถของบุคคล เป็นต้น

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว

มีนักคิด นักทฤษฎีที่สำคัญของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว ในที่นี้จะกล่าวถึงนักคิด นักทฤษฎี นักปรัชญา นักวิจัย และนักวิชาการ โดยมีความสำคัญสรุปได้ดังนี้

จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) แนวคิดสำคัญของจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด คือ การให้ความสำคัญกับ “ตัวตน” โดย มีด เชื่อว่าบุคคลมีการเรียนรู้ตนเองโดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งอาศัยหรือมีพื้นฐานมาจากการแสดงออกในท่าทางต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ โดยการแสดงออกในท่าทางต่าง ๆ ของบุคคลเป็นปฏิกิริยาหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดการตอบสนองหรือปฏิกิริยาจากบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้ในทัศนะของมีด การแสดงออกในท่าทางของบุคคลมีความหมายกว้าง กล่าวคือ เป็นการแสดงออกที่รวมถึงการใช้ภาษาและการแสดงออกทางสีหน้าด้วย โดยบุคคลจะพัฒนาความรู้สึกต่อการกระทำของตนเองในตนเอง เมื่อบุคคลนั้นคาดหวังว่า บุคคลอื่นจะตอบสนองต่อการแสดงออกในท่าทางของตนเองอย่างไร ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่นจึงส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองของบุคคลนั้น ๆ อย่างเต็มที่ เช่น การไหว้ของลูกที่แสดงต่อพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ และพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ก็จะแสดงกริยาตอบสนองจากลูก หรือการแสดงสีหน้าที่ไม่พอใจของพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวที่แสดงออกต่อลูก และตรงกันข้ามก็เช่นเดียวกัน การแสดงสีหน้าของลูกที่ไม่สบายใจในเวลาเดียวกัน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองนี้ มีด อธิบายว่า การพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองของบุคคลต้องผ่านขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการเล่น (play stage) และขั้นตอนเกม (game stage)

ขั้นตอนที่ 1 เรียกว่าขั้นตอนการเล่น ในขั้นตอนนี้เด็กมีความพยายามในการใช้ลักษณะท่าทางต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนที่มีความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เช่น เด็กผู้หญิงจะเลียนแบบพฤติกรรมบทบาทของแม่ ได้แก่ กิจกรรมของงานในบ้าน ทำอาหาร พับผ้า ส่วนเด็กผู้ชายจะชอบเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อ ได้แก่ การทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ชอบความท้าทาย มีด อธิบายว่าในขั้นตอนการเล่นนี้ เด็กจะมีความสามารถในการใช้จินตนาการ ความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถของการรับทัศนคติที่มีต่อพ่อแม่หรือบุคคลอื่น ๆ ในขั้นตอนของการเล่นนี้ ปกติเด็กจะมีการสมมติให้ได้รับบทบาทของบุคคลคนเดียวในเวลาใดเวลาหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 เรียกว่าขั้นตอนเกม ในขั้นตอนนี้เด็กจะรับทัศนคติหรือมุมมองของบุคคลหลายคนในเวลาเดียวกันและทำการประเมินว่าบทบาทของบุคคลนั้น ๆ จะมีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับกลุ่มที่ตนเองมีส่วนร่วมอย่างไร ในขั้นตอนนี้ เด็กจะมีความสามารถในการทำความเข้าใจและเรียนรู้บทบาทของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ซึ่งบทบาทต่าง ๆ เหล่านั้นได้รวมทั้งบทบาทของเด็กไว้ด้วย และเด็กยังมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ในกระบวนการสุดท้ายของขั้นตอนเกม คือ ความสามารถในการคาดการณ์ หรือ

ความสามารถในการประเมินพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่า พฤติกรรมดังกล่าวของบุคคลนั้น นอกจากจะส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในครอบครัวแล้ว ยังส่งผลต่อสังคมโดยรวม โดยบทบาทดังกล่าว มีด เรียกว่า สภาวะการณ์ทั่วไปที่บุคคลอื่น ๆ พึงกระทำ หมายความว่า การเข้าใจบรรทัดฐานทางสังคมรวมทั้งการคาดการณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ว่าบุคคลอื่นจะตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาต่อลักษณะท่าทางที่เฉพาะเจาะจงของตนหรือจะตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างไร (George Herbert Mead, 1963)

สำหรับการอธิบายเรื่อง “ตัวตน” นั้น มีด มีความเชื่อว่าตัวตนนั้นไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้น แต่เป็นกระบวนการโดยมีพื้นฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงไปมาอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง “ตัวฉัน” (I) และ “ของฉัน” (Me) อธิบายได้ดังนี้

ตัวฉัน (I) หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ เป็นการตอบสนองของปัจเจกบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้และเปลี่ยนแปลงไปมาได้ตลอดเวลาในทางตรงกันข้าม

ของฉัน (Me) หมายถึง ตัวฉันทางสังคม (Social self) ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ถึง บทบาทต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดจากปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ โดยที่

พวกเรา (we) หมายถึง ตัวตนทางสังคมที่มาจากประสบการณ์จากการเรียนรู้ทั้งหมด

จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด ให้ความสำคัญกับ “ตัวตน” เพราะมีดเชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จากขั้นตอนการเล่น (play stage) และขั้นตอนเกม (game stage) ซึ่งในแต่ละคนนั้นจะมี “ตัวฉัน” (I) ที่เป็นการต้องการส่วนบุคคล และ “ฉัน” (Me) ที่มาจากการขัดเกลาทางสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ผ่านการเรียนรู้กฎเกณฑ์จากสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเราควรมี ควรแสดงพฤติกรรมอย่างไรออกไป เมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังนั้นการรู้จักตนเองถือว่าการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้มนุษย์ได้ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองไปในทางสร้างสรรค์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง (George Herbert Mead, 1963)

ชาร์ล ฮอร์ตตัน คูลีย์ (Charles Horton Cooley) เป็นนักสังคมวิทยาที่รู้จักกันดีในเรื่องของทฤษฎี “ตัวตนในกระจกเงา (Looking-glass self) คูลีย์ กล่าวว่า ปัจเจกบุคคลจะมีแนวความคิดเกี่ยวกับประเด็นที่ว่า ตัวเขาควรจะแสดงตัวตนต่อบุคคลอื่นอย่างไร รวมทั้งเป็นผู้ตัดสินใจด้วยว่าบุคคลอื่น ๆ จะมีความคิดต่อตัวเขาอย่างไร คูลีย์เชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของปัจเจกบุคคลนั้นเกิดขึ้นในระหว่างที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเรียกว่า กลุ่มพื้นฐาน ที่สำคัญที่สุด คือ ครอบครัว เนื่องจากครอบครัวได้สอนให้สมาชิกให้สมาชิกครอบครัวเรียนความคาดหวัง พฤติกรรมของบุคคล และถ่ายทอดความคิดต่าง ๆ เพื่อสร้างให้สมาชิกของครอบครัวเป็นผู้มีคุณภาพดีตามที่สังคมยอมรับ (Cooley, C.H., 1964)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีตัวตนในกระจกเงา Looking-glass self ของ ชาร์ล ฮอร์ตตัน คูลีย์ ทำให้ปัจเจกบุคคลเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง โดยกระบวนการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของปัจเจก

บุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันกับผู้อื่น เพื่อรับเอาความคิดหรือความรู้สึกของผู้อื่นมาเป็นกระจกเงาส่องตนเองให้เราได้เกิดจินตนาการได้ว่าบุคคลอื่นเขาคิดหรือตัดสินใจจากสิ่งที่เขาเห็นเป็นอย่างไร โดยการขัดเกลาทางสังคมผ่านกลุ่มพื้นฐานหรือปฐมภูมิ คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้าน ที่เราผูกพันหรือมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดด้วย และเราสามารถนำข้อบกพร่องต่าง ๆ ในตัวเรามาปรับปรุงแก้ไข ในการพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้นตามที่สังคมมุ่งหวัง วิลเลียม ไอแซค โทมัส (William Isaac Thomas) มีนักคิด นักทฤษฎี และนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับโทมัส ในฐานะเป็นบุคคลเริ่มต้นในการนำทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มาใช้ในการศึกษาครอบครัวเป็นครั้งแรกโดยปรากฏในหนังสือเรื่อง *The Polish in Europe and America* (1918-1920) เขียนโดย โทมัส และฟลอเรียน ซานโนกี (Floorian Znaniecki) สารสำคัญของหนังสือเรื่อง บทบาทของครอบครัวที่มีต่อกระบวนการทางสังคม และนำเสนอให้เห็นว่าครอบครัวเป็นสถานที่สร้างสภาพการณ์ที่เป็นจริงให้เกิดขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือโครงสร้างทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อครอบครัวและต่อพฤติกรรมของสมาชิกครอบครัวแต่ละคน นอกจากนี้โทมัสได้เป็นผู้บัญญัติวลีที่เรียกว่า “บทนิยามของสถานการณ์” ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่สำคัญและเป็นรากฐานของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ แนวคิดบทนิยามของสถานการณ์ คือ การที่บุคคลจะศึกษาและเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์จำเป็นต้องทำความเข้าใจทัศนคติเชิงอัตวิสัยของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วย โดยต่อมาเรียกแนวคิดดังกล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทของโทมัส (Thomas Theorem) ซึ่งกล่าวว่า “ถ้าบุคคลให้นิยามสถานการณ์ดังกล่าวว่าเป็นจริง สถานการณ์นั้น ๆ ก็จะมีผลที่เป็นจริง” โดยการแปลความยึดตามความเข้าใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น บทบาทของผู้หญิงคือการทำงานบ้านอย่างเดียว หรือการทำงานบ้านและการทำงานนอกบ้านด้วย ความเห็นของทั้งสองฝ่ายต่างถูกต้อง ขึ้นอยู่กับการให้เหตุผลของแต่ละฝ่ายหรือการมองของแต่ละฝ่าย เป็นต้น (Thomas, W. I. and Znaniecki, Florian, 1958)

สรุปได้ว่า แนวคิดของโทมัส ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาค้นคว้าพฤติกรรมของมนุษย์นั้นต้องทำความเข้าใจทัศนคติเชิงอัตวิสัย ได้แก่ มุมมองหรือความคิดเห็นของบุคคล โดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความเชื่อ หรือความต้องการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการให้เหตุผลของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีทางจิตวิทยา

John J. Macionis ได้กล่าวถึง ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud (1856-1939) ว่าฟรอยด์ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในเวียนนาอาศัยอยู่ในช่วงที่ชาวโรปมองว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นภาพสะท้อนของพลังทางชีววิทยา ฟรอยด์ได้รับการฝึกฝนด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและเริ่มอาชีพของเขาในฐานะแพทย์ อย่างไรก็ตามความสำคัญของเขาในปัจจุบันขึ้นอยู่กับมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของมนุษย์ ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ การพัฒนาจิตวิเคราะห์รูปแบบหนึ่งของการบำบัดปัญหาทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจการทำงานของจิต

ไร้สำนึกผ่านการสนทนาที่เข้มข้นระหว่างนักบำบัดและผู้ป่วย จุดสำคัญอยู่ที่แง่มุมเหล่านั้น โดยคำพูดของฟรอยด์ที่มีผลโดยตรงต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กล่าวถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเชื่อว่าปัจจัยทางชีววิทยามีส่วนสำคัญในบุคลิกภาพของมนุษย์ ความต้องการของมนุษย์ทั่วไปในรูปแบบของการกระตุ้นหรือพลังขับ ซึ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานในการผูกพันกับมนุษย์ซึ่งเขาอธิบายว่าเป็นสัญชาตญาณแห่งชีวิต ประการที่สอง ผู้คนก็มีแรงผลักดันที่ก้าวร้าวเช่นกันซึ่งเขาเรียกว่าสัญชาตญาณแห่งความตาย เห็นได้ชัดว่า ฟรอยด์ มองเห็นพลังขั้นพื้นฐานทั้งสองนี้เป็นศัตรูกัน และอ้างว่าแม้ว่าผู้คนไม่จำเป็นต้องตระหนักถึงความตึงเครียดภายในพวกเขา แต่แรงผลักดันพื้นฐานทั้งสองจะเป็นรากฐานทั่วไปสำหรับชีวิตมนุษย์ (Macionis John J., 1989)

แนวคิดจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ id ความเป็นธรรมชาติของสัญชาตญาณ ego ความมีเหตุมีผล และ superego ส่วนที่เกี่ยวข้องกับมโนธรรม คุณธรรม กฎ ระเบียบ ประเพณี และข้อบังคับต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งส่วนใหญ่ขาดสติ และต้องการความพึงพอใจในทันที มีรากฐานมาจากสิ่งมีชีวิตทางชีวภาพนี้มีอยู่ตั้งแต่แรกเกิด

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า id อิด เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่อยู่ในจิตไร้สำนึก ในการศึกษาเกี่ยวกับพลวัต (dynamics) ของบุคลิกภาพตามทฤษฎีของฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่าบุคลิกภาพของคนประกอบด้วยพลัง 3 ส่วน คือ อัตตา (ego) อภีอัตตา (super-ego) และอิด (id) ตามปรกติในชีวิตของบุคคลจะมีความรู้สึกฝ้ายต่ำอยากได้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งถ้าบุคคลปล่อยตัวให้ความรู้สึกเหล่านี้เข้าครอบงำแล้วก็จะเป็อันตรายอย่างยิ่งต่อความสงบสุขของสังคม ด้วยเหตุนี้บุคคลทั่วไปที่มีสุขภาพจิตเป็นปรกติจึงต้องกดความรู้สึกเหล่านี้ไว้ อย่างไรก็ตามความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่ยังคงอยู่ในจิตของบุคคลโดยบุคคลนั้นไม่รู้สึกรู้ตัว ทฤษฎีของฟรอยด์เชื่อว่า บุคคลทุกคนจะมีจิตไร้สำนึก ในจิตไร้สำนึกนี้ส่วนหนึ่งเราจะพบอิด (id) หรือความรู้สึกฝ้ายต่ำที่บุคคลกดเอาไว้ อิดจะกลายเป็นแหล่งพลังซึ่งผลักดันให้บุคคลกระทำการต่าง ๆ ในบางครั้งโดยบุคคลไม่รู้สึกรู้ตัว ส่วนอัตตา (ego) คือส่วนของบุคลิกภาพที่ทำให้บุคคลรู้สึกรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงได้ ส่วนอภีอัตตา (super-ego) คือส่วนของบุคลิกภาพ ซึ่งขู่หรือทำให้บุคคลรู้สึกในความผิดหรือเกิดความรู้สึกทรมานจิตใจ และเป็นส่วนที่กำหนด อุดมคตินิยม (idealism) ของบุคคลนั้น คำนี้โดยสาร์ตอะสำคัญแล้วมีความหมายเช่นเดียวกับ มโนธรรม (conscience) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

สุพัตรา สุภาพ ได้อธิบายในเรื่องเดียวกันว่า ฟรอยด์ถือว่าปัจจัยทางชีววิทยามีส่วนเกี่ยวพันกับการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับชีววิทยาโดยได้แบ่งลักษณะความเป็นตัวตนออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. id เป็นพลังดั้งเดิม เป็นพื้นฐานซึ่งถูกผลักดันโดยความต้องการทางเพศ และแรงกระตุ้นที่รุนแรงเป็นพลังอยู่เบื้องหลังการเจริญเติบโตของมนุษย์ เป็นแหล่งให้เกิดบุคลิกภาพ

และการเจริญเติบโตของมนุษย์รวมถึงเป็นแหล่งพลังงานใหญ่คอยกระตุ้นส่วนที่เหลืออีกสองระบบให้ทำงานเป็นส่วนความต้องการทางชีววิทยาที่ต้องใช้ซูเปอร์อีโกคอยควบคุมซึ่งบางครั้งก็ทำไม่สำเร็จ

2. ego เป็นส่วนที่มีเหตุผลหรือตัวประสานระหว่าง id กับ superego ที่คอยควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ หรือความเป็นตัวตนของบุคคล เป็นส่วนของจิตที่ประกอบด้วยความรู้ ความจำ ความคิด และเป็นส่วนที่สามารถคาดคะเน หรือวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ได้ ego นี้มีส่วนควบคุมและเป็นช่องทางส่งพลังของ id ออกมา อันเป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพและการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

3. superego เป็นส่วนเกี่ยวกับคุณธรรม ระเบียบ ประเพณี กฎเกณฑ์ กฎข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งบุคคลรับการขัดเกลาทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เรียกได้ว่าเป็นความรู้สึกใฝ่สูงที่จะพิจารณาได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควรทำ เป็นตัวกดความต้องการที่ไม่ดีงามหรือที่สังคมไม่ต้องการ และเป็นตัวส่งเสริม ego ให้ทำตามแบบแผนที่สังคมกำหนดหรือยอมรับ superego จึงเป็นตัวควบคุม id และ ego แนวคิดของฟรอยด์ถือว่า superego เป็นผลผลิตของสังคมทั้งนี้เพราะบรรทัดฐานว่าอะไรผิดอะไรถูกเกิดจากสภาวะของสังคม ไม่ใช่เกิดจากสาเหตุทางชีววิทยา (สุพัตรา สุภาพ, 2545)

สรุปได้ว่า ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ถ้าบุคคลใดมี id มากเกินไปอาจทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา เพราะ id เป็นตัวตนที่เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณ ไม่ได้ไตร่ตรองใคร่ครวญถึงเหตุผลที่ถูกต้อง ego เป็นส่วนของเหตุผลเป็นส่วนที่ช่วยประสานให้ id และ superego เป็นตัวที่คอยกำกับควบคุม id ส่วน superego เป็นความรู้สึกใฝ่ดี สามารถควบคุมตนเองได้ รู้จักพิจารณาวิเคราะห์หาสิ่งไหนดี สิ่งไหนเลว สิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควรทำ ฉะนั้นหากเราต้องการให้สังคมมนุษย์มีบุคลิกภาพที่ดี ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมด้วยช่วยกันสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อให้เป็นสังคมที่น่าอยู่มีความสุข

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคลิกภาพ

1. ครอบครัว เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก ซึ่งครอบครัวจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกให้เป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมายแบบแผนที่ สังคมเป็นผู้กำหนด จึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่สุดในการขัดเกลาทางสังคม ในการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงให้กับสมาชิกในสังคม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สถาบันครอบครัวจึงเป็นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และเครือญาติ เช่น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร การหย่าร้าง ฯลฯ สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันสังคมพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์ มีองค์ประกอบ ดังนี้ ครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า หน้าที่ ได้แก่ ผลิตสมาชิกใหม่ให้สังคม อบรมเลี้ยงดูบุตร ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามให้แก่สมาชิก และสนองความต้องการทางจิตใจ ให้ความรักความอบอุ่น และดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน แบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก เป็นบรรทัดฐานทางสังคม ได้แก่

ประเพณีการหมั้น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร และการปฏิบัติต่อญาติผู้ใหญ่ ฯลฯ ซึ่งแต่ละครอบครัวย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปตามค่านิยม สภาพแวดล้อมของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก สาเหตุสำคัญของการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชน คือสภาพแวดล้อมของครอบครัวไม่ดี ในช่วงเวลาของการเลี้ยงดู พฤติกรรมของคนในครอบครัวอาจส่งผลกระทบต่อเด็กซึมซับ และจดจำเป็นตัวอย่างเกิดการกระทำตามสิ่งที่ตนรับรู้มา หรือแม้แต่การทะเลาะระหว่างผู้ใหญ่ ที่ปรากฏให้เด็กเห็นอยู่บ่อย ๆ การใช้ความรุนแรงกับเด็กก็มีผลกระทบทั้งสิ้น อิทธิพลเหล่านี้ ส่งผลต่ออนาคตของเด็กได้ตลอดชีวิต

2. สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานที่สองของการขัดเกลาทางสังคมรองจากครอบครัว ในสถาบันการศึกษาเด็กได้รับการหล่อหลอมความคิด และทัศนคติ สามารถทำให้เป็นพลเมืองดีได้ ในขณะที่การศึกษาที่ไม่ดีอาจทำให้เขากลายเป็นคนที่ไม่ดีได้ด้วยเช่นกัน การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาตามระบบแบบแผนที่วางไว้จึงทำให้เกิดการสร้างสรรคได้ ภาระหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสั่งสอนมอบความรู้ และถ่ายทอดวิทยาการ รวมถึงศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคมสถาบันการศึกษา หมายถึง แบบแผน พฤติกรรมของมนุษย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการขัดเกลาและการถ่ายทอดความรู้ การฝึกทักษะวิชาชีพ และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไปยังสมาชิกของสังคม กลุ่มสังคม ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกในสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ครู อาจารย์ นักการภารโรง และนักเรียน นิสิต นักศึกษา หน้าที่ ได้แก่ ถ่ายทอดความรู้ ทักษะวิชาชีพ และวัฒนธรรมให้แก่สมาชิก ขัดเกลาด้านบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอ และความประพฤติที่ดีให้แก่สมาชิก แบบแผนพฤติกรรมสมาชิก ได้แก่ การจัดหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ การกำหนดแบบแผนความประพฤติของนักเรียนนักศึกษา การกำหนดวินัยของข้าราชการในสถานศึกษา สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันการศึกษา ได้แก่ เครื่องหมายตราโรงเรียน ตัวอักษรย่อชื่อโรงเรียน ฯลฯ ส่วนค่านิยมของโรงเรียน แต่ละแห่งอาจจะแตกต่างกัน เช่น บางแห่งเน้นจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดีเพื่อให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มาก ๆ บางแห่งเน้นที่การศึกษาเพื่อความเสมอภาคให้ผู้เรียนได้เรียนตามระดับความสามารถ ล้วนแล้วแต่จะเลือกเข้าศึกษาตามใจผู้เรียนได้ตามใจชอบ

3. กลุ่มเพื่อน เมื่อสมาชิกในสังคมเติบโตขึ้นมา กลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทที่สำคัญต่อการขัดเกลาทางสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เนื่องจากการลอกเลียนแบบกันภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนั้นจะเท่าเทียมกันทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่มักจะมีอายุใกล้เคียงกัน ความสัมพันธ์นี้จะห่างจากพ่อแม่ไม่ได้ เพื่อนมักจะชอบอะไรที่เหมือน ๆ กันเห็นอกเห็นใจกัน พูดคุยภาษาเดียวกัน ลักษณะวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น ในด้านแฟชั่น ความคลั่งไคล้ รูปแบบของความพึงพอใจถ่ายทอดออกมาสู่พฤติกรรมทางสังคม ตัวอย่างความรู้เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ถือเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับเยาวชนในสังคม ถือเป็นเรื่องต้องห้ามจนกว่าจะถึงวันที่เขา

แต่งงาน หากความรู้เรื่องดังกล่าวถูกห้ามอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ชีวิตหลังแต่งงานอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับเขาและทำให้เกิดความล้มเหลวในชีวิตหลังแต่งงานได้ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมาในที่สุดเพราะฉะนั้นการปล่อยให้เพื่อนได้ขัดเกลาเพื่อน ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมก็ถือว่าเป็นสาระสำคัญสำหรับพวกเขาเอง

4. สถาบันทางศาสนา ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในสังคม ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีและมีศีลธรรมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น สถาบันศาสนาจึงมีความสำคัญจึงมีบทบาทสำคัญต่อสมาชิกในสังคมให้เป็นผู้ประพฤติดีอยู่ในกรอบของสังคม สถาบันศาสนาเป็นสถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม นักบวช คำสอน และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม กลุ่มสังคม ได้แก่ คณะสงฆ์ในวัด กลุ่มอุบาสกอุบาสิกา และกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม หน้าที่ ได้แก่ สนองความต้องการทางด้านจิตใจแก่สมาชิกให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นปกติสุข สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม เช่น ประพฤติดี ไม่ทำผิดศีลธรรมและกฎหมาย ตลอดจนสร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามแก่สังคม เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังและโบราณสถาน โบราณวัตถุทางศาสนา เป็นต้น แบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก แต่ละศาสนาย่อมมีแบบแผนให้สมาชิกปฏิบัติไม่เหมือนกัน สำหรับพระพุทธศาสนามีประเพณีทำบุญตักบาตร อุปสมบท การทอดผ้ากฐิน การเวียนเทียนและการกราบพระสงฆ์แบบเบญจางคประดิษฐ์ เป็นต้น สัญลักษณ์และค่านิยมแต่ละศาสนาย่อมมีสัญลักษณ์และค่านิยมแตกต่างกัน เช่น ศาสนาพุทธมีพระพุทธรูป ตราสมาธรรมจักร และโบสถ์วิหาร ฯลฯ ส่วนค่านิยมจะให้ความสำคัญในเรื่องบุญบาปและกฎแห่งกรรม เป็นต้น รวมไปถึงการให้ความผูกพันรักกันแบบกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ถึงแม้ว่าสังคมสมัยใหม่มีความเจริญรวดเร็วเทคโนโลยีก้าวไกลทำให้ความสำคัญของศาสนาลดน้อยลง แต่ก็ยังหล่อหลอมความเชื่อและวิถีของเราในทุกครอบครัว การปฏิบัติทางศาสนาบางส่วนยังคงถือปฏิบัติอยู่เสมอมาไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งมีให้เห็นกันในสังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เด็กเห็นพ่อแม่ไปวัดและทำพิธีทางศาสนา ได้รับการฟังเทศนาที่อาจกำหนดให้วิถีชีวิตของเขาดำเนินไปสู่แบบแผนที่ถูกทำนองคลองธรรมที่ดีมากยิ่งขึ้น เพราะศาสนาได้หล่อหลอมจากการซึมซับของกิจกรรมทางศาสนานั้นเอง

5. สื่อมวลชน มีบทบาทที่สำคัญ ในการเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ ไปสู่สมาชิกในสังคม อย่างทั่วถึงทำให้สมาชิกได้รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้องมีความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ในบางครั้งสื่อมวลชนนั้นสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เป็นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในสังคมเพื่อให้สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมนั้นควรเอาแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบที่ดีได้เป็นกระจกส่องเงาให้กับตนเองได้เช่นกัน

6. กลุ่มอาชีพ ในการประกอบอาชีพที่สุจริตถูกทำนองคลองธรรมนั้นจะช่วยขัดเกลาให้คนที่ประกอบอาชีพนั้นได้ดำรงอยู่ในศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจน จรรยาบรรณ ที่พึงมีในการ

ปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่งอาชีพแต่ละประเภทจะมีการจัดระเบียบปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มที่มีอาชีพค้าขาย จะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ครูต้องสอนลูกศิษย์ด้วยความเมตตา นักสังคมสงเคราะห์ไม่เปิดเผยความลับของผู้มารับการสงเคราะห์ แพทย์รักษาคนไข้ด้วยจรรยาบรรณ ไม่เห็นแก่เงิน เป็นต้น แต่ละอาชีพจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกันไป เช่น ตำรวจก็แตกต่างจากแพทย์ นางพยาบาลก็แตกต่างจากพ่อค้า ครูแตกต่างจากวิศวกร และผู้ที่ เป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำเป็นต้องเรียนรู้ ระเบียบประเพณีของกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิก นั้นบ่งบอกถึงกระบวนการขัดเกลาโดยอาชีพที่สุจริตตรงตามสุภาสิตไทย ที่ว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน” ฉะนั้นฉันนั้น

7. สถาบันการเมืองการปกครอง เป็นสถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนในการดำเนินชีวิต การควบคุมกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบและมีความปลอดภัย กลุ่มสังคม ได้แก่ สมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และสมาชิกพรรคการเมือง หน้าที่ ได้แก่ ออกกฎหมายป้องกันประเทศ รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และบริหารประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น จัดการศึกษา พัฒนาด้านสาธารณูปโภคแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก ได้แก่ แบบแผนการประชุมรัฐสภา แบบแผนของการเลือกตั้ง และแบบแผนการพิพากษาพิจารณาคดีต่าง ๆ สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่ ธงชาติ เครื่องหมายตราสัญลักษณ์ของกระทรวงต่าง ๆ ส่วนค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมยกย่องความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการ ค่านิยมยกย่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น ทำให้นุชนเปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติเป็นมนุษย์ผู้มีวัฒนธรรม มีสภาพต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นหลักสำคัญของกระบวนการสังคมประกิต 1) การปะทะสัมพันธ์ของมนุษย์ เพื่อการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม 2) ความสามารถในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นสื่อในการเรียนรู้ 3) การยอมรับด้วยความรักใคร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพ่อแม่เป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่จะทำให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กพื้นฐานทางชีวภาพที่ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม พื้นฐานทางชีวภาพที่ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม 1) การปราศจากสัญชาตญาณของมนุษย์ 2) การต้องพึ่งพาผู้อื่นยามเยาว์วัย 3) ความสามารถในการเรียนรู้ 4) ภาษา ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม และเสริมความเข้มแข็งทางด้านระเบียบ ดังนี้ 1) ปลุกฝังระเบียบวินัย 2) ปลุกฝังความมุ่งหวัง และแรงบันดาลใจ 3) สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ 4) สอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ

การขัดเกลาทางสังคมช่วยสร้างตัวตนขึ้นมา 3 อย่าง คือ

1. ภาพเกี่ยวกับตัวตน (Self-image) โดยอาศัยการปะทะสัมพันธ์กับคนอื่น และโดยอาศัยภาษา ทำให้บุคคลเกิดความคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็น "ฉัน" (I) Cooley กล่าวว่า "พฤติกรรมของคนที่มีต่อบุคคลนั้นเป็นเหมือนกระจกเงาที่ช่วยให้มองเห็นตัวเองว่าเป็นใคร"

2. ตัวตนในอุดมคติ (Ideal-self) สร้างขึ้นจากทัศนคติที่คนอื่นมีต่อตน คนอาจสร้างภาพของสิ่งที่ควรจะเป็นเพื่อแสวงหาความรักและการรับรอง

3. ตัวตนปฏิบัติการ (Ego) เป็นสิ่งที่เราได้ทำ ไปในแต่ละวัน โดยได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่เพื่อมุ่งหวังให้เด็กควบคุมและพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นช่วงสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการเป็นปีกแผ่นของตัวตน เช่น ความอดทน การมีระเบียบ การยอมรับผิด ในสิ่งที่ตนได้กระทำ มีความรับผิดชอบ และเสียสละ โดยรวมแล้วมุ่งเน้นพฤติกรรมทั้งหมด เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นต้องมีกฎ กติกา ระเบียบ มารยาท ต่าง ๆ ที่เชื่อมสัมพันธ์ไม่ตรีต่อกัน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เมตตา กรุณา ถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกันให้ได้มากที่สุด การเรียนรู้พฤติกรรมตัวเองและผู้อื่นจึงมีความจำเป็นอันดับต้น ๆ ฝึกให้คนนั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่งดงามต่อกันจึงจะเป็นกระบวนการขัดเกลาที่สมบูรณ์

ดังนั้นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม (Agents of Socialization) ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สถาบันศาสนา สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ สถาบันการเมืองการปกครอง เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาสมาชิก สร้างสมาชิกให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ทัศนคติ อุทิศการณ์ รวมไปถึงการอบรมสั่งสอนสมาชิกให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม เพื่อให้เห็นคุณค่าและนำเอากฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ การขัดเกลาสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องได้รับตลอดชีวิต เพื่อที่จะทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้เป็นอย่างดี ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมได้แสดงบทบาทอยู่ในทุกสังคมตั้งแต่สังคมระดับย่อย คือ ครอบครัว ชุมชนต่าง ๆ ตลอดถึงภาคประชาสังคมที่ใหญ่ขึ้นไป ตั้งแต่ระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงประเทศชาติ หรือนานาชาติ เราจะพบว่า ตัวแทนเหล่านี้ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์

บทสรุปกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนกลุ่มในสังคม

การขัดเกลาทางสังคมจะช่วยปลูกฝังและพัฒนาลักษณะนิสัยของมนุษย์ ลักษณะนิสัยประจำตัวของมนุษย์แต่ละคนเป็นผลมาจากการที่มนุษย์ได้เห็นได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ อยู่เป็นประจำจากการอบรมสั่งสอนโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง ซึ่งการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ได้มาจากการเรียนรู้จากผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตัวเอง จึงทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามสิ่งที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้มาอันจะนำไปสู่การพินิจพิจารณาเพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การขัดเกลาทางสังคมจะทำให้มนุษย์ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี และสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มได้อย่างราบรื่น ฉะนั้นกระบวนการในการขัดเกลาทางสังคมสามารถสรุปได้ดังนี้ บรรทัด

ฐานทางสังคม หมายถึง วิธีการควบคุมสังคม โดยใช้กฎระเบียบ แบบแผน หรือข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อช่วยให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่อาศัย สถานภาพเป็นตำแหน่ง ฐานะ ลำดับชั้น หรือเกียรติภูมิ ที่ได้จากการเป็นสมาชิกของสังคมหรือสมาชิกของกลุ่ม สถานภาพจะเป็นตัวกำหนดบุคคลนั้น ๆ ว่ามีสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างไร และจะต้องปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคมอย่างไร การใช้บทบาททางสังคม สิ่งที่มีความสำคัญสำหรับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอีกประการหนึ่งนั้น คือ การใช้บทบาททางสังคมในการขัดเกลาบุคคล เพราะบทบาททางสังคมถูกกำหนดไว้ให้เป็นกรอบของการประพฤติปฏิบัติตนทำให้บุคคลจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตามบทบาททางสังคมที่ตนเองได้รับ จึงทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติ บทบาทนั้นเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำหรือเป็นการแสดงพฤติกรรมตามความรับผิดชอบในหน้าที่ ซึ่งบทบาทแต่ละอย่างที่บุคคลได้รับอาจมีความยากง่ายต่างกัน บทบาทบางอย่างมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอบรม ฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ บทบาทของบุคคลในแต่ละสังคมอาจมีหลายบทบาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละบุคคลย่อมเป็นไปตามลักษณะของสถานภาพนั้น ๆ เช่น ค่านิยม ทศนคติ ความรู้ ความสามารถของบุคคล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2562). ปรัชญาทางสังคมแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรมการพิมพ์.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2552). สังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2532). มนุษย์กับสังคม (ฉบับปรับปรุงใหม่) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2546). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2559). ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุเทพ สุวีรางกูร. (2556). สังคมวิทยาเบื้องต้น. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- Cooley, C.H. (1964). Social Human Nature and the Social Order. New York: Scribner's.
- George Herbert Mead. (1963). Self and Sociology from the Standpoint of a Social, Behaviorist. Chicago: University of Chicago Press.
- Horton, Paul B. & Hunt, Chester L. . (1976). Sociology. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Maconis John J. (1989). Sociology (2^{ed}). United Kingdom: London.
- Thomas, W. I. and Znaniecki, Florian. (1958). The Polish Peasant in Europe and America. New York: Dover Publications.

การขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา* SOCIALIZATION THROUGHOUT THE BUDDHIST PROCESS

พระครูคุณสังขกิจ (เถาถวิล)

Phrakrupakhunsangkakit (Thaothawin)

พระมหามานพ ปกสโร (ขุนแก้ว)

Phramahamanop Papassaro (Khunkeow)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: ddm08358@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการค้นคว้า และวิเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา พจนานุกรม ตลอดจนคัมภีร์ในศาสนาต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการอบรมสั่งสอนสมาชิกของสังคมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเพื่อให้เห็นคุณค่าและนำเอากฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ การขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์จะต้องได้รับตลอดชีวิตส่วนการขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา ก็ได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญาและมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นแนวทางหรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เป็นจริยธรรมสายกลางที่สร้างบุญขึ้นให้เป็นอริยชน เป็นคุณธรรมส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยองค์ธรรม 8 ประการ ดังนี้ 1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะดำริชอบ 3) สัมมาวาจา วาจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ หรือเพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ ดังนั้นการประยุกต์พุทธธรรมทั้งในระดับโลกียธรรมและโลกุตระธรรมในการขัดเกลามนุษย์จึงเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะทรัพยากรขององค์การและประเทศชาติ ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่มีทั้งความเก่ง ความดี และมีความสุข ในพระพุทธศาสนาถือว่าบุคคลที่อบรมขัดเกลาตนเองดีแล้วย่อมแตกต่างจากผู้ที่

* Received 18 October 2022; Revised 27 September 2023; Accepted 29 September 2023

ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมและนำมาซึ่งความสุขความสงบทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ทั้งยังส่งผลให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การขัดเกลาทางสังคม, กระบวนการ, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

An academic article on “Socialization throughout the Buddhist Process” aims to study socialization throughout the Buddhist process. We used research methods and analysis from documents, research papers, books, textbooks, dictionaries, and scriptures in various religions, both Thai and English. Socialization means the process of educating members of society to learn social order in order to appreciate and apply rules. Rules of conduct as a guideline for conduct Socialization is a necessity that human beings must acquire throughout their lives. As for socialization throughout the Buddhist process, it has adopted the principles of Buddhism, namely the Threefold Principles, which consist of morality, concentration, and wisdom. And the eightfold path, which is the guideline or practice that is a middle way of ethics that creates a mortal person to be a noble person It is a virtue that promotes human resource development. It consists of eight virtues, as follows: 1) Right view 2) Right Intention 3) Right speech 4) Right Action 5) Right livelihood 6) Right effort; 7) Right mindfulness; and 8) Right concentration. Therefore, the application of Buddha Dharma both in the worldly and globally in human resource development is beneficial to both human beings as individuals. and as a resource for the organization and the nation. Make people human beings with both talent, goodness, and happiness.

Keywords: Socialization, process, Buddhism

บทนำ

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่สังคมช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้และรับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐานทางสังคมไว้เป็นของตน และทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการอบรมขัดเกลาทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและช่วยเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถของมนุษย์ให้มีลักษณะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยทั่วไปการขัดเกลาทางสังคมกระทำมาตั้งแต่วาระ

ที่บุคคลเกิด รู้ตามได้ และดำเนินไปตลอดชีวิต หรือตั้งแต่เกิดจนตาย (พระครูอุทุมพรภักตธรรมกตปุณฺณ (ผ่องผัน) และพระครูสุธีคัมภีรญาณ, 2563)

พระพุทธศาสนาเป็นเสมือนเครื่องกลั่นกรองความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของบุคคล หากบุคคลได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักคำสอนได้มากเท่าใด พระพุทธศาสนาก็สามารถมีบทบาทในการสร้างเสริมขัดเกลาแนวคิดของบุคคลนั้นให้สมบูรณ์ สังคมปัจจุบันได้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างมาก ทั้งปัญหาสังคม เสื่อมศีลธรรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด ปัญหาความอดอยากของประชาชน จะเห็นได้ว่าปัญหาเหล่านั้นมีทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัว และปัญหาสังคม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความเสื่อมและห่างไกลระหว่างบุคคลกับศาสนา ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้รับการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยในการขัดเกลาเรื่องราวเหล่านั้น โดยมีหลักพุทธธรรมสำคัญเป็นเกณฑ์ในการสั่งสอนอบรมขัดเกลาบุคคลในสังคม (พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง), 2558)

หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการขัดเกลามนุษย์ มีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาทไม่เมาในชีวิต นอกจากธรรมะที่เป็นยารักษาให้พ้นจากความทุกข์ แม้เราจะมีชีวิตเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นกฎธรรมดาของโลก แต่ถ้ารู้จักขัดเกลาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในตัวเอง เราจึงจะต้องดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

สรุป การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับคนในสังคมได้ มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม มนุษย์เรียนรู้กระบวนการขัดเกลาตั้งแต่เกิดจนตาย โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม การขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการประยุกต์หลักธรรมที่ช่วยขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่เวียนว่ายอยู่ในความทุกข์ และมีความเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการจัดระเบียบสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีลักษณะพฤติกรรม ค่านิยม บรรทัดฐาน ทศนคติที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันเป็นรูปแบบของการปกครองสังคมรูปแบบหนึ่งที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้มีนักวิชาการด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคมไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ความหมายการขัดเกลาทงสังคม

การขัดเกลาทงสังคม เป็นคำที่นักวิชาการและคนทั่วไปในปัจจุบันรู้จักและเข้าใจร่วมกันว่ามาจากคำว่า Socialization ในภาษาอังกฤษ เพราะเมื่อประมาณ 20 ปีเศษมาแล้ว คำนี้มักนิยมแปลว่า การอบรมให้รู้ระเบียบสังคมบ้าง สังคมประกิตบ้าง สังคมกรณ์บ้างขณะที่ในความเข้าใจร่วมกันคือการอบรมสั่งสอนควบคู่ไปกับการเลี้ยงดูบุคคลในสังคม ดังนั้นสังคมกรณ์คือ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งดำเนินอยู่ตลอดเวลาที่มนุษย์มีลมหายใจ เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งวัฒนธรรมและลักษณะทางสังคมเพื่อที่สังคมจะได้ใช้ในการขัดเกล่าให้สมาชิกทุกคนโดยสมาชิกใหม่ได้รับทราบถึงกฎเกณฑ์ของสังคมและเนื้อหาของวัฒนธรรมในชั้นต่อมาจะได้ยอมรับกฎเกณฑ์เหล่านั้นเข้าไปไว้เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของสังคมและเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มของ (ดำรง ฐานดี, 2522)

การขัดเกลาทงสังคม เป็นเรื่องที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญ เช่น นักสังคมวิทยานักมานุษยวิทยา นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาสังคม นักพฤติกรรมศาสตร์ นักปรัชญา เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเห็นว่าการขัดเกลาทงสังคมมีผลต่อพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก ซึ่งนักสังคมศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า การขัดเกลาทงสังคม โดยสรุปว่า เป็นกระบวนการซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้การเป็นสมาชิกของสังคมหรือกลุ่ม โดยการรับเอาบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมมาเป็นของตนและเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามบทบาท หรือหน้าที่ทางสังคมของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549)

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ ได้ให้ความหมายของการขัดเกลาทงสังคมไว้ว่า ในแต่ละกลุ่มแต่ละหน่วยที่มนุษย์เราเป็นสมาชิกอยู่ ย่อมมีกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามเพื่อให้กลุ่มนั้นมั่นคงอยู่ได้โดยราบรื่น บุคคลจึงต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติในทางที่สังคมยอมรับ ซึ่งการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่บุคคลคลอออกมาเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ การเกี่ยวข้องสังสรรค์กับเพื่อนมนุษย์คนอื่น ๆ ในสังคมจะทำให้บุคคลมองเห็นลู่ทางที่จะปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามที่กลุ่มของตนคาดหวังไว้ ทั้งนี้คำที่ใช้อธิบายว่าการอบรมขัดเกล่า นิยมใช้คำว่า สังคมประกิต หรือการเรียนรู้ระเบียบสังคมกันเป็นส่วนใหญ่เพื่อการรับรู้และเข้าใจที่เหมือนกันในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2529)

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์กล่าวไว้สองความหมายว่า “การขัดเกลาทงสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์เรียนรู้วัฒนธรรมและสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้อง” และ “การขัดเกลาทงสังคม หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน” (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, 2547)

สรุปความว่า การขัดเกลาทงสังคมเป็นกระบวนการที่กลุ่มหรือสังคมได้ทำการสั่งสอนสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบ วิธีการ

กฎเกณฑ์ความประพฤติและค่านิยมต่าง ๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้ เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มหรือสังคมนั้นเพื่อให้สมาชิกดำรงตนอยู่กับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข

ความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ เป็นหลักในการปฏิบัติที่บุคคลจะต้องเรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันได้นั้นการขัดเกลาทางสังคม จึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่บุคคลร่วมอยู่ด้วยในฐานะสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกเป็นตัวตน หรือตัวของตัวเอง (Self) คือ ความรู้สึกว่าเป็นมนุษย์ต่างจากคนอื่น สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิด ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบ หรือตามความเหมาะสมในกลุ่มอื่น ๆ การขัดเกลาทางสังคมจึงมีขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อนและสิ่งที่เรารู้จักนี้อาจจะแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์โดยบุคคลจะต้องผูกพันกับโครงสร้างของสังคมที่มีอยู่ ความผูกพันนี้แสดงออกมาในลักษณะที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทในเรื่องต่าง ๆ เช่น การงานการปกครอง การศึกษา การศาสนา การมีครอบครัว การนันทนาการ เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2536)

1. ครอบครัว (family) เป็นตัวแทนสำคัญที่สุดในการทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม เพราะเป็นสถาบันแรกที่เกิดจะได้รับ การอบรมสั่งสอนและจะมีความผูกพันทางสายเลือดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะมีผลทางอารมณ์ ความประพฤติ เจตคติ ตลอดจนบุคลิกภาพของบุคคลมากที่สุด เช่น พ่อแม่สั่งสอนให้ลูกเป็นคนกตัญญู เป็นต้น

2. กลุ่มเพื่อน (group of friends) เป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมอีกหน่วยหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมมีระเบียบ ความเชื่อและค่านิยมเฉพาะกลุ่ม ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปตามลักษณะกลุ่ม เช่น การแต่งกาย กลุ่มเดียวกันอาจจะแต่งกายคล้าย ๆ กัน

3. โรงเรียน (school) เป็นตัวแทนสังคมที่ทำหน้าที่โดยตรงในการขัดเกลาสมาชิกตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ โดยอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของสังคม ตลอดจนค่านิยมและทักษะอันจำเป็นแก่สมาชิกในสังคม

4. ศาสนา (religion) เป็นตัวแทนในการขัดเกลาจิตใจของคนในสังคมยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม มีศีลธรรม จริยธรรม และความประพฤติในทางที่ถูกที่ควรโดยศาสนาจะมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อบุคคลในการสร้างบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก

5. กลุ่มอาชีพ (professional group) อาชีพแต่ละอาชีพจะมีการจัดระเบียบการปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มที่มีอาชีพค้าขายจะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มต่าง ๆ ก็ต้องเรียนรู้ประเพณีของกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

6. สื่อมวลชน (mass media) มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิกในสังคม มีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมแก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ แบบแผนการประพฤติปฏิบัติ (วิชัย ญโยธิน และคณะ, 2551)

สรุป การขัดเกลาทางสังคมมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ โดยมนุษย์ได้รับการขัดเกลาเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น มนุษย์ก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ หากประพฤติผิดหรือไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังเอาไว้ก็จะสร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ทำให้สังคมวุ่นวายขาดระเบียบวินัย ก็เกิดปัญหาสังคมตามมา ฉะนั้นมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเมื่ออาศัยอยู่ในสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นก็ต้องได้รับการขัดเกลาที่ดีจากความสำเร็จของตนเองเป็นหลักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองการพัฒนาตนเองและอาศัยกัลยาณมิตร ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ หรือชุมชนและสื่อมวลชน เป็นต้น (จิราภา ธรรมไพศาล, ม.ป.ป.)

ประโยชน์ของการขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อสังคมมนุษย์มาก เพราะถ้าไม่มีการขัดเกลาสมาชิกรุ่นใหม่ให้สังคมแล้ว สังคมก็ไม่สามารถพัฒนาหรืออยู่รอดได้ เราสามารถจำแนกประโยชน์ของการขัดเกลาทางสังคมได้ดังนี้คือ

1. สร้างระเบียบวินัยให้แก่สมาชิกในสังคม ทำให้สมาชิกสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข องค์กรทางสังคมจะทำหน้าที่ขัดเกลาอบรมสั่งสอนให้สมาชิกรู้ว่าเราควรมีพฤติกรรมอย่างไรและเราสามารถคาดหวังได้ว่าผู้อื่นจะมีพฤติกรรมอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติตนสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้อื่น

2. สร้างแรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อแก่สมาชิกเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้สมาชิกทำงานร่วมกัน มีอุดมการณ์ร่วมกันและมีจุดหมายร่วมกัน ทำให้สังคมมีความก้าวหน้าขึ้นได้

3. สร้างความรู้ทักษะอันจำเป็นในการดำเนินชีวิตให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม ให้รู้จักแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาชีวิตของตนเองและทำประโยชน์ต่อสังคม (จำนง อติพัฒนสิทธิ์, 2547)

สรุปว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ โดยมนุษย์ได้รับการขัดเกลาเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม โดยใช้วิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความหนักเบาของพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมานุษย์ก็ต้องประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ หากประพฤติผิดหรือไม่เป็นไปตามที่

สังคมคาดหวังก็จะสร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ปัญหาสังคมก็จะตามมา ฉะนั้นมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเมื่ออาศัยอยู่ในสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมก็ต้องได้รับการขัดเกลาที่ดีจากความสัมพันธ์ของตนเอง การพัฒนาตนเองและอาศัยกาลยณมิตร ตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน สถาบันศาสนา กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชนการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นการสร้างระเบียบวินัย สร้างแรงบันดาลใจให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข เพื่อการพัฒนาชีวิตของตนเองและทำประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้คนในชุมชนเกิดจิตอาสา นำไปสู่การสร้างคุณประโยชน์ให้กับผู้อื่น สำหรับการขัดเกลาทางสังคมจะมีลักษณะของการถ่ายทอดและการอบรมให้บุคคลได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดี สามารถประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมในชุมชนและต่อสังคม กระบวนการขัดเกลาทางสังคมในแต่ละสถาบันก็ได้มีบทบาทในแต่ละด้านของการให้ความรู้และการปลูกฝังให้คนในชุมชนเป็นคนดี และมีการวางตัวให้เหมาะสม โดยมีสถาบันการขัดเกลาที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน

การขัดเกลาทางสังคมช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยในตัวบุคคล ลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากการได้เห็นได้เรียนรู้สิ่งนั้น ๆ อยู่เป็นประจำจนเกิดความเคยชิน ดังนั้นการที่บุคคลได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนขยัน ตื่นเช้าอยู่เป็นประจำตั้งแต่เด็ก ก็จะทำให้เป็นผู้ที่ไม่นิ่งดูดายและตื่นนอนเช้า ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ได้มาจากการเรียนรู้จากบุคคลอื่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากนั้นก็ก่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาอันจะนำไปสู่การคิด การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เช่นครอบครัวสอนลูกให้ทำอาหารต่าง ๆ การเรียนรู้นั้นจะทำให้ลูกเข้าใจถึงวิธีการปรุงอาหารแต่ละประเภท ซึ่งจะนำไปสู่การดัดแปลงเป็นอาหารอย่างอื่นได้อีก และเป็นแบบอย่างของการแสดงพฤติกรรมในสังคม เช่น คนไทยถูกอบรมสั่งสอนจากทุกสถาบันทางสังคมให้เป็นผู้ที่กตัญญูต่อพ่อแม่ เช่น เคารพเชื่อฟัง ดูแลท่านยามแก่ชรา การปฏิบัติต่อ ๆ กันมาทำให้กลายเป็นพฤติกรรมที่คนไทยรุ่นต่อ ๆ ไปจะต้องปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้ที่สังคมยอมรับว่ามีความกตัญญูต่อบุพการี

มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อจะได้มีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับมนุษย์ผู้อื่นและรู้จักระเบียบของสังคมหรือวัฒนธรรม มิฉะนั้นจะมีพฤติกรรมเหมือนสัตว์และไม่สามารถเข้าสังคมมนุษย์ได้

การขัดเกลาทงสังคผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา

ในทัศนะทางพระพุทธศาสนา มีแนวคิดที่เห็นว่าการขัดเกลามีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ขึ้นอยู่กับการคบเพื่อน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี การฝึกอบรมจิต ที่เรียกว่า “ปรโตโมสะ” ที่หมายถึง เสี่ยงจากผู้อื่น หมายถึง คำพูด คำแนะนำ ชี้แจงคำโฆษณากระแสข่าว ข้อเขียน บทความจากบุคคลหรือแหล่งข่าวต่าง ๆ เพื่อนที่ดีตามหลักกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์คุณของกัลยาณมิตรหรือคุณสมบัติของมิตรที่ดีหรือมิตรแท้คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีและความเจริญรวมทั้งความมีโยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เมื่อเทียบในกระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการอยู่ในระดับที่เหนือศรัทธา เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนเองเป็นอิสระ ส่วนในระบบการศึกษาอบรม โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกใช้ความคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างตื้น ๆ ผิวเผิน เป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. การขัดเกลาทงร่างกาย หมายถึง การพัฒนาทางกายเพื่อให้เกิดการเจริญอกงามในอินทรีย์ 5 หรือทวาร 5 ได้แก่ ช่องทางการติดต่อสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย การพัฒนาทางกายเป็นการส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ทั้ง 5 ทางเป็นไปอย่างปกติไม่เป็นโทษไม่มีพิษภัยอันตราย เช่น รู้จักสัมพันธ์ทางตา เลือกรับเอาสิ่งที่ดีมีประโยชน์จากการเห็นทางตามาใช้ รู้จักสัมพันธ์ทางหู เลือกรับฟังสิ่งที่ดีมีประโยชน์ไม่รับฟังสิ่งเลวร้ายเข้ามา เป็นต้น

ทัศนะทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า การที่บุคคลจะมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของตนเองนั้น “การรู้จักตนเอง” มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะการพัฒนาพฤติกรรมเป็นการพัฒนาพฤติกรรมตนเอง การที่จะพัฒนาตนเองได้ดีและถูกต้องนั้น จะต้องรู้จักตนเองเสียก่อนว่าตนเองมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรแล้วจึงหาทางแก้ไขในส่วนที่เป็นจุดด้อยนั้น เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักพระพุทธศาสนาได้เน้นให้เห็นทั้ง 3 ด้าน

2. การขัดเกลาทงจิตใจหมายถึง พัฒนาจิตใจเพื่อให้จิตมีคุณภาพดี สมรรถภาพทางจิตดี และสุขภาพจิตดี คุณภาพจิตดี คือจิตใจที่มีคุณธรรม ได้แก่ มีเมตตา กรุณา มุทิตา ศรัทธา และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นต้นสมรรถภาพทางจิตดี คือ การมีความพร้อมในการทำงาน ได้แก่ ขันติ คือ มีความอดทน สมาธิ คือ ความมีใจตั้งมั่น อธิษฐาน คือ มีความเด็ดเดี่ยว วิริยะ คือ มีความเพียร สติ คือ มีความระลึกเท่าทัน เป็นต้น ส่วนสุขภาพจิตดีเป็นสภาพจิตที่มีความสบายใจ อิ่มเอิบใจ ชุ่มชื่นเบิกบาน เกิดความสบายใจได้เสมอเมื่อดำรงชีวิต หรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

3. การขัดเกลาทงสังคม (socialization) เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทงสังคมทำให้มนุษย์

เปลี่ยนแปลงจากสภาพสัตว์ตามธรรมชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรม การขัดเกลาทงสังคัม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทงสังคัมที่สำคัญๆ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษากลุ่มเพื่อน สำนักงานหรือองค์กรที่บุคคลสังกัดอยู่ สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540) การขัดเกลาทงสังคัมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพฤติกรรมทงสังคัมโดยยกตัวอย่างเด็กผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเกิดจากแม่ปัญญาอ่อน หูหนวกและเป็นใบ้ไม่ทราบว่าเป็นพ่อเด็ก เด็กอยู่กับแม่ตามลำพังและถูกตาขายกักตัวไว้ในโรงนาเด็กคนนั้นไม่มีโอกาสติดต่อกับใครโดยเฉพาะไม่มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ทงสังคัมกับแม่ได้เลยจนมีผู้มาพบเด็กคนนี้เมื่อเธออายุได้หกขวบครึ่ง แต่ดูคล้ายเด็กอายุหกเดือน ยังพูดไม่ได้ได้แต่แสดงกิริยาท่าทงและทำเสียงอู้อี้ มีอาการหวาดผวาและดุร้ายเหมือนสัตว์ หลังจากนำเด็กมาฝึกฝนอบรมพบว่าเธอสามารถพัฒนาตัวเองได้รวดเร็วจนมีพัฒนาการทงสังคัมสมวัย การที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ก็พิสูจน์ได้ว่า การที่เด็กขาดความสามารถต่าง ๆ เนื่องจากขาดการติดต่อสัมพันธ์ และการขัดเกลาทงสังคัม (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, 2529)

4. การขัดเกลาทงอารมณ์หมายถึง การพัฒนาการกระทำ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ทงกายและวาจากับบุคคลอื่นโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่กล่าวร้ายทำลายผู้อื่น ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น แต่จะใช้วาจาและการกระทำที่ดี ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

5. การขัดเกลาทงสติปัญญา หมายถึงการพัฒนาทงสติปัญญา ได้แก่ การรู้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของลกและชีวิต ทำให้จิตใจเป็นอิสระได้จนถึงขั้นสูงสุด ส่งผลให้อยู่ในลกได้โดยไม่ติดลก มีอิสระที่จะเจริญเติบโตองงามต่อไป

กระบวนการขัดเกลามนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา

การขัดเกลามนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเป็นความพยายามในการผสมผสานเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิชาสมัยใหม่ก่อให้เกิดการบูรณาการ หรือผสมผสานด้วยการพยายามในการที่จะใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นคำสอนทงพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จนหล่อหลอมให้เกิดเป็นการขัดเกลามนุษย์ด้วยพุทธบูรณาการอันเนื่องมาจากพุทธธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่ ครอบคลุมวิชาวิทยาศาสตร์ทั้งธรรมชาติและสังคัม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

หลักพุทธธรรมทงพระพุทธศาสนา ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการขัดเกลามนุษย์ มีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่เมาในชีวิต นอกจากธรรมะที่เป็นยารักษาให้พ้นจากความทุกข์ แม้เราจะมีเวกิต ความแค้น ความเจ็บ ความตายเป็นกฎธรรมดากองลก แต่ถ้าวู้จักพัฒนาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่

ดีแล้ว ย่อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในตัวเอง เราจึงจะต้องดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม โดยอาศัยทั้งการมีศีล สมาธิ และสติปัญญาอันได้แก่ ข้อปฏิบัติหรือวิธีการเพื่อแก้ปัญหาเป็นขั้นลงมือทำการแก้ปัญหาไปตามขั้นตอน เป็นวิธีการอย่างละเอียดเพื่อแก้ปัญหา เช่น กำหนดวางวิธีการวางแผนงาน และรายการที่จะต้องทำให้ละเอียด จัดเป็นขั้นกำหนดวิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา ซึ่งเป็นแนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เป็นจริยธรรมสายกลางที่สร้างปुरुชนให้เป็นอริยชน ประกอบด้วยองค์ธรรม 8 ประการ หรือมรรคมงคล 8 คือ

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบถูกต้องตามหลักธรรม แยกอธิบายเป็น 2 ระดับ

1.1. ระดับโลกียะ ได้แก่ การมีความเห็นถูกต้องตามคลองธรรม คือเห็นว่าบุญบาปมีจริง ผลแห่งทานที่ให้แล้วมีจริง มารดาบิดามีบุญคุณจริง หรือการมีความเชื่อว่าทำดีแล้วได้ดี ทำชั่วแล้วได้ชั่ว เป็นต้น

1.2. ระดับโลกุตระ ได้แก่การมีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง คือมีความเห็นตรงตามสภาวะหรือตามเหตุปัจจัย หรือปัญญาอันเห็นชอบในอริยสัจ 4 คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เห็นไตรลักษณ์ คือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ของสังขารที่ปรุงแต่งค้ำกัน เข้าเป็นรูปร่างจากส่วนย่อยต่าง ๆ ความเป็นอนัตตาของสภาวะธรรม รู้ว่าอะไรเป็นอกุศลและอกุศลมูล อะไรเป็นกุศลและกุศลมูล หรือเห็นปฏิจลสมุปบาท คือเห็นว่าสภาวะธรรมทั้งปวงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น สรรพสิ่งเป็นเหตุเป็นผลกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป เมื่อมีสิ่งนี้เป็นเหตุ จึงมีสิ่งนี้เป็นผลตามมา เป็นต้น

2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ หมายถึงความคิดถึงนึกตรึกตรองที่ถูกต้องเป็นกุศลที่ประกอบด้วยมโนสุจริต เป็นไปใน 3 เรื่อง คือ

- 2.1. ความคิดนึกตรึกตรองที่ปลอดจากกาม
- 2.2. ความคิดนึกตรึกตรองที่ปลอดจากพยาบาท
- 2.3. ความคิดนึกตรึกตรองที่ปลอดจากการเบียดเบียน

3. สัมมาวาจา วาจาชอบ หมายถึงการใช้วาจาหรือคำพูดติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอย่างถูกต้องตามหลักวจีสุจริต 4 คือ

3.1. ละเว้นขาดจากการกล่าวเท็จ คือไม่ยอมพูดปดเพราะเหตุตนเอง ผู้อื่น หรือเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ เป็นคนพูดคำสัตย์ ยึดมั่นในคำสัตย์ เป็นที่ไว้วางใจได้ ควรแก่การเชื่อถือ ไม่เป็นคนลวงโลก

3.2. ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด คือ เป็นคนช่วยสมานคนที่แตกร้างกัน ส่งเสริมคนที่สมัคสมานกัน ชอบกล่าวถ้อยคำที่สร้างสามัคคี

3.3. ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ คือพูดแต่คำนิมนวล สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะเสนาะหู มีไมตรีและเป็นคำอันเป็นที่พอใจของคนส่วนมาก

3.4. ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ คือพูดถูกกาล พูดตามความเป็นจริง พูดคำที่มีประโยชน์ พูดถูกธรรม ถูกวินัย ถูกกฏกติกามารยาทของสังคม พรั่งพร้อมไปด้วยเหตุผล พอเหมาะพอควรและมีความหมาย เรียกว่ามีคำพูดประดุจขุมทรัพย์

4. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ หมายถึงการมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายอย่างถูกต้องตามหลักกายสุจริต 3 คือ

4.1. ละเว้นขาดจากการฆ่า การเบียดเบียนทำลายล้างผู้อื่น สัตว์อื่น

4.2. ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือเป็นคนที่ไม่การพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้โดยอาการแห่งขโมย

4.3. ละเว้นขาดจากการประพฤติดีกในกาม คือไม่เป็นคนประพฤติก่ว้างละเมียด ประเวณีทางเพศ ไม่สำส่อนทางเพศ ไม่เป็นชู้กับสามีภรรยาผู้อื่น เป็นต้น

5 สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ หมายถึงการเว้นขาดจากมิจฉาชีพคือวิถีเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด หรือเว้นขาดจากมิจฉาวณิชชา การค้าขายที่ไม่ชอบธรรมก่อให้เกิดโทษ 5 อย่าง คือ การค้าขายอาวุธเครื่องประหาร การค้าขายมนุษย์ การค้าขายสัตว์สำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร การค้าขายสิ่งเสพติดมีเมาให้โทษ และการค้าขายยาพิษหรือเว้นขาดจากการมีอาชีวะที่เบียดเบียนทำลายชีวิตผู้อื่น โดยประกอบแต่สัมมาชีพที่ตรงกันข้ามกับมิจฉาชีพ

6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ หรือเพียรชอบ หมายถึงการมีความเพียรพยายามที่ถูกต้อง โดยเร่งระดมเพียรละความชั่ว สร้างและรักษาแต่ความดีตามหลักการสร้างความเพียรชอบ 4 คือ

6.1. เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในจิตใจตน

6.2. เพียรละกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป

6.3. เพียรทำกุศลธรรมหรือบำเพ็ญคุณความดีที่ยังไม่เกิดให้เกิดมีขึ้น

6.4. เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไป

7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ หมายถึงการมีสติระลึกก่อนทำ พูด คิด หรือขณะทำ พูด คิด อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้พลั้งเผลอประมาทจนเป็นเหตุให้ทำชั่ว พูดชั่ว คิดชั่วอันเป็นอกุศลกรรม กล่าวในชั้นสูง ได้แก่การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริงซึ่งเรียกว่า การเจริญสติปัฏฐาน 4 คือตั้งสติกำหนดพิจารณาภายในตัวของคนเราที่สำคัญ 4 เรื่อง คือ กาย เวทนา จิต และสภาวะธรรม ว่าเป็นแต่เพียงกาย เวทนา จิต และสภาวะธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ที่จะเข้าไปกำหนดยึดมั่น ถือมั่น ซึ่งมีวิธีปฏิบัติหลายอย่างหลายขั้นตอน เช่น การกำหนดลมหายใจเข้า-ออก การกำหนดรู้ทันอริยาบถ การมีสติรู้ชัดจิตของตน เป็นต้น

8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ หมายถึงการมุ่งมั่นบำเพ็ญทำจิตให้มีภาวะแน่วแน่มั่นคงในอารมณ์ที่แสดงออกมาในทางกุศลโดยส่วนเดียวและสามารถข่มระงับนิวรณ์ไว้ได้ พร้อมทั้งจิตมั่นคงแน่วแน่มั่นในการประพฤติปฏิบัติธรรม ด้วยหลักการฝึกจิตให้เป็นสมาธิที่จัดลำดับเป็นขั้น

ตั้งแต่ชั้นหยาบ ๆ ไปจนถึงชั้นละเอียด ซึ่งมี 4 ชั้น เรียกว่า รูปฌาน 4 คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌานและจตุตถฌาน เป็นต้น

ที่กล่าวมาทั้ง 8 หัวข้อข้างต้น คือ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญานั้นพระพุทธเจ้าตรัสให้เป็นแนวทางเพื่อให้เวไนยชนปฏิบัติตามเส้นทางที่เคยมีท่านผู้เดินทางถูกต้อง เคยเดินกันมาแล้วในกาลก่อน พระองค์ทรงค้นพบแล้วทรงเปิดเผยแก่มวลมนุษย์และทรงทำหน้าที่แนะนำบอกทางนี้แก่เวไนยชน ดังนั้น มรรคมีองค์ 8 นี้จึงเป็นวิธีปฏิบัติของเวไนยชนที่จะทำให้เกิดผลตามกระบวนการหลักที่ประมวลความประพฤติปฏิบัติชอบหรือระบบจริยธรรมของมวลมนุษย์ อันจะเป็นแนวทางในการขัดเกลามนุษย์ในประเทศไทยอันเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา

การขัดเกลากายทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา

การขัดเกลากายทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนาเป็นการนำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้หรือบูรณาการเข้ากับหลักการของศาสตร์สมัยใหม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนตามไตรสิกขาหรือ อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่

1. กรณีเริ่มมีความรู้ความเข้าใจและความคิด (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ = อธิปัญญาสิกขา) จะต้องมีความเข้าใจหรือความเชื่อที่ถูกต้องตรงแนวทางเป็นพื้นฐานความเชื่อความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วขยายไปที่การควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา (สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ = อธิศีลสิกขา) ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมและเอื้อต่อการพัฒนาที่สูงขึ้น จากนั้นจึงฝึกฝนอบรมจิตใจ (สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ = อธิจิตตสิกขา) ซึ่งเป็นขั้นภายในละเอียดกว่าให้ได้ผลดีต่อไป โดยในระหว่างที่อบรมตามขั้นตอนต่าง ๆ นี้ องค์ประกอบแต่ละอย่างจะค่อยพัฒนาตัวมันเองและเสริมหรือเกื้อหนุนขั้นตอนนั้น ๆ ให้เพิ่มพูนและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น องค์ประกอบทางปัญญา ในขณะที่ผู้ปฏิบัติ ฝึกฝนอบรมขั้นศีลหรือขั้นจิต ตัวปัญญาความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นทั้งพื้นฐานเดิมนั้นจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้น ชัดเจนขึ้น เกื้อหนุนให้องค์ประกอบด้านศีลและด้านจิตถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น อาศัยศีลและจิตที่สมบูรณ์ ปัญญาจึงจะพัฒนาถึงขั้นรู้แจ้งเห็นจริง ทำให้หลุดพ้นจากอัสวกิเลสทั้งปวง ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดกระบวนการฝึกฝนอบรม

2. กรณีเริ่มที่ควบคุมพฤติกรรม (สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ = อธิศีลสิกขา) วิธีนี้เน้นไปที่การฝึกฝนอบรมความประพฤติทางกาย วาจาอย่างจริงจัง อาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานเท่านั้น เมื่อศีลถูกต้องสมบูรณ์แล้วก็ก้าวเข้าไปสู่การฝึกฝนอบรมจิตใจ อันเป็นขั้นประณีตยิ่งขึ้นจนถึงระดับสุดท้าย คือ ทำให้ปัญญาแก่กล้าจนสามารถพ้นจากต้นหาอุปาทาน (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2553)

3. กรณีเริ่มฝึกฝนที่จิต (สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ = อธิจิตตสิกขา) อาศัยความรู้ความเข้าใจพอเป็นพื้นฐานแล้วเริ่มฝึกอบรมจิตอย่างเข้มงวด ในระหว่างนั้นองค์ประกอบแต่ละอย่างจะค่อยเกิดขึ้นและเสริมเติมเต็มให้แก่กัน จิตเป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคงแล้ว

พฤติกรรมหรือศีลก็จะเกิดขึ้นมาเอง เมื่อศีลสมาธิพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ปัญญาความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้วจะค่อย ๆ พัฒนาแก้ล้าชัดเจนขึ้น เกื้อหนุนให้องค์ประกอบทางด้าน ศีลและสมาธิถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาศัยศีลและจิตที่สมบูรณ์นั่นเอง ปัญญาจะสามารถรู้แจ้งเห็นจริงทำอัสวะให้หมดไปได้ในที่สุด

ทั้ง 3 กรณีเป็นการฝึกฝนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตให้สมกับที่พระพุทธศาสนามีหลักว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึกทางพระ เรียกว่า เป็นธรรมะ คือเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ข้อนี้ถือว่าเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาขึ้นมาก็เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึก หลักนี้เป็นแกนสำคัญของจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จริยธรรมมีความหมายเท่ากับการศึกษา หรือสิกขาและเพราะเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ จริยธรรมจึงเป็นระบบที่มีความประสานกลมกลืน หลักการนี้ถือว่าความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การฝึกฝนพัฒนา ถ้าไม่พัฒนาแล้วมนุษย์ก็ไม่ประเสริฐและมนุษย์นั้นเมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง อันนี้เป็นข้อยืนยันของพระพุทธศาสนาว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้จนประเสริฐสุดเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง เมื่อมนุษย์ยังไม่พัฒนา ทำให้เกิดความแตกต่าง หรือเกิดความสับสนแล้วความแตกต่างก็กลายเป็นความขัดแย้ง ศักยภาพของการพัฒนาคือการทำให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานเสริม การพัฒนามนุษย์อย่างนี้จะต้องมาประยุกต์เข้ากับการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมด

สรุปหลักไตรสิกขาได้ว่า ไตรสิกขาเป็นหลักการการศึกษา 3 ประการเพื่อฝึกอบรมกาย วาจาใจให้เรียบร้อยและเจริญปัญญาให้งดงาม เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยศีลสมาธิและปัญญา เน้นการฝึกอบรมจากส่วนที่ง่ายไปหาส่วนที่ยากได้แก่ ส่วนที่ควรปฏิบัติและส่วนที่ควรเว้นจนติดเป็นนิสัยให้ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มใจตั้งใจและคอยติดตามผลอยู่เสมอจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างถาวรและยั่งยืน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2547)

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการขัดเกลาทางสังคมผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนา เป็นการนำเสนอและมีวัตถุประสงค์เพียงการทดลองการนำเสนอบทความด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญาและอริยมรรคมีองค์ 8 ศาสตร์ทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมตะวันตก ซึ่งได้แก่การขัดเกลามนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถมาเป็นกระบวนการขัดเกลามนุษย์ในองค์กรซึ่งควรมีการตรวจสอบและพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยมีการบันทึกกิจกรรมที่ได้กระทำแต่ละวันทำให้ได้ข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติ หรือกิจกรรมที่ได้กระทำเหมือนการปฏิบัติธรรมโดยวิธีนั่งสมาธิ เนื่องจากในขณะจิตกำลังทบทวนสิ่งที่ได้กระทำเหมือนเป็นการพิจารณาตัวเอง

พิจารณาการกระทำดีและไม่ดี ในขณะที่จิตพิจารณาก็จะเกิดสมาธิและเมื่อได้พิจารณาตนเองแล้ว ก็สามารถเข้าใจตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ซึ่งเป็นเสมือนเกิดปัญญาในการนำพาชีวิตผ่านพ้นทุกข์ได้ โดยจะก่อให้เกิดเป็นการมีคุณสมบัติของทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีการยึดและปฏิบัติตามหลักทุกข์ได้ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้น กล่าวโดยย่อ ทุกข์ ก็คือ อุปาทานขันธ์ หรือขันธ์ 5 โดยจะก่อให้เกิดคุณสมบัติของทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีการยึดและปฏิบัติตามหลักศาสนาและการเป็นคนดี คนเก่งในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- จำนง อติวัฒน์สิทธิ. (2547). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิราภา ธรรมไพศาล. (ม.ป.ป.). หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.
- ดำรง ฐานดี. (2522). สังคมวิทยา-มานุษยวิทยาเบื้องต้น. พระนคร: โรงพิมพ์รามคำแหง.
- นิยพรณ วรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2529). มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูอุทุมพรภักตธรรม กตปุญโญ (ผ่องแผ้ว) และพระครูสุธีคัมภีรญาณ. (2563). ความสัมพันธ์ของดนตรีกับการขัดเกลาทางสังคมกับแนวคิดการขัดเกลาทางสังคมในพระพุทธศาสนา. *Journal of Buddhist Education and Research*, 6(2), 358-369.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิชฌุล สุวณฺณรูป (รูปทอง). (2558). การขัดเกลาสังคมโดยองค์ศาสนาในพระพุทธศาสนา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2529). จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สยามศึกษา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิชัย ภูโยธิน และคณะ. (2551). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-ม.6 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). การบริหารจัดการแนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2547). กัลยาณมิตรนิเทศ. กรุงเทพมหานคร: ดับบลิว.เจ.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2553). คำบรรยายพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสื่อธรรม.

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1*
THE EVALUATION OF THE HEALTH PROMOTING SCHOOL PROJECT OF
RAJAPRAJANUKROH SCHOOL 5, NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จันสุดา จันทรังษี

Junsuda Jantarungsri

อรรครา ธรรมาริกุล

Akara Dhammatikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6355701053@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยประยุกต์ใช้ CIPPI Model กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง รวม 253 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านบริบท และด้านปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมายได้จริง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

* Received 6 November 2022; Revised 22 September 2023; Accepted 22 September 2023

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์และคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และโรงเรียนมีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันระหว่าง ภาควิชาครีเอทีฟ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ด้านกระบวนการ พบว่า ขั้นตอนการวางแผน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และขั้นตอนการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

4. ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนได้รับการบริการอาหารกลางวันอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทุกขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

5. ด้านผลกระทบ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนสามารถตัดสินใจ เลือกวิธีการปฏิบัติได้ทุกครั้งเมื่อถูกชักชวน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำสำคัญ: ประเมินโครงการ, โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5

ABSTRACT

This evaluation research aimed to assess the context, input, process, output, and impact of the health promotion school project of Ratchaprachanukroh School 5 under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office Area 1. The research employed the evaluation model of the CIPP. The sample group comprised the school administrators, teachers, students, and parents, 253 people in total. The research instrument was an opinion questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, standard deviation, and content analysis.

The research showed that:

The overall result was at the highest level. When considering each aspect, the process had the highest average, followed by the output, the impact, the context, and the input, respectively, as follows:

1. Context: The operating time was appropriate and could have led to the practice that actually achieves the goal with the highest average. The operation to achieve the project goals was appropriate and consistent with the needs of students, teachers, parents, and the community, with the lowest average.

2. Inputs: The use of resources was supported by many sectors to drive operations to meet the objectives and be worthwhile, with the highest average. A School having a database system that linked between network partners had the lowest average.

3. Process: The planning process had the highest average. The process of bringing the evaluation results to improve and develop had the lowest average.

4. Product: Students receiving adequate lunch services had the highest average. The school providing opportunities for the community to participate in the project at every step had the lowest average.

5. Impact: The item that Students participating in the project with having good mental health and being cheerful had the highest average. Students' ability to decide and choose how to refuse every time they are persuaded had the lowest average.

Keywords: Project assessment, Health promotion school project, Ratchaprachanukroh School 5

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านโครงสร้างและระบบทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาโดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) เป็นแม่บทในการจัดการศึกษา เปิดกว้างให้กับทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “ดี เก่ง และมีความสุข” การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา คือ การสร้างให้ผู้เรียนเป็น คนดี เก่ง และมีความสุข ซึ่งสุขภาพกับการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อให้การประสานเอื้ออำนวยประโยชน์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อกลุ่มเด็กนักเรียน (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2548)

โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion School) เป็นแนวคิดหนึ่งในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ เกิดจากข้อเสนอแนะของคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษา องค์การอนามัยโลก ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน และต้องการพัฒนาสุขภาพอนามัยของเด็กควบคู่กับการศึกษา นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้มีโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพครอบคลุมทุกโรงเรียน และยังได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อใช้ประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตั้งแต่ปี 2546 ให้ครอบคลุมทุกโรงเรียนทั่วประเทศ โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หรือถ้าโรงเรียนใดไม่ส่งเข้าร่วมการประเมินถือว่าโรงเรียนนั้นไม่ตอบสนองตามนโยบาย ผู้บริหารต้องรีบดำเนินการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตาม

เกณฑ์มาตรฐาน โดยแจ้งความจำนงค์ไปยังต้นสังกัดในระดับเขตจังหวัด หลังจากนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจะประสานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนพร้อมทั้งประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วให้ดำเนินการประเมินตนเองโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานตามที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขกำหนด เพื่อค้นหาสิ่งที่ยังไม่ได้ดำเนินการ หลังจากนั้นโรงเรียนต้องพัฒนาให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน เมื่อโรงเรียนดำเนินการได้ครอบคลุมครบทั้ง 10 องค์ประกอบ ต้องมีการทบทวน ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จนพบว่าองค์ประกอบผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทุกองค์ประกอบ จึงขอรับการประเมินได้ โดยโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับทอง ระดับเงิน และระดับทองแดง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2548)

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสภาพโดยรอบโรงเรียนเป็นชุมชนแออัด ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพอนามัยและการเรียนดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาตามมา ได้แก่ ปัญหาการขาดเรียน ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการมีพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับเพศ ปัญหาการสูบบุหรี่ ปัญหาการพนันฟุตบอล ปัญหาการติดเกม ฯลฯ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำหรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัญหา ผู้ประเมินโครงการในฐานะหัวหน้างานอนามัยโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบและให้การดูแลสุขภาพนักเรียนโดยตรง เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จึงคิดหาแนวทางการจัดโครงการที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้ศึกษาแนวความคิด รูปแบบ และผลการคิดวิเคราะห์จากงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นโครงการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพนักเรียนได้อย่างดี ยิ่ง เพื่อให้โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสุขภาพ ควบคู่ไปกับการเรียน ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้กำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า เป็นโรงเรียนที่มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง มั่นคง ที่จะเป็สถานที่ที่มีสุขอนามัยที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษาเรียนรู้และทำงาน โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้าใจส่งเสริมชุมชน ผู้ปกครอง และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกับหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว และชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการสาธารณสุขของกรมอนามัยด้านโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion School)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ประเมินโครงการได้ศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูล และกำหนดรูปแบบการประเมินโครงการให้สอดคล้องตามหลักการของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินตามรูปแบบ CIPPI Model ซึ่งผลการประเมินโครงการครั้งนี้ส่งผลให้ผู้บริหารทราบถึงผลการดำเนินโครงการ สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุง พัฒนาและ

ดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายและผลที่คาดหวัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อการรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเหรียญทอง และประเมินผลกระทบทางสุขภาพของนักเรียนหลังสิ้นสุดโครงการว่ามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ดี เก่ง และมีความสุขหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประเมินโครงการครั้งนี้โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam D.L .2007) เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และสภาพแวดล้อม ของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของงบประมาณ สมรรถนะของบุคลากร และความพร้อมของทรัพยากรในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินงาน กระบวนการบริหารจัดการ และเวลาในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
4. ด้านผลลัพธ์ (Product Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับผลจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
5. ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบอันสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานในโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการในครั้งนี้ดำเนินการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยประยุกต์ใช้แบบจำลอง CIPPI Model ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านบริบท และด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ประเมินใน 2 ส่วน คือ

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านบริบท โดยสอบถามผู้บริหารและครู เก็บข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ ด้านความเหมาะสมของโครงการ ด้านความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และด้านความเป็นไปได้ของโครงการ

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า โดยสอบถามครู ตามตัวชี้วัดความเหมาะสมด้านบุคลากรในการดำเนินงาน ความเหมาะสม/เพียงพอด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์และวัสดุสารสนเทศ และความเหมาะสมด้านอาคารสถานที่

ระยะที่ 2 ระหว่างการดำเนินโครงการ ประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยใช้แบบสอบถาม ฉบับที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านกระบวนการ โดยสอบถามครู เก็บข้อมูล ตามตัวชี้วัดความเหมาะสมด้านการวางแผนโครงการ และด้านการดำเนินงานโครงการ ด้านการประเมิน สรุป และรายงานผล

ระยะที่ 3 หลังสิ้นสุดโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านผลผลิตและผลกระทบของโครงการ โดยใช้แบบสอบถาม ฉบับที่ 4 สอบถามความคิดเห็นของครู นักเรียนและผู้ปกครอง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) โดยใช้การสุ่มแบบง่าย ได้แก่ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 253 คน ในปีการศึกษา 2564

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสอบถามด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการ (Process)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับครู สอบถามด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) ด้านผลกระทบ (Impact)

ฉบับที่ 3 แบบสอบถาม สำหรับนักเรียนสอบถามด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product)

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง สอบถามด้านผลผลิต(Product) ด้านผลกระทบ (Impact)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นกับเกณฑ์การประเมิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกในภาพรวมและเป็นรายด้าน ตามรูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP Model) ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam D.L .2007) ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ในปีการศึกษา 2564 (N=253)

รายการ	ความคิดเห็น		แปลผล	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านบริบท (Context)	4.51	0.63	มากที่สุด	4
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.43	0.69	มาก	5
ด้านกระบวนการ (Process)	4.56	0.59	มากที่สุด	1
ด้านผลลัพธ์ (Product)	4.55	0.63	มากที่สุด	2
ด้านผลกระทบ (Impact)	4.52	0.66	มากที่สุด	3
รวม	4.51	0.64	มากที่สุด	

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีผลการประเมินด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านบริบท (Context) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นวิธีการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านผลลัพธ์ (Product) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นนักเรียนได้รับการบริการอาหารกลางวันอย่างเพียงพอ มีคุณภาพมีคุณค่าตามหลักโภชนาการและได้ดื่มนมทุกวัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านผลกระทบ (Impact) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพมีสุขภาพจิตดี มีนิสัยร่าเริงแจ่มใสและมองโลกในแง่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการประเมินสุขภาพนักเรียน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า โดยรวมนักเรียนมีสุขภาพปกติดี คิดเป็นร้อยละ 94.12 เมื่อพิจารณาผลการประเมินรายด้านพบว่า ผลการประเมินด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรคหรือความผิดปกติของร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 96.64 รองลงมาคือ ด้านความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า คิดเป็นร้อยละ 94.12 และพฤติกรรมบริโภคอาหารคิดเป็นร้อยละ 91.60 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านข้อเสนอแนะที่มีต่อแนวทางการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จากคำถามปลายเปิด นำเสนอผลเป็นแบบความเรียง แยกเป็น 4 ด้าน ได้ดังนี้

ด้านบริบท (Context) ผู้ตอบแบบประเมินโครงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี แต่ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนหน่วยงานภายนอกได้ทราบเกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้ตอบแบบประเมินโครงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า โรงเรียนควรแสดงจุดเด่นในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพของนักเรียน หากแต่โรงเรียนยังมีอุปกรณ์กีฬาและสถานที่ในการออกกำลังกายให้นักเรียนยังไม่เพียงพอ

ด้านกระบวนการ (Process) ผู้ตอบแบบประเมินโครงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการรณรงค์ไม่ให้มีการดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ในโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง จัดอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการตามธงโภชนาการให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนควรจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาเด็ก อ้วน ผอม โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับแต่ละประเด็น และโรงเรียนควรเชิญวิทยากรจากภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมาให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและโรคติดต่อต่าง ๆ แก่นักเรียนทุกภาคเรียนอย่างต่อเนื่อง

ด้านผลลัพธ์ (Product) ผู้ตอบแบบประเมิน โครงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า ควรมีโครงการที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพดีเพิ่มขึ้น ตลอดจนควรเปิดโอกาส ส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาความรู้และทักษะในการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างเป็นระบบ

ด้านผลกระทบ (Impact) ผู้ตอบแบบประเมิน โครงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า โรงเรียนควรรวบรวมสารสนเทศเพื่อจัดทำฐานข้อมูลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลที่สามารถใช้เชื่อมโยงร่วมกันระหว่างโรงเรียนและภาคีเครือข่ายร่วมจัดการศึกษาให้สามารถแชร์ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว

อภิปรายผล

โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2564 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านบริบท (Context) จากผลการประเมิน พบว่า ประเด็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2564 ได้ให้ความสำคัญในการกำหนด ออกแบบ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้มีความสอดคล้องตามหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างมาก เพื่อที่มุ่งเน้นในการพัฒนาสุขภาพของนักเรียน โดยมีการจัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้กับครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนทราบ ทำให้เกิดเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัดเพชร โรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านสถานะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัดเพชร โรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้ CIPP Model กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้ปกครอง และนักเรียนปีการศึกษา 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินค่า 5 ระดับและสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการการวิจัย พบว่า 1) ด้านสถานะแวดล้อม โดยรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านความต้องการจำเป็น ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์

การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินงาน (Do) และด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) และ 4) ด้านผลผลิตโดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด (ทงศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2561) และสอดคล้องกับ อิศารัตน์ รัฐวิเศษ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ระดับของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครปฐม พบว่า ทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครปฐม พบว่า ภาวะผู้นำ การจูงใจ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสารในองค์กรและขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่ตั้งของโรงเรียนไม่มีความสัมพันธ์ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น เกิดความร่วมมือและความพึงพอใจของชุมชน (อิสารัตน์ รัฐวิเศษ, 2550)

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จากผลการประเมิน โครงการพบว่า โรงเรียนมีการสรุปผลการสำรวจสิ่งแวดล้อมและร่วมวางแผนกับชุมชนในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องจากการที่โรงเรียนได้กำหนดให้การส่งเสริมสุขภาพ เป็นนโยบายหลักอย่างหนึ่งในการบริหารงานของโรงเรียน ส่งผลทำให้บุคลากรของโรงเรียน และชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขที่ได้ระบุไว้ว่าโรงเรียนได้รับประโยชน์จากผู้ปกครอง องค์กรที่มีส่วนร่วมระดมความคิด ระดมทรัพยากร ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขและกรมอนามัย) ได้กล่าวว่าการจัดการควบคุมดูแล ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพกาย จิตและสังคม รวมถึงการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น ทั้งต่อนักเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับ Green & Krueter ที่กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพหมายถึงผลรวมของการสนับสนุนทางด้านการศึกษาและสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติและสภาพการดำรงชีวิตที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีได้ (Green, L.W., Krueter , M.W., 2005)

ด้านกระบวนการ (Process) จากผลการประเมินโครงการ พบว่า โรงเรียนมีการรณรงค์ให้ไม่มีการดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและโรงเรียนมีการปรับปรุงและ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคน หรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต้องคำนึงถึง สุขภาพอนามัยควบคู่กันไปกับการศึกษา ดังที่ กรมอนามัย ได้

ศึกษาความสัมพันธ์ของ สุขภาพกับการศึกษา พบว่า การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีแล้วทำให้ สังคมเจริญเติบโต โดยเฉพาะ เด็กและพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพดีในอนาคต มีความ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ได้ดีกว่า โดยเฉพาะความรับผิดชอบ กรณีไม่ขาดเรียน เป็นคนมี คุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ (กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ อธิมติชัยกุล ที่ได้ศึกษา การ ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัย ประเมินผลครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของ สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้าน ผลผลิต 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร ที่มีผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองปีการศึกษา 2559 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงและการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนี ความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จึงได้นำแนวทาง ในการดำเนินการดังกล่าวมาพัฒนาโรงเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA (วิไลวรรณ อธิมติชัย กุล, 2559) สอดคล้องกับ มีนา โอราวัฒน์ แนวทางการบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดย ยึดหลักของวงจรคุณภาพ (Quality circle) เป็นแนวทางบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ร่วมกันกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพของ โรงเรียน จัดทำแผนงานหรือโครงการ และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 2) มีการปฏิบัติตาม แผนงาน/ โครงการที่กำหนด มีการประเมินตนเอง โดยยึดหลักเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่อง 4) สรุปผลการตรวจสอบและนำผลไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อไป (มีนา โอราวัฒน์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จง ใจ จิงตระกูล ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จงใจ จิงตระกูล, 2550) และ อนงค์ มูลบุญ ที่ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านบ่อน้ำมัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งพบว่า โครงการโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพโรงเรียนบ้านบ่อน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้า รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ผลการประเมินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลความรู้และทักษะของครูในการจัดกิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะครูเห็นความสำคัญและมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน บริเวณโรงเรียนให้เอื้อต่อสุขภาพของนักเรียนและครูมีความรู้ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัยตามลำดับ และผลการประเมินสุขภาพนักเรียนหลังจากดำเนินโครงการพบว่า โดยรวมนักเรียนมีสุขภาพปกติดี ร้อยละ 95.18 (อนงค์ มูลบุญ, 2557)

ด้านผลลัพธ์ (Product) จากการประเมินโครงการ พบว่า ไม่มีการดื่มแอลกอฮอล์ และ สูบบุหรี่ในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและรองลงมาคือ ไม่มีการจำหน่ายอาหารที่ไม่มีประโยชน์หรือ ผลเสียต่อสุขภาพ เช่น น้ำอัดลม ลูกอม อาหารขบเคี้ยวในโรงเรียน และจากการประเมินสุขภาพ ของนักเรียนด้านความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้าด้านโรคและความผิดปกติของร่างกาย ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภค และสมรรถภาพทางกายของนักเรียนพบว่า มีสุขภาพปกติดีทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่โรงเรียนมีนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนที่ชัดเจนและปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมโดยดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 8 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมพัฒนา สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 2) กิจกรรมพัฒนาอนามัยในโรงเรียน 3) การจัดการเรียนรู้ สุขศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพนักเรียน 4) ส่งเสริมโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 5) ส่งเสริมการออกกำลังกาย 6) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน 7) กิจกรรมส่งเสริมให้คำปรึกษานักเรียน 8) กิจกรรมฝึกสวนครัวปลอดสารพิษ ซึ่งครอบคลุมเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพดี ทำให้เป็นคนมีคุณภาพ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของสุขภาพไว้ว่า การมีสุขภาพที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประการแรกของคนไทยที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เป็นนโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถยืนหยัดอย่างไทยในประชาคมโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต และจากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลความรู้และทักษะของครูในการจัดกิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครูเห็นความสำคัญและมีการพัฒนา สิ่งแวดล้อมของห้องเรียน บริเวณโรงเรียนให้เอื้อต่อสุขภาพของนักเรียน และครูมีความรู้ด้าน โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่โรงเรียนมี นโยบายโครงการส่งเสริมสุขภาพส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลของโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทราบเกี่ยวกับนโยบายกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ทำให้ครูมีความรู้และความสามารถในการ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอนามัยแก่นักเรียนและเกิดความร่วมมือกัน ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อสุขภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ศรีธาดู เพียรภูษา ที่ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งพบว่า ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประธานกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้ปกครองและนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านบริบท ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางการยกระดับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญ คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ควรมีการแสวงหางบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อการดำเนินงานเพิ่มขึ้นศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ (ศรีธาดู เพียรภูษา, 2557)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนควรจัดโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางการยกระดับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับเพชรต่อไป
3. ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการให้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. ด้านผลผลิต โรงเรียนควรมีการตรวจสอบน้ำหนัก ส่วนสูงของนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมตามโครงการ ส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2548). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จงใจ จิงตระกูล. (2550). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

- ทงศักดิ์ โพธิ์เกตุ. (2561). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(1), 286-300.
- จิตรรัตน์ รัฐวิเศษ. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มีนา โอราวัฒน์. (2554). การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลวรรณ อิมิตชัยกุล. (2559). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรีธาดุ เพียรภูเข. (2557). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(7), 143-148.
- อนงค์ มูลบุญ. (2557). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านบ่อน้ำมัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Green, L.W., Krueter, M.W. (2005). Health Promotion Planning An Education and Ecological Approach. Toronto: Mayfield Publishing Company.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models and Applications. San Francisco: CA: Jossey-Bass.

การประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ
ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*
AN EVALUATION OF DRIVING PRACHARATH SCHOOL ACCORDING
TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY WATSAMASUWAN
SCHOOL SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

จุฑามาศ มาลาทอง

Jutamart Malatong

ประกอบ ใจมั่น

Prakob Jaiman

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6355701057@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้รูปแบบการประเมินของ CIPP Model กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบท ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.82 ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ โครงการสามารถดำเนินการได้บรรลุความสำเร็จ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.43 ได้แก่ สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ

* Received 7 November 2022; Revised 7 September 2023; Accepted 21 September 2023

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมมีความเพียงพอ เหมาะสมในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.82 ได้แก่ กิจกรรมในโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.42 ได้แก่ กำหนดแผนงานที่ชัดเจน

3. ด้านกระบวนการ ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.82 ได้แก่ ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.46 ได้แก่ การให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินงานโครงการ

4. ด้านผลผลิตผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.81 ได้แก่ มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และน้อยที่สุด 4.42 ได้แก่ การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ, การประเมินโครงการ, เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This research aimed to evaluate the context, input, process, and output of the Pracharath School Driving Project under the sufficiency economy philosophy of Watsamaisuwan School, Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. The research employed the evaluation model of the CIPP. The sample group in this research consisted of the school administrators, teachers, and students of Watsamaisuwan School, 331 people in total. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research showed that:

1. Context: The evaluation found that the congruence was at the highest level overall. The highest average was 4.82 on the project objectives consistent with the vision, and the project could be carried out successfully. The lowest average was 4.43 for the school environment that was appropriate and conducive to project implementation.

2. Input: The evaluation revealed that the sufficiency and appropriateness were at the highest level overall. The highest average was 4.82 for the topic of the activities in the project that were appropriate and consistent with the objectives. The lowest average was 4.42 for the topic of precise planning determination.

3. Process: The evaluation revealed that the efficiency was at the highest level overall. The highest average was 4.82 for implementing the project activities under the plan and the procedures set out in the project plan. The lowest average was 4.46 for education, meetings for clarification, communication, and public relations to the responsible and related persons to understand the process and how to operate the project.

4. Output: The evaluation found that the effectiveness was at the highest level overall. The highest average was 4.81 for having learning resources in the school. The lowest average was 4.42 for the quality improvement of education management.

Keywords: Pracharath School, Driving Project evaluation, Sufficiency economy

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันในภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคติดต่อ อาชญากรรมข้ามชาติ หรือแม้แต่ปัญหายาเสพติด อาเซียนซึ่งเป็นกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงต้องปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที การร่วมมือผนึกกำลังของอาเซียนจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่ท้าทายได้ดี และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และพัฒนาสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทุกประเทศใช้เป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยตรง ดังนั้นการศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปให้เป็น “การศึกษา 4.0 ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้” โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนขึ้นตามโครงการโรงเรียนดี ศรีตำบล หรือโรงเรียนดีประจำตำบล ภายใต้หลักการแนวคิดว่าการศึกษามีบทบาทพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพ โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล จึงเป็นกระบวนการการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนของสังคมและชุมชน สร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านที่ดี

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2556 - 2559 โรงเรียนดีประจำตำบลเข้าสู่การพัฒนาและประเมินต้นแบบโรงเรียนดี ทั้งนี้รัฐบาลปัจจุบันและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้สานต่อโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนแห่งชุมชน คือความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ และเอกชน (หรือทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคม) โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชารัฐ” โดยพัฒนาโรงเรียนในระดับตำบล เพื่อให้ทุกโรงเรียนประสบความสำเร็จ มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน สามารถจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนประชารัฐนั้นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนางานสู่ความสำเร็จ เพราะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกถึงการได้รับอำนาจในการทำงานให้สำเร็จและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายของบุคลากร สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลขององค์การกับการทำงานของบุคลากรด้วยความไว้วางใจที่มีต่อกัน การพัฒนาบุคลากรในองค์การเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดประสิทธิผลที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาคนในสถานศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุด ซึ่งหัวใจสำคัญของสถานศึกษาคือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบและสังคม โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณและคณะทำงาน จึงมีความมุ่งหวังว่าโครงการโรงเรียนประชารัฐจะเป็นโครงการที่ทุกคนในองค์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสานการทำงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการวิจัย ร่วมการวัดผล ร่วมกันพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตลอดจนร่วมกันสะท้อนผลการวิจัยถือเป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่สำคัญในการพัฒนางานให้เกิดความสำเร็จตามบริบทการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ครูและบุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ ซึ่งประกอบด้วย การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้รูปแบบการประเมินของ CIPP Model ซึ่งผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าจะได้แนวทางปฏิบัติที่ดีเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ ในการพัฒนางานสู่ความสำเร็จตามโครงการโรงเรียนประชารัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจัดการศึกษาให้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนประชารัฐให้มีคุณภาพ สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนางานสู่ความสำเร็จตามโครงการโรงเรียนประชารัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ จำนวน 3 คน ครูผู้สอนโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ จำนวน 40 คน และนักเรียนโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 390 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 433 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ จำนวน 3 คน ครูผู้สอนโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ จำนวน 36 คน และนักเรียนที่กำลังเรียนโรงเรียนวัดสมัยสุวรรณระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 292 คน รวมทั้งสิ้น 331 ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีซีและมอร์แกน (Krejcie, R.V., & D.W. Morgan, 1970) จากนั้นสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของ (Stufflebeem, 2003) ซึ่งเป็นการประเมิน 4 ด้าน คือ

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) ได้แก่ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการกับนโยบายทางการศึกษา ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการกับความจำเป็นการดำเนินโครงการ ความเหมาะสมของสถานที่ และบรรยากาศของสถานศึกษา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ ความพร้อมของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบ ผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้สนับสนุนโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ การวางแผนการดำเนินการ การติดตามผลและการนำผลไปปรับปรุง โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ได้แก่ 1) ครู ได้รับความรู้และประสบการณ์จากกระบวนการจัดการ ตลอดจนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ต่าง ๆ 2) โรงเรียน ได้รับการเติมเต็มจากภาคเอกชน ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สื่อการเรียนการสอน ระบบ

ฐานข้อมูล เป็นต้น 3) ผู้บริหาร ได้รับการพัฒนาคุณสมบัติและสมรรถนะความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ 4) ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษามาก การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการตามขั้นตอน 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายของคะแนน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นตัวชี้วัด โดยอาศัยแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. โรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และโครงการสามารถดำเนินการได้บรรลุความสำเร็จ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ

ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ โครงการสามารถพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ โครงการมีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริง โครงการสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชน โครงการสามารถดำเนินการได้บรรลุความสำเร็จ ความเหมาะสมของสถานที่ในการดำเนินโครงการ และการจัดบรรยากาศของโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน วัตถุประสงค์โครงการมีความ

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และสภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อ การดำเนินโครงการ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และโครงการสามารถดำเนินการได้บรรลุความสำเร็จ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อ การดำเนินโครงการ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กิจกรรมในโครงการมีเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กำหนดแผนงานที่ชัดเจน

ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเหมาะสม งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ อาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ผู้รับผิดชอบโครงการมีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี และกิจกรรมในโครงการมีเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กำหนดแผนงานที่ชัดเจน วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการมีเพียงพอ และบุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเหมาะสม เพียงพอ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการมีเพียงพอ และกิจกรรมในโครงการมีเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กำหนดแผนงานที่ชัดเจน

3. ด้านกระบวนการ (Process) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานโครงการ

ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ สรุปผลการนิเทศ ติดตามการดำเนินโครงการ ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ดำเนินงานโครงการเมื่อพบข้อบกพร่อง และการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวางแผนการดำเนินงานโครงการสู่การปฏิบัติ การกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการ การให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานโครงการ การกำหนดขั้นตอน รายละเอียดและวิธีดำเนินงานโครงการ อย่างชัดเจนและเหมาะสม และการจัดทำแผนนิเทศ ติดตามการดำเนินโครงการ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการ และดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ

4. ด้านผลผลิต (Product) บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านผลผลิตของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านผลผลิตของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สามารถนำผลจากการดำเนินงานโครงการไปวางแผนในการบริหารสถานศึกษา ส่งเสริมศักยภาพความเป็นผู้นำ มีแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานโครงการที่รับผิดชอบ การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา สามารถเป็นผู้บริหารแกนนำในการขยายผลโครงการสู่โรงเรียนเครือข่าย และผู้ปกครอง ชุมชน ให้การยอมรับและเชื่อมั่นสถานศึกษา

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านผลผลิตของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

5. ด้านผลผลิต (Product) นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านผลผลิตของโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีประเด็นที่ได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านบริบทโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เป็นเพราะในการดำเนินโครงการมีการวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษา นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ร่วมกับการศึกษาสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน จากนั้นศึกษาความต้องการของบุคลากรที่ร่วมดำเนินโครงการ ทำให้การดำเนินโครงการตรงตาม นโยบายทางการศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และความต้องการของบุคลากรผู้ร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ที่กล่าวว่า ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายถือเป็นการประเมินที่มีความสำคัญยิ่ง คือ จุดมุ่งหมายของโครงการไม่เหมาะสมแล้ว ผลการประเมินอื่น ๆ ที่ตามมาก็ไร้ความหมายไปด้วย ดังนั้น การประเมินสิ่งแรกของโครงการโดยพิจารณาจุดมุ่งหมายของโครงการเหมาะสมหรือไม่ จึงเป็นเหตุสำคัญที่จะทำให้การประเมินโครงการเกิดผลสำเร็จ จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้การประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านบริบท (Context Evaluation) โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี แสงสุก ที่ทำการวิจัยกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ พบว่าโรงเรียนดำเนินการวิเคราะห์กิจกรรมของสถานศึกษาตลอดจนการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องและบรรลุตาม

วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามกรอบภารกิจของโรงเรียนพระราชวัง ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ ในระดับมากที่สุด (สาวิตรี แสงสุก, 2563)

2. ผลการประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวัง ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะในการดำเนินงานโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและเพียงพอ อาคารสถานที่เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้เข้าร่วมโครงการมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดี ส่งผลให้การออกแบบกิจกรรมโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปวีณา กันถิน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา (ปวีณา กันถิน, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตร ว่องวิการณ์ พบว่า สถานศึกษาจัดทำแผนงานโครงการในการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ โดยเสนอของบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือเสนอขอบริจาคจากหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลต่าง ๆ ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการ ในระดับมากที่สุด (วิจิตร ว่องวิการณ์, 2557)

3. ผลการประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวัง ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านกระบวนการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะในการดำเนินงานโครงการเป็นไปตามลำดับขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ตามแผนงานโครงการ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ปรับปรุงแก้ไขอย่างรวดเร็วหากพบข้อบกพร่อง และประเมินผลการดำเนินงานโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี แสงสุก พบว่า การศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารงานของโรงเรียนพระราชวังที่ประสบผลสำเร็จ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษา มีการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา การวิเคราะห์กิจกรรมของสถานศึกษา ตลอดจนกำหนดนโยบายของสถานศึกษาของสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สาวิตรี แสงสุก, 2563) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิมล ศรีขาว พบว่า การสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความร่วมมือกันในการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบ ประเมินผลพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการ ในระดับมากที่สุด (วิมล ศรีขาว, 2560)

4. ผลการประเมินโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะในการดำเนินงานโครงการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่งผลให้โครงการสามารถดำเนินงานได้บรรลุความสำเร็จ ในด้านการนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้กับการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม นำผลจากการดำเนินงานโครงการไปวางแผนในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับ จตุพล พิพัฒน์กิจเจริญ การแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการพัฒนางานที่ประสบความสำเร็จ คือการปฏิบัติงานหรือการทํากิจกรรมใด ๆ ที่ได้มีการตั้งเป้าหมายไว้โดยสามารถปฏิบัติได้เป็นไปตามที่วางแผน การใช้ทรัพยากรที่กำหนดไว้ ทันเวลา ได้คุณภาพ ได้ผลเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด ความสำเร็จในด้านส่งเสริมศักยภาพความเป็นผู้นำของผู้บริหารและครูผู้สอน มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและชุมชน (จตุพล พิพัฒน์กิจเจริญการ, 2552) สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง แสดงให้เห็นว่าในยุคปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องใช้ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ สามารถนำโรงเรียนและสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ต้องมีความรู้ประสบการณ์เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงทางการบริหารการศึกษา ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถที่จะประสานความร่วมมือของครูผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความสามารถในการระดมทุน และใช้ทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสำเร็จในด้านภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และสถานศึกษาได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นจากภาคประชาสังคม (รุ่ง แก้วแดง, 2553) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วานิตย์ สิมงาม พบว่า การพัฒนาความร่วมมือโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน โดยโรงเรียนจะเสนอลักษณะการมีส่วนร่วมกิจกรรมที่ต้องการกิจกรรมที่จะต้องดำเนินต่อไปของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับผู้ปกครองกับภาคเอกชนหรือราชการไปยังโครงการ โครงการจะหาทางแก้ไขช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ (วานิตย์ สิมงาม, 2561)

การดำเนินโครงการมีความพร้อมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการในทุกด้าน และหากมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องหลักการและเหตุผลของโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด มีการกำหนดแผนงานที่ชัดเจน มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานโครงการ และคำนึงถึงผลในการยกระดับคุณภาพการศึกษา แล้วนั้น จะส่งผลให้โครงการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร และกระบวนการบริหารสถานศึกษาอย่างดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหาร ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานโครงการ
2. ควรมีการชี้แจงแผนการดำเนินงานโครงการให้ความรู้ ประชุม ชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ ให้บุคลากรที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบด้วย เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ในวงกว้างไปสู่การนำแนวทางปฏิบัติที่ดีของโครงการ ไปปรับใช้กับโครงการ กิจกรรม และงานอื่น ๆ
3. ควรกำหนดแผนงานนิเทศ กำกับ ติดตาม รวมถึงการขยายผลการดำเนินงานโครงการ ไปสู่โรงเรียนเครือข่าย
4. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการ สู่โรงเรียนเครือข่าย ชุมชน และสาธารณชน เพื่อเป็นระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา และเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับเครือข่ายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการศึกษาแนวทางในการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่จำเป็น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- จตุพล พิพัฒน์กิจเจริญการ. (2552). ประสิทธิภาพในการพัฒนางานที่ประสบความสำเร็จ. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2565 จาก www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 3(1), 23-25.
- ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 5. วารสารวิชาการ Veridian E-

- Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1833-1848.
- รุ่ง แก้วแดง. (2553). ปฏิวัติการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- วานิตย์ สิมงาม. (2561). ยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการนำนโยบายโรงเรียนพระราชวังสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิจิตร ว่องวิกรณ์. (2557). แนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. ใน ปริญญาคุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิมล ศรีขาว. (2560). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพระราชวังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2551). รวมบทความทางการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตรี แสงสุก. (2563). กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), 226-239.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. The international handbook of educational evaluation (Chapter 2). Boston: Kluwer Academic Publishers.

การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน
ตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model*
AN EVALUATION OF MORAL AND ETHICS PROJECT ACCORDING TO
SAMAKKHEE ANUSON SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3 WITH CIPP MODEL

เอนก ปิ่นมังก

Anek Pinmangkon

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์

Nilrat Nawakijphitoon

นพรัตน์ ชัยเรือง

Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Sri Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail : 6355701038@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินด้านสภาวะแวดล้อม 2) ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินด้าน กระบวนการ และ 4) ประเมินด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ นักเรียน 165 คน ครู 14 คน ผู้ปกครอง 165 คน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน รวม ทั้งหมด 358 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน และใช้วิธีเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือการประเมินโครงการประกอบด้วย แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการประเมินโครงการ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมินโครงการพบว่า

1. ด้านสภาวะแวดล้อม ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคี อนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 22 November 2022; Revised 25 September 2023; Accepted 28 September 2023

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านการประเมินกระบวนการระหว่างดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ด้านผลผลิตของโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียน สามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้วย CIPP Model ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน, รูปแบบการประเมินชิปปี้

ABSTRACT

The evaluation of this project was to assess the outcome of enhancing students' morality and ethics by way of Samakkhee Anusorn School under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 with the CIPP Model. The objectives were to assess: 1) environment, 2) inputs, 3) process, and 4) outputs. The sample group in this project assessment comprised 165 students, 14 teachers, 165 parents, and 13 primary education committees, 358 persons in total. The Krejcie & Morgan Table and Stratified Random Sample determined the sample size. The project assessment tool consisted of questionnaires. Statistics used in project evaluation were the Index of item objective congruence, Alpha Coefficient, frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research showed that:

1. Overall, the environment before implementing the project to enhance the students' morality and ethics by way of Samakkhee Anusorn of Samakkhee Anusorn School under the Suratthani Primary Education Service Area Office 3 with CIPP Model as a whole was at the highest level.

2. Overall, inputs before implementing the project to enhance the students' morality and ethics by way of Samakkhee Anusorn of Samakkhee Anusorn School under the Suratthani Primary Education Service Area Office 3 with CIPP Model as a whole was at the highest level.

3. Overall, the process while implementing the project to enhance the students' morality and ethics by way of Samakkhee Anusorn of Samakkhee

Anusorn School under the Suratthani Primary Education Service Area Office 3 with CIPP Model as a whole was at the highest level.

4. Overall, the outputs of the project to enhance the students' morality and ethics by way of Samakkhee Anusorn of Samakkhee Anusorn School under the Suratthani Primary Education Service Area Office 3 with CIPP Model as a whole was at the highest level.

Keywords: Project assessment, Students' morality and ethics, CIPP Model

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้ชี้ให้เห็นถึงการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาค้นหาให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม และหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) นอกจากนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ด้านคุณธรรมแก่นักเรียน กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา “คุณธรรมนำความรู้” ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติโดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24 (4) “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” และมาตรา 28 วรรคสอง “สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้

มีความ สมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม” กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธีวิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัวชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา จึงมีปรัชญาทางการศึกษาที่เน้นค่านิยมและเน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อมั่นในตัวเอง การประหยัด ความสนใจใฝ่รู้การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน ความรักสามัคคีความกตัญญูกตเวที ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การพึ่งพาตนเอง และความอดกลั้น โดยกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาขึ้น มีเป้าหมายการจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติให้สถานศึกษาสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมสู่บทเรียน และจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตอย่างมีคุณค่าเป็นคนดีในสังคมให้เป็นไปอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันพบว่าคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติและคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสร้างสรรค์ยังมีน้อย สื่อที่เป็นภัยและผิดกฎหมายมีการเผยแพร่มากขึ้น แม้มีมาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวด เวิร์บบริการทางเพศเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ขณะที่คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับสถาบันทางสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบัน ศาสนา และสถาบันการศึกษามีบทบาทน้อยลงในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาศักยภาพคนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามสภาพสังคมไทย ในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ได้รับความ สะดวกสบายจนมีค่านิยมทางด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น ตามกระแสสังคมของวัตถุนิยมจนลืมนึกคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้เยาวชนรับรู้และแสดงออกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและสิ่งดีงามเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อ เป็นข้อมูล และกำหนดรูปแบบการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ ซึ่งการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อการตรวจสอบหรือบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ พิจารณาตัดสินคุณค่า ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้ได้สารสนเทศที่

เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการปรับปรุง และพัฒนาโครงการต่อไปหรือจะยุติโครงการในการประเมินโครงการครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิปปี้ (CIPP Model) ของ (Danial Stufflebeam, 1983) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจด้วยวิธีการเชิงระบบ มีแบบแผนชัดเจน ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของโครงการ และช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายเข้าใจง่าย ซึ่งมีขอบข่ายการประเมินโครงการที่ครอบคลุม การประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินด้านกระบวนการ (Process) การประเมินด้านผลผลิต (Product) โดยมีคำย่อว่า CIPP Model ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาทราบถึงผลการดำเนินโครงการสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุงพัฒนาและดำเนินโครงการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายและผลที่คาดหวังอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเกณฑ์มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 298 คน ครูโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 18 คน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 298 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 629 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 1 คน นักเรียนโรงเรียน สามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 165 คน ครูโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ 14 คน

ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสามัคคี อนุสรณ์ จำนวน 165 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ จำนวน 13 คน รวมทั้งหมด 358 คน การกำหนดขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีเลือกแบบแบ่ง
ชั้นภูมิ (Stratified random Sample)

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
วิธีการประเมิน โครงการ รูปแบบการประเมินชิปปี้ และแนวทางการประเมินคุณธรรมจริยธรรม
2. สร้างข้อคำถามโดยนำนิยามศัพท์ของการประเมินโครงการมาสร้างเป็นข้อคำถามให้
ครอบคลุมทุก ประเด็น โดยจัดทำร่างแบบสอบถาม (Questionnaire) ให้ครอบคลุมเนื้อหา
สาระที่ต้องการประเมินโครงการ ตามรูปแบบชิปปี้ โมเดล (CIPP Model) และกรอบแนวคิด
โรงเรียนคุณธรรม
3. นำร่างแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นแต่ละฉบับส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง
ชัดเจนของภาษาที่ใช้และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โครงสร้างและรูปแบบ
(Structure and Format) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective
Congruence: IOC) ของข้อคำถาม
4. คัดเลือกข้อคำถามที่มีผลการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปไว้ใช้
ส่วนข้อที่ไม่ ถึงเกณฑ์ต่ำกว่า 0.50 นำไปแก้ไข ปรับปรุงหรือตัดทิ้งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
จนได้แบบสอบถามที่มี ความถูกต้อง สอดคล้องและตรงตามเนื้อหาสำหรับการใช้ประเมิน
5. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อ
ขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ
คุณภาพตามเกณฑ์ไปใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากร โดยวิเคราะห์ตามกลุ่มประชากรผู้ตอบ
แบบสอบถามโดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตาราง
2. วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิธี
สามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้าน
สภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้านและภาพรวมนำเสนอในรูปแบบตาราง
3. ในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินโครงการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีการแปลผลข้อมูลจากค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ด้านสภาวะแวดล้อม ในสภาพการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักการและเหตุผล ได้แก่ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการดำเนินโครงการ ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน	4.92	0.21	มากที่สุด
2.	การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ	4.39	0.34	มาก
3.	โครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนหรือหน่วยงานต้นสังกัด	4.95	0.13	มากที่สุด
4.	กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน	4.39	0.34	มาก
5.	วัตถุประสงค์ของโครงการเน้นให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม	4.95	0.18	มากที่สุด
6.	การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและแนวทางการพัฒนา ดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์	5.00	0.00	มากที่สุด
7.	การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการและระยะเวลา ดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติจริงได้	4.95	0.13	มากที่สุด
8.	โครงการได้รับการสนับสนุนจากครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน	4.44	0.33	มาก
9.	การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	4.92	0.21	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
10.	บรรยากาศในการดำเนินโครงการสภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมโครงการ	4.90	0.25	มากที่สุด
รวม		4.78	0.21	มากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ	4.95	0.18	มากที่สุด
2.	คณะกรรมการดำเนินโครงการรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางเป้าหมายและความสำคัญของโครงการ	4.37	0.44	มาก
3.	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ	4.58	0.44	มากที่สุด
4.	ผู้รับผิดชอบโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ	4.24	0.53	มาก
5.	งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมอย่างพอเพียง	4.47	0.37	มาก
6.	อาคารสถานที่ที่เหมาะสม มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์	4.75	0.38	มากที่สุด
7.	เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	4.47	0.40	มาก
8.	ปฏิทินในการกำหนดระยะเวลาและช่วงเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมและปฏิบัติได้จริง	4.61	0.50	มากที่สุด
9.	กิจกรรมในโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.78	0.46	มากที่สุด
10.	ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนและมีแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน	4.78	0.42	มากที่สุด
รวม		4.60	0.41	มากที่สุด

3. ด้านการประเมินกระบวนการดำเนินงานในโครงการ ได้แก่ กระบวนการในการวางแผน การดำเนินการกิจกรรม การพัฒนาบุคลากร การติดตามประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา ระหว่างดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	การกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	4.95	0.18	มากที่สุด
2.	ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน	4.65	0.42	มากที่สุด
3.	การให้ความรู้ ประชุมวางแผน ชี้แจง ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินโครงการ	4.99	0.06	มากที่สุด
4.	การกำหนดขั้นตอน รายละเอียดและวิธีดำเนินโครงการอย่างชัดเจนและเหมาะสม	4.70	0.34	มากที่สุด
5.	รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	4.87	0.27	มากที่สุด
6.	การนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินโครงการ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ตามขั้นตอนที่กำหนดเป็นระยะ ๆ	4.82	0.39	มากที่สุด
7.	การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ผู้รับผิดชอบอย่างเหมาะสม	4.70	0.48	มากที่สุด
8.	การกำหนดหลักเกณฑ์ และระยะเวลาในการประเมินผลโครงการตามความเหมาะสม	4.26	0.47	มาก
9.	การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และนำผลที่ได้มาแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.71	0.53	มากที่สุด
10.	การสรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ	4.44	0.41	มาก
รวม		4.71	0.35	มากที่สุด

4. ด้านผลผลิตของโครงการ ได้แก่ พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในการดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการด้านคุณธรรมพื้นฐาน

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	ความซื่อสัตย์	4.73	0.19	มากที่สุด
2.	ความประหยัด	4.72	0.17	มากที่สุด
3.	ความซื่อสัตย์	4.71	0.14	มากที่สุด
4.	ความมีวินัย	4.72	0.13	มากที่สุด
5.	ความสุภาพ	4.62	0.12	มากที่สุด
6.	ความสะอาด	4.75	0.06	มากที่สุด
7.	ความสามัคคี	4.65	0.09	มากที่สุด
8.	ความมีน้ำใจ	4.70	0.07	มากที่สุด
รวม		4.70	0.12	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีประเด็นที่น่าสนใจควร นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันว่าความ ต้องการจำเป็นของโครงการความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ ความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และความ เป็นไปได้ของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นและประชุมหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง ผลสรุปการ ดำเนินงานจากแผนปฏิบัติการในปีการศึกษาที่ผ่านมา ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานต้น

สังกัดที่กำหนดให้ดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม และเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง เห็นพ้องสมควรที่จะ ให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายที่สำคัญของโรงเรียนเช่นเดียวกัน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยครูผู้สอนมีการบูรณาการ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน และ สถานศึกษามีการชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จึงทำ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูมีระดับผลการประเมินในด้านนี้อยู่ในระดับมากที่สุด จาก การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับยุพิน รอดประพันธ์ ที่ได้กล่าวถึงการประเมินบริบท (Context Evaluation) คือ การประเมินความสอดคล้องของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานและต้นสังกัด สภาพความเป็นจริงความต้องการของ ผู้ปกครองและชุมชน วิธีดำเนินการ สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการและการ มีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง (ยุพิน รอดประพันธ์, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศากร ยม หา พบว่า บริบทของโครงการมีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ และระดับมาก 4 ข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือโครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ย ต่ำสุด คือหลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด (นิศากร ยมหา, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิรัตน์ ใจกล้า พบว่า การประเมินด้านสภาวะ แวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและ นักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (อธิรัตน์ ใจกล้า, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัชยา ประจำ พบว่า ผลการประเมินบริบทของโครงการตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ของโครงการ และความคิดเห็น ของผู้ปกครองอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสอดคล้องของ โครงการกับความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (วรัชยา ประจำ, 2563)

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ก่อนดำเนินโครงการ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อ 1 บุคลากรและ ผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน บุคลากรและ ผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินโครงการมีการ กำหนดกิจกรรมในโครงการที่เหมาะสม ผู้บริหารและครูมีความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจ และ มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมในโครงการและเนื่องจากโครงการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมนักเรียนเป็นโครงการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ จึงได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี รวมไปถึงงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมมีอย่างพอเพียง มีปฏิทินในการกำหนดระยะเวลาและช่วงเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมและปฏิบัติได้จริง และมีการวางแผนร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องและมีแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ยุพิน รอดประพันธ์ ได้กล่าวถึง การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือ การประเมินความรู้ ความพร้อม ความสามารถ ความพอเพียง ความเหมาะสมของบุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมในการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ยุพิน รอดประพันธ์, 2561) สอดคล้องกับวรวิชา ประจักษ์ ได้กล่าวถึง การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความพร้อมของปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ (วรวิชา ประจักษ์, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของฐกฤต อชฌนา พบว่าการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นด้านสภาวะแวดล้อมในการดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า มีความเหมาะสมเพียงพอของบุคลากร งบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ (ฐกฤต อชฌนาพิพัฒน์, 2560)

3. ผลการประเมินด้านการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ระหว่างดำเนินโครงการ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ มีการกำหนดบทบาทและผู้รับผิดชอบได้ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน มีการสื่อสาร ประชุมวางแผน ชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน และเหมาะสม รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนมีความน่าสนใจรูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการ การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม เห็นได้จากผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการรายชื่อซึ่งพบว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินโครงการ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ตามขั้นตอนที่กำหนดเป็นระยะ ๆ สอดคล้องกับยุพิน รอดประพันธ์ ได้กล่าวถึง การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การประเมินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การนิเทศ กำกับติดตาม การวัดและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในกิจกรรม และสภาพการดำเนินงาน (ยุพิน รอดประพันธ์, 2561) สอดคล้องกับวรวิชา ประจักษ์ ได้กล่าวถึง การ

ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการและกระบวนการดำเนินงานของโครงการ ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล การปรับปรุงและ พัฒนา (วรชยา ประจำ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์รัตน์ ตรีเหรา พบว่า ด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สุรางค์รัตน์ ตรีเหรา, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของวรชยา ประจำ พบว่า ผลการประเมินกระบวนการของโครงการพบว่า ผลการปฏิบัติกิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการโดยรวมทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม และกระบวนการดำเนินงานโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงาน (วรชยา ประจำ, 2563)

4. ผลการประเมินโครงการด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษานักเรียนและผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินด้านผลผลิตของโครงการด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน แสดงให้เห็นว่านักเรียนโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ มีคุณธรรมพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ คือ ด้านความสะอาด ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความสามัคคี และด้านความสุภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน มีการประชุมให้ทุกส่วนเข้าใจตรงกันกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความพร้อมด้านปัจจัย มีกระบวนการปฏิบัติที่ชัดเจน และเหมาะสมโดยยึดหลักคุณธรรมพื้นฐานในการพัฒนานักเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ กระบอด้วย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ โดยการจัดการเรียนการสอนครูได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามความเหมาะสม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมต้องทำต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การแต่งกาย การพูด การไหว้ ทักทาย เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ และผู้ปกครองถือว่าใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด คอยชี้แนะ ตักเตือนเมื่อกระทำผิด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนบุคคลในชุมชนได้เอาใจใส่ อบรมสั่งสอนตามโอกาส ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมต่อเนื่องสม่ำเสมอ ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ที่สังคมยอมรับ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิศากร ยมมา พบว่า ผลผลิตของโครงการเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมีสติ และละเอียดรอบคอบ ส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความรับผิดชอบ (นิศากร ยมมา, 2559)

5. ด้านผลผลิตของโครงการด้านความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ปกครอง และนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 9 ข้อ และระดับมาก 1 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมหรือปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับมาก คือข้อ 8 นักเรียนนำสิ่งที่ได้จากโครงการไปปรับใช้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมหรือปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นกิจกรรมในโครงการที่โรงเรียนได้จัดขึ้นเป็นโครงการที่เน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำสิ่งที่ได้จากโครงการไปปรับใช้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน ทั้งในด้านการเรียน การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือครูผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้และวิธีการที่จะจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทำให้ครูได้เข้าใจในหลักธรรมและเห็นคุณค่าของคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมก็ย่อมจะซึมซับเข้าไปในจิตใจ ทีละเล็กละน้อยโดยไม่รู้ตัว กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ถือเป็นสิ่งเ้าในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการรับรู้ และตอบสนองต่อการรับรู้ เห็นคุณค่าของคุณงามความดีที่โรงเรียนได้ปลูกฝัง มีการจัดระบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างคุณค่าของเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ในที่สุดก็จะแสดงพฤติกรรมอันเป็นลักษณะนิสัยที่ตนยอมรับและ ยึดถือนำไปปฏิบัติ และทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากบ้าน ชุมชน วัด และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดีส่งผลให้ค่าเฉลี่ยด้านความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับยุพิน รอดประพันธ์ ได้กล่าวถึงการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) คือ การประเมินคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการ และผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากโครงการ โดยประเมินในเรื่องต่อไปนี้ 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน คือรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ 2) คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ (ยุพิน รอดประพันธ์, 2561) สอดคล้องกับวรชยา ประจำ ได้กล่าวถึงการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (วรชยา ประจำ, 2563) สอดคล้องกับ สุนีรัตน์ จันทรรัก ได้กล่าวถึง การ

ประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือความต้องการ / เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผลเรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcome) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุม องค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน (สุนิรัตน์ จันทรรัก, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน รอดประพันธ์ พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตจากการดำเนินโครงการด้านประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ นำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น (ยุพิน รอดประพันธ์, 2561)

สรุป

จากการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามวิถีสามัคคีอนุสรณ์โรงเรียน สามัคคีอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สามารถสรุปองค์ความรู้ ใหม่ได้ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า การพัฒนาให้โครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และนโยบายการจัด การศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการ ต้องมีการบูรณาการทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมกับการทำโครงการ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การพัฒนาผู้รับผิดชอบโครงการมีส่วนสำคัญในการดำเนินโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการต้องมีบุคลากรที่เพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการดำเนินโครงการ
3. ด้านกระบวนการ พบว่า การพัฒนาให้การดำเนินงานของโครงการมีความหลากหลายน่าสนใจ โดย ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียน
4. ด้านผลผลิต พบว่า การพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน ต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้นำเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านบริบท ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางกำหนดหลักการ เป้าหมายโครงการ วิธีการดำเนิน โครงการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเป็นหลักเพื่อเป็นการแก้ปัญหาตรงตามความต้องการมากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาสถานที่ในการดำเนินการให้มีความเหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมของวิธีดำเนินการกับการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานโครงการอย่างชัดเจน และ จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์สารสนเทศให้เหมาะสมและเพียงพอในด้านในการดำเนินการโครงการ

3. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้ตามกรอบระยะเวลาที่วางไว้

4. ด้านผลผลิต ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ร่วมกับโรงเรียนอื่น มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรม และดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และสอดคล้องกับคุณธรรมพื้นฐานของโรงเรียน รวมถึงบริบทของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานมีความ เหมาะสมและเกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินโครงการมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามรูปแบบการประเมิน CIPPIEST คือส่วนขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP โดยขยายการประเมิน ผลผลิตของโครงการแบ่งออกเป็นประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผลการประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อของสิ่งที่ได้รับการประเมิน

3. ควรส่งเสริมการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ครูและบุคลากรทางการ ศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความรับรู้เชิงบวกและเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ นักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- _____. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ฐกฤต อชฌาพิพัฒน์. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบ้านนาหวง สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 23 กรกฎาคม 2565 จาก <http://www.kroobannok.com/>
- ธีรรัตน์ ใจกล้า. (2560). รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบ้านตระ เปียงเตีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 23 กรกฎาคม 2565 จาก http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16
- นิศากร ยมหา. (2559). รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ชลบุรี: โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย.
- ยุพิน รอดประพันธ์. (2561). การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. นครสวรรค์: โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร.
- วรรษยา ประจำ. (2563). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลห้วยทับทัน โดยใช้ CIPP Model. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 15(3), 102-123.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุนีรัตน์ จันทรรัก. (2565). แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/453748>
- สุรางค์รัตน์ ตรีเหรา. (2558). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวทางโรงเรียน วิถีพุทธ โรงเรียนบ้านกุดฝ่งแดง. กาฬสินธุ์: โรงเรียนบ้านกุดฝ่งแดง.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Scillities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.L. (1983). *Systematic Evaluation*. Boston/Lancaster: Kluwer-Nijhoff Publishing.

แนวทางทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
ของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*

GUIDELINES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN THE PREPARATION
OF LOCAL CURRICULUM OF CHAIBURI NETWORK FOR
EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER SURATTHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ชยุดพงศ์ สมจริง

Chayutphong Somchring

พระปลัดไผ่ชิต โสสิโต

PhraPaladKosit Kosito

บุญเลิศ วีระพรกานต์

Boonlert Weeraponkan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: kiwchayutpong1811@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 2) ศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 3) นำเสนอแนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกปีการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน

* Received 22 November 2022; Revised 25 September 2023; Accepted 25 September 2023

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกปีการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้เหมาะสมและเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, หลักสูตรท้องถิ่น, จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the condition of the local curriculum preparation, 2) study the guidelines for community participation in creating local curriculum, and 3) present the guidelines for community participation in creating local curriculum. This qualitative research obtained the key information using in-depth interviews with 15 stakeholders and five experts, including a group discussion with seven advisors. The tools used in this research were interview and focus group assessment forms.

The study showed the following results:

1. The condition of creating a local curriculum of educational institutions in the Chaiburi network was found to be developed every academic year with community participation to have a role in creating a local curriculum under the local context and the learner.

2. Community Participation Guidelines in the preparation of local curriculum consisted of (1) establishing a working group, 2) studying and analyzing basic information, 3) determining objectives, 4) analyzing content, 5) implementing curriculum, 6) Evaluating the use of the course, and 7) Making improvements to be used in the development of local curriculum every academic year. Local participation plays a role in developing and preparing the local curriculum, which consists of participation in decision-making, action, benefits, and evaluation.

3. The process of community participation in preparing the local curriculum was presented. The experts in focus group discussions believed this process was feasible, appropriate, and beneficial.

Keywords: Participation, Local curriculum, Preparation of local curriculum

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการพัฒนาระหว่างชุมชน อีกทั้ง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การหาแนวทางให้บุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจนไปสู่การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการศึกษา เริ่มจากการวางแผนดำเนินการติดต่อสร้างความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีเจตคติที่ดี เข้าใจชุมชน ยอมรับตนเอง เข้าไปเป็นส่วนร่วมในชุมชนและท้องถิ่นอย่างเต็มที่ สร้างความรู้สึกว่าสถานศึกษาเป็นของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสะท้อนปัญหาเรียนรู้ทรัพยากร และความต้องการอย่างแท้จริง เช่น แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการวาดภาพศิลปะไทย โดยใช้ตัวหนังสือสูง โดยชุมชนจะสะท้อนความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา โดยให้สถานศึกษามีส่วนในการปลูกฝังผู้เรียนผ่านหลักสูตรท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยและเชื่อมโยงมิให้ผู้เรียนแปลกแยกจากพื้นฐานท้องถิ่นเดิม (ผิพรรณ วิสุวรณ์, 2553)

ในพื้นที่สถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการกำหนดการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยในปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นแทรกเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง คือ หลักสูตรพุทธศาสนศึกษา เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต หลักสูตรปาล์มน้ำมัน เป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เกิดการศึกษาสภาพการดำรงชีวิต แต่เมื่อพิจารณาหลักสูตรดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับ

วิถีชีวิตและบริบทชุมชน อีกทั้งยังไม่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของผู้เรียนในปัจจุบันอีกด้วย จึงจำเป็นต้องมีการหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เพื่อการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2564)

จากความสำคัญข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญในการที่จะเข้าถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบแนวทางในการวางแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

เครื่องมือการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี 2) แนวทางการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การจัดตั้งคณะทำงาน ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระ ดำเนินการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตร ทำการปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบร่างประเด็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้ไปปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ 4) ปรับแบบร่างประเด็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ และ 3) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำแบบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความสะดวก และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ความสะดวก และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมองค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้ ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ผู้แทนชุมชน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลซึ่งกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 4) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

มีการ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงมุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางโทรศัพท์ และรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) คุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้ ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลซึ่งกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 4) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงมุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางโทรศัพท์ และรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

3. ขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินและแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจัดประชุมกลุ่มเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อการคัดเลือก ประสานงาน แต่งตั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการดังนี้คือ 1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่วิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เป็นประจำทุกปีการศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง มีองค์ประกอบ 7 ด้าน 1) การจัดตั้งคณะกรรมการในจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา มีการประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการในจัดทำและพัฒนาหลักสูตรในแต่ละครั้ง โดยให้หัวหน้าบริหารงานวิชาการหรือครูผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการจัดทำหลักสูตรเป็นหัวหน้าคณะกรรมการ ครูภายในสถานศึกษาทุกคนต้องเป็นผู้ร่วมกันขับเคลื่อนงาน รวมไปถึงร่วมกันกำหนดคุณสมบัติของตัวแทนชุมชนที่เป็นคณะกรรมการในครั้งนี้ อีกทั้งร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน ความต้องการของผู้เรียน ฐานภูมิปัญญา จุดเน้น จุดเด่นในชุมชน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมากำหนดประเด็นที่จะศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป 2) ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน สภาพการศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย สถานศึกษาและตัวแทนชุมชน นักเรียน ชุมชน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาที่ครอบคลุม งานด้านหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพภายในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น จุดเน้น จุดเด่น สภาพจริงของท้องถิ่น สรุปออกมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง 3) การกำหนดจุดมุ่งหมาย มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อรวบรวมข้อมูล กำหนดจุดมุ่งหมายให้หลักสูตรท้องถิ่นสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป 4) ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระ ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของชุมชน สภาพแวดล้อม ศักยภาพภายในท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจท้องถิ่น สังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เนื้อหาสาระควรมีความง่ายสอดคล้องเหมาะสมกับวัยผู้เรียนหรือลำดับขั้นของการพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันสู่การประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร ได้มีการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้กับตัวผู้เรียน โดยสถานศึกษาได้มีการประชุมและมอบหมายครูผู้รับผิดชอบเพื่อเปิดในรายวิชาเพิ่มเติมอีกทั้งยังสอดแทรกไปในรายวิชาที่มีความสอดคล้องกันเพื่อให้ได้ทั้งข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและ

ความต้องการของผมเรียนอย่างแท้จริงไหม 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร เริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร วางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ชี้ให้เห็นคุณค่าของหลักสูตร 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดเป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และความต้องการของท้องถิ่น

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการดำเนินงานด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมภายในของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะทำงาน มีการประชุมภายในสถานศึกษา เพื่อชี้แจงรายละเอียดการคัดเลือกครูผู้รับผิดชอบงานและคัดเลือกบุคคลในชุมชน เป็นคณะทำงาน รวมไปถึงศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรท้องถิ่นเดิม ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับบริบทผู้เรียน เพื่อให้มีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและตัวผู้เรียนมากที่สุด ประชุมครั้งที่ 2 ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อดำเนินการเลือกตัวแทนชุมชน เพื่อเป็นเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน รวมไปถึงเห็นชอบรับรองแต่งตั้งคณะทำงานในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในครั้งนี้ อีกทั้งคณะทำงานร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องที่จะเปิดสอนในสถานศึกษา และกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มีการประชุมคณะทำงาน ร่วมกันเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและตัวผู้เรียนมากที่สุด รวมไปถึงจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านภายในชุมชน และประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สัมภาษณ์ นำมาแปรผลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเลือกเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในขั้นตอนต่อไป 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย มีการประชุมคณะทำงาน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สัมภาษณ์ นำมาแปรผลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ จุดเน้นของชุมชน จุดเด่น ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทของท้องถิ่นและข้อมูลพื้นฐานของตัวผู้เรียน เพื่อให้จุดมุ่งหมายสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงทบทวนตรวจสอบจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างละเอียด เพื่อให้ถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ มีการประชุมคณะทำงาน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล และเลือกเนื้อหาสาระที่ได้จาก

การศึกษา สัมภาษณ์ นำข้อมูลมาเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทท้องถิ่นและตัวผู้เรียนมากที่สุด รวมไปถึง ทบทวน เนื้อหาอย่างละเอียดอีกรอบก่อนนำข้อมูลไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร มีการประชุมคณะทำงาน เพื่อมอบหมายครูผู้ชอบในการดำเนินการใช้หลักสูตร ร่วมกันการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างหลากหลาย นำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น และให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างที่เรียน เพื่อได้ให้ทั้งข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงไหม 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ประชุมคณะทำงาน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร วางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และร่วมกันประเมินผล ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย อย่างละเอียด เพื่อให้ได้ทราบถึงการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้กับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมินและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตรเพื่อการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่องและปรับปรุงแก้ไขต่อไป 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข การปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ประชุมคณะทำงาน เพื่อสอบถามปัญหา จุดบกพร่องของการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรในครั้งนี้ เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาให้หลักสูตรท้องถิ่นดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงและเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นชอบ เพื่อให้หลักสูตรนี้สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน สร้างความน่าเชื่อถือและคุณค่าของตัวหลักสูตร ทำให้เกิดวงจรการใช้ประโยชน์จากหลักสูตรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด รวมไปถึงประเมินเพื่อปรับปรุงในทุกปีการศึกษา ผ่านคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับสถานศึกษาและกลุ่มเครือข่าย ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อนำไปปรับปรุงและปรับใช้ต่อไป

3. นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบ 1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพข้อมูลพื้นฐาน 3) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข จากการจัดสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ผู้ทรงวุฒิจำนวน 7 คน มีความเห็นว่า แนวทางดังกล่าว เป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

อภิปรายผล

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เป็นประจำทุกปี การศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง ผ่านคณะทำงานในจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร สามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่ายและมีเวลาในการศึกษาข้อมูลที่ชัดเจน สู่การกำหนดจุดมุ่งหมายและการเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน ดำเนินการใช้หลักสูตร โดยครูผู้รับผิดชอบเพื่อเปิดในรายวิชาเพิ่มเติมอีกทั้งยังสอดแทรกไปในรายวิชาที่มีความสอดคล้องกันเพื่อให้ทั้งข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสมสู่การประเมินผลและทำการปรับปรุงแก้ไขตรงกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ บุญรินทร์ เรื่องการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยทราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความต้องการจำเป็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นใหม่ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับโครงสร้างเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และระดับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ความคิดเห็นต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการยกร่างหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นยังอาศัยการทำงานเป็นทีมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน รวมไปถึงขั้นตอนศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นำหลักสูตรไปใช้สู่การประเมินตรงตามขั้นตอนแบบแผนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างชัดเจน (เทิดศักดิ์ บุญรินทร์, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ เข้มทิศ เรื่องประสิทธิผลในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า กิจกรรมและแนวทางที่ใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเรื่องการวางแผนที่ดี การประสานงานที่ดีจะต้องมาจากความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนมัศึกษามีหลักฐานที่เด่นชัดของผู้วิจัย พบว่าโรงเรียนที่บุคลากรมีความอบอุ่นและมีความใส่ใจ คือโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วม (รุ่งทิพย์ เข้มทิศ, 2559)

2. ศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป จำเป็นต้องมีคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยครูและตัวแทนชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์วางแผนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องที่จะเปิดสอนในสถานศึกษา และกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน อีกทั้งร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านภายในชุมชน นำมาแปรผลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเลือกเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการใช้หลักสูตร โดยครูผู้รับผิดชอบเปิดรายวิชาเพิ่มเติมอีกทั้งยังสอดแทรกไปในรายวิชาที่มีความสอดคล้องกันเพื่อให้ได้ทั้งข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสมสู่การประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ทราบถึงการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้กับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมินและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่องและปรับปรุงแก้ไข เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาให้หลักสูตรท้องถิ่นดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิทัศน์ อินทร์น้า เรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ที่พบว่า การบริหารงานสถานศึกษา การสอน การจัดทำหลักสูตรการสอน งานทั่วไป ภายใต้การมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมประเมินผล โดยนำหลักพุทธธรรม อปปริหานิยธรรม สังคหัตถุ สาราณียธรรม มาส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานในแต่ละด้าน ดังนี้ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันทุกฝ่ายในการกำหนดหลักสูตร ด้านงบประมาณ ผู้บริหารควรขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คัดวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อประโยชน์แก่คนในชุมชนตามหลักสังคหัตถุ ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนการสอนของพระสงฆ์ พระวิทยากร และครูผู้สอนด้วยความสามัคคี เครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันคือ สาราณียธรรม ด้านการบริหารงานทั่วไป ปรับปรุงศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ให้เยาวชนและประชาชนศึกษาความรู้ หรือมาทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้งานหลักสูตรท้องถิ่นมีมาตรฐาน ตรงตามหลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 (นิทัศน์ อินทร์น้า, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ บุญรินทร์ เรื่อง การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยทราย สพป. อุบลราชธานี เขต 5

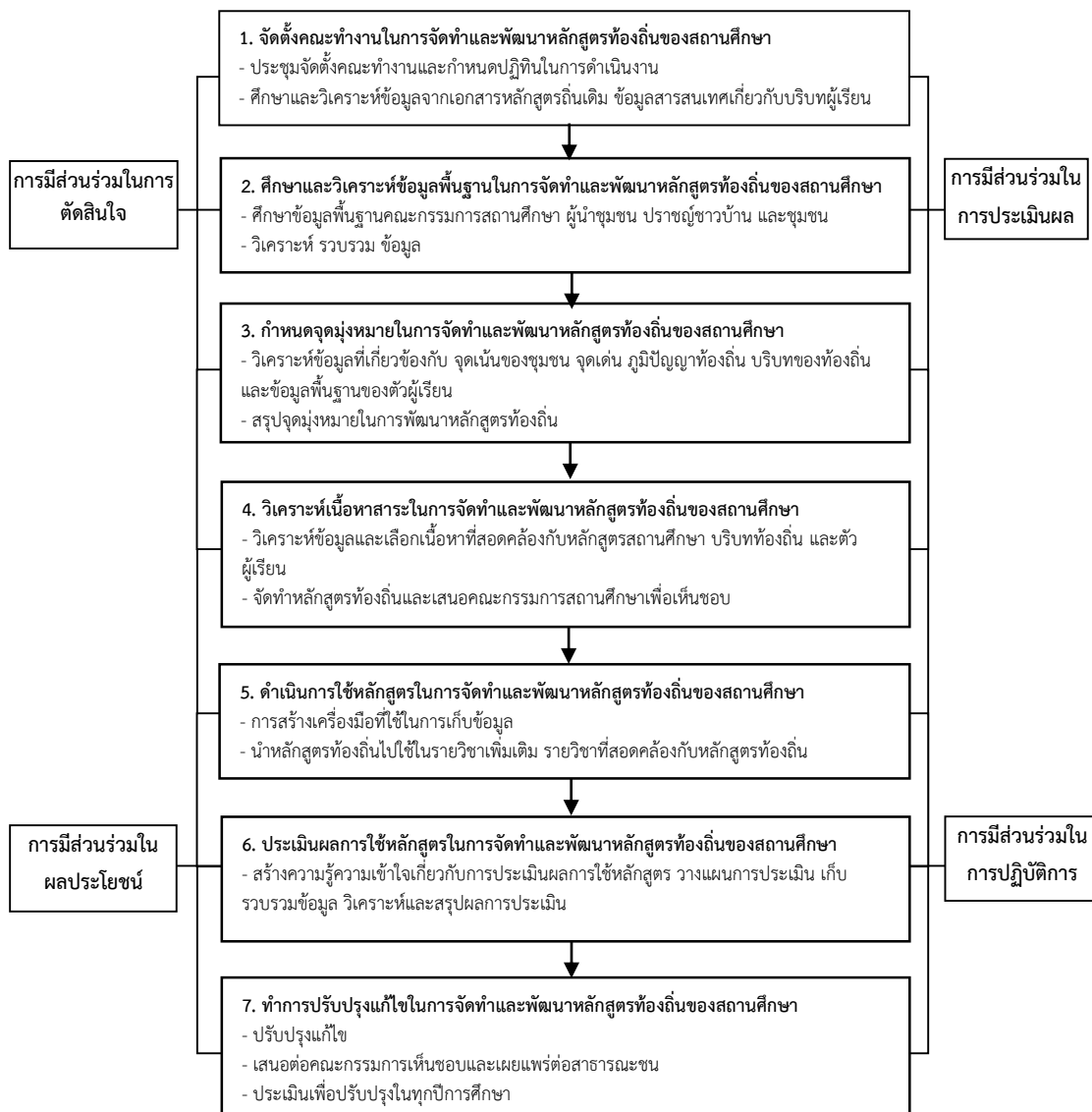
กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความต้องการจำเป็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษามีความจำเป็นต้องมีหลักสูตรท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นใหม่ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับโครงสร้างเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และระดับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ความคิดเห็นต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการร่างหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (เทิดศักดิ์ บุญรินทร์, 2555)

3. นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ในการศึกษาในขั้นตอนการนำเสนอ ได้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ใช้ได้จริง มีองค์ประกอบ 1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพข้อมูลพื้นฐาน 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร 7) ทำการปรับปรุงแก้ไขจากการจัดสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ผู้ทรงวุฒิจำนวน 7 คน มีความเห็นว่า แนวทางดังกล่าว เป็นไปได้ เหมาะสม เป็นประโยชน์ ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและตรงกับหลักการเขียนแนวทาง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการตาม 7 ขั้นตอน เพื่อให้หลักสูตรท้องถิ่นสอดคล้องตามบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมถึงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม ชมพูหลง กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการทำที่ท้องถิ่นปรับปรุง ขยาย หรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สู่การเรียนการสอนกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยมีคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการ มีการวิเคราะห์และเลือกเนื้อหาตามความเป็นจริง รวมไปถึงจัดทำหลักสูตร และประเมินแก้ไขจุดที่บกพร่องต่อไปตามหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน (นิคม ชมพูหลง, 2542)

สรุป

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มี 7 ขั้นตอน คือ 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ 5) ดำเนินการใช้หลักสูตร 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ให้ตรงตามท้องถิ่นและตัวผู้เรียน
2. สถานศึกษาควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตั้งแต่ก่อนปีการศึกษาเพื่อสามารถนำหลักสูตรทดลองใช้และตามปฏิทินของสถานศึกษา
3. สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัย แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. ศึกษาวิจัย การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคท.
- เทิดศักดิ์ บุญรินทร์. (2555). การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยทราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิคม ชมภูหลง. (2542). การสร้างและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มงานอาชีพ ฉบับปรับปรุง. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.
- นิตศน์ อินทร์ฉ่ำ. (2555). แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฉิวพรรณ วิสุวรรณ. (2553). การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องการวาดภาพ ศิลปะไทยโดยใช้ตัวหนังสือตะลุง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งทิพย์ เข้มทิศ. (2559). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเรียนกับชุมชนโรงเรียนเทศบาลเฉลิมฉมัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงัด อุทรานันท์. (2542). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
การจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
TEACHER EFFECTIVENESS IN LEARNING MANAGEMENT UNDER
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4

จารุรัตน์ บุญฤกษ์

Jarurat Boonrerk

กษมา ศรีสุวรรณ

Kasama Srisuwan

ธีระพงษ์ สมเขใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

E-mail: Jajurat385@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในปีการศึกษา 2564 จำนวน 317 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

* Received 4 December 2022; Revised 23 September 2023; Accepted 24 September 2023

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการนิเทศ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในการบริหารจัดการศึกษานโยบายของ สพฐ. และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นผู้นำในด้านการนิเทศและให้คำปรึกษา อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพ, การจัดการเรียนรู้ของครู

ABSTRACT

The research aimed to study 1) the academic leadership of educational institution administrators and the effectiveness of teachers' learning management, 2) the academic leadership of educational institution administrators affecting the effectiveness of teachers' learning management, and 3) the guidelines for developing academic leadership of educational institution administrators that affect the effectiveness of teachers' learning management under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. This research was Mixed Method Research, and data were collected using questionnaires. The sample group comprised 317 school administrators and teachers in the academic year 2021. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis using a packaged program. Five key informants were interviewed, and data were analyzed using content analysis.

The study showed the following results:

1. Overall, the academic leadership of educational institution administrators was at a high level, and the effectiveness of teachers' learning management was at a high level.

2. For academic leadership of school administrators affecting the effectiveness of teachers' learning management, it was found that three variable factors had predictive power: Management, Supervision, and Community

participation. These variables affected the effectiveness of teachers' learning management with statistically significant at the 0.05 level.

3. Guidelines for the development of academic leadership of educational institute administrators that affect the effectiveness of teachers' learning management: It was found that school administrators must have excellent knowledge of management. They need to study the policies of the Office of the Basic Education Commission and the Office of Educational Service Areas to define the visions and missions of the educational institutions. They should encourage teachers to create an atmosphere that promotes learning inside and outside the classroom. They should be a leader in supervision and counseling, which affects the success of learning management to develop learners effectively.

Keywords: Academic leadership, Effectiveness, Teachers' learning management

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เต็มศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเน้นให้นักเรียนมีความสามารถทางความคิด รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา ค้นหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) การบริหารขอบข่ายงานโรงเรียน 4 งาน ดังกล่าวนั้น จะสำเร็จได้ด้วยการปฏิบัติหน้าที่บริหารของผู้บริหารตามบทบาทของผู้บริหาร กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ว่าเป็นผู้นำในการพัฒนา มีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อการวางแผนพัฒนา จัดให้มีข้อมูล สารสนเทศ สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีระบบนิเทศภายใน ระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ และมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) กระบวนการและการเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการเป็นผู้นำสามารถจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคน อีกทั้งสามารถสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้สำเร็จล่วงไปด้วยดีเสมอ ซึ่งกระบวนการใช้อิทธิพลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย นั้นเรียกว่า “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงานโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ดีและแสดงพฤติกรรมผู้นำอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถบริหารงานของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ศราวุธ กางสำโรง, 2559)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นการใช้อิทธิพลของบุคคล โนมิน่าว จูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการของตนด้วยความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ (สัมมา รณธิธย์, 2556) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่จะทำให้การเรียนรู้ของเด็กไทยได้มาตรฐานสูง เพราะงานวิชาการในสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นงานหลักที่เป็นหัวใจสำคัญและต้องชัดเจนด้านนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ (มนัส ทวีกัน, 2561) ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งมีคุณลักษณะ คือ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่จะทำให้การเรียนรู้ของเด็กไทยได้มาตรฐานสูง ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เฉียบแหลม เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (สาวิตรี มาตขาว, 2560)

การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตอบสนองต่อพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งผลจากนโยบายและการปฏิบัติชี้ให้เห็นว่า 1) ความพยายามที่จะยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทำให้เกิดวัฒนธรรมทำงานร่วมกัน 2) มีการเชื่อมโยงของผู้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมกันทำงานเป็นทีม 3) มีการพัฒนาความสามารถของครูและให้ครูได้ทำงานตรงตามความสามารถของตนเองการปฏิบัติตนของผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา โดยการส่งเสริมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและนอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ (ทวีวัฒน์ ช่วงทิพย์, 2562) แนวทางในการจัดการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ส่งเสริมสนับสนุน กำกับติดตามและประเมินสถานศึกษาตามนโยบาย ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แนวทางในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนควรได้รับการฝึกเพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน โดยเน้นปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ให้สถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเชิงสมรรถนะรายบุคคล ตามความถนัดและความสนใจอย่างเต็มศักยภาพมีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นำไปสู่การพัฒนาทักษะวิชาชีพมีความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศและระดับนานาชาติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4, 2563)

จากที่เหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อทราบว่าคุณสมบัติของโรงเรียนด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ระดับใด ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับใดและการศึกษาปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ใน

การปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารวิชาการควบคู่กับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งเป็นวิธีการรวมวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามหลักของ (สุริย์ โภการภิรมย์, 2546)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies) สัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของ

ผู้ตอบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการสัมภาษณ์ระดับกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยมีขั้นตอนดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหาวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าแล้วหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากลั่นกรอง เรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้วัดระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร แล้วสร้างแบบสอบถามรายข้อ โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหาและขอรับคำแนะนำ ก่อนปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษาได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 โดยได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, Lee J., 1971) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.982

6. ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการวางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครื่องซีและมอร์แกน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะแนวทางจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.30	0.51	มาก
2. ด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา	4.31	0.54	มาก
3. ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	4.31	0.55	มาก
4. ด้านการนิเทศ	4.26	0.66	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.32	0.69	มาก
รวม	4.30	0.52	มาก

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการนิเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม

ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน	4.29	0.51	มาก
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	4.31	0.50	มาก
รวม	4.30	0.46	มาก

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราชเขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สรุปลผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอนโดยวิธี Enter เพื่อค้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.757	.099		7.648*	.000
ด้านการบริหารจัดการ (sumA)	.179	.041	.183	4.399*	.000
ด้านวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา (sumB)	.062	.044	.067	1.406	.161
ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (sumC)	.034	.042	.037	.800	.424
ด้านการนิเทศ (sumD)	.365	.035	.488	10.486*	.000
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (sumE)	.186	.028	.259	6.743*	.000
R = .919 R ² = .845 Adjusted R Square = .843					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลปรากฏว่า การสร้างสมการพยากรณ์ ในการค้นหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ ด้านการบริหารจัดการ (sumA) ด้านการนิเทศ (sumD) และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (sumE) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา (sumB) และด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (sumC) ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน มีอำนาจร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ร้อยละ 84.50 ($R^2 = .845$) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ค่า 0.197 เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.757 (\text{Constant}) + 0.179 (A) + 0.062 (B) + 0.034 (C) + 0.365 (D) + 0.186 (E)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.183 (A) + 0.067 (B) + 0.037 (C) + 0.488 (D) + 0.259 (E)$$

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า

3.1 ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ เพื่อให้การบริหารจัดการงานในแต่ละฝ่ายมีความชัดเจน ผู้บริหารจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ภายใต้บริบทของการบริหารจัดการสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพมีคุณภาพ และมีความหลากหลายทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพที่ดีส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

3.2 ด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษานโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน และนำมากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษา เพื่อวางแผนและหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน โดยดูจากบริบทของสถานศึกษาเป็นหลักมีการระดมความคิดร่วมกันตัดสินใจสรุปจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา เพื่อให้การกำหนด

วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาชัดเจน และทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ก็จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศทางการจัดการองค์กร เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติและนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน พร้อมกำกับตรวจสอบและประเมินผล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดหาระดมทรัพยากรทั้งจากหน่วยงานภายนอกและภายใน เพื่อนำมาสร้างบรรยากาศและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ที่ดีในโรงเรียน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพบรรลุ เป้าหมายที่วางไว้

3.4 ด้านการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงออกถึงการเป็นผู้นำในด้านการเป็น ผู้นิเทศและให้คำปรึกษา ช่วยเหลือครูและบุคลากรในสถานศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมให้ครูไปศึกษาดูงานในองค์กรที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในด้านการพัฒนาวิชาชีพครู รวมทั้งส่งเสริมให้ครูเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนางานด้านวิชาการของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชน สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ สามารถโน้มน้าวให้

บุคลากรในสถานศึกษาพร้อมมือกันทำงาน เป็นทีม มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กำหนดให้ผู้บริหารที่สามารถนำพาให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าได้นั้น ต้องอาศัยคุณสมบัติที่สำคัญ คือ การมีภาวะผู้นำ มีความรัก และศรัทธาในวิชาชีพครู มีวิสัยทัศน์กว้างไกลใช้หลักธรรมทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และมุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ “เพ็ญภา ศรีแปลก ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (เพ็ญภา ศรีแปลก, 2563)

1.2 จากการศึกษาศักยภาพผลการจัดการเรียนรู้ของครู จากผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพผลการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากผู้เรียน แบ่งออกเป็นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนการสอน และลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสอดคล้องกับ หยาตทิพย์ ซีซอง ได้ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ประสิทธิภาพผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (หยาตทิพย์ ซีซอง, 2564)

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

จากการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการนิเทศ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการ

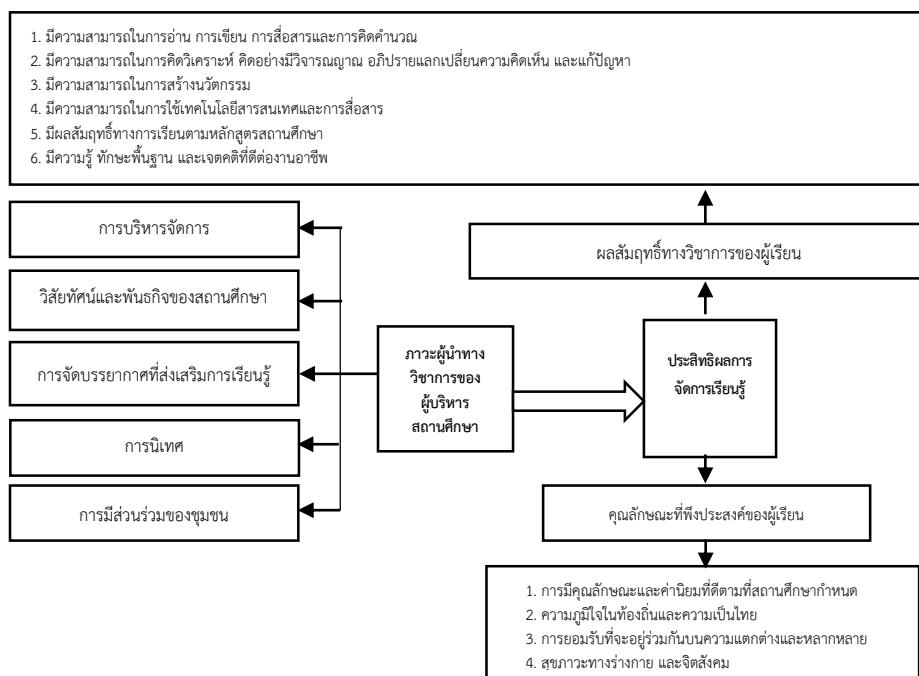
บริหารจัดการสถานศึกษาไปในทิศทางที่ดี มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสำเร็จของงาน ปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความเสียสละ มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครู และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศ สถานศึกษาสร้างขวัญ แรงจูงใจในการทำงานของครู หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีคุณภาพ และคุณภาพภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนร่วมกับโรงเรียน ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตอบสนองต่อพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สาวิตรี มาตขาว ได้ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนมี 5 ปัจจัย เรียงตามลำดับการมีอำนาจพยากรณ์สูงสุดลงไปตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รองลงมา คือ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยรวมได้ร้อยละ 54.40 (สาวิตรี มาตขาว, 2560)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ มีการศึกษานโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นผู้นำในด้านการนิเทศและให้คำปรึกษาช่วยเหลือครู เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ Nimisha Beri ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลของครู: การวิเคราะห์เมตาบอลิซึม พบว่า ความสำเร็จขององค์กรใด ๆ ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้นำขององค์กรนั้น ในโลกปัจจุบันที่สิ่งแวดล้อมแข่งขันกันมากขึ้น รูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการลดระดับของการเปลี่ยนงานและ/หรืออัตราการออกจากงาน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพช่วยทำให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสู่เป้าหมายขององค์กร รูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอน (Nimisha Beri, 2018)

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการ 2) วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา 3) การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การนิเทศ และ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการนิเทศ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ มีการศึกษานโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นผู้นำในด้านการนิเทศและให้คำปรึกษา ช่วยเหลือครู เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประเด็นสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน เรื่องความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ประเด็นผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกหลักไวยากรณ์และสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศอย่างน้อยหนึ่งภาษาได้ในระดับต้น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกหลักไวยากรณ์และสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศอย่างน้อยหนึ่งภาษา

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูล ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูมากที่สุด และส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศการสอนและกำหนดรายละเอียดในการนิเทศการสอนให้ครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ทวีวัฒน์ ช่วงทิพย์. (2562). ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- เพ็ญภา ศรีแปลก. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มนัส ทวีกัน. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศราวุธ กางสำโรง. (2559). อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สัมมา รณิธย์. (2556). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- สาวิตรี มาตขาว. (2560). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. (2563). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565. นครศรีธรรมราช: งานแผนและนโยบาย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2564 จาก https://www.kroobannok.com/news_file/p56536051136.pdf.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวรรีย์ โภการภิรมย์. (2546). การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- หยาดทิพย์ ชีซอง. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Cronbach, Lee J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4ed). New York: Harper & Row.
- Nimisha Beri. (2018). Leadership Styles Of School Administrators And Teacher Effectiveness: A Metanalysis. *International Journal of Research and Analytical Reviews*, 5(2), 846-853.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 3*

CREATIVE LEADERSHIP FOR TEACHER PERFORMANCE MOTIVATION
IN INSTITUTIONS UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สรายุทธ ชูยก

Sarayut Chooyok

ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

กษมา ศรีสุวรรณ

Kasama Srisuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Sarayut.pack99@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง คือครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 306 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

* Received 5 December 2022; Revised 24 September 2023; Accepted 24 September 2023

มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเจริญก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านความสำเร็จของงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารควรพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการแสวงหาความรู้ มีจินตนาการในการคิด รู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา สนับสนุนแนวความคิดใหม่ของครูและบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมกับกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจภายในด้วยความหวัง ความมุ่งมั่นจะประสบความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกันอย่างท้าทาย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, แรงจูงใจ, การปฏิบัติงานของครู

ABSTRACT

This thesis aimed to 1) study the creative leadership of school administrators and teachers' performance motivation, 2) study the relationship between the creative leadership of educational institute administrators and teachers' performance motivation, and 3) propose guidelines for developing creative leadership of school administrators and teachers' performance motivation. This research was Mixed Method Research, and data were collected using questionnaires. The sample group comprised 306 teachers in educational institutes under the Office of Primary Education Service Area 3. Key informants: five educational institute administrators obtained through specific selection were interviewed. The questionnaire had a reliability value of .988. The statistics used in the research were percentage, mean, and standard deviation. The correlation test was performed using the Pearson correlation coefficient.

The study showed the following results:

1. Overall, the creative leadership of educational institution administrators was at a high level. When considering each aspect, the ability to solve problems had the highest average; the imagination had the lowest average. Overall, the teacher's performance motivation was at a high level. When considering each aspect, the career progress had the highest average, and the work's success had the lowest average.

2. Overall, the relationship between the creative leadership of school administrators and teachers' performance motivation had a positive correlation at the moderate level, with statistical significance at the .01 level.

3. The guidelines for developing creative leadership of school administrators and teachers' motivation were as follows: The administrators should develop creativity by seeking knowledge, having the imagination to think, knowing how to adapt to the situation, and accepting the changes concerning using reasons to solve problems. They should support new ideas of teachers and personnel in schools, encouraging and intrinsically motivating with hope and commitment to succeed under the goals of working together in a challenging way.

Keywords: Creative Leadership, Motivation, Teacher performance

บทนำ

ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดกฎ กติกา ทางสังคม และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ใช้อยู่ในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนให้ทันยุคทันสมัย ทำให้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการหลายประการโดยเฉพาะการศึกษา ได้กำหนด หลักการจัดการศึกษาในหลายด้าน ทั้งด้านการปฏิรูประบบบริหาร ปฏิรูปครู และปฏิรูปการเรียนการสอนซึ่งประกอบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทย ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนต้องเปลี่ยนไปจากเดิม สังคมเสื่อมศรัทธาในภาครัฐ ผู้ปกครอง นักเรียนเรียกร้องสิทธิ จนเกิดวิกฤตศรัทธาต่อสถานศึกษา (สิรินญา ศิริประโคน, 2561) ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ต้องร่วมกันปรับปรุงพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการ พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ก่อนที่จะพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้น ตัว ผู้บริหารเองจะต้องมีภาวะผู้นำ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองให้มี คุณลักษณะของความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้วย

จากสภาพการดำเนินงานการบริหารงานของสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดพบว่าใน ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิบัติงานให้ บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ได้ อีกทั้งยังไม่สามารถนโยบายนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ได้ เพื่อให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง การพัฒนาตัวผู้บริหาร ก่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาองค์กร ซึ่งผู้นำจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะ ของความเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (ชาญชัย ศรีภิญโญ, 2563) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะ แสดงออกซึ่งการมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการปรับตัว มีความเข้าใจในตัวผู้ร่วมงาน บริบท

และสภาวะแวดล้อมเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา ลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการเป็นผู้นำ มีลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และรู้จักคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม รวมไปถึงการใช้และบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยครูที่เปรียบเสมือนกลไกสำคัญในการจัดการเรียนการสอน บทบาทหน้าที่ของครูในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน นอกจากจะทำหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แล้ว ยังต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนระบบการจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่ขับเคลื่อน กำกับดูแลติดตามสนับสนุน และเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนต้องสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตรงกับความคาดหวังของชุมชน สังคม และจัดการบวนการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของความมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนพร จุมพิต, 2562) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่ในการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของครู ในองค์กร สนับสนุนการมีส่วนร่วมของครูกับชุมชน สังคมอยู่เสมอที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โดยคำนึงถึงประโยชน์และคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ (ปิยะ همانอิน, 2563)

แรงจูงใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูและบุคลากรในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการจูงใจ มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ครูในองค์กรมีการตื่นตัวเกิดความคาดหวัง (ชลดา สมักรเกษตรการ และสายทิพย์ ยะฟู, 2558) และผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาขาดแคลนครู ครูยังต้องรับงานพิเศษที่นอกเหนือจากการสอน จึงเป็นปัญหากับคุณภาพการสอนการปฏิบัติงาน จนทำให้คุณภาพในการจัดการเรียนรู้และจัดการศึกษามีคุณภาพที่ด้อยลง หากครูผู้สอนหมดหวังหรือหมดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานก็จะลดลง ดังนั้น หากครูมีขวัญกำลังใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ย่อมส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติงานที่อย่างเต็มกำลังและเต็มความสามารถ (อรสา เพชรนัย, 2560) หากครูได้รับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุความต้องการของตนเองแล้วก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและสถานศึกษาตามมาด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อนำผลการค้นคว้าไปใช้

เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการปรับปรุงพัฒนา สร้างเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาให้มีแรงจูงใจ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งเป็นวิธีการรวมวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยแบบสอบถามในตอนทั้ง 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามหลักของ (Likert, 2564)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies) สัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการสัมภาษณ์ระดับกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยมีขั้นตอนดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าแล้วหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากลั่นกรอง เรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้วัดระดับความคิดเห็นของครู แล้วสร้างแบบสอบถามรายข้อ โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหาและขอรับคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) โดยใช้เกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) รายข้อไม่น้อยกว่า 0.50 ได้ความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) รายข้อระหว่าง 0.80 – 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Method, 1971) พิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับไม่น้อยกว่า 0.80 และเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อไม่น้อยกว่า 0.30 โดยมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมที่ 0.988 และมีค่าความเชื่อมั่นรายข้ออยู่ระหว่าง 0.377 - 0.838

6. ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies)

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าแล้วหาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาก่อนกรอง เรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้ สร้างแบบสัมภาษณ์รายข้อ โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

3. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหาและขอรับคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

2. นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือและแบบสอบถามถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ด้วยระบบออนไลน์ (Google Form)

3. รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

4. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์ กลุ่มเจาะจง ท่านละ 1 ชุด

2. นำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาจัดทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best (บุญชม ศรีสะอาด, 2563)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 แล้วนำมาสรุปและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านความยืดหยุ่น ด้านวิสัยทัศน์ ส่วนด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.35	0.67	มาก
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.40	0.72	มาก
3. ด้านจินตนาการ	4.33	0.74	มาก

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.43	0.73	มาก
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.42	0.71	มาก
รวม	4.38	0.71	มาก

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเจริญก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนด้านความสำเร็จของงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการยอมรับนับถือ	4.41	0.61	มาก
2. ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.37	0.65	มาก
3. ด้านความเจริญก้าวหน้า	4.47	0.65	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.40	0.62	มาก
5. ด้านความสำเร็จของงาน	4.35	0.64	มาก
6. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.36	0.60	มาก
รวม	4.39	0.62	มาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยรวมพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.57$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู		
	ค่าสัมประสิทธิ์	ระดับ	ทิศทาง
	สหสัมพันธ์	ความสัมพันธ์	ความสัมพันธ์
1. ด้านวิสัยทัศน์	0.56**	ปานกลาง	บวก
2. ด้านความยืดหยุ่น	0.57**	ปานกลาง	บวก
3. ด้านจินตนาการ	0.59**	ปานกลาง	บวก
4. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	0.56**	ปานกลาง	บวก
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	0.59**	ปานกลาง	บวก
รวม	0.57**	ปานกลาง	บวก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า

4.1 ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารจะต้องแสดงออกถึงการสร้างบทบาทให้ครูในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเห็นความสำคัญของตนเองต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

4.2 ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตรที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ใช้เหตุผลในการหาจุดยืนร่วมกันในการทำงาน ไม่ยึดติดในกฎระเบียบจนเกินไป แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรม

4.3 ด้านจินตนาการ ผู้บริหารจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมแสวงหาความรู้ ร่วมกับใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมาสนับสนุนแนวความคิดใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สร้างแรงจูงใจภายในด้วยความยาก ความหวัง ความปรารถนา มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ

4.4 ความสามารถในการแก้ปัญหา ผู้บริหารจะต้องแสดงออกถึง วิธีแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล สามารถชักจูงให้ผู้ใต้บังคับบัญชากล้าคิด กล้าแสดงออก ในการร่วมมือกันแก้ปัญหา ยอมรับของความเห็นต่างอย่างมีเหตุผล ดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยคำนึงถึงส่วนรวม ประโยชน์ครูและของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

4.5 การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมส่งเสริมบทบาทของครู เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ

ความต้องการของบุคคล สร้างความสามัคคี ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับและมองเห็นคุณค่าในความสามารถของแต่ละคน โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการทำงาน

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีสมมติฐาน คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารในนำผู้ใต้บังคับบัญชา หรือจูงใจผู้อื่นในการปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความคิด เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน มีวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำองค์กรสู่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสม อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษพล อัมระนันท์ ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (กฤษพล อัมระนันท์, 2559) และสอดคล้องกับ กาญจนา ศิลา ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (กาญจนา ศิลา, 2556)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยมีสมมติฐาน คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้เนื่องจาก แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เป็นแรงกระตุ้น ผลักดันให้ครูเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ การมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จะทำให้ครูพัฒนาตนเอง พัฒนางาน พัฒนาความคิด ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จบรรลุตาม

เป้าหมายที่คาดหวังไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ (ไพรินทร์ ขุนศรี, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ อรสา เพชรนุ้ย ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อรสา เพชรนุ้ย, 2560) และสอดคล้องกับ กิตติมา ทวาเรศ ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (กิตติมา ทวาเรศ, 2558)

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครู โดยมีสมมติฐาน คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 ในทางบวกในระดับสูง จากผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในระดับที่ต่างกัน และทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี จึงไม่สามารถบอกถึงการแสดงออก หรือบ่งบอกถึง การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุกัญญา สายลาด ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร และ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี พบว่า ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับพฤติกรรมการเป็น สมาชิกที่ดีขององค์กรของครู ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 (สุกัญญา สายลาด, 2564) และสอดคล้องกับบรรณสรณ์ นรดี ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาโคกเพชรดองกำเม็ด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปาน กลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (บรรณสรณ์ นรดี, 2563)

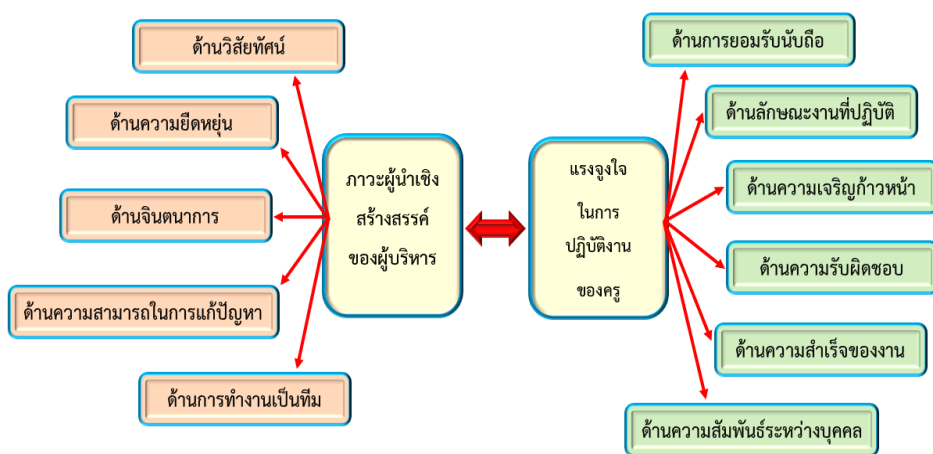
3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารควรพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการแสวงหาความรู้ มีจินตนาการในการคิด รู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา สนับสนุนแนวความคิดใหม่ของครูและบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมกับกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจภายในด้วยความหวัง และความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกันอย่างท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับ กุลชลี จงเจริญ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการพัฒนารูปแบบการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนา และวิธีการพัฒนาที่มีแนวคิดและหลักการเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้มีความเหมาะสม และมีความถูกต้อง (กุลชลี จงเจริญ, 2562) และสอดคล้องกับ แก้วมณี ปัทมะ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ ผู้บริหารจะต้องบริหารงานโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความยืดหยุ่นในการทำงาน เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการในการทำงานสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดี (แก้วมณี ปัทมะ, 2563)

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านจินตนาการ 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา 5) ด้านการทำงานเป็นทีม เมื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหาร โดยรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ มีค่าอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการยอมรับนับถือ 2) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ 3) ด้านความเจริญก้าวหน้า 4) ความรับผิดชอบ 5) ด้านความสำเร็จของงาน และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เมื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ จากการศึกษาข้อมูลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการแสวงหาความรู้ มีจินตนาการในการคิด รู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา สนับสนุนแนวความคิดใหม่ของครูและบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมกับกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจภายในด้วยความหวังและความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกันอย่างท้าทาย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ในด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการคิดริเริ่ม การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ กระบวนการทำงานใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา จนนำไปสู่พฤติกรรมแสดงออกทางสติปัญญา เพื่อทำให้เกิดกระบวนการที่ชัดเจนและสามารถเป็นจริงได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ในด้านความสำเร็จของงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนทัศนคติ

แนวคิดของครู ให้เห็นถึงความสำคัญของผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

3. ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎพล อัมระนันท์. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่่วงก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กาญจนา ศิลา. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิติมา ทวาเรศ. (2558). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 1(12), 189-210.
- แก้วมณี ปัทมะ. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา

- การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลดา สมักรเกษตรการ และสายทิพย์ ยะฟู. (2558). แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู. การประชุมสัมมนาวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชาญชัย ศรีภิญโญ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา .
- ดนุพร จุมพิต. (2562). คู่มือปฏิบัติงานข้าราชการครู. เชียงใหม่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2.
- บรรณสรณ์ นรดี. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาโคกเพชรดองกำแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2563). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- ปิยะ همانอน. (2563). บทบาทของผู้บริหารในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ไพรินทร์ ขุนศรี. (2559). แรงจูงใจของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิรินญา ศิริประโคน. (2561). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนบ้านมาบเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุกัญญา สายลาด. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรสา เพชรน้อย. (2560). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

แก่นธรรมในพระพุทธศาสนาสู่การศึกษาในยุคปัจจุบัน*

DHARMAS OF BUDDHISM TO CURRENT STUDIES

เอกชัย แซ่ลิ่ม

Aekkachai salim

พระครูบวรชัยวัฒน์

Phrakrubowonchaiwut

พระอนุรักษ์ อนุรุกขิโต

Phraanuruk Anurukkhito

อาทิตย์ อินทรภักดี

Artit Intarapakdee

ธเนศ นกเพ็ชร

Thanes Nokpech

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: tanes9986@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการศึกษาในยุคปัจจุบัน และเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนสนับสนุนให้ระบบการศึกษา มีหลักยึดที่เป็นแก่นสารทางหลักธรรมมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว พบว่า ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการวางรูปแบบการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ในส่วนแรกจะเป็นการศึกษาในด้านปริยัติ ในส่วนนี้จะศึกษาเกี่ยวกับหลักทฤษฎีและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ส่วนที่สอง คือ ส่วนของการปฏิบัติ ในส่วนนี้จะเป็นการนำหลักทฤษฎีในด้านปริยัติ มาสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้ผลที่เกิดขึ้นจริงอันจะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดแห่งการปฏิบัติ และในส่วนที่ 3 คือ ปฏิเวธ หมายถึงผลแห่งการปฏิบัติ เมื่อได้รับผลแห่งการปฏิบัติแล้วก็จบกิจแห่งการศึกษาและปฏิบัติ เป็นการเสวยผลที่เกิดจากการปฏิบัติอันเป็นกิจเบื้องสูงที่ผู้ปฏิบัติได้กระทำให้ถึงแล้ว จึงจะเห็นได้ว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนาที่ถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบดังกล่าวมานี้ สามารถจะทำให้ผู้ศึกษาเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดได้ และจากการศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนสนับสนุนการศึกษา พบว่า หลักอิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ

* Received 8 December 2022; Revised 22 September 2023; Accepted 25 September 2023

วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่สามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษา และหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้ให้เข้ากับการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ และเชื่อว่าหากมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งก็必将สามารถพัฒนาให้เห็นผลชัดเจนยิ่งขึ้นในระบบการศึกษาของไทย

คำสำคัญ: หลักธรรม, พระพุทธศาสนา, การศึกษา

ABSTRACT

This academic article aims to study the Buddhist educational system that has existed since the Buddha's time as a model in current education and study the Buddhist principles that contribute to the educational system as the pillar with more quintessence of Dharma principles. From the study based on the mentioned objectives, there is a systematic education model in Buddhism, which will be divided into three parts. Firstly, it is a study of the Buddhist scriptures focusing on the theory and principles of Buddhism. The second part is the practice, which applies the theory to real practice to gain actual results, leading to the ultimate goal of practice. The third part is attaining enlightenment, which means the result of practice. When receiving the results of the study and practice, it means that the practitioner has already finished that study and practice. It is the way to take pleasure in the results gained from the practice, which is the advanced duties the practitioner can do and reach the goals. Therefore, it can be seen that systematic education in Buddhism enables students to reach their ultimate goals. Moreover, from the studies of Dharma principles in Buddhism, which is a part to support education, Iddhipada 4: Basis for Success: Passion, Diligence, Mind or Consciousness, and Investigation is a principle that can support learners or those who want to study succeed in education. The educational management model and Dharma principles in Buddhism are the guidelines used for application to fit the current educational management systematically. It is believed that if there is an in-depth study, it will be able to develop more precise results of the Thai education system.

Keyword: Dharma principles, Buddhism, Education

บทนำ

พระพุทธศาสนานั้น มีหลักการที่ชัดเจน คือสอนความจริงตามธรรมดาของธรรมชาติ พระพุทธเจ้าไม่ได้บอกว่าพระองค์เป็นผู้ผูกขาดหรือตั้งความจริงขึ้นมา แต่พระองค์ตรัสว่า “อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตานิ อนุปปาทา วา ตถาคตานิ” ตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็มีอยู่เป็นหลักธรรมดา เป็นธรรมนิยามว่า สังขารทั้งปวงเป็นอนิจจัง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา บางแห่งก็ตรัสหลักความจริงของธรรมชาตินี้ตามแนวปฏิจางสมุปปาต ทั้งหมดนั้นก็มิสาระสำคัญว่า หลักความจริงในธรรมชาติดี้อยู่ตามธรรมดา พระองค์มาค้นพบความจริงนั้นแล้ว ก็ทรงนำมาแสดง ชี้แจง เปิดเผย อธิบาย ทำให้เข้าใจได้ง่าย เรียกว่าพระองค์ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ค้นพบทางและเป็นผู้ชี้ทางให้ เมื่อแต่ละคนรู้เห็นทางที่พระองค์ชี้ขึ้นแล้วปฏิบัติดำเนินตามไปก็จะได้เห็นธรรมนั้น เมื่อเราได้เข้าถึงธรรมด้วยตนเองแล้ว ก็เหมือนกับว่าพระองค์หมดหน้าที่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545) จึงจะเห็นได้ว่าคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คนบนโลกนี้อย่างมากมาย หากได้ศึกษาในหลักธรรมคำสอนก็จะสามารถเข้าใจได้ในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักคำสอนดังกล่าวมาบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้เข้ากับศาสตร์แขนงต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว เพราะคุณลักษณะของธรรมะนั้นมีลักษณะเป็นทฤษฎีที่เป็นธรรมชาติโดยทั่วไปสามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามต้องการ

ในด้านของการศึกษาหลักธรรมและหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาก็มีแบบอย่างในการดำเนินตามได้หลายประการ พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้เพื่อการยอมรับ ซึ่งการจะเข้าใจหรือยอมรับต่อสิ่งใดนั้นหากปราศจากการเรียนรู้มาก่อนก็ยากที่จะเปลี่ยนความคิดและความเชื่อได้ การเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งแรกในการพัฒนาตนเอง วิถีชีวิตในพระพุทธศาสนาจึงเป็นวิถีชีวิตแห่งการศึกษา ปัจจุบันนี้เรามักคำว่า lifelong education แปลว่าการศึกษาตลอดชีวิต พระพุทธศาสนานั้นถือมาแต่ไหนแต่ไรว่า การศึกษานั้นคือชีวิต ชีวิตนั้นคือการศึกษา แต่ไม่ใช่ชีวิตเฉย ๆ ต้องเป็นชีวิตที่ดำเนินอย่างถูกต้อง มีการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา จึงจะเป็นการศึกษาถ้าจะบอกว่าชีวิตคือการศึกษา โดยวินิจฉัยตามหลักพระพุทธศาสนาก็ยังไม่ใช่ ชีวิตที่มีการเรียนรู้ และฝึกฝนพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องจึงจะเป็นการศึกษา แต่ถ้าจะพูดให้เต็มความก็ต้องว่า การศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาให้ชีวิตดำเนินไปอย่างถูกต้อง การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปตลอด จนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย คืออิสรภาพและสันติสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

ผู้เขียนในฐานะที่ได้ศึกษาหลักการทางพระพุทธศาสนาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงมองเห็นว่าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามีส่วนที่จะเอื้อประโยชน์ในการจัดการศึกษาในยุคสมัยใหม่ได้เพราะมีหลักการที่ประกอบไปด้วยเหตุและผลที่สามารถนำมาพิสูจน์ให้เห็นถึงผลจากการปฏิบัติตามได้ หากการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันได้นำหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษาในพระพุทธศาสนาปรับเปลี่ยนได้จริง การศึกษาก็อาจจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีตามบริบทของสังคมได้ เพราะพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกไว้ในสังคมไทยมาอย่างช้านาน

การศึกษาในสมัยพุทธกาล

การศึกษานั้นมีมาทุกยุคทุกสมัย การศึกษาของคนในอดีตก็เป็นการศึกษาที่มีระบบ การศึกษาในสมัยนั้น ๆ การศึกษาในปัจจุบันก็คือผลแห่งการพัฒนาการศึกษาของระบบในอดีต พัฒนาการของการศึกษาจึงมีขึ้นอยู่ทุกยุคสมัย แม้ในสมัยพุทธกาลคือในกาลสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ พระองค์ถือเป็นต้นแบบแห่งการพัฒนาตนด้วยการศึกษา เริ่มตั้งแต่การศึกษาศิลปะแขนงต่าง ๆ ในทางโลกในสมัยนั้น และการศึกษาหาหนทางพ้นทุกข์ในทางธรรม จนได้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นสภาวะที่พึงให้แก่พุทธศาสนิกชนมาจนถึงปัจจุบัน ก็เพราะเริ่มต้นมาจากการศึกษา

ในพระพุทธศาสนาได้มีการกำหนดหลักแห่งการศึกษาของคณะสงฆ์ ไว้ 2 ประการ เรียกว่า ธุระ ในพระพุทธศาสนา ประการแรกเรียกว่า คันถธุระ หมายถึง ธุระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเล่าเรียน ประการที่ 2 เรียกว่า วิปัสสนาธุระ หมายถึง ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนา หรือเจริญกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ซึ่งธุดังกล่าวนี้เป็นกิจที่พระภิกษุจะต้องปฏิบัติเมื่อเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาเรียกว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการคือ ปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ

1. ปรียัติ ได้แก่ การศึกษาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า นับเป็นส่วนสำคัญโดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ และการศึกษาเล่าเรียนปรียัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือการศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธองค์ ที่จัดเป็นธรรม บทนั้นบทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิตจะได้อย่างไรและเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไรเรียกว่าปรียัติ การศึกษาในสมัยพุทธกาลนั้นเป็นการศึกษาแบบมุขปาฐะ คือการท่องจำด้วยปากเปล่า

2. ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีแล้วนำไปสู่ภาคปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางหรือบรรทัดฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน เรียกว่าปฏิบัติ

3. ปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระอริยบุคคล ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัติขึ้น ไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ฐานะหรือตำแหน่งแห่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้ จะรู้ได้ด้วยตนเอง เรียกว่าปฏิเวธ

การได้ศึกษาในปริยัติ คือการได้กระทำกิจในคันถธุระ การได้ปฏิบัติธรรม คือการได้กระทำกิจในวิปัสสนาธุระ และจะได้รับผลจากการสำเร็จการศึกษาในพระพุทธศาสนาคือ ปฏิเวธ ซึ่งถือเป็นการจบกิจที่จะต้องทำ เพราะได้ศึกษาและปฏิบัติครบถ้วนแล้ว

บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อการศึกษาริเริ่ม

พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย ก่อนจะมีการจัดระเบียบการศึกษาของไทยให้เป็นระบบในปัจจุบัน วัดในพระพุทธศาสนาก็เคยเป็นศูนย์กลางของการศึกษาที่ให้ประชาชนมาศึกษาเล่าเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ผู้สอนก็เป็นพระ หรือนักปราชญ์ต่าง ๆ ในสมัยนั้น การศึกษาที่มีสถานศึกษาเป็นวัด และมีผู้สอนที่เป็นพระในสมัยอดีตนั้น ก็ย่อมจะมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในหลักของพระพุทธศาสนาไว้ในการศึกษาอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งยังมีความผูกพัน และความศรัทธาในพระพุทธศาสนามากด้วยเช่นกัน

การศึกษาริเริ่มในยุคปัจจุบันได้มีการวางแนวทางหลักคิดเรื่อง การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเราพอได้ทราบหลักคิดและแนวทางดังกล่าวนี้มานานพอสมควรแล้ว และมีความเชื่อถือว่าหลักการดังกล่าวจะพัฒนาระบบการศึกษาทั่วโลกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยจัดให้มีการประชุมนานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ทั่วโลก ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการ ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (Learning to do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21, 2551) ซึ่ง วิชัย วงศ์ใหญ่ ได้ขยายความไว้ว่า การเรียนรู้แต่ละแบบมีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะสามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

และกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีมีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายและสติปัญญาให้ความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรมสามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2557)

จากหลักการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้ทราบว่า ทั้ง 4 ประการเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เป็นหลักปฏิบัติที่มีอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การเรียนรู้เพื่อรู้ คือหลักการของพระปริยัติ เป็นการศึกษาในภาคทฤษฎี เพิ่มพูนความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ คือหลักการของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เมื่อมีการเรียนรู้หรือปริยัติแล้ว ก็จะเข้าสู่การปฏิบัติ เพื่อนำความรู้จากการศึกษานั้นมาใช้จริง จนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ชำนาญ และสามารถจะแก้ปัญหาของตนเองได้จากการปฏิบัติ ส่วนการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิตนั้นก็ เป็นหลักปฏิบัติที่มีอยู่ในคำสอนทั้งในด้านของความเมตตา กรุณา การสงเคราะห์ และการประพฤติ ปฏิบัติตน

หลักธรรมสนับสนุนการศึกษา

ในระบบการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันจำเป็นจะต้องมีสิ่งที่สนับสนุนเพื่อให้การศึกษานั้นประสบความสำเร็จ ทั้งในระดับของสถานศึกษา ครูอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งนักเรียน และนิสิต นักศึกษา สิ่งที่จะคอยสนับสนุนการศึกษาได้นั้น มีทั้งด้านการสนับสนุนจากภายนอก เช่น จากรัฐ จากหน่วยงาน องค์กร จากผู้มีจิตศรัทธาให้การอุปถัมภ์ หรือแม้แต่จากครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง ก็ล้วนแต่เป็นการสนับสนุนให้แก่ผู้เรียนทั้งสิ้น และนอกจากการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกดังกล่าวมาแล้ว ตัวผู้เรียนเองก็จำเป็นจะต้องมีสิ่งสนับสนุนจากภายในด้วยเช่นกัน ในส่วนนี้จะกล่าวถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่จะมีส่วนในการสนับสนุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียน นั่นคือหลักธรรม ที่จะมีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษา คือหลักของอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถประสบความสำเร็จได้ ทั้งในการงานและการเรียน วิทยา พัฒนเมธาตา ได้ให้ความเห็นเรื่อง อิทธิบาท 4 กับการศึกษาไทย ไว้ว่า

การศึกษาไทยจะเปลี่ยนแปลงให้เห็นทันตา ต้องใช้อิทธิบาท 4 โดยกระทรวงศึกษาธิการไม่ต้องเสียเวลา นำรูปแบบหรือตัวอย่างจากต่างประเทศมาใช้กับคนไทย เพราะคนต่างวัฒนธรรมต่างพื้นที่ย่อมมีวิธีการเรียนรู้เฉพาะตน จึงมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบและสั่งสอนชาวพุทธให้เป็นคนดี อิทธิบาท 4 จึงเป็นฐานแห่งความสำเร็จในการเรียนรู้ของคนไทย ถือเป็น “Innovation” นวัตกรรมสุดยอดเยี่ยมยุคไทยแลนด์ 4.0 เพราะได้มีการทดลองใช้และพัฒนาต่อเนื่องมา นับเป็นพันปีหลังการตรัสรู้

ของพระพุทธเจ้า ผู้ใช้ทุกคน (ชาวพุทธ) ต่างให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งซึ่งมีคุณธรรม เป็นเครื่องให้บรรลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ถ้าทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 คือ 1 ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2 วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3 จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4 วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น จะทำให้ทุกสิ่งสำเร็จได้ตามเป้าหมาย การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการศึกษานั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายวิธีตามความหมายของหลักธรรมดังนี้

ฉันทะ คือความพอใจ หมายถึงโรงเรียนต้องหาวิธีการแบบฉันทะทำให้เด็กนักเรียนมีความพอใจที่อยากจะเรียน วิธีการคือหาสิ่งที่เด็กรักเด็กชอบ ให้เด็กเรียน ให้หาเหตุ หาผลรู้ปัญหา เรียนแล้วได้อะไร เมื่อเด็กได้เรียนในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่รัก ในที่สุดเด็กจะตั้งใจเรียนตั้งใจทำงาน เพราะมนุษย์เรา ถ้าทำในสิ่งที่รักที่ชอบแล้วจะมีความมุ่งมั่นทำงานด้วยใจงานจึงออกมาดีมีคุณภาพ

วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ เด็กไทยเราขาดข้อนี้เป็นจำนวนมากต้องเติมเต็มลงไปในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จิตตะ คือความตั้งมั่น หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการกระทำ Learning by doing เด็กจะจำได้ดีเพราะมีประสบการณ์ มีความรู้สึกของตัวที่ได้เรียนรู้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือในอนาคตได้ ดังนั้นจึงควรจัดการเรียนรู้ภาคปฏิบัติให้มาก ให้โรงเรียนกำหนดรายวิชาที่จะเรียนเอง

วิมังสา คือความหมั่นนึกตรึกตรอง หมายถึงความสอดส่องในเหตุและผล แห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา โดยใช้ปัญญาที่สั่งสมมาให้เกิดประโยชน์กับกับตนเองและสังคมได้อย่างเต็มที่

ดังที่กล่าวมานี้ เพื่อให้เป็นแนวคิดกับการศึกษาไทยที่กำลังปฏิรูปการศึกษา ปัญหาใหญ่ของเด็กไทยที่รู้กันทั่วไป คือสมาธิสั้น ขาดทักษะชีวิต การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จผลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว 20 ปี ต้องเน้นการฝึกฝนให้เขาเป็นคนดี มีคุณธรรม ตามแนวทางอิทธิบาท 4 (วิทยา พัฒนเมธาดา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุวรรณา อินทโชโต (เหือน) และมานพ นักการเรียน เรื่อง การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา จากผลการวิจัยพบว่า

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในทุกเรื่องและทุกกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการทำงาน นักเรียน ราชการ ค้าขาย อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การประกอบอาชีพ เครื่องปั้นดินเผาและอื่น ๆ ถ้ามีความตั้งใจทำก็มีความสุขในการทำงาน ยินดีในสิ่งที่ตนได้กระทำในงานนั้นด้วยความเต็มใจทำตั้งใจทำพอใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้อย่าง

แบบกาย อันประกอบด้วยแนวทางในการปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งทั้ง 4 นี้เป็นคุณธรรมที่ต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันจึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวังซึ่งประโยชน์ของหลักอิทธิบาท 4 จะเห็นได้ว่า ฉันทะกับวิริยะเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแล้วในที่สุดก็จะช่วยเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหา และอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง ในการพัฒนาการเรียนการสอน เมื่อนักเรียนนักศึกษามีความรู้สึกรู้สึกมั่นใจที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนนั้น เมื่อนำไปใช้ในการศึกษาดังกล่าวแล้วจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษาเองที่จะต้องมีการพิจารณา ในการแก้ปัญหาหาเหตุผลล้นกรองที่จะนำเอาอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจะเป็นกรณี บ่งชี้ที่จะบอกถึงความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนตามเป้าหมายที่ตนเองได้กำหนดไว้ (พระสุวรรณา อินทโชโต (เหือน) และมานพ นักการเรียน, 2563)

จะเห็นได้ว่าหลักอิทธิบาท 4 คือหลักการที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จแห่งการศึกษาเรียนรู้ และการทำงานได้ โดยวิธีการทั้ง 4 ประการคือ ฉันทะ ความใจในสิ่งที่ทำ วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร จิตตะ ความตั้งใจ และวิมังสา คือการหมั่นทบทวนตรวจสอบ ซึ่งหลักการทั้งหมดนี้ล้วนเป็นหลักธรรมที่พุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนแก่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน หากผู้ที่ต้องการเห็นความสำเร็จ และความก้าวหน้าทั้งในการทำงาน หรือการศึกษาเล่าเรียนก็ควรจะน้อมนำหลักธรรมดังกล่าวนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในหน้าที่ของตนได้ตามกำลังความสามารถของตน

การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระบบการศึกษานั้นจำเป็นจะต้องมีแนวทางอันเป็นหลักทฤษฎีที่ผ่านการพิสูจน์หรือการวิจัยมาแล้วว่าจะสามารถรักษาคุณภาพและตัวระบบให้มีเสถียรภาพ เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดีอยู่เสมอ รวมถึงสามารถที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้ในอนาคตจากระบบดังกล่าวนี้ ในปัจจุบันมีทฤษฎีการศึกษามากมายเกิดขึ้น และนำมาใช้กับระบบของการศึกษาในประเทศไทย แต่ก็ยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจมากนัก ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากระบบความคิด และบริบทที่แตกต่างกันของคนแต่ละชาติ และสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นตัวแปรสำคัญต่อผลที่คาดหวังทั้งสิ้น หากเราไม่ไปยึดติดกับหลักการสากลให้มากเกินไป และลองมองย้อนดูในวิถีความเชื่อของความเป็นไทย ค้นหาเอาสิ่งดี ๆ ที่ทรงคุณค่าในความเป็นตัวของตัวเอง และนำมาประยุกต์หรือพัฒนาจากสิ่งที่เป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้วนั้น เชื่อว่าจะสามารถทำให้การศึกษาของไทยพัฒนาไปไกลได้อย่างแน่นอน หลักการดังกล่าวนี้กล่าวถึงความเป็นพุทธศาสตร์ คือหลักการของพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ผู้คนในประเทศไทยให้การนับถือมากที่สุด และมีแนวคิดที่เป็น

หลักวิทยาศาสตร์ หลักการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนางานได้ ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา การพัฒนานั้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจะถือว่าเป็นการพัฒนาโดยแท้จริง

ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นความจำเป็นที่ต้องเป็นทั้งการทำความเข้าใจให้ตรงกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไร และในการพัฒนาที่ยั่งยืนควรจะมีกลวิธีในการจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อให้การพัฒนาสามารถสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการเตรียมพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตของคนยุคต่อ ๆ ไป ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลมาจากแบบจำลองการพัฒนาในอดีตที่ผ่านมาที่เน้นทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยการใช้และกอบโกยประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติขนาดใหญ่มากเกินไปให้เกิดมลภาวะในลักษณะต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมอย่างรุนแรง จึงจำเป็นต้องแสวงหาทางเลือกใหม่ในการพัฒนาโดยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลักในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ การธำรงรักษาสีงแวดล้อม การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงระบบนิเวศเป็นสำคัญ แนวคิดและแนวทางพัฒนาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพด้วยคุณธรรมนำความรู้ แนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา การพัฒนาที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนก็ต้องเปลี่ยนรากฐานความคิดใหม่ เพราะเป็นการพัฒนาไม่ใช่เฉพาะสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่เป็นด้านความคิด ชีวิต ทั้งกายใจ และสังคมด้วยรากฐานทางความคิด และปัจจัยต่าง ๆ ทางภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่อยู่เบื้องหลังความเป็นมาในอารยธรรมปัจจุบัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการที่จะเข้าใจและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมมนุษย์อย่างแท้จริง โดยแนวคิดในทางพระพุทธศาสนามี 4 อย่างคือ

1. พระพุทธศาสนาถือว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมดาในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งปัจจัยของธรรมชาตินั้น
2. ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ ย่อมเป็นไปตามระดับความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัย และทำให้เกิดผลตามระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย
3. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึกเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ จึงเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาก็เพราะหลักการนี้ จริยธรรมจึงมีความหมายเท่ากับการศึกษา เมื่อมนุษย์พัฒนาแล้วก็สามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง
4. ศักยภาพของการพัฒนา คือการให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลภาพ ซึ่งความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะประยุกต์เข้ากับการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมดได้ (พระครูนิพัทธ์กัลยาณวัฒน์ (คนอง กุลยาณธมฺโม) และพระศรีโสภณ ปภสฺสโร, 2562)

การพัฒนาการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเริ่มจากการพัฒนาในระดับตนเองก่อน โดยการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่เยาวชน มีหลักคุณธรรม จริยธรรม เพราะการจะพัฒนาสิ่งใดได้นั้นต้องเริ่มมาจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่เกิดจากปัจจัยภายในตนเองก่อน จึงจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การกระทำและวิถีชีวิตที่ถูกต้องตามที่ต้องการจะพัฒนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรแก้ว นามเมือง ที่ได้ให้แนวคิดเรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์ไว้ว่า การศึกษามีหน้าที่สร้างสรรค์ทั้งสองด้านไปพร้อมกัน คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้ถึงความสมบูรณ์และสร้างสรรค์อารยธรรมที่ส่งเสริมให้ระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเจริญงอกงามไปในวิถีทางที่เกื้อกูลกันยิ่งขึ้น ๆ การศึกษาที่แท้คือการพัฒนาชีวิตบุคคลให้สมบูรณ์พร้อมไปด้วยกันกับการสร้างสรรค์อารยธรรมที่ยั่งยืน นักการศึกษาที่ยึดมั่นในหลักของพระพุทธศาสนา ก็พยายามพิจารณาตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ใช้หลักศาสนา นำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เราก็เริ่มเห็นปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างชัดเจนว่า การศึกษาที่ขาดดุลยภาพเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตการณ์ในด้านต่าง ๆ จึงได้หันกลับมาพิจารณากันว่า การจัดการเรียนการสอนในอนาคตมีความจำเป็นต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นจึงมีความเห็นพ้องกันว่าควรจะปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยได้นำเอาหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน ด้วยตั้งความหวังร่วมกันว่า การจัดการเรียนการสอนอันมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เพราะพระพุทธศาสนาเหมาะสมอย่างยิ่งกับสังคมไทย ก็จะก่อให้เกิดดุลยภาพแห่งการศึกษา และการพัฒนาสังคมเพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่แน่นอนเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น ศีล 5 ก็ควบคุมการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลและเชื่อมั่นว่าการศึกษาที่สมดุลและการพัฒนาที่สมบูรณ์ เช่นนี้จะป็นผลพวงปัจจัยให้เกิดสังคมที่ปกติสุขที่มนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันด้วยสันติบนพื้นฐานแห่งความเมตตาธรรม อันเป็นแกนนำแห่งสัมพันธภาพที่ไร้พรมแดน ก็เพราะอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางนำมาซึ่งสุขของสรรพสิ่งทั้งปวง การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาระบบกัลยาณมิตรระหว่างครูกับศิษย์ ซึ่งในปัจจุบันครูกับศิษย์มีความปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ห่างกันมาก ครูทำหน้าที่เพียงบรรยาย (ลิปทหายก) แล้วก็จบออกไป โอกาสที่ครูและศิษย์จะมีปฏิสัมพันธ์ทางความรู้ก็ไม่มี ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาสมัยก่อนแบบตะวันตก เช่น การเรียนแพทย์ แพทย์ที่มีชื่อเสียง เช่น หมอชิวโกมาร-ภักจ์ ไปเรียนที่เมืองดักสลา หลักสูตร 14 ปี ต้องเรียนวิชาการแพทย์ 7 ปี อยู่ปรนนิบัติรับใช้อาจารย์อีก 7 ปี ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความประทับใจในจรรยาบรรณต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ รวมทั้งศีลธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาด้วยนี่คือการสอนแบบตะวันตก และเป็นระบบที่ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาจนถึงทุกวันนี้ แต่ในปัจจุบันระบบกัลยาณมิตรได้พังทลายแล้ว เพราะแนวคิดและค่านิยมแบบตะวันตก และการศึกษาสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทโดยเน้นปรัชญาการศึกษาตามรูปแบบทางตะวันตกมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคมไทย ทำให้เกิดการทวนกระแสระหว่างปรัชญาการศึกษาตะวันตกและวัฒนธรรมไทย เพราะเหตุนี้

การศึกษาแก้ไขปัญหาของสังคมดังกล่าว ตัวแปรที่สำคัญก็คือการจัดการศึกษาให้ถูกต้องโดยให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของสังคมไทย นั่นคือการจัดการศึกษาโดยอาศัยแนวคิดของ “การศึกษาเชิงพุทธ” ซึ่งเป็นการศึกษาที่จะต้องเน้นระบบกัลยาณมิตร และความสมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับจิตใจควบคู่กันไป โดยบุคคลที่ได้รับการศึกษาด้านนี้จะได้รับผลตามความมุ่งหมายของการศึกษาทั้งในแง่คุณสมบัติประจำตัวกล่าวคือ มีปัญญาและกรุณา ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาในแง่ของทฤษฎีเชิงพุทธสามารถดับความทะยานอยากสิ่งของที่เกินความจำเป็นได้ และในแง่ของการดำเนินชีวิต จะสามารถฝึกฝน อบรม ตนเองได้ดีทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ และจะสามารถบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ ทั้งในด้านวัตถุ และจิตใจ นั่นก็คือการบรรลุถึงความไม่เห็นแก่ตัวซึ่งจะนำไปสู่ภาพรวมของการพัฒนาทางสังคม โดยอาศัยแนวคิดการศึกษาเชิงพุทธเป็นหลักในการจัดการศึกษา เพื่อการศึกษาที่สมบูรณ์และเพื่อความสงบสุขของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป (จักรแก้ว นามเมือง, 2555)

การพัฒนาการศึกษาให้ยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงเป็นวิธีการที่สามารถกระทำได้โดยเห็นเป็นรูปธรรม ทั้งเหตุปัจจัยต่าง ๆ ในแง่ของบริบทในสังคมไทย ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ของคนไทยก็เหมาะที่จะพัฒนาการศึกษาไปตามรูปแบบนี้ เพียงแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการศึกษาในระดับนโยบายจะเข้าใจหลักการของพระพุทธศาสนา และเปิดใจยอมรับนำหลักการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการศึกษา ก็จะสามารถพัฒนาระบบการจัดการศึกษา เพื่อลดปัญหาการทุจริต และปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ได้ เพราะแนวคิดและหลักการปฏิบัติของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกแยก มีแต่จะก่อให้เกิดความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งยังสามารถพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนางาน ไปในทางที่ถูกที่ควรอีกด้วย

สรุป

ประเทศชาติบ้านเมืองจะพัฒนาเป็นอารยประเทศได้ก็เนื่องมาจากการศึกษาของชนในชาติเป็นสำคัญ การศึกษาที่ดีและถูกต้องนั้นจะต้องสามารถพัฒนาคนในชาติให้มีทั้งความรู้ และคุณธรรม หากชาติใดมีแต่คนที่มีความรู้ แต่ขาดคุณธรรม แม้กฎหมายบ้านเมืองจะเข้มแข็งสักเพียงใด ก็ไม่อาจจะเท่าทันต่อกลอุบายมารยาของคนที่คิดทุจริตได้ หลักการของคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเคียงคู่ไปกับการศึกษา และถ้าหากประเทศไทยจะมีการพัฒนาการศึกษาก็ไม่ควรที่จะละทิ้งแนวคิดของพระพุทธศาสนา เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งความรู้ทางด้านคุณธรรมที่ดีแล้ว ก็ยังสามารถนำระบบธรรมะ และคำสอนมาเป็นแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาระบบการศึกษาได้ การศึกษาของคนไทยไม่จำเป็นจะต้องนำระบบแนวคิดทางตะวันตกมาใช้ให้มากนัก เพราะบางแนวคิดก็ไม่สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยได้ เราจึงควรมีแนวคิดที่เป็นของตนเอง อันเกิดมาจากการศึกษาความต้องการของคนในชาติ และนำเอาทรัพยากรทางด้านความรู้ในทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับสังคมไทย เพื่อพัฒนาระบบการศึกษา จึงจะเหมาะสมและแก้ปัญหาได้ ทั้งยังสามารถ

พัฒนาให้มีความก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำบทความวิชาการไปใช้คือ 1) ด้านการจัดรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการวางระบบการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจชีวิต การใช้ชีวิตร่วมกันกับคนในสังคม หลักคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสอดแทรกสิ่งเหล่านี้ไปในการสอนในทุกวิชา เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความตระหนักต่อการใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความสุขบนพื้นฐานของความถูกต้อง มากกว่าสังคมแห่งการแข่งขันทางวิชาการที่ไม่ได้ปลูกฝังด้านคุณธรรมใด ๆ ให้แก่ผู้เรียนเลย 2) ด้านบทความวิชาการ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทความวิชาการ หรือการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของไทย การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการศึกษา การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสอนในพระพุทธศาสนาสู่การพัฒนาการสอนในระบบการศึกษาของสังคมไทย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2551). การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตนจาก learning : the treasure within (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จักรแก้ว นามเมือง. (2555). พระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/444773>
- พระครูนิพัทธ์กัลยาณวัฒน์ (คนอง กल्याณธมโม) และพระศรีโสภณ ปภสฺสโร. (2562). พัฒนาการของการศึกษา. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 297-316.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). ธรรมกับการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม. _____ . (2545). พระธรรมทูตไทย เบิกทางสู่อารยธรรมใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุวรรณา อินทโชโต (เหื่อน) และมานพ นักการเรียน. (2563). การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการ. วารสารมหาจุฬาราชการ, 7(3), 97-108.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2557). สี่เสาหลักของการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565 จาก www.curriculumandlearning.com/upload/สี่เสาหลักทางการศึกษา_1400078221.pdf
- วิทยา พัฒนเมธาดา. (2561). อิทธิบาท 4 กับการศึกษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.kansuksa.com/99/>

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*
21ST CENTURY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING TO MOTIVATION AND PERFORMANCE OF TEACHERS IN
SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กมลธพัชร พงศ์เชียงใหม่

Kamonthaphat Pongchiangmai

พระปลัดโฆสิต โฆสิตโต

Prapalad Kosit Kosito

ธีระพงษ์ สมเขใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

E-mail: Bell3122533@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 2) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 327 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และแรงจูงใจ

* Received 13 December 2022; Revised 28 September 2023; Accepted 28 September 2023

ในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า การยอมรับนับถือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสำเร็จในการทำงาน

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 4 ตัวแปร คือด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู การบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้เทคโนโลยี เพราะสังคมการศึกษาเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดีให้ครอบคลุมการบริหารสถานศึกษาที่วางไว้ มีภาวะผู้นำที่ในองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกสถานการณ์

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, แรงจูงใจ, การปฏิบัติงานของครู

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the leadership of school administrators in the 21st century 2) the motivation for teacher performance; and 3) to study the leadership development of school administrators in the 21st century. This research used a mixed-methods research methodology. The sample group included 327 teachers who completed the questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. analysis using a packaged program and interviews with five key informants

The results showed that;

1. The leadership of school administrators in the 21st century was determined to be at a high level overall. Ethical leadership had the highest average, while visionary leadership had the lowest, and overall teacher performance motivation was strong. Acceptance had the highest average when all factors were considered. and the item with the lowest mean is job success.

2. Leadership of School Administrators in the 21st Century Affects Teachers' Performance Motivation. Factors with predictive power, there are 4 variables, namely change leadership. Ethical Leadership It positively affects teachers' motivation for performance.

3. Leadership Development Guidelines for School Administrators in the 21st Century: Affecting Teachers' Performance and Motivation in Education

Administration School administrators must know technology because education and society change rapidly. Must have a good vision to cover the management of the educational institutions that have been placed Have leadership in which the organization achieves its objectives to its fullest potential. Able to adapt to change in every situation.

Keywords: 21st Century Leadership, Motivation, Performance of Teachers

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความซับซ้อน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเป็นอย่างมาก (กัญญา ตีระวนิช และคณะ, 2538) ทุกภาคส่วนถูกพัฒนาโดยเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยในทุก ๆ ด้าน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคมจิตวิทยา ความมั่นคง และวิถีชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคม ต้องปรับตัวให้มีความทันสมัยและสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน (ปิยะศักดิ์ มานะสันต์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 อยู่ในขณะนี้รูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ช่วยในการเรียนการสอนดังนั้น ทักษะด้าน ICT จึงมีความสำคัญมากสำหรับครูที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการให้สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคดิจิทัล รวมถึงประโยชน์จากเทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียน โดยผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมและเป็นผู้ดำเนินการดำเนินงาน (การุณ สกุลประดิษฐ์, 2559)

ดังนั้นการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลกระทบต่อด้านศึกษาที่ต้องพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีทักษะและความรู้ในเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่) พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือเรียนทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต มีการให้แรงจูงใจให้แก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นธรรมและให้ได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสม เพื่อความมั่นคงในชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ซึ่งการศึกษาในปัจจุบันจะได้ประสิทธิภาพมากหรือน้อย ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่ามีภาวะผู้นำมีความเข้าใจในการบริหารจัดการศึกษาที่จะนำพาการศึกษาให้ได้ผลตามเป้าหมายได้มาก

น้อยเพียงใด สถานศึกษาเป็นองค์การหนึ่ง ที่มีความสำคัญในสังคมเป็นอย่างยิ่ง เป็นองค์การที่มีหน้าที่สร้าง และพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถไปพัฒนาประเทศ และผู้นำหรือผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในสถานศึกษา ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูงคือ กุญแจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน จะเห็นว่าผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีศักยภาพที่หลากหลายด้าน จึงจะสามารถนำพาองค์การประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ตัวแปรที่สำคัญที่สุด ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา องค์การจึงจำเป็นต้องมีผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ทันสมัย รู้จักพัฒนาตนเองและหน้าที่การงานที่รับผิดชอบให้ก้าวรุดหน้า ทัดเทียมกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของโลก (บุญช่วย สายราม, 2559)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ต่อการทำงานและการบริหารองค์กร แรงจูงใจทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ทำงานเต็มความสามารถที่มีอยู่ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารทุกระดับต้องเรียนรู้ฝึกฝนและนำไปปฏิบัติ ให้เกิดประสิทธิผลแก่องค์กร ช่วยให้ ผู้ปฏิบัติงานสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ขององค์กรและของตนเองไปพร้อมกัน ซึ่งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีส่วนทำให้การศึกษาของไทยพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพ การใช้กลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั้น ผู้บริหาร องค์กรจะต้องนำกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจ สมควรใจที่จะทำพร้อมการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ มีนโยบายสู่การปฏิบัติกับผู้บริหาร การศึกษา บุคลากรทางการศึกษาโดยกำหนดทิศทาง และเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อร่วม พัฒนาระดับการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21 ในด้านที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นครูยุคใหม่ มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งมีการพัฒนาตนเอง ทางด้านวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง และมีจิตวิญญาณความเป็นครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2, 2563) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพราะในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษายังเป็นสิ่งสำคัญ

ยิ่ง ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และเข้าใจก็จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูผู้สอน สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จบรรลุตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการศึกษาสภาพโดยการโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งเป็นวิธีการรวมวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือขึ้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ตอนที่ 2 แบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตอนที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะ

เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและ น้อยที่สุด ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert, Rensis, 1961)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies) สัมภาษณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์ คือ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา หน้าที่และความรับผิดชอบ และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารการศึกษาโดยมีการสัมภาษณ์ระดับกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีขั้นตอนดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเนื้อหาสาระวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าแล้วหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากลั่นกรอง เรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้วัดระดับความคิดเห็นของผู้บริหารแล้วสร้างแบบสอบถามรายข้อ โดยให้ครอบคลุมตามองค์ ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหาและขอรับคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษาได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 โดยสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีทั้งหมด 32 ข้อ ซึ่งมี 2 ข้อที่ใช้ไม่ได้ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีทั้งหมด 32 ข้อ ซึ่งมี 2 ข้อที่ใช้ไม่ได้ แล้วจัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, Lee Joseph, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.981

6. ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies)

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาข้อ 1 มาดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามรูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามงานวิจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณาตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ จัดทำฉบับที่แก้ไขแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมข้อมูลจากแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 แล้วนำมาสรุปตามโครงสร้างและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ส่วนด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	4.43	0.50	มาก
2. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.40	0.57	มาก
3. ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.41	0.54	มาก
4. ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม	4.46	0.56	มาก
รวม	4.42	0.50	มาก

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาารายด้าน พบว่า การยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความก้าวหน้าในหน้าที่ ส่วนความสำเร็จในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความสำเร็จในการทำงาน	4.42	0.49	มาก
2. ความสัมพันธ์ในองค์กร	4.43	0.56	มาก
3. การยอมรับนับถือ	4.59	0.47	มากที่สุด
4. ความก้าวหน้าในหน้าที่	4.45	0.51	มาก
รวม	4.47	0.45	มาก

2. ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ข้อมูลทางสถิติ ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.896 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.802 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ร้อยละ 80.20

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอนโดยวิธี Enter เพื่อค้นหาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 (n=327)

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.214	.101		12.007*	.000
ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 (A1)	-.121	.048	-.135	-2.506*	.013

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (A2)	-.187	.046	-.234	-4.094*	.000
ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง (A3)	.621	.050	.747	12.296*	.000
ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม (A4)	.421	.035	.521	12.015*	.000
$R^2 = .802$ Adjusted R Square = .800					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การสร้างสมการพยากรณ์ ในการค้นหาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 (A1) ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (A2) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง (A3) ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม (A4) ซึ่งด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง (A3) ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม (A4) ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเชิงบวก ส่วนด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 (A1) และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (A2) ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้านร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 รวมได้ร้อยละ 80.20 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.202 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.214$ (Constant) - 0.121 (ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21) - 0.187 (ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์) + 0.621 (ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง) + 0.421 (ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม) สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{z} = -0.135$ (ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21) - 0.234 (ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์) + 0.747 (ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง) + 0.521 (ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม)

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จากการสัมภาษณ์จากผู้อำนวยการจำนวน 5 คน ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

3.1 ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 การบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความสำคัญสำหรับการบริหารมาก โดยทั้ง 4 งานจะมีระบบ

เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องรู้เรื่องเทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีไปมาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูที่จะทำให้เกิด ประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องอบรมหรือให้ครูอบรม หรือนำ วิทยากรมาอบรมให้ความรู้ เทคโนโลยีกับการบริหารจึงมีความจำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารใดไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ ผู้บริหารนั้นต้องระวังจะไม่เท่าทันคนอื่น และไม่เท่าทัน สังคมโลก สังคมการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

3.2 ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี ต้องมีวิสัยทัศน์ หรือ วางเป้าหมายสูงสุดให้กับสถานศึกษา การตั้งวิสัยทัศน์ที่ดี ควรเป็นวิสัยทัศน์ที่เป็นกลางๆ หรือไม่หวังผลสูงเกินไป หรือหวังผลต่ำจนเกินไป การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดี ต้องควบคู่ไปกับการวาง การกิจงาน หรือวางแผนกิจงานให้ครอบคลุมวิสัยทัศน์ทั้งหมด และปลายทางของวิสัยทัศน์ที่ ีวาดไว้คือ เป้าหมาย เมื่อครูเข้าใจความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อครูเข้าใจแนวทาง หรือ จุดร่วมกันทำงานจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาวางไว้ เมื่อนั้นการทำงานจะไปในทิศทาง เดียวกัน แล้วงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามแผนและเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.3 ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่แสดงถึงความ เปลี่ยนแปลง โดยการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้ตามทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็ม ศักยภาพและมีประสิทธิผล เปิดใจกว้างไม่สนับสนุนความคิดด้วยความเชื่อมั่นฝ่ายเดียว เป็นผู้ม ีวิสัยทัศน์กว้างไกล วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มอบหมายภาระงานได้เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้องค์กรได้รับการ พัฒนาอยู่ตลอดเวลา สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมประเทศและโลก

3.4 ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ผู้บริหารที่มีนำหลักการที่ยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรม ตัดสินใจโดยใช้หลักธรรมา ภิบาล รวมถึงนำหลักการครองตน ครองคน ครองงาน มาใช้ในการบริหารงาน เพื่อเป็น แบบอย่างและสร้างความไว้วางใจความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความน่าเชื่อถือและความเคารพ ต่อตัวผู้บริหารและองค์กร จนทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการสร้างบรรยากาศองค์กรที่ดี

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

1.1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีทัศนคติในระยะยาวมองไปข้างหน้า มีความสามารถในการสร้างอนาคต เน้นปัจจัยภายนอก การส่งเสริมการเรียนรู้และเน้นบริบท การเป็นตัวของตัวเอง มีวินัยในตนเอง มุ่งการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม ประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ถูกต้องและมุ่งการพัฒนา แก้ปัญหาและตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการกระจายอำนาจ เชี่ยวชาญในบริบทเชิงยุทธศาสตร์ กระตุ้นระดมพลัง บันทดลใจ สร้างความไว้วางใจและเสริมพลังอำนาจให้คนอื่น จึงทำให้ภาวะผู้นำภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ มณฑาทิพย์ นามนุ ได้ศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน (มณฑาทิพย์ นามนุ, 2561) และเกศรา สิทธิแก้ว ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่าระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก (เกศรา สิทธิแก้ว, 2558)

1.2 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 วัดดูประสงค์ คือ เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากแรงจูงใจ กระบวนการที่กระทำให้มนุษย์กระทำการกิจกรรมงานอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีจุดหมาย มีทิศทางและช่วยให้กิจการงานที่กระทำนั้นคงสภาพอยู่ต่อไปโดยที่มนุษย์จะต้องมีเจตคติ ทักษะและเข้าใจในกิจการนั้นอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ กฤตย์ภัสสร สาขา ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในกลุ่มสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก (กฤตย์ภัสสร สาขา, 2560) และลัดดา พันชนัง ได้ศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอเมืองจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอเมืองจันทบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 ในด้านปัจจัยจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ ด้านความก้าวหน้า ด้านการได้รับผิชอบต่องานและด้านตัวงานเอง (ลัดดา พันชนัง, 2559)

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการสร้างมิตรภาพที่เข้มแข็งและยั่งยืน จะทำให้เกิดความรัก ความนับถือ ความร่วมมือและการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปได้อย่างดี ทำให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตที่ดี มีโอเคและนวัตกรรมที่สดใหม่ ยังคงมีสมาธิกับเป้าหมายและพร้อมในการปรับเปลี่ยน เพื่อบรรลุเป้าหมาย ผู้นำที่พร้อมปรับเปลี่ยนตัวเองจะรู้สึกท้าทายเมื่อเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึง คำสัญญา ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ปรับทิศทางให้ถูกต้องหรือบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ บุชยมาส ผาดี ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (บุชยมาส ผาดี, 2563) และปราณีต จินดาศรี และคณะ ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ในจังหวัดสระแก้ว ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ แบบการใช้อำนาจกดขี่ (X1) แบบการใช้อำนาจอย่างเมตตากรุณา (X2) แบบการบริหารแบบปรึกษาหารือ (X3) และแบบการบริหารที่มีการร่วมมือกันทุกฝ่าย (X4) แบบภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบเป็นตัวพยากรณ์ได้ทุกตัว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ กับตัวแปรเกณฑ์มีค่าเท่ากับ .989 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 97.81 (ปราณีต จินดาศรี และคณะ, 2562)

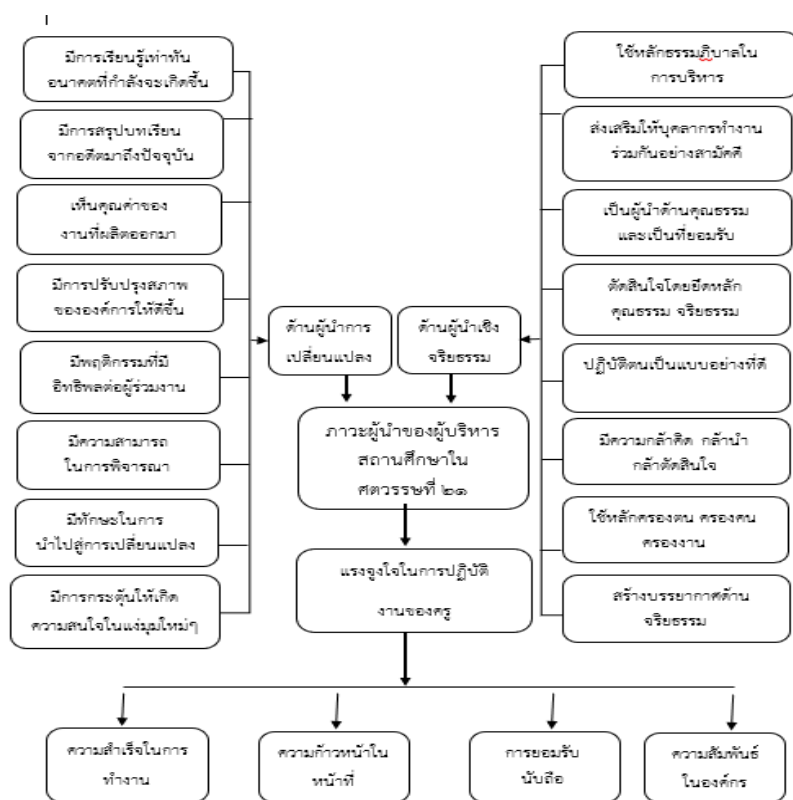
3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จากการสัมภาษณ์ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความสำคัญสำหรับการบริหารมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องอบรมหรือให้ครูอบรม เทคโนโลยีกับการบริหารจึงมีความจำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 และการตั้งวิสัยทัศน์ที่ดี การกำหนดวิสัยที่ดี ต้องควบคู่ไปกับการวางแผนการทำงาน หรือวางแผนพันธกิจงานให้ครอบคลุมวิสัยทัศน์ทั้งหมด ซึ่งผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้

ผู้ตามทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิผล มอบหมายภาระงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล บริหารโดยนำหลักการที่ยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก จนทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการสร้างบรรยากาศองค์กรที่ดี เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร เพื่อความสำเร็จหากผู้บริหารได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์การที่รับผิดชอบไปสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศ สอดคล้องกับ พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ โดยการมองการณ์ไกล ทักษะด้านวิสัยทัศน์คือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกัน มีความเชี่ยวชาญ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ คือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดแข็ง ปัญหา และอุปสรรคพัฒนาองค์ความรู้อย่างรอบด้านและฝึกฝนตนเองให้เชี่ยวชาญ และมีความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการสื่อสาร คือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนทราบนโยบายในทิศทางเดียวกัน และด้านทักษะความร่วมมือ คือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจคน ทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ, 2564) และนฤมล คูหาแก้ว ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) ด้านชักนำจูงใจ โน้มน้าวใจ 5) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมและพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหาร สถานศึกษาที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จด้วยการสร้าง และพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหาร (นฤมล คูหาแก้ว, 2563)

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบออกมาได้เป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 2) ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู แบ่งเป็น

4 ด้าน คือ 1) ความสำเร็จในการทำงาน 2) ความสัมพันธ์ในองค์กร 3) การยอมรับนับถือ 4) ความก้าวหน้าในหน้าที่และจากการศึกษาข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แล้วนำมาวิเคราะห์โดยค่าสถิติ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ความสำเร็จในการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร การยอมรับนับถือ และความก้าวหน้าในหน้าที่ โดยด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมากที่สุดและรองลงมาคือด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเชิงบวก ส่วนด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเชิงลบ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้เทคโนโลยีเพราะสังคมการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดีควบคู่กับการวางภารกิจ ให้ครอบคลุมการบริหารสถานศึกษาที่วางไว้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ในองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิผลสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกสถานการณ์ ตัดสินใจโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นแบบอย่างและสร้างความไว้วางใจและความเคารพต่อองค์กร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดอง ดังนั้นผู้บริหารจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความรัก ความสามัคคีในโรงเรียน สร้างบรรยากาศ การทำงานที่ดี จัดทำโครงการและการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของบุคลากรให้มีความสามัคคีปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน ในประเด็นการได้รับการกำหนดกรอบระยะเวลาของงานที่มอบหมายอย่างชัดเจนและการได้รับการกำหนดเป้าหมายของงานให้ชัดเจน จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมอบหมายงานโดยคำนึงถึง ความรู้ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล รวมทั้งกำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติงาน โดยมีการวางกรอบเป้าหมายของงานให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารจึงควรพัฒนาตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อร่วมงานและบุคคลทั่วไป ตัดสินใจโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม สร้างบรรยากาศด้านจริยธรรมในองค์กร รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดอง เพื่อที่จะพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

2. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กฤตย์ภัสสร สาขา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

- การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กัญญา ตีระวนิช และคณะ. (2538). คลื่นลูกที่สาม แปลจาก THE THIRD WAVE (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- การุณ สกุลประดิษฐ์. (2559). การประชุมสมมนายกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2565 จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php>.
- เกศรา สิทธิแก้ว. (2558). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญช่วย สายราม. (2559). ทักษะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2564 จาก <http://wetoknows.blogspot.com>
- บุษยมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปรานิต จินดาศรี และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 ในจังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะศักดิ์ มานะสันต์. (2564). New Normal สู่โลกยุค 4.0. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com>
- พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหา บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ลัดดา พันชนัง. (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอเมืองจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565 จาก <http://www.nst2.go.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Cronbach, Lee Joseph. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw – Hill.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0
ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN THE AGE OF EDUCATION 4.0 ACCORDING TO THE OPINIONS
OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นิจสิรี ประงั่ว

Nitsiree Prungkeaw

เกศริน มนูญผล

Kesarin Manoonpol

สรัญญา แสงอัมพร

Sranya Saengamporn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: kimuk_perfect3@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,620 คน กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 335 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 ความ

* Received 19 February 2023; Revised 25 September 2023; Accepted 25 September 2023

เชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้เป็นค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วยให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การศึกษา 4.0, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were as follow; 1) to study the transformational leadership of school administrators in the era of education 4.0 under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. 2) to compare the transformational leadership of school administrators in the education 4.0 era under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, classified by position, educational background, and work experience, and 3) To study the suggestions for transformational leadership of school administrators in the era of education 4.0 under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2. The population used in this research were teachers working in educational institutions under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area, Area 2, Academic Year 2021, totaling 2,620 people. The sample group of teachers working in educational institutions in the area of Thung Song District under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2, academic year 2021, totals 335 students. The tools used in this research were: the questionnaire has a 5-point

estimation scale, the content validity check is 1.00, and the confidence is .97. The analytical statistic is: One-Way Analysis of Variance

The results showed that;

1. The transformational leadership of school administrators in the Education 4.0 era was under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 overall, and each aspect was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect of influence was ideological. have the highest average, followed by consideration of individuality and intellectual stimulation, which has the lowest average.

2. A comparison of the transformational leadership of school administrators in the 4.0 era of education under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 by position, educational background, and work experience Every aspect is the same.

3. Suggestions on the transformational leadership of school administrators in the Education 4.0 era under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 found that school administrators must be intelligent and accepted by their colleagues. School administrators must make colleagues feel willing when working with school administrators to be friendly with their subordinates. School administrators must create an atmosphere conducive to thinking and solving problems. School administrators support teachers in developing according to their individual potential.

Keywords: Transformative Leadership, Education 4.0, School Administrators

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดนอันเป็นผลมาจากการพัฒนาและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดกระแสการแข่งขันกันอย่างสูงในทุก ๆ ด้านทำให้เกิดปัญหาจากการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่ขาดการเชื่อมโยงกัน เช่น การบริโภคเทคโนโลยีอย่างขาดการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีผิดวัตถุประสงค์ ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยี ดังนั้นสถานศึกษาในฐานะองค์กรหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพื่อจัดการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กำหนดว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการ

พัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ หรือการเป็น “ไทยแลนด์ 4.0” การศึกษาจึงเป็นกลไกในการพัฒนาส่งเสริมและปลูกฝังแนวความคิดให้แก่เยาวชนของซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขันระยะยาว เป็นข้อต่อหลักและบริบทที่สำคัญของการออกแบบภายใต้การขับเคลื่อนของการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอันเชื่อมโยงกับมนุษย์และสังคมในพลวัตการเปลี่ยนแปลงของการก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ และจะสำเร็จได้ก็ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับความท้าทายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 ดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการ การมีทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิรูปการศึกษามีนโยบายสำคัญหลายประการที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเจตนาที่จะสร้างโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มประชากรวัยเรียนที่มากที่สุดและมีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาคือ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาการจัดการศึกษาจึงจะเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความศรัทธาอันจะส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายดังที่ (ศศิธรดา แพงไทย, 2559) กล่าวว่า การปฏิบัติภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูง จึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดและต้องมีการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นภาวะที่ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของตนให้ชัดเจน เช่น สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร พัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง

และต่อเนื่อง ปกครองผู้ร่วมงานอย่างเสมอภาคและเห็นคุณค่า สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงานท่ามกลางสภาวะที่มีกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารต้องพร้อมเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่เดิม พร้อมรับฟังและพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่าย เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่สังคมคาดหวัง (บุญมี ก่อบุญ, 2553) ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจึงมีความสำคัญมากและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของแบสส์ และโวลิโอ (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งมีองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อศึกษาว่าในปัจจุบันผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน และขนาดของโรงเรียน ข้อค้นพบจากการวิจัยยังเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ในการวางแผนพัฒนาอบรมผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาภาวะผู้นำให้สามารถพัฒนาการบริหารงานจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อรองรับเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 335 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จากข้าราชการครู จำนวน 2,620 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

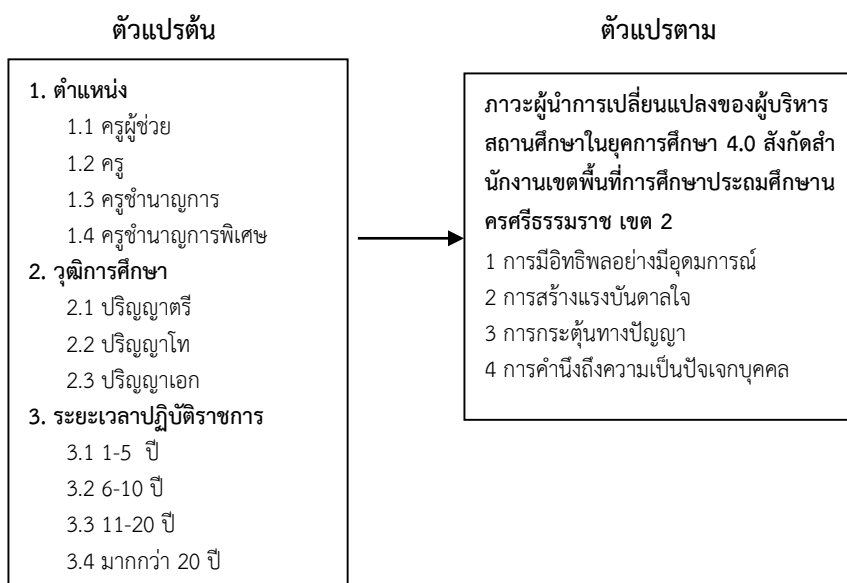
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass & Avolio (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 62.70 เป็นเพศชาย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30

1.2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ที่มีตำแหน่งครู จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 รองลงมา เป็นครูชำนาญการขึ้นไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 และเป็นครูผู้ช่วย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50

1.3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 288 คนร้อยละ 91.40 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 27 คนร้อยละ 8.60

1.4 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ 1-5 ปี จำนวน 224 คน ร้อยละ 71.00 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม (N = 315)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.29	0.71	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.05	0.69	มาก
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	3.51	0.52	มาก
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.13	0.52	มาก
รวม	4.00	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 และด้านการกระตุ้นทางปัญญาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามเพศสภาพตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	1.312	2	.656	5.355	.105
	ภายในกลุ่ม	38.110	311	.123		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	.746	2	.373	3.359	.136
	ภายในกลุ่ม	34.535	311	.111		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	1.067	2	.534	4.369	.113
	ภายในกลุ่ม	37.988	311	.122		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2.078	2	1.039	9.228	.060
	ภายในกลุ่ม	35.018	311	.113		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.227	2	.614	6.306	.102
	ภายในกลุ่ม	30.266	311	.097		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	.082	1	.082	.648	.421
	ภายในกลุ่ม	39.341	312	.126		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	.166	1	.166	1.474	.226
	ภายในกลุ่ม	35.115	312	.113		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.007	1	.007	.059	.809
	ภายในกลุ่ม	39.047	312	.125		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.122	1	.122	1.026	.312
	ภายในกลุ่ม	36.975	312	.119		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.075	1	.075	.748	.388
	ภายในกลุ่ม	31.418	312	.101		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

5. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สรุปได้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	2.749	2	1.375	11.657	.120
	ภายในกลุ่ม	36.673	311	.118		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	1.039	2	.520	4.720	.110
	ภายในกลุ่ม	34.242	311	.110		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	1.969	2	.985	8.257	.070
	ภายในกลุ่ม	37.086	311	.119		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2.893	2	1.446	13.152	.082
	ภายในกลุ่ม	34.203	311	.110		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.034	2	1.017	10.739	.102
	ภายในกลุ่ม	29.459	311	.095		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปได้ดังนี้

- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน
- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย
- ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา
- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา
- ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 อภิปรายผลได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ ทำให้บุคคลนั้น ๆ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นศักยภาพในแต่ละบุคคลให้บรรลุผลไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร จึงทำให้ความคิดเห็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ กล่าวว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการดำเนินงานบริหารจัดการ องค์กรโดยมีกระบวนการที่เกี่ยวกับการร่วมกันบริหารภาพรวมขององค์กร (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2522) ซึ่งเบส และอวริโอ Bass & Avolio กล่าวถึง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นกระบวนการของผู้นำเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้น จากพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้ปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง โดยผู้นำแสดงบทบาททำให้ผู้ตามมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดี จงรักภักดีและนับถือ ทำให้ผู้ตามเป็นเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนา เป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้นำจะยกระดับความรู้สึก ความสำนึกของผู้ตามให้มีความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการ และวิธีการที่จะบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อองค์กร โดยกระตุ้นระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งผลงานวิจัยที่ได้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อาชีวะ ยีหะมะ ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อาชีวะ ยีหะมะ, 2560) และเป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อุมาวดี วัฒนะนุกูล อุมาวดี วัฒนกุล ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อุมาวดี วัฒนกุล, 2560) แต่ผลการวิจัยไม่ไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของอุไรวรรณ

คงสมิ ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอาชีวศึกษาของเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (อุไรวรรณ คงสมิ, 2557) จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาโดยตรง ผู้บริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจหรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงและประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพทางตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่มีผลต่อ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วยให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 ด้านกระตุ้นทางปัญญาอยู่ในอันดับสุดท้าย จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานประกอบกับการใช้วิธีตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น

2. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เชิงคุณภาพเพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาสนับสนุนกับงานวิจัยในเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญมี ก่อบุญ. (2553). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิธรดา แพงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1), 1.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2522). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- อาชีวะ ยีหะมะ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารา มิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุมาวดี วัฒนกุล. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุไรวรรณ คงสิม. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Bass, B. M. and Avolio, B. (1994). Manual for the multifactor Leadership Questionnaire. California: Consulting Psychologists.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*

LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST
CENTURY AFFECTING THE EFFECTIVENESS IN SCHOOLS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
NAKHON SI THAMMARAT

สมิตานันท์ ภิรมย์รักษ์

Samitanan Piromrak

สรัญญา แสงอัมพร

Sranya Saengamporn

สันติ อุนจะนำ

Santi Aunjanum

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: samitanan6324@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 338 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

* Received 9 February 2023; Revised 22 September 2023; Accepted 23 September 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านผู้นำมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้าน ผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน

2. ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมและราย ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.861$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, ประสิทธิภาพของสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21,

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the leadership level of school administrators in the 21st century under the Nakhon Si Thammarat (NST) Secondary Education Service Area Office, 2) the effectiveness of educational institutions under the NST Secondary Education Service Area Office, and 3) the relationship between the leadership of school administrators in the 21st century and the effectiveness of educational institutions under the NST Secondary Education Service Area Office. The sample group was 338 teachers working under the NST Secondary Educational Service office in the academic year 2022. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that:

1. The leadership level of school administrators in the 21st century under the office of NST Secondary Educational Service was at the highest level overall and in each aspect. The highest average was for leaders with technology literacy in the 21st century. The lowest average was for leaders who influence their colleagues.

2. The effectiveness level of educational institutions in the 21st century, affecting the effectiveness of educational institutions under the office of NST Secondary Educational Service, was at the highest level overall and in each aspect. The highest average was for the teacher's job satisfaction, and the lowest was for the quality assurance.

3. Overall, the relationship between the leadership of school administrations in the 21st century affecting the effectiveness of schools under the Office of NST Secondary Educational Service was at a high positive correlation ($r = 0.861$) with a statistical significance at the .01 level.

Keywords: Leadership, School administrators in the 21st century, Effectiveness of educational institutions in the 21st century

บทนำ

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลง เดิโตและเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในทุกมิติ และเป็นไปในทิศทางที่อาจคาดไม่ถึง ซึ่งเกิดจากหลายเหตุผล โดยเฉพาะเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการศึกษาในประเด็น ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้บุคคล/ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและข้อมูล ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว สิ่งที่คุณเรียนต้องการมากขึ้นคือการพัฒนาทักษะกระบวนการที่จะต้องใช้ในการจัดการกระทำกับข้อมูลมหาศาลให้มีความหมาย และไปใช้ประโยชน์แก่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า การเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กัน และการเชื่อมโยงผ่านโลกออนไลน์จึงเกิดขึ้นอย่างมากมายหลากหลายช่องทาง คุณลักษณะใหม่ที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนคือ ความเป็นพลเมืองโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural understanding) การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizen) การมีข้อมูลสารสนเทศและความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก สิ่งสำคัญจำเป็นอีกประการหนึ่งที่บุคคล ผู้เรียนต้องมีคือ เรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิตแม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม แต่ต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน อีกส่วนหนึ่งเป็นทักษะใหม่ที่ต้องบ่มเพาะและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารยุคใหม่ อาจกล่าวได้ว่า หนึ่งในปัจจัยที่สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรนั้น ย่อมหนีไม่พ้นเรื่องของภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหาร องค์กรภาวะผู้นำถือเป็นทุนมนุษย์ของปัจเจกบุคคลที่สามารถสร้างขึ้นได้โดยไม่ยากนัก อย่างไรก็ตามในยุคการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศสู่ยุค Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง

เศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม รวมทั้งเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ดังนั้น เมื่อการพัฒนาประเทศปรับเปลี่ยนการขับเคลื่อนเช่นนี้ องค์กรที่ดำเนินงานในประเทศไทย ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาหลักของประเทศ “ภาวะผู้นำ” ของผู้บริหารองค์กรจึงต้องได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องกับยุคใหม่ด้วย จากนิยามของภาวะผู้นำ ซึ่งศาสตราจารย์วรงค์ ให้นิยาม ไว้ว่าภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามหนึ่งอย่างใดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เมื่อผู้นำต้องสามารถทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามหนึ่งอย่างใดได้ซึ่งต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ ได้แก่ ประการแรก คุณลักษณะทางความคิด และสติปัญญา (Conceptual Characteristics) ผู้นำต้องมีความฉลาดหลักแหลม คิดวิเคราะห์และคาดการณ์ได้อย่างเป็นระบบ เล็งเห็นถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งกำหนดแนวทางตอบสนองการเปลี่ยนแปลง ประการที่สอง คุณลักษณะทางความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interpersonal Characteristics) ผู้นำต้องมีทักษะในการสื่อสารสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น มีทัศนคติเชิงบวก เป็นตัวอย่างที่ดีกับสังคมเนื่องจากยุคแห่งการใช้ความคิดสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลและระหว่างองค์กร ประการที่สาม คุณลักษณะทางด้านการทำงาน (Technical Characteristics) ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจมีความสามารถในการปฏิบัติงาน สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีวิธีการถ่ายทอดและสอนงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ประการที่สี่ คุณลักษณะส่วนตัว (Personal Characteristics) ที่ส่งเสริมต่อการขับเคลื่อน เช่น ความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบสูง ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความรอบคอบ ความกระตือรือร้น ภาวะผู้นำจึงเป็นศิลปะในการทำให้เกิดอิทธิพลในการจูงใจผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายและเป็นการใช้อำนาจต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จต่อองค์กร (ศาสตราจารย์วรงค์, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มุ่งเน้นให้มีการพัฒนา นักเรียนในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมตามกรอบของนโยบาย มีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ประสานงานความร่วมมือกันจัดบริการและพัฒนาการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน มีการสร้างเครือข่ายการศึกษาขึ้นโดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีความใกล้ชิดและมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ประสานงานความร่วมมือกันจัดบริการและพัฒนาการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ ในการจัดการศึกษา การดำเนินงานของสถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช วิจัยนี้จะช่วยให้มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 และมีประสิทธิภาพ

อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพราะจะทำให้เกิด ประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของผู้บริหาร แนวทางในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนา ภาวะ ผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ปฏิบัติหน้าที่ ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อนักเรียนและโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบ วิธีการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนา (Description Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 71 สถานศึกษา จำนวนครูผู้สอนจำนวน 2,783 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 338 คน ที่ปฏิบัติงาน อยู่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยใช้เกณฑ์ ตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. , 1970) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างขึ้นจาก การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบ แนวคิดและแนวทางในการจัดทำแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้มีศิลปะในการนำ ด้านผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน และด้านผู้นำมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended Questionnaire) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และแนวทางพัฒนาเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตอนที่ 5 เป็นการสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากหัวหน้าหมวด
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมแบบสอบถามและใช้วิธีการวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง โดยจะสุ่มทั้งสิ้น 338 คน โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย จากนั้นนำสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดวันในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด สร้างคู่มือลงรหัสและนำข้อมูลลงรหัส จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยหาค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในแต่ละรายด้านและภาพรวม แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) สำหรับการแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่คำนวณได้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (r) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารสามารถบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ มีการกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสมในการบริหารงานของผู้บริหาร ผู้บริหารมีการตัดสินใจด้วยการคิดไตร่ตรองอย่างละเอียด รอบคอบและมีความรู้เท่าทัน มีเหตุผล ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ในการบริหารได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารงานในองค์กร

ภาวะผู้นำด้านผู้มีศิลปะในการนำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านภาวะผู้นำด้านผู้มีศิลปะในการนำเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารมีศาสตร์และศิลป์ สามารถชักจูงผู้ตามได้ ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจให้เพื่อนร่วมงานทุกคน ทำงานได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสามารถกระตุ้น และให้ผู้ตามเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารดำรงตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่พึงประสงค์ในการทำงานร่วมกันในองค์กร และผู้บริหารมีศิลปะในการนำ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น

ด้านภาวะผู้นำด้านผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงานเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารถ่ายทอดสิ่งที่รู้ และเต็มใจที่จะพัฒนาเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารมีวิสัยภาวะทางด้านอารมณ์ที่ดีและสุขุม ผู้บริหารดำรงตนให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานร่วมกัน ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงานหรือกลุ่มบุคคลอย่างมีอุดมการณ์ และผู้บริหารดำรงตนเป็นแบบที่ยกย่องเคารพนับถือศรัทธาและยอมรับไว้วางใจ

ด้านภาวะผู้นำมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารมีการเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้บริหารมีการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารพร้อมที่จะมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารให้ความสำคัญของ ICT เพื่อการบริหารองค์กร และผู้บริหารสามารถนำองค์กรสู่ความก้าวหน้า ทันสมัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคต

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมและแยกรายด้าน พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถเชิงบูรณาการ สามารถวิเคราะห์และจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาตามความสนใจ ผู้บริหารมีการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และผู้บริหารส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนาเป้าหมายของสถานศึกษา

การแปลผลเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในและแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ผู้เรียนมีความรับผิดชอบกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ครูได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติงานตรงตามความต้องการและความรู้ความสามารถของตนเอง ครูมีความภูมิใจที่สามารถปฏิบัติงานจนบรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ครูได้รับความไว้วางใจในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานจนเป็นที่ยอมรับ และครูรู้สึกมั่นใจในวิชาชีพของตนเอง

ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานในแต่ละส่วนได้อย่างเหมาะสมและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้บริหารจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง พัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารวางแผนการใช้อาคารเรียนได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด และผู้บริหารมีการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถนำมาใช้การได้ตลอดเวลา

ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านด้านการมีส่วนร่วม เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรภายในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน ผู้บริหารส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และผู้บริหารสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกัน

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรภายในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้

ของชุมชน ผู้บริหารสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกัน และผู้บริหารส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	r	p
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประสิทธิผลของสถานศึกษา	0.861	0.000

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (X)	ประสิทธิผลของสถานศึกษา					
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆
	r	r	r	r	r	r
X ₁	.814**	.663**	.763**	.833*	.863**	.721*
X ₂	.898**	.698**	.780**	.799**	.671**	.874**
X ₃	.696**	.760**	.775**	.898**	.715**	.736**
X ₄	.798**	.675**	.822**	.762**	.752**	.659**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (X₁) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านการมีส่วนร่วม (Y₅) ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (Y₄) ด้านความสามารถในการ

พัฒนาสถานศึกษา (Y_1) ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y_3) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Y_6) อยู่ในระดับสูง ($r = 0.863, r = 0.833, r = 0.814, r = 0.763, r = 0.721$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y_2) อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.663$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านผู้มีศิลปะในการนำ (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา (Y_1) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Y_6) ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (Y_4) ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y_3) อยู่ในระดับสูง ($r = 0.898, r = 0.874, r = 0.799, r = 0.780$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y_2) ด้านการมีส่วนร่วม (Y_5) อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.698, r = 0.671$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน (X_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (Y_4) ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y_3) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y_2) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Y_6) ด้านการมีส่วนร่วม (Y_5) อยู่ในระดับสูง ($r = 0.898, r = 0.775, r = 0.760, r = 0.736, r = 0.715$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา (Y_1) อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.696$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y_3) ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา (Y_1) ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (Y_4) ด้านการมีส่วนร่วม (Y_5) อยู่ในระดับสูง ($r = 0.822, r = 0.798, r = 0.762, r = 0.752$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y_2) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Y_6) อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.675, r = 0.659$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งผลของการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะในการเป็นผู้บริหารที่ได้กำหนดไว้ในสมรรถนะของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีคุณลักษณะเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองปัญหา หรือความท้าทายในปัจจุบันอย่างเข้าใจ สร้างเป้าหมาย หาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม เป็นนักวางแผน มีความมั่นใจในตนเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจ มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และมองการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสเพื่อการพัฒนา มีความยืดหยุ่นในวิธีการเพื่อให้การบริหารงานดำเนินไป และบรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผู้นำมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้มีส่วนได้เสียในการนำ และด้านผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายัง ให้ความสำคัญในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีการนำหลักการการบริหารงานเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการวางแผนการทำงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีวิธีการชักนำ จูงใจหรือโน้มน้าวใจให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม และตระหนักถึงความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์การติดต่อสื่อสารกันเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรรถพล ธรรมไพบุลย์ ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำแนวใหม่ เนื่องจากภาวะผู้นำลักษณะนี้คือการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ เปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรม และกระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัยทั้งหมด ซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบใหม่และความรู้ใหม่ เช่น ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีการกระจายอำนาจ เสริมสร้างกำลังใจ มีคุณธรรมจริยธรรม และกระตุ้นตามผู้ให้มีความเป็นผู้นำ อยู่เสมอเป็นต้น โดยภาวะผู้นำในลักษณะดังกล่าวเป็นที่ต้องการอย่างมากในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้นำหรือผู้ที่มีความเป็นผู้นำเป็นผู้ที่ชักนำ จูงใจ ชี้นำ ใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้หรือกระตุ้นให้ หรือชี้นำ ให้เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยินดี เต็มใจ พร้อมใจเปลี่ยนแปลงเจตคติ เน้นการสร้าง ความผูกพันในการเปลี่ยนแปลง จุดมุ่งหมายและกลยุทธ์ขององค์การ (นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรรถพล ธรรมไพบุลย์, 2559)

2. ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในสถานศึกษามีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความเป็นผู้นำในการ

บริหารจัดการด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถวางแผนปฏิบัติงานที่เป็นระบบ มุ่งพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาครู คือ กลยุทธ์สะท้อนการพัฒนาวิชาชีพครูจากผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากการประเมิน นิเทศ ติดตาม ผลการพัฒนาวิชาชีพครู จะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาหรือให้การช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการติดตามว่าสิ่งที่ครูได้รับการพัฒนานั้น เมื่อนำไปปฏิบัติจริงมีผลเป็นเช่นไรและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เหลืองงาม ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ในการตัดสินใจประกอบกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญขึ้นมีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ วัฒนธรรมขององค์การไปพร้อมกับการส่งเสริมริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจความรู้สึกร่วมของผู้ตามจนเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ (รัตนา เหลืองงาม, 2562) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิสาชล นามสาย และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าสูงไปหาค่าต่ำ ดังนี้คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านภาวะผู้นำ ความร่วมมือและการทำงาน เป็นทีม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความรู้ในการบริหารและด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม 2) ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ควรพัฒนาเร่งด่วนใน 3 ลำดับแรก ดังนี้คือ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านความรู้ในการบริหาร และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยในแต่ละด้านมีแนวทางหลัก ดังนี้ 1) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรพัฒนาให้ผู้บริหารให้มีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีและสร้าง

นวัตกรรมในการบริหารงานทุกด้าน โดยจัดปัจจัยสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ได้รับการอบรม พัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) ด้านความรู้ในการบริหารควรพัฒนาให้ผู้บริหารให้มี สมรรถนะ ด้านความรู้ และประสบการณ์ในการบริหาร รู้จักแสวงหาความรู้และเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนา การบริหารอย่างสม่ำเสมอ 3) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ควรพัฒนาให้ผู้บริหารให้มี สมรรถนะ การทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยพัฒนาให้ผู้บริหารตระหนักในหน้าที่การทำงาน มอง ผลสัมฤทธิ์ของงานไว้เป็นอันดับแรก สร้างทีมงานให้เข้มแข็ง กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้บริหาร นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร เพื่อเป็นการเพิ่ม ผลสัมฤทธิ์ที่ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น (นิสาชล นามสาย และคณะ, 2562)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องมาจาก ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้บริหารต้องดำเนินการตามระบบ บริหารโรงเรียนในทุกด้านที่จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพในการจัดการศึกษาตามนโยบายของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช อยู่ในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยวัฒน์ พนมวรชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 กับความผูกพันต่อองค์กรของครู ในโรงเรียนเครือข่ายมูลนิธิธาลาล ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 กับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเครือข่ายมูลนิธิธาลาล มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความผูกพันต่อองค์กรของครู ในโรงเรียนเครือข่ายมูลนิธิธาลาลมีความสัมพันธ์กันสูงมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำไป เป็นข้อมูลสนเทศในการปรับปรุงพัฒนาความเป็นผู้นำของตนเองอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และจะทำให้การปฏิรูปการศึกษามีคุณภาพต่อไป (ชัยวัฒน์ พนมวรชัย, 2563)

สรุป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจให้เพื่อนร่วมงานทุกคน

ทำงานได้อย่างมีความสุข สามารถกระตุ้น และให้ผู้ตามเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ดำรงตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่พึงประสงค์ในการทำงานร่วมกันในองค์กร และมีศิลปะในการนำ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น ผู้บริหารถ่ายทอดสิ่งที่รู้ และเต็มใจที่จะพัฒนาเพื่อนร่วมงาน มีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ที่ดี และสุขุม ดำรงตนให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงานหรือกลุ่มบุคคลอย่างมีอุดมการณ์ และผู้บริหารดำรงตนเป็นแบบที่ยกย่องเคารพนับถือศรัทธาและยอมรับไว้วางใจ มีการเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน การเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารให้ความสำคัญของ ICT เพื่อการบริหารองค์กร และสามารถนำองค์กรสู่ความก้าวหน้าทันสมัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงควรมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารต้องมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ที่ดี สุขุม และดำรงตนเป็นแบบที่ยกย่องเคารพนับถือศรัทธาและยอมรับไว้วางใจ เพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผลสัมฤทธิ์ ส่งผลต่อการจัดคุณภาพการศึกษาให้มาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะได้ไปพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ พนมราชัย. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเครือข่ายมูลนิธิลาซาล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). การวิจัยเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ทิปพัลเคชั่น.
- นิศาชล นามสาย และคณะ. (2562). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา และภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 8(30), 239-246.
- นุช สัทธานัตถมมงคล และอรรถพล ธรรมไพบุลย์. (2559). ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 8(1), 167-182.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2559). การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. . (1970). Determining Sample Size for Research Scillities. Education and Phychological Measurement, 30(3), 607-610.

ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์*
A SYSTEM OF TEAM TEACHING USING EXPERIENCE - BASED
APPROACH FOR STUDENT TEACHERS AT MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY, SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

Phramaha Yothin Mahaviro (Massuk)

พระมหาสมบุญ สุธมโม

Phramaha Somboon Suthummo

พระวิเทศพรหมคุณ

Phrawidesbrommakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: 6301205227@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ 2) ทดสอบประสิทธิภาพระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ และ 3) รับรองระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 13 คน 2) นักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ จำนวน 70 คน การทดลองใช้ระบบการสอนที่พัฒนาโดยเป็นการ ทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น แบบเดี่ยว 3 คน แบบกลุ่ม 9 คน และแบบภาคสนาม 30 คน รวมจำนวน 42 คน และทดลองสอนจริงกลับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ ของระบบการสอน 3) ประเมินรับรองประสิทธิภาพของระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการ วิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย จำนวนร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของแบบวัด ความสามารถ สถิติที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพของระบบ

* Received 23 February 2023; Revised 23 September 2023; Accepted 25 September 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลลัพธ์ และ 5) ผลย้อนกลับ

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ แบบภาคสนาม พบว่า มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 84.07/85.46 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 85/85

3. ผลการรับรองคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองการประเมินระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ พบว่า ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบการสอน, การสอนเป็นทีม, อิงประสบการณ์

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1) to develop a system of team teaching using experience-based approach for student teachers at Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus; 2) to test the efficiency of a team teaching system using experience-based approach for student teachers at Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus; and 3) to certify a system of team teaching using experience-based approach for student teachers at Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus. The study employed research and development (R&D) method. The sample group used included the following: 1) 13 experts; 2) 70 student teachers at Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus. The developed teaching system was experimented for its initial efficiency on 3 individuals, a group of 9 persons, and 30 participants in a field study, for a total of 42 persons. It was also used to teach with a sample group of 28 persons to find the efficiency of the teaching system; and 3) The efficiency of the teaching system was assessed by experts. The statistics used included mean, percentage, standard deviation, content validity, questionnaire reliability, and a comparison of competency test scores.

The following results are found:

1. A system of team teaching using experience-based approach for student teachers at Mahamakut Buddhist University, Sri Thammasokrat Campus

consists of the following elements: 1) Context analysis 2) Input 3) Process 4) Output and 5) Feedback.

2. From testing the efficiency of a team teaching system using experience-based approach in a field study, the findings revealed efficiency E_1/E_2 equal to 84.07/ 85.46, which is according to the standard criteria of 85/85.

3. From certifying a system of team teaching using experience-based approach by considering the 5-level criteria, the findings found that the mean is equal to 4.43, indicating that the propriety is at the highest level.

Keywords: Teaching system, Team teaching, Experience based

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีมีการคิดค้นที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกวัน เป็นผลทำให้เกิดความรู้ใหม่ และการเปลี่ยนแปลงความรู้อยู่ตลอดเวลาโดยปราศจากพรมแดน การศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในสังคมที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามนุษย์ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการให้การศึกษากลับสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลก เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข โดยพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พุทธศักราช 2562 มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม ผลผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง โดยมีมาตรฐานการอุดมศึกษา ข้อกำหนดขั้นต่ำเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ และเกณฑ์อื่นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ข้อกำหนดขั้นต่ำของหลักสูตรการศึกษา และข้อกำหนดขั้นต่ำของเกณฑ์ในการขอตำแหน่งทางวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานอื่นตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

การพัฒนาการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม โดยการพัฒนาด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดหลักสมรรถนะ (Competency base approach) มีการกำหนดสมรรถนะวิชาชีพครู 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน และสำคัญในข้อที่ 6 คือ การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน กำหนดการทำงานเป็นทีมไว้ในความรู้ข้อที่ 9 การทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม คือ การทำงานของกลุ่มสมาชิกมากกว่า 1 คนขึ้นไป โดยกลุ่มสมาชิกนั้นต้องมีจุดประสงค์เดียวกันทำด้วยกันและทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผน

กระบวนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับ ปาร์คเกอร์ (Parker) ได้อธิบายว่า ทีมเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ และต้องพึ่งพากันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวที่จะทำงานให้สำเร็จ คือ การทำงานร่วมกัน (Parker, G. M, 1990) และสอดคล้องกับยงยุทธ เกษสาคร ได้ให้ความหมายว่า การทำงานเป็นทีมว่า การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ปฏิบัติต่างก็เกิดความพอใจในการทำงานนั้น (ยงยุทธ เกษสาคร, 2541) เพื่อให้เกิดการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมนั้นต้องมีการให้ความร่วมมือกับเพื่อนในทีมมีการประสานงานสนับสนุนเพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักการศึกษา ได้กำหนดให้สมรรถนะการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสม การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย และการเสริมแรง ให้กำลังใจ ส่งเสริม สนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติ (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ให้ความเห็นว่า การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การให้ความร่วมมือ การประสานงาน การสนับสนุน และความสามารถในการนำทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

ระบบการเรียนการสอน เป็นการจัดองค์ประกอบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนความสละสลวยในการนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี ให้ความหมายของระบบการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของระบบนั้น ๆ (ทิศนา ขัมมณี, 2547)

การสอนแบบอิงประสบการณ์ (Experience based approach-EBA) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวว่า เป็นวิธีสอนที่กำหนดประสบการณ์ที่คาดหวัง เพื่อให้ผู้เรียนได้เผชิญ ผจญ และเผชิญประสบการณ์ด้วยการเสาะแสวงหาความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระสำหรับประกอบภารกิจ/งาน และทักษะความชำนาญจากแหล่งวิทยาการที่ชี้แนะ หรือจัดเตรียมให้มาใช้ในการเรียน เพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่กำหนดไว้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือการปฏิบัติ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรมโดย

ผ่านการสะท้อนประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ การสรุปเป็นหลักการ ความคิดรวบยอด และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning cycles) มีทักษะและพัฒนาการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดไว้ กิจกรรมอาจเป็นการทดลองการอ่าน การดูวีดิทัศน์ การฟังเรื่องราว การพูดคุยสนทนา การทำงานเป็นกลุ่ม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และการนำเสนอผลการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนประสบการณ์และการอภิปราย (Reflective Observation and Discussion) หรือ Reflect เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองจากประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมและแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็น หรือการอภิปรายจะทำให้ได้แนวคิด หรือข้อสรุปที่มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปความคิดรวบยอด หลักการ องค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อมูล ความคิดเห็น ที่ได้จากการสะท้อนความคิดเห็น และอภิปรายในขั้นที่ 2 ในขั้นนี้ครูอาจใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้ช่วยกันสรุปข้อคิดเห็น กรณีที่กิจกรรมนั้นเป็นเรื่องของข้อมูลความรู้ใหม่ ครูอาจเสริมข้อมูล ข้อเท็จจริงในประเด็นนั้น ๆ เพิ่มเติม (Adding) โดยการอธิบายบอกกล่าว การให้อ่านเอกสาร การดูวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อเติมเต็มประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นหลักการ ความคิดรวบยอด หรือองค์ความรู้ใหม่ได้ แล้วอาจให้ผู้เรียนสรุปโดยการเขียนบันทึกสรุปผลการเรียนรู้ การเขียนแผนผังความคิด (Mind map) การเสนอแผนภาพหรือแผนภูมิโดยใช้แผนผังกราฟิก (Graphic organizers) การสรุปเป็นกรอบงาน (Framework) ตัวแบบหรือแบบจำลองความคิด (Model)

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง/ประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation /Application) ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะต้องนำความคิดรวบยอด องค์ความรู้ หรือข้อสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 ไปทดลอง ประยุกต์ใช้ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมากมักจะขาดองค์ประกอบการทดลอง/ประยุกต์ใช้แนวคิด ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้สอนจะได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ และนำไปใช้ได้จริง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น การทำโครงการ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูลความรู้ การจัดกิจกรรมรณรงค์ (Campaign) ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบวงจรทั้ง 4 องค์ประกอบ เพราะองค์ประกอบทั้ง 4 มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างเลื่อนไหลต่อเนื่องส่งผลถึงกัน (พิชาติ แก้วพวง, 2563) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นกระบวนการสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เชิงสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ที่ตอบสนองต่อความต้องการตามบริบท (Kolb, A. Y., & Kolb, D. A, 2005) ได้แก่ 1) สร้างประสบการณ์ (Concrete Experience) เป็นขั้นลงมือ

หรือทำกิจกรรมจากสภาพจริงโดยอาจารย์ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริงด้วย การค้นคว้า การสัมภาษณ์ การทดลองการปฏิบัติจริง 2) การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflective Observation) เป็นขั้นของการทบทวนข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า รวมทั้งการให้นักศึกษาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนด้วยกันในกลุ่ม (Discussion) เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ขั้นที่ 3) การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) เป็นขั้นของการสรุปผลการเรียนรู้จากทั้ง 2 ขั้นข้างต้น อาจารย์ร่วมกันสรุปหรือแต่ละคนสรุปก็ได้ นับเป็นการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์หรือการลงมือกระทำโดยเพื่อนในชั้นเรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่ได้ค้นคว้า และ 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation) เป็นขั้นของการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ประยุกต์ใช้จริงในการทำโครงการ การทดลอง การปรับใช้กับชีวิตประจำวันการแก้ปัญหา หรือการค้นคว้าวิจัยต่อไป (นงนุช เสือพุมิ และคณะ, 2560)

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานแต่มีความสำคัญยิ่งต่อการแสวงหาความรู้ถ้าหากผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียนจะไม่สามารถแสวงหาความรู้หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และอาจจะทำผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในที่สุดก็จะไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความสำคัญมากที่สุดในการบรรเทาทักษะการดำรงชีวิตเนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการกระทำล้วนเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ (Honey, P., & Mumford, A, 1992) และขั้นตอนการสอนแบบอิงประสบการณ์ มี 7 ขั้นตอน ของ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินก่อนเผชิญประสบการณ์ (Pretest) เป็นการศึกษาประสบการณ์เดิมของนักเรียนก่อนที่จะเผชิญประสบการณ์ โดยทำแบบทดสอบก่อนเผชิญประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 ปฐมนิเทศการเผชิญประสบการณ์ (Briefing) เป็นการอธิบายวัตถุประสงค์ของประสบการณ์ เสนอประสบการณ์ อธิบายภารกิจและงาน ชี้แนะแหล่งความรู้ สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก และระบุผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 เผชิญประสบการณ์ (Coping) เป็นการเข้าสู่กระบวนการเผชิญประสบการณ์ด้วยการดำเนินการตามขั้นตอนหลักของการ เผชิญ ผจญ และเผชิญจนกระทั่งเกิดประสบการณ์ที่สมบูรณ์ขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 รายงานความก้าวหน้า (Reporting) เป็นการทำให้ทราบว่าภารกิจที่นักเรียนทำในขั้นเผชิญสถานการณ์ได้ดำเนินการในขั้นตอนใด และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 รายงานผลการเผชิญประสบการณ์ (Debriefing) เป็นการรายงานผลที่นักเรียนได้เผชิญประสบการณ์แต่ละประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการเผชิญประสบการณ์ (Conclusion) เป็นการสรุปผลการเผชิญประสบการณ์โดยผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันสรุป

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินหลังเผชิญประสบการณ์ (Protest) เป็นการศึกษาความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยทำแบบทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัย มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านการทำงานเป็นทีม สภาพปัญหาความต้องการด้านการทำงานเป็นทีม แนวคิดการสอนแบบอิงประสบการณ์ (Experiential based approach-EBA) และการทำงานแบบเป็นทีม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ผู้วิจัยเห็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมการใช้แนวคิดการสอนแบบอิงประสบการณ์ นำมาพัฒนาระบบการสอนการทำงานแบบเป็นทีม เพื่อให้ได้มีระบบการสอนเป็นทีม แบบอิงประสบการณ์ เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
3. เพื่อรับรองระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการวิจัยระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช โดยใช้กระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นการศึกษาค้นคว้าคิดค้นอย่างเป็นระบบ มีความน่าเชื่อถือ มีเป้าหมายในการพัฒนาระบบการสอน และทดลองใช้งานได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แล้วนำไปเผยแพร่พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1) อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ED1140-62 ภูมิศาสตร์กายภาพกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและประชากร (Physical geography and environment and population development) หรือเกี่ยวข้อง

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบระบบการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์

3) นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 - 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 70 รูป/คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภูมิศาสตร์กายภาพกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและประชากร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา จำนวน 10 คน

2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน แบ่งออกเป็น 1) ด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา จำนวน 8 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบระบบการสอน จำนวน 2 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

2.3 นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 - 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 28 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ลักษณะประชากร การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ และเครื่องมือใช้ในการประเมินผล

3.2 ตัวแปรกลาง (Intermate Variables) คือ กระบวนการวิจัย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ความรู้ 2) ประเมินความต้องการต้นแบบชิ้นงาน 3) พัฒนารอบแนวคิด 4) สอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 5) ร่างต้นแบบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ 6) ประเมิน ทดสอบ ประสิทธิภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 7) เสนอรายงานฉบับสมบูรณ์

3.3 ตัวแปรตาม (Dependents Variables) คือ ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรายวิชา ED1140 - 62 ภูมิศาสตร์กายภาพกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและประชากร (Physical geography and environment and population development) หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หลักสูตรใหม่ (พ.ศ. 2562) มีทั้งหมด 3 หน่วย จำนวน 9 ชั่วโมง นำมาใช้ทำการวิจัยสำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู 3 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 หลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์

หน่วยที่ 2 พิกัดทางภูมิศาสตร์

หน่วยที่ 3 เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้ในการศึกษา

5. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดวิธีการขั้นตอนการวิจัย และพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมของ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการสอน
2. ประเมินความต้องการต้นแบบชิ้นงานโดยการสำรวจระบบการสอน
3. พัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์
4. สอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอน
5. ร่างต้นแบบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอน
6. ประเมิน ทดสอบ ประสิทธิภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
7. เสนอรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

6.1 เครื่องมือวิจัยที่เป็นต้นแบบชิ้นงาน ได้แก่ ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

6.2 เครื่องมือวิจัยที่ประเมินผลกระทบ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการระบบการสอน แบบประเมินวิพากษ์ แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ และแบบประเมินรับรองระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

7.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เปอร์เซ็นไทล์ (Percentile)

7.2 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

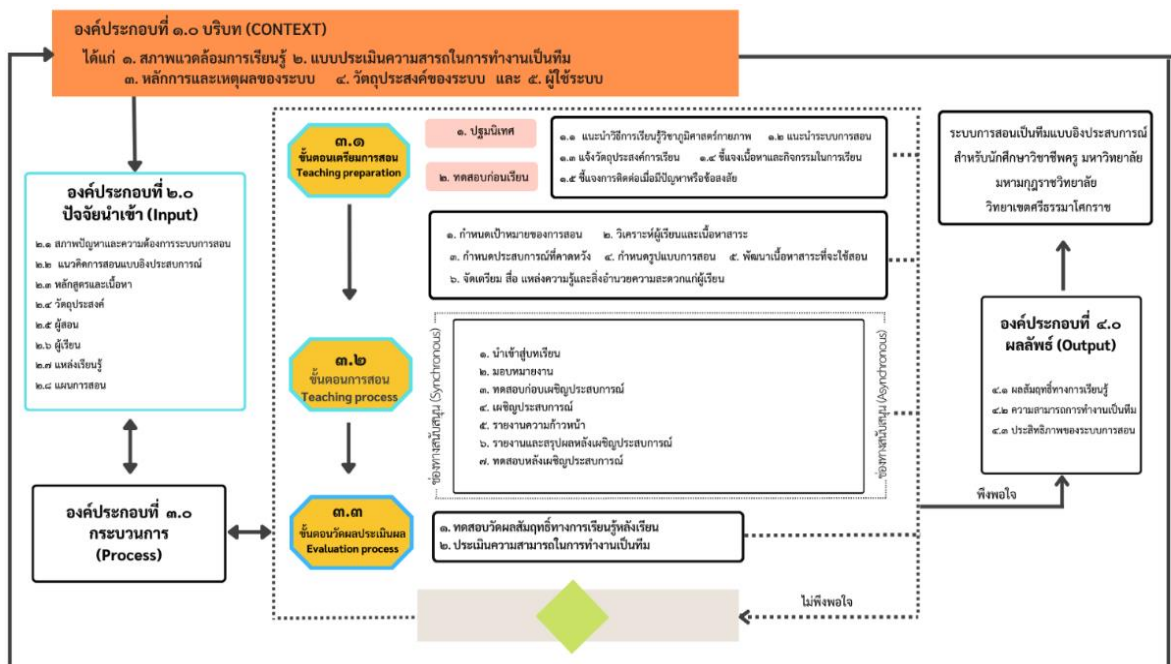
ผลการวิจัย

ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผลการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาเพื่อนวัตกรรม และแสดงการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการพัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

หลังจากพัฒนา (ร่าง) ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล

วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และสรุปคำตอบต่อคำถามการวิจัย เพื่อการนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมจากด้วยการศึกษาค้นคว้าความรู้จากเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาความต้องการ จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิด (Conceptual framework) แล้วทำการออกแบบและพัฒนาตามกรอบแนวคิดที่ผ่านการกลั่นกรองสำหรับการพัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 13 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตรวจสอบและประเมิน (ร่าง) กรอบแนวคิดต้นแบบระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ พร้อมร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความเป็นไปได้ของการนำระบบการสอนไปใช้ โดยการสนทนากลุ่มรายงานตามประเด็น ผลปรากฏดังภาพ

ภาพที่ 1 ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรม มาศกรราช ทดลองสอนจริงตามเกณฑ์ E_1/E_2 โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 85/85

การทดสอบประสิทธิภาพ ของระบบการสอน	จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพด้าน กระบวนการ (E_1)	ประสิทธิภาพด้าน ผลลัพธ์ (E_2)
ทดลองสอนจริง	28	84.07	85.46

การทดลองกับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 28 คน คะแนนเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ระหว่างเรียนจากการทำแบบฝึกหัด (E_1) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.07 (E_2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 85.46 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 85/85

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน หลังการใช้ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ทดลองสอนจริง

แบบทดลองสอนจริง							
การทดสอบผลสัมฤทธิ์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P
ก่อนเรียน	28	100	54.57	10.66	27	15.73	.00**
หลังเรียน		100	85.46	2.62			

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01, ค่าวิกฤต (t Critical one-tail) = 2.77

การทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (Trial run) ครั้งที่ 4 แบบทดลองสอนจริง จำนวน 28 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 85.46 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 54.57 เมื่อทำการพิจารณาจากค่า t เท่ากับ 15.73 และค่าวิกฤติที่ระดับนัยสำคัญ .01 เท่ากับ 2.77 ($t > 2.77$) และค่า p-Value หรือค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่า .00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าที่กำหนดไว้คือ .01 ($p < .01$) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ด้านการประเมินตนเอง

ด้านการประเมินตนเอง	ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ	3.51	0.23	มาก	4.30	0.08	มากที่สุด
2. การสนับสนุน	3.80	0.22	มาก	4.29	0.14	มากที่สุด
3. การปรับตัว	3.07	0.14	ปานกลาง	4.33	0.10	มากที่สุด
4. การสร้างแรงจูงใจ	3.63	0.14	มาก	4.44	0.20	มากที่สุด
5. การกำหนดบทบาทหน้าที่	3.37	0.09	ปานกลาง	4.51	0.22	มากที่สุด
6. การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก	3.95	0.25	มาก	4.43	0.15	มากที่สุด
ผลรวม	3.55	0.06	มาก	4.38	0.15	มากที่สุด

ผลการประเมินการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ด้านการประเมินตนเองก่อนเรียน ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มากที่สุด รองลงมาการสนับสนุน และการสร้างแรงจูงใจ หลังเรียนซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นพบว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ มากที่สุด รองลงมา การสร้างแรงจูงใจ และการมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ด้านการประเมินสมาชิกในทีม

ด้านการประเมินสมาชิกในทีม	ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ	3.56	0.30	มาก	4.48	0.23	มากที่สุด
2. การสนับสนุน	3.94	0.22	มาก	4.38	0.13	มากที่สุด
3. การปรับตัว	3.61	0.24	มาก	4.38	0.12	มากที่สุด
4. การสร้างแรงจูงใจ	3.78	0.27	มาก	4.41	0.17	มากที่สุด
5. การกำหนดบทบาทหน้าที่	3.43	0.08	มาก	4.43	0.14	มากที่สุด
6. การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก	3.40	0.11	ปานกลาง	4.51	0.27	มากที่สุด
ผลรวม	3.62	0.09	มาก	4.43	0.06	มากที่สุด

ผลการประเมินการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ด้านการประเมินสมาชิกในทีม ก่อนเรียน ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การสนับสนุนมากที่สุด รองลงมา การสร้างแรงจูงใจ และการปรับตัวหลังเรียน ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นพบว่า การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มากที่สุด รองลงมา การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ ด้านครูผู้สอนประเมิน

ด้านครูผู้สอนประเมิน	ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ	4.15	0.24	มาก	4.40	0.13	มากที่สุด
2. การสนับสนุน	4.04	0.23	มาก	4.49	0.12	มากที่สุด
3. การปรับตัว	3.61	0.21	มาก	4.50	0.20	มากที่สุด
4. การสร้างแรงจูงใจ	3.66	0.15	มาก	4.47	0.18	มากที่สุด
5. การกำหนดบทบาทหน้าที่	3.13	0.07	ปานกลาง	4.46	0.18	มากที่สุด
6. การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก	3.38	0.18	ปานกลาง	4.49	0.24	มากที่สุด
ผลรวม	3.66	0.06	มาก	4.47	0.04	มากที่สุด

ผลการประเมินการทำงานเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ด้านครูผู้สอนประเมินก่อนเรียน ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำมากที่สุด รองลงมา การสนับสนุนและการสร้างแรงจูงใจ หลังเรียน ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นพบว่า การปรับตัว มากที่สุด รองลงมา การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ

ผลการรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

ผลประเมินรับรองระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.71 - 5.00 และค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.43 หมายความว่า การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มีความเห็นว่า “ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์” มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และได้ให้ข้อสรุป คือ “ระบบการสอนมีความเหมาะสมดี จำนวน 7 คน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราข จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำผลมาอภิปรายผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ผลการพัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราข

1. องค์ประกอบของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราข ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบตามแนวคิดการจัดระบบ (Systems approach) และ CIPOF Model คือ 1) บริบท (Context) 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) 3) กระบวนการ (Process) 4) ผลลัพธ์ (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ทั้งนี้เพราะระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์เป็นระบบที่มีกระบวนการที่ชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติเป็นระเบียบ มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545) ได้กล่าวถึงความหมายของ “ระบบ” ไว้ว่า ระบบ หมายถึง ผลรวมของหน่วยย่อยซึ่งทำงานเป็นอิสระจากกัน แต่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การสอนเป็นทีม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับการสอนแบบอิงประสบการณ์ เพื่อนำข้อมูลมากำหนดองค์ประกอบ การออกแบบระบบการสอน จากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ประกอบ คือ 1) การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ 2) การสนับสนุน 3) การปรับตัว 4) การสร้างแรงจูงใจ 5) การกำหนดบทบาทหน้าที่ 6) การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ให้ความเห็นว่า การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การให้ความร่วมมือ การประสานงาน การสนับสนุน และความสามารถในการนำทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

3. การสอนแบบอิงประสบการณ์ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับการสอนแบบอิงประสบการณ์ เพื่อนำข้อมูลมากำหนดองค์ประกอบ การออกแบบระบบการสอน โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการสอนแบบอิงประสบการณ์ ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินก่อนเผชิญประสบการณ์ 2) ปฏิบัติเผชิญประสบการณ์ 3) เผชิญประสบการณ์ 4) รายงานความก้าวหน้า 5) รายงานผลการเผชิญประสบการณ์ 6) สรุปผลการเผชิญประสบการณ์ และ 7) ทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์

ผลการทดสอบประสิทธิภาพ ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช ตามเกณฑ์ E_1/E_2 (เกณฑ์ประสิทธิภาพ 85/85) ดังนี้

ผลการทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (Tryout) ครั้งที่ 1 ทดสอบแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to one testing) จำนวน 3 คน E_1/E_2 เท่ากับ 76.00/78.67 ซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบระบบการสอน สัมภาษณ์ผู้ใช้นักเรียน กระบวนการจัดการเรียน การสอนและข้อเสนอแนะจากนั้นทำการปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบและเพิ่มเติมส่วนประกอบที่ จำเป็นเพื่อให้ประสิทธิภาพด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์สูงขึ้นกว่าเดิมแล้วนำไปทดสอบ ครั้งที่ 2 แบบกลุ่มเล็ก จำนวน 9 คน E_1/E_2 เท่ากับ 74.67/79.11 ซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบระบบการสอน สัมภาษณ์ผู้ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะ จากนั้นทำการปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบและ เพิ่มเติมส่วนประกอบที่จำเป็น เพื่อให้ประสิทธิภาพด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์สูงขึ้น กว่าเดิมแล้วนำไปทดสอบครั้งที่ 3 แบบภาคสนาม จำนวน 30 คน E_1/E_2 เท่ากับ 84.13/85.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และการทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (Trial run) ครั้งที่ 4 แบบทดลองสอนจริง จำนวน 28 คน E_1/E_2 เท่ากับ 84.07/85.46 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวคือ แนวคิดการจัดระบบการเรียนการสอนประกอบด้วยองค์ประกอบ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ ส่งผลให้ระบบการสอนจึง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523)

ผลการรับรองระบบการสอน หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการสอนเป็นทีมแบบอิง ประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรี ธรรมาสไกราช

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางเทคโนโลยี การศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนสังคมศึกษา เพื่อตรวจสอบและรับรอง ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อความสมบูรณ์ของระบบการสอน ผลการประเมินส่วนประกอบ หลักของระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.71 - 5.00 และ ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.43 หมายความว่า การประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มีความเห็น ว่า ส่วนประกอบหลักของระบบการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสคราช” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อการพัฒนาระบบการสอน ทดสอบประสิทธิภาพ และรับรองคุณภาพระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตาม 7 Steps Model ของศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และหลักการวิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์

การสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ อันดับแรกการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนเริ่มการเรียนการสอนให้ทราบถึงรายละเอียดของวิชา แนะนำวิธีการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการเรียน รูปแบบกิจกรรม เป้าหมาย สื่อการสอน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มอบหมายงาน การกระจายงานกันทำในหน้าที่ของตน ให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับงานที่ครูมอบหมาย แบ่งทีมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญประสบการณ์ มีทดสอบก่อนเผชิญประสบการณ์ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะความสามารถในการทำงานเป็นทีม ก่อนเผชิญประสบการณ์เรียนการสอนตามระบบการสอน เพราะการเผชิญประสบการณ์นั้น ผู้เรียนต้องแบ่งหน้าที่ในการทำงานรวบรวมหาข้อมูล เนื้อหา ความรู้ เพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ในการเผชิญประสบการณ์ แล้วรายงานความก้าวหน้า ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอข้อมูลที่ได้เผชิญประสบการณ์ นำเสนอรายงานระหว่างการทำกิจกรรมและสรุปหลังเผชิญประสบการณ์ เพื่อรายงานและสรุปหลังเผชิญประสบการณ์และทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากเผชิญประสบการณ์เป็นอย่างไร เพื่อทราบผลการเรียนรู้

สรุป

ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะความสามารถในการทำงานเป็นทีมที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมโดยเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการรู้ โดยการนำขั้นตอนการสอนแบบอิงประสบการณ์ 7 ขั้นตอนนำไปเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนนำมาพัฒนาเป็นระบบการสอนเป็นทีม เพื่อให้ได้ระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ เพื่อพัฒนาระบบการสอนที่สมบูรณ์แบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำระบบการสอนเป็นทีมแบบอิงประสบการณ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ไปใช้กับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. การสร้างความสามารถ ถ้าในการทำงาน หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน ต้องอาศัยการฝึกฝนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งนักศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบ มีวินัย มีความกระตือรือร้น ในการร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรแนะนำให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์สังเคราะห์ และสรุปผลความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าการแลกเปลี่ยนหรือการระดมความคิด และควรมีการให้ความรู้ทักษะด้านการฟัง เพื่อให้ นักศึกษามีทักษะและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลการใช้ระบบการสอน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ กับนักศึกษาวิชาชีพครู ควรมีการศึกษามูลค่าการใช้ระบบนักศึกษาคนอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษานำผลตามระบบการสอนไปใช้กับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอื่น เช่น การสอนแบบโครงงานเป็นฐาน การสอนแบบใช้ปัญญาเป็นฐาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). ระบบสื่อการสอน. ใน ในชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- _____. (2545). การวางแผนการสอนและเขียนแผนการสอน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
วิทยาการการสอน หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- _____. (2545). การวางแผนการสอนและเขียนแผนการสอน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
วิทยาการการสอน หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- _____. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อและชุดการสอน. วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์
วิจัย, 7-19.
- ทีศนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุธา.
- นงนุช เสือพุมิ และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ทางการพยาบาล.
วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 27(1), 12-21.
- พิชาติ แก้ววง. (2563). ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2541). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์ จี กราฟิก.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2550). หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครู
กรุงเทพมหานครมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะสายงานการสอน. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. เรียกใช้
เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/1p2562.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). คู่มือสมรรถนะหลักคำอธิบายและ
พฤติกรรมบ่งชี้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- Honey, P., & Mumford, A. (1992). The manual of learning styles (2 ed.).
Maidenhead, K: Peter Honey and Alan Mumford.
- Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2005). Learning styles and learning spaces: Enhancing
experiential learning in higher education. Academy of Management
Learning & Education, 4(2), 193-212.
- Parker, G. M. (1990). Team player and team work: The new competitive
business strategy San Francisco. Calif.: Jossey-Bass.

ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาค
ตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม*
A DITTHADHAMMIKATTHA PRINCIPAL ECONOMICS BASED
INSTRUCTIONAL SYSTEM TO DEVELOP LIFESTYLE SUFFICIENCY
DESIRABLE CHARACTERISTICS OF LOWER SECONDARY IN EASTERN
THAILAND: A CASE OF THE PHRAPARIYATTIDHAMMA
WATSONHWARARAM SCHOOL

พระมหาอภิพงศ์ ภูริพัฒโน (คำหงษา)

PhramahaAhipong Phuriwattano (Khamhongsa)

พระมหาสมบุญ สุธมโม

Phramaha Somboon Suthummo

สมชัย ศรีนอก

Somchai Srinok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: ahipong.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม 2) ประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการสอน 3) พัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอน 4) พัฒนาระบบการสอน และ 5) ทดสอบประสิทธิภาพและรับรองคุณภาพระบบสอน กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ 20 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 13 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม 36 คน

* Received 25 February 2023; Revised 21 September 2023; Accepted 23 September 2023

โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพอร์เซ็นต์ไทล์ การหาค่าความเที่ยงตรง และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาศักยภาพความรู้เกี่ยวกับระบบการสอน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านระบบการสอน 2) องค์ความรู้ด้านการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ 3) องค์ความรู้ด้านพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง
 2. ผลการประเมินความต้องการระบบการสอน พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการ 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการเรียนการสอนอิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ 4) ด้านการวัดผลประเมินผล 5) ด้านครูผู้สอนและผู้เรียน
 3. ผลการพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลลัพธ์ และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ
 4. ผลพัฒนาระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ อยู่ในระดับมากที่สุด
 5. ผลทดสอบประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 84.08/ 85.42 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 85/85, ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง อยู่ในระดับ มาก และผลการรับรองระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 ท่าน อยู่ในระดับ มากที่สุด
- คำสำคัญ:** ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์, ทฤษฎีธัมมิกัตถ์, การดำรงชีพพอเพียง

ABSTRACT

The objective of this research was: 1) study knowledge about A Ditthadhammakattha Principal Economics Based Instructional System to Develop Lifestyle Sufficiency Desirable Characteristics of Lower Secondary in Eastern Thailand: A Case of The Phrapariyattidhamma Watsothonwararam School 2) Assess the need for the teaching system, 3) Develop a conceptual framework for the teaching system, 4) Develop the teaching system, and 5) Test the efficiency and certify the teaching system quality. The samples used include 1) 20 qualified teachers of economics or related persons, and 2) 36 grand 9 students of The Phrapariyattidhamma Watsothonwararam School. The sample group according to the qualifications specified by the researcher included 20 economics teachers, 13 curriculum and teaching experts, and 36 Mathayom 3 students of Phrapariyattidhamma Wat Sothonwararam School by purposive sampling. Statistics used in data analysis include mean, percentage, standard

deviation. percentile Finding precision and finding the confidence value of the questionnaire.

The research results found that;

1. The results of a cognitive study about A Ditthadhammikattha Principal Economics Based Instructional System to Develop Lifestyle Sufficiency Desirable Characteristics of Lower Secondary in Eastern Thailand: A Case of The Phrapariyattidhamma Watsothonwararam School. It consists of 3 aspects: 1) the knowledge of the teaching system 2) The knowledge in teaching economics is based on the principle of A Ditthadhammikattha. 3) Knowledge of the development of desirable characteristics for sufficiency living.

2. The results of the assessment of teaching system needs revealed that teachers had needs in 5 areas: 1) Content 2) Teaching and learning activities 3) Teaching and learning based on the Tithadhammikattha principle 4) Evaluation 5) Teachers and learners.

3. The results of developing a conceptual framework for teaching economics based on Tithadhammikattha It consists of 5 components: 1) Context 2) Input 3) Process 4) Output and 5) Feedback.

4. The results of developing an economics teaching system based on the Ditthadhammikattha principle were at the highest level.

5. Efficiency test results E1 / E2 equal to 84.08/ 85.42, which is in accordance with the specified criteria, namely 85/85, the results of the assessment of desirable characteristics for sufficiency living are at a high level and the certification results the teaching system from all 7 experts is at the highest level.

Keywords: Economics teaching system, Ditthadhammikattha, Sufficiency living

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมโลกาภิวัตน์ หรือสังคมที่ไร้พรมแดนมากขึ้น วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมสังคมเกษตรกรรมถูกแปรเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้มีผลกระทบทำให้วิถีชีวิตของคนเราเปลี่ยนไป นิทัศน์ วิเทศ กล่าวถึงการพัฒนาไว้ว่า เมื่อความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้นจนส่งผลให้เกิดกระแสวัตถุนิยมวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งกำลังจะสูญหายไปและก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมสากลเข้ามาแทนที่การเปลี่ยนแปลงสังคมจากวิถีชีวิตแบบเก่ามาสู่วิถีชีวิตใหม่

แต่การศึกษาไทยยังคงเน้นองค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ขาดการเรียนรู้ความรู้อย่างลึกซึ้งหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปัญญาปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องคุณธรรมจริยธรรมระเบียบแบบแผน ประเพณีวัฒนธรรม (นิทัศน์ วิเทศ, 2542) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการพัฒนาระบบทุนนิยมที่พยายามสรรค์สร้างนวัตกรรมเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อการหมุนเวียนของสินค้าและบริการ เงินทุน คนและการพัฒนาทางความคิดต่าง ๆ ที่ทำให้มนุษย์ต้องศึกษาและเรียนรู้การปรับตัวอย่างรู้เท่าทันสภาพการณ์และแสดงเหตุผลการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีงาม เพื่อนำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีความจำเป็นยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้ความพร้อมสู่สภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจะทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน อันนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ให้มีความเจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่ให้ยึดหลักว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) จึงทำให้องค์กรที่รับผิดชอบจัดการศึกษาต้องปรับตัวโดยเร่งการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน คุณภาพของการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูเป็นสำคัญ เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุจุดหมายปลายทางได้ การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับครู ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องเป็นผู้นำ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

แต่ในปัจจุบันที่สภาพสังคมและสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนการสอนน้อยลงโดยให้ความสนใจต่อสิ่งบันเทิงหรือเรียนรู้จากสื่อออนไลน์หน้าห้องเรียนมากกว่าอีกทั้งผู้เรียนขาดความตั้งใจ ใส่ใจขาดใฝ่เรียนรู้ในเนื้อหาที่ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้ ซึ่งเป็นปัญหาของผู้สอนที่จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ในบริบทของสังคมแห่งการเรียนรู้เทคโนโลยี หากผู้สอนไม่ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน นับจะเป็นการเพิ่มช่องว่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียนให้เพิ่มมากขึ้นและความสามารถในการเรียนรู้ในห้องเรียนจะลดน้อยลงส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนลดลง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสอนว่า “สื่อการสอนเป็นตัวกลางที่ครูใช้สำหรับนำเนื้อหา ความรู้ ความคิดของผู้สอนไปให้กับผู้เรียนได้รับรู้โดยง่าย รวดเร็ว และถูกต้อง สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะสื่อการสอนสามารถเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำให้ประสาทสัมผัสการรับรู้ของผู้เรียนรับรู้ได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น” (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2554)

จากการสอบถามครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ได้พบว่า การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่ควร เนื่องจากครูสังคมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บางส่วนยังคงจัดการเรียนการสอนรูปแบบเดิม อาทิ การสอนแบบท่องจำ การบอกให้จดหรือให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองแล้วสรุปลงในสมุด ซึ่งจะไม่สามารถทำให้นักเรียนนั้นเข้าใจเนื้อหาเศรษฐศาสตร์ได้ครบทุกประเด็น เพราะวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่อยู่ในรูปของกฎเกณฑ์และทฤษฎีต่าง ๆ เป็นจำนวนมากจับประเด็นได้ยาก หากให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองก็ยากที่จะเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง นักเรียนจึงไม่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริวรรณ ศรีพหล ที่พบปัญหาว่า การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นั้นครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากกว่าการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและร่วมแสดงทัศนะ ซึ่งจะทำให้นักเรียนขาดโอกาสฝึกฝนทางด้านการคิดด้านการแก้ปัญหาด้านเนื้อหาวิชาและให้นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาวิชายังไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนเมื่อพิจารณาสภาพปัญหาของการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนภายใต้การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2540)

คุณลักษณะของนักเรียนจากการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์นั้นจะทำให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจในกระแสสังคมโลกระบบทุนนิยมด้วยวิธีการทางปัญญาและการรู้คิดเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากระบบทุนนิยมถูกขับเคลื่อนด้วยความโลภและความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ทำให้ต้องมีการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ และได้เกิดการผสมผสานแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ตะวันตกกับแนวคิดพระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นแนวคิดของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Buddhist Economics) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ มาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ เพื่อเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีศีลธรรมจรรยา มีการประพฤติดี มีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง คือการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทใช้ชีวิตบนความไม่พุ่มพวย โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ตนเอง ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยหลักสำคัญ คือ สติปัญญาความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต และความเพียรซึ่งเป็นรากฐานแห่งความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เป็นระบบการสอนที่นำเอาหลักธรรมมาเป็นขั้นตอนการสอน ที่ช่วยครูผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการสอนแล้วประการสำคัญ คือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติไปในแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สัจจอุทรานันท์ กล่าวว่า ระบบการสอนแต่ละระบบมีจุดเด่นและจุดเน้นที่แตกต่างกัน (สัจจอุทรานันท์, 2532) สอดคล้องกับ Kibler กล่าวว่า ระบบจะเน้นถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน ที่ต้องมีความครอบคลุมพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา (Cognitive domain) ด้านเจตคติ (Affective domain) และด้านการปฏิบัติ (Psychomotor domain) (Kibler, R. J., 1974) สอดคล้องกับ Dick & Carey กล่าวว่า ระบบเป็นรูปแบบที่เชื่อมโยงระดับชั้น เน้นที่ห้องเรียนกับระดับชั้นเน้นที่ระบบให้ต่อเนื่องกัน (Dick W. & Carey L., 1989) ซึ่งสอดคล้องกับ Kemp กล่าวว่า ระบบเป็นรูปแบบที่เป็นอิสระ ไม่เป็นเส้นตรง (Kemp, J. E, 1988) และสอดคล้องกับ Gerlach & Ely กล่าวว่า ระบบจะเน้นไปที่การจัดชั้นเรียน เหมาะสำหรับนำมาตรวจสอบการวางแผนการสอน เพราะระบบได้แสดงให้เห็นระบบการเรียนการสอนทั้งหมด (Gerlach V. S. & Ely D. P., NJ) ระบบการสอนนั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า ระบบการสอนประกอบไปด้วย การศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอน และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบการสอน เช่น จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการสร้างระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1) มาตรฐานสัมพาทา ขั้นพิจารณาหาข้อมูลและรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2) อารักขสัมพาทา ขั้นวิเคราะห์ความรู้เศรษฐศาสตร์ ขั้นที่ 3) กัลยาณมิตตตา ขั้นสะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 4) สมชีวิตา ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ความรู้เศรษฐศาสตร์ เพื่อที่จะพัฒนาการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนอย่างรอบด้านทั้งแง่มุ่งของการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนในด้านการดำรงชีพพอเพียงด้วย ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่การนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอย่างมีจริยธรรม โดยมุ่งที่จะให้นักเรียนสามารถปรับตัวต่อการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

2. เพื่อประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

3. เพื่อพัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

4. เพื่อพัฒนาระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

5. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพ และประเมินรับรองคุณภาพระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิของระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการวิจัยระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม โดยใช้กระบวนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับ ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ครั้งนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ 1) ครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์หรือเกี่ยวข้อง 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบระบบการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และ

3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวน 96 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม รวมจำนวน 20 ท่าน ได้แก่ 1) ครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประสบการณ์สอนไม่น้อย 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 10 ท่าน 2) ครูผู้สอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอนโรงเรียนสามัญศึกษามีประสบการณ์ สอนไม่น้อย 5 ปี ขึ้นไป หรือมีตำแหน่งวิชาการ ระดับชำนาญการ (คศ.2) ขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน และ 3) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมที่สอนในระดับ ระดับอุดมศึกษา ที่จบปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หรือมีตำแหน่ง วิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน

2. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 ท่าน แบ่งออกเป็น 1) ด้านหลักสูตรและ การสอนสังคมศึกษา จำนวน 8 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบระบบการสอน จำนวน 2 ท่าน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยการ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นจำนวนนักเรียนทั้งหมด

3. ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ลักษณะประชากร การ จัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ การสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ และเครื่องมือ ประเมินผล

3.2 ตัวแปรกลาง (Intermate Variables) คือ กระบวนการวิจัย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ความรู้ 2) ประเมินความต้องการ 3) พัฒนารอบแนวคิด 4) สอบถามความ คิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 5) ร่างต้นแบบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ 6) ประเมิน ทดสอบประสิทธิภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7) ปรับปรุง และเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์

3.3 ตัวแปรตาม (Dependents Variables) คือ 1) ระบบการสอน เศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพ พอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระ เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นำมาใช้ทำการวิจัยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามประกอบด้วย 1 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 การดำรงชีพพอเพียง

- 1) เดินตามรอยพ่อ
- 2) การจัดสรรทรัพยากรบนพื้นฐานความพอเพียง
- 3) ชุมชนพอเพียง

5. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนในการวิจัยระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม โดยใช้กระบวนการวิจัย 7 ขั้นตอนของ ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้
- ขั้นที่ 2 สำรวจประเมินความต้องการ
- ขั้นที่ 3 พัฒนารอบแนวคิดต้นแบบชิ้นงาน
- ขั้นที่ 4 สอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
- ขั้นที่ 5 พัฒนาร่างต้นแบบชิ้นงาน
- ขั้นที่ 6 ทดสอบประสิทธิภาพหรือรับรองต้นแบบชิ้นงาน
- ขั้นที่ 7 ปรับปรุงต้นแบบชิ้นงาน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520)

6. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

6.1 เครื่องมือวิจัยที่เป็นต้นแบบชิ้นงาน ได้แก่ ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

6.2 เครื่องมือวิจัยที่ประเมินผลกระทบ ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการระบบการสอน 2) แบบประเมินวิพากษ์ (ร่าง) ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง 4) แบบประเมินรับรองระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

7.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เปอร์เซ็นไทล์ (Percentile)

7.2 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

7.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ประกอบด้วย 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการเรียนการสอน 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบอิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีพพอเพียง

2. ผลการประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จากการสอบถามครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ มีความต้องการ คือ 1) ความต้องการด้านเนื้อหาเศรษฐศาสตร์ 2) ความต้องการด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน 3) ความต้องการด้านการวัดผลประเมินผล และ 4) ความต้องการด้านคุณลักษณะของผู้เรียนและผู้สอน

3. ผลการพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม กรอบแนวคิดของระบบการสอนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลลัพธ์ และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ

4. ผลพัฒนาระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 รูป/คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลทดสอบประสิทธิภาพ และประเมินรับรองคุณภาพระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิของระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ผลทดสอบประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 84.08/ 85.42 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 85/85 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง อยู่ในระดับมาก และผลการรับรองระบบการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

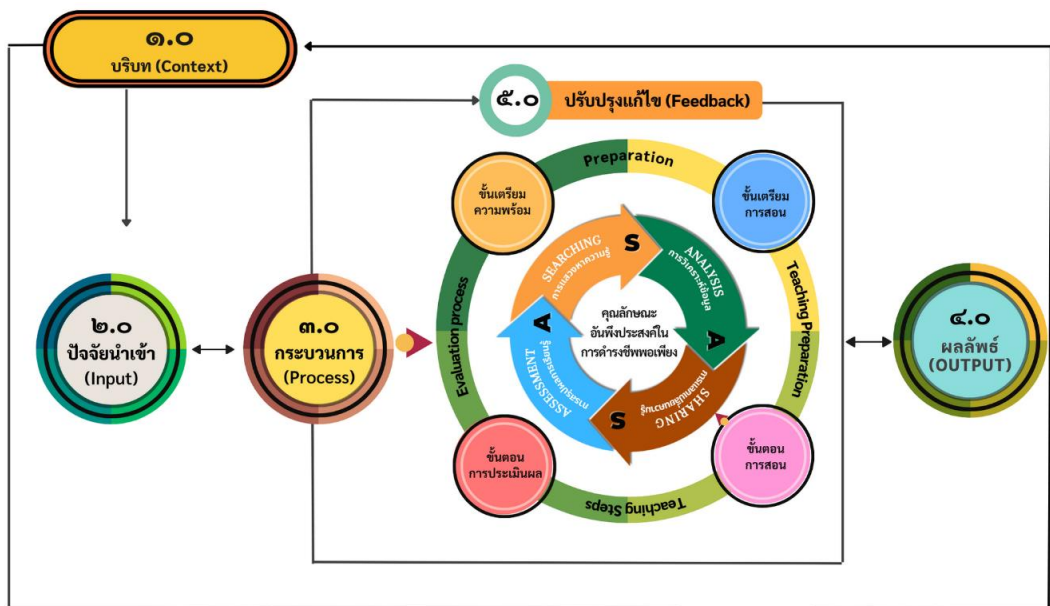
การวิจัย เรื่อง ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ครึ่งนี้ จากการศึกษา การวิเคราะห์การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การพัฒนาระบบการสอนการทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้นและการทดลองสอนจริงโดยใช้ระบบการสอน และการประเมินรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีประเด็นหลักที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในการดำรงชีพพอเพียง และให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมสร้างความรู้ ที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนที่มีความชัดเจน เหมาะสมกับบริบทในการจัดการเรียนการสอนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ทบทวน ได้ด้วยตนเอง โดยสามารถดำเนินตามองค์ประกอบ ของระบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 บริบท (Context) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ (Output) และองค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบและการปรับปรุง (Feedback) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวคือ แนวคิดการจัดระบบการเรียนการสอนประกอบด้วย องค์ประกอบด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ ส่งผลให้ระบบการสอนจึงประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523)

ขั้นตอนของระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ นำมาเป็นกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง คือขั้นตอนที่ 1 การแสวงหาความรู้ (Searching) ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ขั้นตอนที่ 3 แลกเปลี่ยนความรู้ (Sharing) และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment) โดยการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน นักเรียนครูผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนสามารถเกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือเชื่อมโยงความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมเข้าร่วมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสาระเศรษฐศาสตร์ ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ทางด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ และเกิดประโยชน์กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัย เรื่อง “ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียง: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม” โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตาม 7 ขั้นตอน (Seven steps) และหลักการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ระบบการสอนกระบวนการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ
(พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, 2566)

ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียง: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในการดำรงชีพพอเพียง และให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมสร้างความรู้ที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนที่มีความชัดเจน เหมาะสมกับบริบทในการจัดการเรียนการสอนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ทบทวน ได้ด้วยตนเอง โดยสามารถดำเนินตามองค์ประกอบของระบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 บริบท (Context)

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process)

องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ (Output)

องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบและการปรับปรุง (Feedback)

ขั้นตอนของระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนำมาเป็นกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ดังต่อภาพกระบวนการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะแบบ SASA ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ แบบ SASA
(พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, 2566)

กระบวนการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ แบบ SASA เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเกิดพฤติกรรมในการเห็นคุณค่าในการดำรงชีพบนพื้นฐานความพอเพียง หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสร้างความรู้ ดังนั้นความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจึงมีลักษณะที่เรียกว่า ความรู้ที่เป็นระบบหรือ “Systematic knowledge” ขั้นตอนของระบบการสอนอิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ แบบ SASA คือ

ขั้นตอนที่ 1 การแสวงหาความรู้ (Searching) นักเรียนต้องค้นหาความรู้ในประเด็นที่รับผิดชอบทั้งหมดแล้วมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลด้วยตนเองแล้วจัดเป็นหมวดหมู่ของความรู้เพื่อให้ง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้งานในขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาจัดลำดับ แล้วตรวจสอบความถูกต้องเพื่อจำนำไปสู่ลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 แลกเปลี่ยนความรู้ (Sharing) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนความรู้ที่ขัดแย้งเป็นรูปร่างไปสู่ความรู้ที่เป็นนัย กระบวนการนี้มีความใกล้เคียงกับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning by doing) ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมีลักษณะที่เรียกว่า ความรู้เชิงปฏิบัติการ หรือ “Operational knowledge” ที่นักเรียนจะเป็นผู้นำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทั้งหมดที่มีอยู่ หรือที่สร้างขึ้นใหม่นำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการเรียนรู้ (Assessment) นักเรียนหลักจากแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มในชั้นเรียนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นประเด็นให้ครบถ้วนก่อนที่จำนำไปเขียนรายงาน หรือนำเสนอผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนต่อไป

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบการดำรงชีพพอเพียงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. การดำรงชีพพอเพียงด้านวัตถุ คือ การดำเนินชีวิตโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเองหรือภายในชุมชน ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากรวัตถุดิบหรือสิ่งของต่าง ๆ จากภายนอกโดยคำนึงถึงสถานภาพและศักยภาพของตนเองไม่มากเกินไป จนฟุ่มเฟือยและไม่น้อยเกินไปจนขาดแคลน

2. การดำรงชีพพอเพียงด้านสังคม คือ การดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง มีศีลธรรม จริยธรรม มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎหมาย และจารีตประเพณีอันดีงาม ตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์ สุจริตไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน

3. การดำรงชีพพอเพียงสิ่งแวดล้อม คือ การดำเนินชีวิตอย่างเห็นคุณค่าและความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทั้งในชุมชน ประเทศชาติ และโลกโดยรวม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของ ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ พลังงาน ความหลากหลายทางชีวภาพ และความเป็นปกติของภูมิอากาศ กระแสลม คลื่น เป็นต้น

4. การดำรงชีพพอเพียงวัฒนธรรม คือ การดำเนินชีวิตโดยเห็นคุณค่าในตนเองในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย รู้จักและภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นมาของตนเอง

ของครอบครัวของสังคมไทย และของประเทศ รู้ที่มาที่ไป เหตุผลของการมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เข้ามาสู่ตน เห็นประโยชน์ และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่หวั่นไหวในโลกสังคมข้อมูลข่าวสารออนไลน์

สรุป

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นตอน นักเรียน ครูผู้สอน หรือ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือเชื่อมโยงความรู้ทักษะ และประสบการณ์เดิมเข้าร่วมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับเพิ่มมากขึ้น ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์ อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ได้ถูกออกแบบมาโดยอาศัยแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และ ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ กับสาระเศรษฐศาสตร์ ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ทางด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ และเกิด ประโยชน์กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการ ดำรงชีพพอเพียง ของนักเรียนระดับมีการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มี คุณธรรมมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้เงื่อนไขการมี ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติ ธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามไปใช้กับรายวิชาอื่น ๆ หรือระดับชั้นที่สูงขึ้นไป เพื่อส่งผลที่ได้ที่ต่างกัน

2. การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เกิดขึ้นกับ นักเรียนได้ต้องอาศัยเวลาการฝึกฝน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วม กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบการสอน ควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีวินัย และมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรเป็นผู้ที่ รู้จักค้นหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. บทบาทของผู้สอนมีส่วนสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ ผู้สอนควร เป็นผู้กระตุ้นความสนใจและอำนวยความสะดวก (Motivating and facilitating) โดยผู้สอน

ต้องสร้างสรรค์การนำเข้าสู่บทเรียนให้เข้าใจ และจัดหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมผู้เรียนตามเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลการใช้ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรมีการศึกษาผลการใช้ระบบกับนักเรียน / นิสิตในระดับอื่น เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาผลการนำระบบการสอนไปใช้กับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอื่น เช่น การสอนแบบการทำงานเป็นทีม การสอนแบบโครงงานเป็นฐาน การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนแบบสะเต็มศึกษา ฯลฯ
3. ควรมีศึกษาเจาะลึกลงในองค์ประกอบของระบบการสอนแต่ละองค์ประกอบว่าควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะใดหรือรูปแบบใด ที่จะส่งเสริมแต่ละองค์ประกอบได้ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2523). ระบบสื่อการสอนในชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2554). ระบบสื่อการสอนสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน. ใน หน่วยที่ 2 เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อกับการศึกษาระดับพื้นฐาน. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิทัศน์ วิเทศ. (2542). โลกาวินิจฉัยกับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา. (2566). ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม. ใน ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัจด์ อูรานันท์. (2532). เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2565 จาก <http://regu.tu.ac.th/quesdata/Data/L32.PDF>

- สิริวรรณ ศรีพหล. (2540). เอกสารประกอบการสอนชุดวิทยาการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 15).
นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Dick W. & Carey L. (1989). The systematic design of instruction. Glenview IL:
Scott Foresman and Company.
- Gerlach V. S. & Ely D. P. (NJ). Teaching, and media: A systematic approach,
Englewood Cliffs. Prentice-Hall: 1980.
- Kemp, J. E. (1988). The instructional design process. New York: Harper & Row,
Publishers.
- Kibler, R. J. (1974). Behavioral objectives, and instructional process. selected
reading for the introduction to the teaching profession, Edited by Milton
Muse. Berkeley: Wireman.

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21*

INTEGRATED LEARNING MANAGEMENT WITH THAI TEACHER SKILLS IN THE 21 CENTURY

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ)

Phramaha Arnon Arnando (Srichad)

พระมหาอภิพงศ์ ภูริพัฒน์ (คำหงษา)

Phramaha Ahipong Phuriwattano (Khamhongsa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข)

PhramahaYothin Mahawiro (Massuk)

แสงสุรีย์ ทองขาว

Saengsuri Thongkhao

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: sangsuri2560@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความล้ำสมัย และการศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดการความรู้และบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชา และ 2) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนอกเหนือจากวิชาเดียว นอกจากนี้ยังมีการจัดรูปแบบการบูรณาการอีก 4 รูปแบบ คือ 1) บูรณาการแบบสอดแทรก 2) บูรณาการแบบคู่ขนาน 3) บูรณาการแบบสหวิทยาการ 4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นทีม การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงมีความท้าทายทั้งกับผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก ครูในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วย คือ 1) มีทักษะความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้และแสวงหาความรู้ได้อย่างลึกซึ้ง 2) มีทักษะเทคโนโลยี สามารถที่จะใช้เทคโนโลยีและรู้เท่าทันสื่อ สามารถใช้เทคโนโลยีในการสอนได้อย่างคุ้มค่า 3) มีทักษะมืออาชีพ มีความสามารถในการสอน ทำงานได้หลากหลายหน้าที่ มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ

* Received 27 February 2023; Revised 25 September 2023; Accepted 25 September 2023

ในหน้าที่ผดุงเกียรติและศักดิ์ศรีในอาชีพ สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาชีวิต ตลอดถึงอยู่ในสังคมด้วยความผาสุก

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบบูรณาการ, ทักษะครูไทย, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

Education is essential in daily life. Today is an era where technology is cutting edge, and education in current trends needs to be learner-focused to appropriately manage knowledge and integrate it with other sciences. The integrated learning management model has two characteristics: 1. Integrated learning management in subjects and 2. Integrated learning management apart from a single subject. In addition, there are four other integration formats: 1. Interleaved integration, 2. Parallel integration, 3. Interdisciplinary integration, and 4. Cross-subject integration or teaching as a team. Thus, organizing integrated teaching and learning is challenging for teachers and students. Therefore, Teachers today need 21st-century skills as follows: 1. Having knowledge and skills to transfer knowledge and seek knowledge intensely; 2. Having technological skills to use technology, be media literate, and use technology in teaching effectively; 3. Having professional skills with the ability to teach to work a variety of duties, leadership qualities, and responsibility in upholding honor and dignity in the profession, including the ability to transfer knowledge to the students for the living application and problem-solving, as well as living in the society with happiness.

Keywords: Integrated learning, Thai teacher skills, 21 century

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ตลอดถึงการศึกษาและการใช้ชีวิตประจำวัน ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีแทบทั้งหมด จนไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่าไม่สำคัญในการดำเนินชีวิต กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีผลเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย และมีความท้าทายมากขึ้นกับทั้งผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนของครูไทย มีวิวัฒนาการในการจัดการเรียนการสอนตามยุคสมัย ในปัจจุบันเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี หรือยุคนวัตกรรมใหม่ ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งโลก

ทัศน์สมัยใหม่ ไม่ใช่แบบเดิมเหมือนที่ผ่านมา และเด็กไทยก็มีการเรียนรู้ตามโลกสมัยใหม่ การจัดการเรียนการสอนของครูไทย จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยี เพื่อสร้างสื่อการเรียนการสอน หรือต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนสอนมากขึ้น ทักษะด้านเทคโนโลยีสำหรับครู จึงมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ทำให้ เทคโนโลยีมีวิวัฒนาการใหม่ ๆ ออกมาให้เห็นอยู่เสมอ ๆ เราจะเห็นได้ว่า บางครั้งเทคโนโลยี บางอย่างเช่นโทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องใช้อื่น ๆ มีการใช้เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน แต่มีขั้นตอน และวิธีใช้ที่แตกต่างกัน ด้วยประการเช่นนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้อง เปลี่ยนบทบาทใหม่ เพื่อให้ทันยุคสมัยเพื่อให้เข้าถึงทักษะและสามารถสร้างนวัตกรรมได้ และการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายรูปแบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษานั้นต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสนับสนุนผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาตาม กำลังสติปัญญาและความสามารถ เพราะเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการก็มีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนของครู ยุคใหม่ (ยุวธิดา คำปวน, 2560) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความสอดคล้อง กับการพัฒนาการศึกษาสู่โลกอนาคตเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันผู้เรียนสามารถหา ความรู้ได้มากเท่าที่ตนอยากจะรู้ การดำเนินชีวิตในแต่ละวันจำเป็นต้องใช้ความรู้พื้นฐานจาก หลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) ได้กล่าวถึง ความหมายของการบูรณาการว่า การบูรณาการ หมายถึง การผสมผสานองค์ความรู้ตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันอย่างลงตัวและเป็นระบบ ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม แนวคิดในลักษณะที่เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ ตอบสนองธรรมชาติ ความต้องการและความ สนใจของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความ เข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาความรู้มากกว่าหนึ่งวิชาไปรวมเข้าด้วยกัน ภายใต้โครงการ หรือกิจกรรมเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และใน ปัจจุบันเราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าการศึกษาในยุคใหม่จะไม่ต้องปรับเปลี่ยน การจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ พร้อม ทั้งเทคโนโลยี

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนในลักษณะ ที่ผสมผสานหลาย ๆ ศาสตร์เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิทยาการหลากหลายแขนง ไปในวิชาเดียวกัน หรือเนื้อหาเดียวกัน ทำให้ครูผู้สอนไม่ต้องซ้ำซ้อนเวลาสอน ยิ่งในปัจจุบันยุค นวัตกรรมใหม่ ยุค ICT ยุคศตวรรษที่ 21 ล้วนแต่เป็นยุคสมัยที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการจั ดการศึกษา แบบผสมผสานรวมศาสตร์เดียวแต่ได้ความรู้หลากหลาย เพื่อให้เด็กนักเรียนยุคใหม่ ไม่เบื่อหน่ายในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ซ้ำซ้อนอีกด้วย

นิยามและความหมาย

การสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนสอนแบบผสมผสานที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดหัวข้อหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนและครูต้องคอยปรึกษาหารือรูปแบบวิธีการหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นทีม และต้องเป็นความรู้และกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางและองค์ความรู้เดียวกัน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้นิยามและความหมายตามหลักวิชาการไว้มากมาย ดังนี้

ทิศนา ขัมมณี ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า หมายถึง การนำรายละเอียดของรายวิชามาสร้างให้เป็นรูปแบบหรือสร้างให้เกิดความสอดคล้องกัน หรือสร้างความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ในทิศทางเดียวกัน สามารถต่อยอดและนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ (ทิศนา ขัมมณี, 2562)

พัชรมน ผลประพฤติ และวิวัฒน์ เพชรศรี ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงศาสตร์และสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีความหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้อื่น (พัชรมน ผลประพฤติ และ วิวัฒน์ เพชรศรี, 2561)

บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ มีความหมาย มีความหลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์รอบด้าน เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตให้เป็นสุขได้ในสังคมปัจจุบันและอนาคต (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559)

อาภรณ์ ใจเที่ยง ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหัวข้อ หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้แบบองค์รวม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553)

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา คำว่า บูรณาการ มี 2 ความหมาย ความหมายที่ 1 คือ ทำให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยรวมหรือผสมผสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เข้าด้วยกัน ความหมายที่ 2 ของคำว่า บูรณาการ หมายถึง เชื่อมหรือประสานกับสิ่งอื่นหรือหน่วยงานอื่น เข้าด้วยกัน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า ในการบูรณาการนั้น เราจะเอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวมที่มีหน่วยย่อยอื่นอยู่แล้วก็ได้ หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างก็แยก ๆ กันอยู่ มารวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวมก็ได้ อันนี้เรียกว่าบูรณาการทั้งสิ้น แต่ข้อสำคัญจะต้องมีตัวยูนีที่เป็นหลักอยู่ 3 อย่าง ในเรื่องบูรณาการ คือ 1) มีหน่วยย่อย องค์ประกอบชิ้นส่วน อวัยวะ หรือชั้น ระดับ แง่ ด้าน ที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน อันนี้เป็นสิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน คือ สิ่งย่อย ส่วนย่อย 2) หน่วยย่อยเป็นต้นนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงถึง

อาศัยซึ่งกันและกัน อันนี้อาจจะเลยไปถึงลักษณะที่ว่ายืดหยุ่น ปรับตัวได้ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาด้วย 3) เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วก็จะเกิดความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสานกลมกลืน เกิดภาวะได้ที่ พอดี หรือสมดุล พอได้ที่หรือพอดีสมดุลแล้ว องค์กรนั้นก็มีชีวิตชีวา ดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดี อันเป็นภาวะของบูรณาการ ถ้าครบ 3 อย่างนี้ก็เป็นบูรณาการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะร่วมกันใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริงด้วยตนเองตามธรรมชาติ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างสมบูรณ์แบบ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและมีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการประเมินจากการปฏิบัติ ประเมินตามสภาพจริง (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546)

เมื่อกล่าวสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นเป็นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ผ่านการผสมผสานตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไป และความรู้ที่ได้รับนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบและทำให้ชีวิตมีความสุขในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ด้วย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์กันในกระบวนการเรียนรู้อย่างอื่น หรือมีความสัมพันธ์กันกับทักษะอย่างอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ซึ่งมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน เป็นการเรียนตามลำดับที่จะเรียนเกี่ยวกับภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กันจากกระบวนการหนึ่งไปสู่กระบวนการถัดไป หรือเรียงลำดับจากความยากง่าย พัฒนาจากการฟังไปสู่การพูด อ่าน และเขียน ซึ่งเป็นเนื้อหาในวิชาเดียวกันเป็นต้น และ 2) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนอกเหนือจากวิชาเดียว เป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการ 2 ขึ้นไป ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เช่น การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ในหัวข้อสภาพอากาศในประเทศไทย ให้ผู้เรียนได้อ่านและแปลเขียนเรียงเป็นประโยคภาษาไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีทั้งวิชาภาษาอังกฤษ ภูมิศาสตร์ และภาษาไทย ที่เชื่อมโยงกันในการจัดการเรียนการสอนด้วย แต่ในการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ครูต้องมีกระบวนการวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันเป็นอย่างดี

ธีระชัย ปุณณโชติ กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอีก 2 ลักษณะ คือ การบูรณาการภายในวิชาและการบูรณาการระหว่างวิชา ซึ่งการบูรณาการภายในวิชา เป็นการบูรณาการในขอบเขตเนื้อหาวิชาเดียว แต่ให้เกิดการเกี่ยวพันกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ด้วย และการบูรณาการแบบระหว่างวิชา เป็นการบูรณาการแบบเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันตั้งแต่ 2 ศาสตร์ขึ้นไป ให้กลายเป็นเรื่องเดียว แต่ได้ความรู้ ทักษะเจตคติ ในรายวิชาอื่น

ๆ ด้วย (ธีระชัย ปุณณโชติ, 2541) และสอดคล้องกับ พระมหาประยูรธ ปยุตโต (ยาวิชัย) และคณะ กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการต้องนึกถึงผู้เรียนเป็นหลัก ยึดถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและในการจัดการเรียนรู้ต้องประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก คือ 1) ส่วนของเนื้อหาวิชา 2) ส่วนของความสนใจของผู้เรียน และ 3) ส่วนของประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการนำความรู้จากเนื้อหาต่าง ๆ ของรายวิชามาเชื่อมโยงกัน แล้วจัดการเรียนการสอนตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ในการเรียนรู้เด็กต้องได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง (พระมหาประยูรธ ปยุตโต (ยาวิชัย) และคณะ, 2564) นอกจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภายใน และระหว่างวิชาแล้วยังมีการจัดการรูปแบบของการบูรณาการ อีก 4 รูปแบบ ได้แก่

1. บูรณาการแบบสอดแทรก ครูผู้สอนมีการสอดแทรกเนื้อหา หรือเรื่องราวของรายวิชาอื่น ๆ เข้าในการเรียนการสอนของตน และต้องมีความสัมพันธ์กันด้วย โดยครูผู้รับผิดชอบรายวิชานั้นเป็นผู้ผลิตแผนการสอนและทำการประเมินผลแต่เพียงผู้เดียวและ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558) กล่าวว่า ลักษณะการสอนรูปแบบนี้เป็นการสอนบูรณาการแบบหลอมรวมโดยผู้สอนคนเดียวแต่บูรณาการความรู้และเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. บูรณาการแบบคู่ขนาน เป็นการตกลงปรึกษาหารือของครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันวางแผน ผลิตแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันและ สอนในหัวข้อเดียวกัน และตัดสินใจร่วมกัน ในรายวิชาของครูผู้สอนแต่ละคน ใช้กิจกรรมในการสอนที่แตกต่างกันออกไป แต่หัวข้อที่ใช้สอนผู้เรียนสามารถเรียนรู้เข้าใจร่วมกันได้ อย่างเชื่อมโยงรายวิชาอื่นได้ด้วย

3. บูรณาการแบบสหวิทยาการ การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ต้องอาศัยครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ครูผู้สอนต้องมาจากกลุ่มสาระวิชาอื่น แต่มาทำการจัดการเรียนการสอนด้วยการวางแผนร่วมกัน และต่างคนต่างมีแผนการสอนของรายวิชาที่ตนเองสอนต่างกัน ครูอาจจะมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนสร้างชิ้นงานได้ และสุพัตธนา สุขรัตน์ และอัจฉรา หลีระพงศ์ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสหวิชา เป็นการผสมผสานรายวิชาอื่น ๆ เข้าด้วยกันให้เกิดเป็นหลักสูตรที่สามารถเรียนร่วมกันได้ รายวิชาแต่ละวิชามีหัวข้อเดียวกันที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนสามารถถ่ายทอดความรู้และสร้างประสบการณ์ให้เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ด้วย (สุพัตธนา สุขรัตน์ และอัจฉรา หลีระพงศ์, 2565)

4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นทีม ครูที่ทำการจัดการเรียนการสอนมาจากต่างวิชาต่างคณะกัน แต่มีการจัดการวางแผน ปรึกษาเพื่อจะสอนเป็นทีมร่วมกัน ด้วยการกำหนดผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน และมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำร่วมกัน และครูที่สอนมีการกำหนดเกณฑ์ที่จะประเมินผลงานร่วมกัน

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการนำสาระการเรียนรู้หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในยุคปัจจุบัน สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์ กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนบูรณาการมีข้อดีที่หลากหลาย และมีความท้าทายผู้สอนเป็นอย่างมาก การเรียนรู้แบบบูรณาการไม่ทำให้เกิดการจัดการเรียนที่กระทบกับผู้อื่น และลดกิจกรรมเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนซ้ำซ้อน สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นทีมและสามารถเรียนรู้หลากหลายวิชาในเวลาเดียวกัน (สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์, 2560)

เมื่อก้าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 2 ลักษณะ คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชา และ 2) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนอกเหนือจากวิชาเดียว การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทักษะในรายวิชาและผสมผสานกับวิชาอื่นหรือศาสตร์ความรู้อื่น ๆ เข้าด้วยกัน ตั้งแต่ 2 ศาสตร์ขึ้นไป ซึ่งกระบวนการในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 4 แบบด้วยกัน คือ 1) บูรณาการแบบสอดแทรก 2) บูรณาการแบบคู่ขนาน 3) บูรณาการแบบสหวิทยาการ 4) บูรณาการแบบข้ามวิชา นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องมีความรู้ที่กว้างออกไปและต้องมีการวางแผนร่วมกันเพื่อทำงานเป็นทีม นำพาผู้เรียนไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการจัดการความรู้ของผู้สอนไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง

ทักษะครูในศตวรรษที่ 21

เรามักได้ยินได้อ่านหรือได้เห็น ทักษะ 3R8C จากสื่อออนไลน์หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นทักษะที่เด็กนักเรียน นักศึกษา ต้องมีในยุคศตวรรษที่ 21 หรือ เป็นทักษะสำหรับเด็กยุคใหม่ต้องมี เพราะเทคโนโลยีมีความล้ำสมัย รูปแบบการเรียนการสอนก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและท้าทายทั้งผู้เรียนและผู้สอนไปพร้อม ๆ กัน

วัชร จตุพร ได้กล่าวถึง 3R คือ ทักษะความรู้ (Hard Skills) ประกอบด้วย 1) Reading ความสามารถในการอ่าน 2) (W)riting การเขียน และ 3) (A)rithmetics คณิตศาสตร์เป็น ส่วน 8C คือ ทักษะทางอารมณ์ (Soft Skills) ประกอบด้วย 1) Critical thinking and problem solving ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาได้ 2) Creativity and innovation) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดเชิงนวัตกรรม 3) Cross-cultural understanding ความเข้าใจในความแตกต่างและกระบวนการคิดของแต่ละวัฒนธรรม 4) Collaboration teamwork and leadership ความสามารถในการร่วมมือกันทำงานเป็นทีมและมีภาวะความเป็นผู้นำ 5) Communication information and media literacy ทักษะในการสื่อสารข้อมูล และการรู้เท่าทันสื่อ 6) Computing and IT literacy ทักษะการใช้

คอมพิวเตอร์ และความเข้าใจในเทคโนโลยี 7) Career and learning skills ทักษะด้านอาชีพ และความสามารถในการเรียนรู้ 8) Compassion ความมีเมตตา กรุณา มีคุณธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการมีระเบียบวินัยด้วย (วัชร จตุพร, 2561) เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีการพัฒนาอยู่เสมอ ๆ ทำให้เกิดปัญหาประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นและในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสมัยแห่งโลกโลกาภิวัตน์ ทำให้ส่งผลต่อวัฒนธรรมและสังคมตลอดถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคปัจจุบันก็ต้องปรับเปลี่ยนในการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ เข้าสู่กระบวนการใหม่ ๆ และในยุคที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นหาข้อมูลของตนเองได้เพียงแค่ใช้ปลายนิ้วมือก็สามารถนำไปสู่แหล่งความรู้ได้หลากหลายและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นอย่างมากในยุคศตวรรษที่ 21 และประสาธ เนืองเฉลิม ได้กล่าวถึงครูในศตวรรษที่ 21 ว่า ลักษณะที่สำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 ควรเรียนรู้และปรับตัวเองอยู่เสมอ คือ 1) ครูควรจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศห้องเรียนให้เป็นศูนย์กลาง 2) ผู้เรียนคือผลผลิตความรู้ด้วยตนเอง 3) บูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ 4) เป็นแบบอย่างทางสังคม มีจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม 5) พัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตามวัยและเต็มศักยภาพ 7) มีวิสัยทัศน์และตักตักทางความคิด 8) ฉลาดรู้ในการใช้เทคโนโลยี 9) มองโลกแบบองค์รวม 10) ปฏิรูปตนเองอยู่เสมอ (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2563) เราจะเห็นได้ว่าครูมีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาทักษะให้เป็นครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. มีทักษะความรู้รอบรู้ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ทุกด้านทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 มากขึ้นด้วย คำว่า ศาสตร์ คือ ความรู้ที่ได้การศึกษาศรรพวิชาที่หลากหลายและสามารถรู้เข้าใจในเวลาทีสอนว่าควรบูรณาการอย่างไรจึงจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมตรงหลัก ตรงตามวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และต้องเป็นผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสามารถนำมาบูรณาการให้กับผู้เรียนสามารถเข้าใจในเชิงลึกได้ รวมไปถึงผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและสามารถใช้ชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วย คำว่า ศิลป์ คือ เทคนิควิธีการ ที่จะจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะมีการใช้วิธีหรือขั้นตอนอย่างไร เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถตั้งศักยภาพของผู้เรียนนั้นออกมาได้อย่างสมบูรณ์

2. มีทักษะเทคโนโลยี ในยุคของโลกสมัยใหม่ครูจำเป็นต้องมีทักษะของการใช้เทคโนโลยีอย่างมากเพื่อสร้างทักษะในการใช้เครื่องมือ รวมไปถึงอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีนั้นได้อย่างเหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนอย่างประเภทเครื่องฉาย ต่าง ๆ ครูจำเป็นต้องมีทักษะการใช้อย่างคล่องตัว ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิควิธีการ รวมไปถึงการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ อีกด้วย และต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการใช้ว่าเทคโนโลยีแต่ละชนิดเหมาะสำหรับอะไร หากเป็นการสืบค้น ก็ควรอยู่ในขอบเขตใด และ

สามารถอธิบายให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงคุณประโยชน์และโทษนั้นได้ด้วย สามารถสร้างสรรค์หรือสร้างนวัตกรรมสื่อการสอนจากเทคโนโลยีและถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างถูกต้องและนำไปใช้ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

3. มีทักษะมีอาชีพ ครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนการสอนด้วยการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ เพื่อให้ศิษย์สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมาไปใช้ในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข ครูจึงเปรียบเสมือนแม่แบบแม่พิมพ์ที่ผลิตศิษย์ออกมาตามกระบวนการของครูที่วางเอาไว้ จึงมีคำพูดที่เรามักได้ยินเสมอ ๆ ว่า “ครูจะดีให้ดูที่ลูกศิษย์” และศิษย์จะดีไม่ดีกว่าคือต้องอาศัยครูเช่นเดียวกัน ครูไทยในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นครูยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งโลกไร้พรมแดน ครูจึงจำเป็นต้องเป็นครุมีอาชีพในการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีอีกด้วย สามารถที่จะยืดหยุ่นในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ และสามารถทำงานได้หลากหลายหน้าที่ มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบในหน้าที่และผลต่งเกียรติและศักดิ์ศรีอาชีพ โดยยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสำคัญ ใช้ความรู้ที่ได้สั่งสม มาใช้พัฒนาหรือต่อยอดในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเต็มเปี่ยมด้วยประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนการสอนที่ปฏิวัติจากเดิมที่ครูเป็นผู้บรรยาย มาสู่การจัดการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของครูทุกกลุ่มสาระมาสร้างการจัดการเรียนรู้และวางแผนร่วมกันเป็นทีม ช่วยกันคิดค้นนวัตกรรม รูปแบบ ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยตามโลกที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถอธิบายชี้แนะให้กับผู้เรียนใช้เครื่องมือในการเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียนได้อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2558) และครูต้องมีความรอบรู้ในวิธีการทางวิทยาการและสามารถใช้ศิลป์ในการสอนถ่ายทอดได้อย่างสร้างสรรค์ ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยสามารถบอกและอธิบายวิธีใช้คุณประโยชน์และโทษได้อย่างเชี่ยวชาญสมกับเป็นครุมีอาชีพในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ครูยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน 3 ประการด้วยกันคือ 1) ทักษะด้านความรู้ 2) ทักษะเทคโนโลยี 3) ทักษะมีอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ตั้งตนอยู่บนฐานความถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกศิษย์ได้อีกด้วย

รูปแบบการสอนบูรณาการในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการสอนบูรณาการ คือ กรอบเครื่องมือสำหรับครู ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้จนไปถึงครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ชัดเจนรวมไปถึงเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ในยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ของครูต้องสร้าง

นวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยการบูรณาการเข้ากับเทคโนโลยี และจัดการเรียนการสอนอย่างครุ มืออาชีพ นิรดา เวชญาติลักษณ์ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 จึงควรเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะองค์รวมที่มีรูปแบบ และวิธีที่หลากหลาย ซึ่งมีขั้นตอนด้วยกัน 4 ประเภท คือ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นดำเนินการสอน 3) ขั้นสรุปบทเรียน 4) ขั้นประเมินผล เน้นการสอนตามสภาพจริงปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเน้น ที่ผู้เรียนเป็นหลัก เน้นที่ความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถ ทำงานเป็นทีมได้ (นิรดา เวชญาติลักษณ์, 2559) และกุลิสรา จิตรชญาวนิช ได้สรุปเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกตามจำนวนผู้สอน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว 2) การบูรณาการแบบคู่ขนาน 3) การ บูรณาการแบบโครงการ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำแนกตามประเภทของการบูรณาการ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การบูรณาการแบบ สหวิทยาการ 2) การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2562) และพูนสุข อุดม ยังกล่าวไว้ว่าการบูรณาการนั้นเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความรู้จากวิชา ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงผสมผสานทั้งเนื้อหาและกิจกรรมทำให้ เป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตรโดยรวม เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้แต่ละ รายวิชา เน้นกระบวนการมากกว่าการบอกเนื้อหาจากครู (พูนสุข อุดม, 2548)

รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1. รูปแบบบูรณาการแบบสอดแทรก

วิธีดำเนินการ: ครูผู้สอนคนเดียวทำการศึกษาเนื้อหารายวิชาอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับ รายวิชาของตน วางแผนกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน

กิจกรรมที่ใช้: กรณีถ้าเป็นกลุ่มสาระต่าง ๆ ผู้สอนอาจจะให้อ่านใบความรู้ คู่มือ ประกอบ ตลอดถึงสื่อภาพวาดหรืออื่น ๆ ตามที่ครูได้วางแผนเอาไว้ ผู้สอนสอดแทรกวิชาที่มี ความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงลงไปในการเรียนรู้แหล่งความรู้หรือใบความรู้หรือมอบหมายงาน ที่ได้ให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้ และผู้เรียนอาจจะวิเคราะห์ออกมาเป็นใบงานที่มีความสัมพันธ์กับ วิชานั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ หรืออธิบายสอดแทรกวิชานั้น ๆ ได้

การประเมินผล: ครูผู้สอนคนเดียว ประเมินตาม แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบปฏิบัติ ที่ ได้วางแผนไว้ตามแผนการสอน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ: ผู้เรียนมีความรู้ด้านใด และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผนไว้ ที่ สามารถเชื่อมโยงกับรายวิชาอื่นได้

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน

วิธีดำเนินการ: ครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยปรึกษากันและกำหนดหัวข้อ ความคิดรวบยอด และปัญหาร่วมกันร่วมกัน แต่เขียนแผน และวิธีการวัดประเมินผลแยกกัน กำหนดแผนกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ในกลุ่มวิชาของผู้สอนแต่ละวิชาไม่เหมือนกัน

กิจกรรมที่ใช้: กรณีถ้าเป็นกลุ่มสาระต่าง ๆ ผู้สอนกำหนดหัวข้อเดียวกัน เช่น กลุ่มสังคมศึกษา หัวข้อเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สัมพันธ์เชื่อมโยงกับทักษะวิชาภาษาไทยด้านการอ่าน เขียน พูด ตลอดถึงวิชาอื่น ๆ อย่างเช่น ศิลปะ สุขศึกษา การงานอาชีพ เป็นต้น

ผู้สอนใช้กิจกรรมให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม มอบหมายงาน อ่านใบความรู้ คู่มือประกอบตลอดถึงสื่อภาพวาด หรืออื่น ๆ ตามที่ครูได้วางแผนเอาไว้ ของแต่ละวิชาในลักษณะทิศทางเดียวกันหัวข้อเดียวกัน

การประเมินผล: ครูผู้สอนในรายวิชานั้น ๆ ทำการประเมินผลด้วยแบบสังเกต แบบทดสอบ แบบปฏิบัติ ของแต่ละกลุ่มวิชาที่ได้วางแผนเอาไว้ในแผนของตน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ: ผู้เรียนมีความรู้ตามหัวข้อสัมพันธ์กับรายวิชาอื่น ๆ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนได้วางแผนเอาไว้ในแต่ละกลุ่มวิชา สามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาได้

3. บูรณาการแบบสหวิทยาการ

วิธีดำเนินการ: ครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน แต่ต่างคนต่างสอน ใช้หัวข้อและเนื้อหาาร่วมกัน มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันเชื่อมโยงกัน หรือหัวข้อเดียวเชื่อมโยงกันหมด

กิจกรรมที่ใช้: กรณีถ้าเป็นกลุ่มสาระต่าง ๆ ผู้สอนควรเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระอื่น ๆ ด้วย ให้หัวข้อเดียวกัน ยกตัวอย่าง กำหนดหัวข้อร่วมกัน เรื่องภูมิประเทศ เรื่องนั้นจะต้องครอบคลุมกลุ่มสาระอื่น ๆ ด้วย เช่น วิทยาศาสตร์ก็มีการค้นคว้าเรื่องของวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ ภาษาไทย ก็มีการเกี่ยวกับกลุ่มคำของภูมิประเทศ สุขศึกษาก็ศึกษาสุขเกี่ยวกับภูมิประเทศ หรืออาจแบ่งเป็นชิ้นงานย่อย ๆ ก็ได้ เป็นต้น ชิ้นงาน ใบความรู้ หรือสื่อต่าง ๆ ต้องให้ศึกษาและปฏิบัติในกลุ่มเดียวกัน และสร้างงานเป็นชิ้นเดียวร่วมกัน แต่จะแยกย่อยไปตามรายวิชานั้น ๆ

การประเมินผล: ครูผู้สอน ประเมินตาม แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบปฏิบัติ ที่ได้วางแผนเอาไว้ตามแผนการสอนของใครของมันตามที่เกณฑ์ตนเองกำหนด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ: ผู้เรียนมีความรู้หลากหลายจากครูหลายคนในหัวข้อเดียวกัน และเชื่อมโยงกับวิชาอื่น ๆ

4. บูรณาการแบบข้ามวิชา

วิธีดำเนินการ: ครูผู้สอนหลายคน วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดหัวข้อ และเนื้อหาร่วมกัน ร่วมกันสอนเป็นทีมโดยรวมชั่วโมงการสอนมาไว้ด้วยกัน ในกลุ่มผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน

กิจกรรมที่ใช้: ครูผู้สอนกำหนดชิ้นงานหรือกิจกรรมร่วมกัน อย่างเช่น ครูผู้สอนกำหนดกิจกรรมการแสดง เรื่องวันสุนทรภู่ ครูภาษาไทยก็จะเขียนบทแสดงของตัวละคร ครูสังคมก็จะให้ศึกษาศาสนา ประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศที่มีเนื้อเรื่อง ครูสอนศิลปะก็จะให้วาดภาพสุนทรภู่หรือจัดฉากแสดง ครูแต่ละสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันหรือสร้างชิ้นงานร่วมกัน และศาสตร์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระก็ทำร่วมกันในเวลาเดียว

การประเมินผล: ครูผู้สอนทุกคนประเมินตัดสินร่วมกัน ตามแบบสังเกต แบบทดสอบ แบบปฏิบัติ ที่ได้วางเอาไว้ตามแผนการสอนร่วมกัน ภายใต้ชิ้นงานหรือกิจกรรมอันเดียวกัน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ: ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มีความรู้ที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมโยงกันในศาสตร์แห่งวิทยาการต่าง ๆ และสามารถทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาได้

ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งรูปแบบการสอนแบบบูรณาการต่างก็มีขั้นตอนและวิธีการแตกต่างกันออกไป การจัดการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบจะต้องมีการวางแผนในการสอน นำไปสู่การดำเนินการ เพื่อหาข้อสรุป และนำไปสู่การประเมินและตัดสินใจ และนอกจากนี้รูปแบบการสอนยังมีอีก 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบบูรณาการแบบสอดแทรก ที่เป็นการสอนที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดี สอดสอดแทรกวิชาที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกัน และจะมีเพียงครูเท่านั้นที่ เป็นผู้ประเมินผลตามแผนการสอนที่วางเอาไว้ 2) การบูรณาการแบบคู่ขนาน ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปวางแผนการสอนร่วมกัน มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ใบงาน และมีผู้สอนในรายวิชานั้น ๆ เป็นผู้ประเมิน 3) บูรณาการแบบสหวิทยาการ มีครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป วางแผนในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน แต่ต่างคนต่างสอน จะมีเนื้อหาและหัวข้อร่วมกัน เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ โดยการใช้ชิ้นงานใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างและทำงานเป็นทีมในชิ้นงานเดียวกัน จะมีครูผู้สอนในแต่ละวิชาเป็นผู้ประเมิน 4) บูรณาการแบบข้ามวิชา ผู้สอนหลายคน มีการวางแผนร่วมกันในรายวิชาและเนื้อหาาร่วมกันเป็นการสอนแบบเป็นทีม โดยผู้สอนวางแผนร่วมกันเป็นทีมและเป็นผู้กำหนดชิ้นงานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนทำร่วมกัน ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินโดยการสังเกตผู้เรียนภายใต้ชิ้นงานเดียวกันกับรายวิชาอื่น ๆ

สรุป

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมากในยุคปัจจุบัน และครูไทยเองในยุคศตวรรษที่ 21 ก็จำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์การสอน ด้วยการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการศึกษาค้นคว้า และนำมาบูรณาการเข้ากับวิทยาการเทคโนโลยีที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความทันสมัย นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างมีอาชีพที่รู้เท่าทันเทคโนโลยี เพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นทีมและสามารถเรียนรู้ศาสตร์

ความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน ในยุคศตวรรษที่ 21 โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดด เด็กยุคใหม่ก็มีการเรียนรู้แบบก้าวกระโดด เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวล้ำทันสมัย ทำให้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย หรือแม้แต่นั่งอยู่ที่บ้านก็สามารถเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้ทั้งหมด การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ครูควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ดีที่สุด เพราะการบูรณาการเป็นการนำทั้งศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้เกิดความรู้ที่หลากหลาย ลดการซ้ำซ้อนของผู้สอนลง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นทีม สามารถแก้ไขปัญหาได้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มี 2 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระวิชาและการบูรณาการนอกกลุ่มสาระวิชา และนอกจากนี้ยังมีรูปแบบในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ สามารถแบ่งได้ออกมาเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) บูรณาการแบบสอดแทรก 2) บูรณาการแบบคู่ขนาน 3) บูรณาการแบบสหวิทยาการ 4) บูรณาการแบบข้ามวิชา ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแต่ละรูปแบบมีเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ด้วยวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือมุ่งสู่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทำงานกันเป็นทีมระหว่างผู้สอน เพื่อที่จะให้ความรู้เกิดกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ จิรชพรรณ ชาญช่าง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการยึดที่ผู้เรียนเป็นหลัก รูปแบบการเรียนการสอนไม่นับอธิบายหรือบรรยายเหมือนเดิมที่ผ่านมา แต่จะเน้นวิธีปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้นี้อาสาวิชาที่ครูเป็นผู้กำหนดร่วมกันกับสาระกลุ่มวิชาอื่น ๆ (จิรชพรรณ ชาญช่าง, 2563) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ของครูที่ใช้สอน และ ความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับในลักษณะให้เกิดความสัมพันธ์กันกับรายวิชาอื่น ๆ ด้วย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ด้วย นอกจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแล้วครูยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างยิ่งคือ ทักษะความรู้ในสรรพวิชาที่หลากหลาย ทักษะเทคโนโลยีเท่าทันสื่อ สามารถเลือกใช้สื่ออย่างคุ้มค่า และทักษะมีอาชีพสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างไม่อำพรางเต็มที่กับการทำงาน ตั้งอยู่บนความถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกศิษย์และเข้าใจบริบทของการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). กระทรวงศึกษาธิการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2566 จาก <https://www.moe.go.th>
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรชพรรณ ชาญช่าง. (2563). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดขั้นสูง: การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48(3), 78-89.

- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2559). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารบรรณคดีศึกษา, 13(61), 11-20.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระชัย ปุณโชนิต. (2541). การเรียนการสอนแบบบูรณาการ: ทักษะของผู้เชี่ยวชาญในรวมบทความ บทเรียน: นวัตกรรมจากโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2559). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2563). ครูในศตวรรษที่ 21. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39(1), 15-24.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). การศึกษา: พัฒนาการหรือบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต (ยวิชัย) และคณะ. (2564). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(12), 329-341.
- พัชรมน ผลประพฤติ และ วิวัฒน์ เพชรศรี. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี, 1(1), 37-54.
- พูนสุข อุดม. (2548). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 8(2), 66-75.
- ยุวธิดา คำปวน. (2560). การบูรณาการ: เส้นทางแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารและนิตเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8(1), 25-38.
- วัชร จตุพร. (2561). โรงเรียนทางเลือกกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(2), 1-17.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). บูรณาการ. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2566 จาก <http://legacy.orst.go.th>

- สิริวรรณ จรัสวีวัฒน์. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในยุคประเทศไทย 4.0 ตามแนวคิด STEM, STEAM และ STREAM. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 13(1), 19-30.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บิ๊คพอยท์.
- สุนันท์ สินธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุพัฒณา สุขรัตน์ และอัจฉรา หลีระพงศ์. (2565). ผลการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับการทำงานและการบูรณาการแบบสหวิทยาการในรายวิชาการตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีร่วมสมัย. วารสารการศึกษาศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 2(3), 206-222.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮ้าส์.

ข่าวเฉลิมพระเกียรติกับการส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม
ด้วยแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับพัฒนานักศึกษาสังคมศึกษา*
CHALERM PHRA KIET RICE WITH CULTURAL HERITAGE
USING ACTIVE LEARNING APPROACH TO DEVELOP STUDENTS
IN SOCIAL STUDIES PROGRAM

อลิสา ตีลังผล

Alisa Talungphol

ปุระเชษฐ บุญยัง

Purachet Bunyoung

กมลทิพย์ ธรรมกิระติ

Kamontip Thamkirati

รัตนา ไกรนรา

Rattana Krinara

แก้วใจ สุวรรณเวช

Kaewjai Suwanwech

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: Purachet_bun@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการสังเคราะห์การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับพัฒนานักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และตอบสนองนโยบายมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการปฏิบัติการในเชิงพื้นที่ในระดับอำเภอ หนึ่งคณะพัฒนาหนึ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านวิถีชาวนา สามารถใช้เป็นกระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social lab) เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ห้องเรียนวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น อาศัยผู้รู้เป็นครูนอกห้องเรียน โดยผู้สอนบูรณาการการเรียนการสอน แบบพหุวิทยาการ ในการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมข่าวเฉลิมพระเกียรติ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้กระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social lab) อาศัยท้องถิ่นเป็นฐาน นักศึกษา ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการคิด

* Received 25 March 2023; Revised 26 September 2023; Accepted 28 September 2023

การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม ในการทำกิจกรรม ได้สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มี
ปรับประยุกต์ความรู้ท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างแนบเนียน และต่อยอดด้วยการสร้าง
นวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นให้เข้าใจได้ง่ายให้กับกลุ่มนักเรียน ระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้
แอปพลิเคชัน ในการสร้างสื่อและนวัตกรรมได้มีความหลากหลายเพื่อถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม
ข้าวท้องถิ่นเฉลิมพระเกียรติ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ข้าว, มรดกวัฒนธรรม, นักศึกษาสังคมศึกษา

ABSTRACT

This article synthesized the documents based on active learning approach to develop students in social studies program at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University and promoted an area-based policy of the university named “one faculty, one district”. Chelerm Phra Kiet District, Nakhon Si Thammarat was addressed as the main area with the potential of famers’ lives called Social Lab. This promoted natural classroom, cultural classroom and local learning site. Experts could be outside of class with Multidisciplinary addressed to generate cultural heritage. The results revealed that active learning using social lab with community-based approach, including thinking skills, cooperative learning and team working were applied. In addition, local wisdoms were promoted while participating activities simultaneously. Also, new innovations were also created and suggested to all primary grade 4 - 6 students in Chalerm Phra Kiet District. At the same time, students in social studies program could apply technology applications to create various learning equipment and innovations to teach cultural heritage about local rice of Chalerm Phra Kiet District.

Keywords: Active Learning, Rice, Cultural Heritage, Social Studies Students

บทนำ

ประมาณสองทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา
ที่ต้องเริ่มต้นจากผู้เรียน ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาต้องสัมพันธ์กับเรื่องราวใกล้ตัว
กระแสดังกล่าวส่งผลต่อ แนวทางการจัดการเรียนการสอน “การศึกษาที่เริ่มต้นจากท้องถิ่น”
(กฤตยากร ลดาวัลย์, 2563) กลายเป็นแนวทางการศึกษาที่กำลังเป็นที่สนใจและเป็นประเด็น
ถกเถียงในแวดวงวิชาการแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขาวิชาทางการศึกษาทางสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์ ถึงคำจำกัดความ ขอบเขตและวิธีการศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับศูนย์กลางมากเกินไป ทำให้มีการขาดหายไปของความเป็นท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในแง่มุมมองที่เกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่น และแง่มุมมองที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับนโยบายโครงการครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อที่จะได้ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูของท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยใช้งานวิจัยเป็นฐาน และด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ เพื่อให้ได้ครูที่มีจิตอาสา ตอบโจทย์การช่วยเหลือชุมชน ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ สร้างนวัตกรรม โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครูที่ต้องสร้างกลไกดังกล่าวให้เกิดขึ้นเป็นการเบื้องต้น ขณะเดียวกันก็ไม่หลงลืมรากเหง้า ตัวตน โดยนำองค์ความรู้ท้องถิ่นมาเข้าสู่ระบบการศึกษา และสร้างครูให้เป็นผู้นำทางปัญญาให้แก่ชุมชน โดยใช้กระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social lab) (วรารณ สามีโกเศศ, 2565) เป็นห้องเรียนรู้ธรรมชาติ ห้องเรียนรู้วัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น โดยอาศัยผู้รู้เป็นครู นอกห้องเรียน เพราะห้องปฏิบัติการทางสังคมทำให้ผู้คนสามารถมาพบกัน สร้างการเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อหาข้อตกลงหรือความร่วมมือเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกคน

ด้วยเหตุผลที่ว่าประสบการณ์ของมนุษย์ในอดีตจะส่งผลต่อระบบภูมิปัญญา ที่จัดเป็นองค์ความรู้ทักษะต่าง ๆ และประสบการณ์ของมนุษย์ผ่านการลองผิดลองถูก เป็นสิ่งที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยในแต่ละสังคม แต่ละชุมชนจะมีภูมิปัญญาซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น รวมไปถึงประเทศชาติ (ประภัสสร ทองยินดี, 2558) มนุษย์รู้จักที่จะเรียนรู้ สั่งสม สืบทอดประสบการณ์ที่กลุ่มของตนคิดว่าส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี มายังคนรุ่นต่อมานับเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ระบบการผลิตของสังคมนับว่ามีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญามากที่สุด ในบรรดาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้านอื่น ๆ เพราะการผลิตเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์นั่นเอง สามารถกล่าวได้ว่า ระบบการผลิตเป็นสิ่งบ่มเพาะภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และการผลิตที่สำคัญมากในสังคมมนุษย์ คือการผลิต “ข้าว” หากกล่าวเพียงแต่พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยก็พบว่าพื้นที่ใดมีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาเกี่ยวกับข้าว หรือพื้นที่ใดมีลักษณะของพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว พื้นที่นั้นก็จะก่อตัวขึ้นเป็นลักษณะของเมืองใหญ่ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน เช่น พื้นที่ในลุ่มน้ำตาปี ลุ่มน้ำปากพนัง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลุ่มน้ำปัตตานี เป็นต้น มองอีกนัยยะหนึ่งจึงหมายความว่า ข้าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ไปสนับสนุนการเกิดพื้นที่สำคัญในประวัติศาสตร์นั่นเอง

กล่าวเฉพาะวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังและพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช นับเป็นพื้นที่สำคัญที่สนับสนุนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนานของเมืองนครศรีธรรมราชอย่างไม่ต้องสงสัย ชาวนาในอำเภอเฉลิมพระเกียรติได้สั่งสม สืบทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาข้าวมาอย่างยาวนานผ่านช่วงชีวิตของคนมาหลายรุ่น ความรู้นั้นอยู่ในชุมชน อยู่ในตัวผู้คนที่เคยทำนาหรือสัมผัสกับการทำนา จะเป็นความรู้ชุดสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนชุมชนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องไปค้นหาความรู้ที่ว่ามีมาให้ได้ จากนั้นก็นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ สืบสาน อนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาข้าวในเขตพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาข้าวให้เกิดขึ้นและคงอยู่ในชุมชนเฉลิมพระเกียรติสำหรับลูกหลานชาวนาในพื้นที่ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ และบุคคลอื่นที่สนใจ

การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ก่อนหน้านี้เน้นจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) การสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning) วิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การสอนแบบร่วมพลัง (Collaborative) ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและธรรมชาติของวิชา โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม และเน้นการศึกษาท้องถิ่น โดยมีลักษณะเด่นคือ การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบรายวิชาเดียว กับรายวิชาบูรณาการแบบพหุวิทยาการ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งภายใน อันได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร กิจกรรมพัฒนานักศึกษาที่บูรณาการเข้าสู่แกนวิชาหลัก และปัจจัยภายนอก ในรูปแบบเครือข่ายทางวิชาการ และเครือข่ายชุมชน ที่เป็นพื้นที่เรียนรู้และเป็นพื้นที่นำเสนอผลงาน สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ในการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ ครูจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้ เป็นการให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้เรียน คือการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนจากการให้ความรู้ เป็นการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ (ทิตนา แคมมณี, 2566)

ดังนั้น การขับเคลื่อนแนวคิดท้องถิ่นสู่สังคมยุคปกติใหม่ (New normal) ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่บูรณาการงานกับพันธกิจอื่น ๆ ได้แก่ การบริการวิชาการ การพัฒนานักศึกษา งานวิจัย และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในยุคปัจจุบันที่เน้นการเรียนรู้ท้องถิ่น

การส่งต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วยการจัดการเรียนรู้ ตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การที่ชุมชนได้ค้นพบวิธีการจัดระบบและส่งต่อความรู้ ทักษะชีวิตและความสามารถของคนรุ่นเก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ ทักษะชีวิตและความสามารถที่ถือว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นใหม่ ผ่านการถ่ายทอดความรู้และวิธีการดั้งเดิมสู่การสร้างความรู้ทางร่วมกัน เพราะการศึกษาเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องไม่ทำให้คนรุ่นใหม่หลีกเลี่ยงออกจากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ที่เชื่อมโยงเข้ากับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคงที่มาจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และควบคุมสมรรถนะทางการศึกษาผ่านการบูรณาการการศึกษาเข้ากับวัฒนธรรมดังกล่าวให้มากที่สุด เพื่อควบคุมสมรรถนะของวิธีการแบบดั้งเดิม และวิธีการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา (ตรีพลศักดิ์ เอกโรจนกุล, ม.ป.ป.)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการส่งต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ดี เพราะเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้งกระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม การปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ สามารถประยุกต์ความรู้ และสร้างชิ้นงาน เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ คือ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็น ขณะลงมือทำกิจกรรม เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินค่า ในสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ด้วย (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2562) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่มีหลายรูปแบบให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความสนใจและมีคุณค่าต่อผู้เรียน (พิชาติ แก้วพวง, 2563)

ข่าวเฉลิมพระเกียรติ: ห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social lab)

การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอน สิ่งแรกที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้คือการที่บุคคลเริ่มสงสัยสนใจสิ่งที่ยังไม่เคยรู้จักมาก่อนและต้องการรู้ว่ามันคืออะไร ความสนใจดังกล่าวจะเป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์แสวงหาข้อมูลหรือวิธีการที่จะมาตอบความสงสัยหรือแก้ปัญหาในสิ่งที่เผชิญอยู่ การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นมีการวนการตามขั้นตอนดังนี้ 1) สงสัยเกิดความอยากรู้อยากเห็นปัญหาที่ไม่เคยประสบมาก่อน ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นอยากรู้ อยากรักแก้ปัญหา 2) สืบเสาะค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย อินเทอร์เน็ต หรือจากผู้รู้ 3) นำข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาทดลองแก้ไขปัญหาหรือข้อสงสัย 4) ตรวจสอบผลสำเร็จภายหลังการนำความรู้ ข้อมูลหรือวิธีที่ได้นำมาทดลองใช้

โดยเปรียบเทียบกับปัญหาที่มีอยู่ และนำมาจัดระบบความคิดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ (วิมา ประชากุล และประสาธต์ เนื่องเฉลิม, ม.ป.ป.) ห้องปฏิบัติการทางสังคม “Social Lab” ในความหมายหนึ่งคือการให้มี “พื้นที่” ที่ผู้คนสามารถมาพบกัน สร้างการรับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเพื่อหาข้อตกลงหรือความร่วมมือเพื่อใช้เป็นประโยชน์แก่ทุกคน สำหรับความหมายที่กว้างออกไป “Social Lab” คือ แหล่งศึกษาเรียนรู้ แหล่งให้บริการทางวิชาการ แก่ชุมชน หรือเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย การมองว่าโลกคือ “Social Lab” ที่มีการทดลองและได้ข้อสรุปใหม่ออกมาเสมอ จะทำให้เรายอมรับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง และตระหนักว่าไม่มีความรู้ใดที่คงที่และตายตัว (วรการณ สามโกเศศ, 2565)

พื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา กับการเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social lab) เนื่องจากความสำคัญของท้องถิ่นในอดีตถือว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญ มีแม่น้ำปากพนังเป็นสายน้ำหลักการทำนาแบบดั้งเดิมของชาวนาในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เป็นการทำนาพึ่งพาแหล่งน้ำธรรมชาติ ใช้เครื่องมือในการทำนาแบบดั้งเดิม คือการใช้วัว ควาย และคนเป็นแรงงานหลัก

ใช้เครื่องมือทำนาประเภทแอกและไถที่ชาวนาในพื้นที่ผลิตขึ้นเอง โดยทำจากไม้เนื้อแข็ง ชาวนามักจะคัดเลือกสายพันธุ์ข้าวชนิดต่าง ๆ ไว้ปลูกเอง สายพันธุ์ข้าวสมัยก่อนที่คนในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติและลุ่มน้ำปากพนังนิยมคัดเลือกไว้ปลูกเป็นข้าวพันธุ์พื้นบ้าน เช่น ข้าวหอมดรีน ข้าวเล็บนก ไชโย่ง ฯลฯ วิถีชีวิตของชาวนาพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ในอดีตจะเป็นระบบการผลิตเพื่อการยังชีพ ชาวนาสมัยก่อนนิยมเก็บข้าวกับแกละ โดยจะเก็บที่สระรวง และเมื่อนำมาต้มรวมกัน เรียกว่า เลียง โดยมีขนาดเทากับรอบกำมือคนที่เก็บ 2 กำมือ เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จจะนำมาเก็บไว้ในยุ้งหรือเรือนข้าวของตน แล้วทยอยนำออกมาทอดหรือสีข้าวกิน หรือส่งขายโรงสี ในปัจจุบันชาวนาได้ใช้เทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรไถนา ปู และสารเคมี เพื่อทดแทนแรงงานและเพิ่มผลผลิต ทำให้ภูมิปัญญาชุมชนในวิถีชาวนาเลือนหายไป เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา ความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีในวิถีดั้งเดิม จากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนทำให้ชาวนาเริ่มปรับตัวนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การจัดแบ่งพื้นที่ เพื่อขุดสระเก็บน้ำ ทำแปลงนา การแบ่งพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว หรือไม้ยืนต้นหลากหลายชนิด เพื่อความหลากหลายและเพิ่มรายได้ ผสานแนวคิดใหม่ๆ และพื้นวิถีดั้งเดิม ทำให้ภูมิปัญญาวิถีเดิมยังคงนำมาใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเองได้ การทำนาและการทำเกษตรยุคนี้ชาวนาจะมุ่งเน้นการทำนาบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ หรือกึ่งอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมสุขภาพผู้บริโภค เน้นการผลิต การออกแบบและการสร้างผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาจำหน่ายแทนพ่อค้าคนกลางด้วยตัวของชาวนาเอง ทำให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่มั่นคงขึ้น การทำแปลงนาอินทรีย์ของชาวนาในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ด้วยหวังให้เป็นพื้นที่ของการลงมือทำ เป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างผลผลิตให้กับคนในชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วัฒนธรรมการปลูกข้าว

โดยชักชวนผู้คนในชุมชน ทั้งนักเรียน เกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่าง ๆ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน เช่น หมอทำขวัญข้าว มาทำกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาและถ่ายทอดวิธีการทำนาแบบดั้งเดิม ตั้งแต่การขอขมาพระแม่โพสพ ปักดำนา รับขวัญข้าว เกี่ยวข้าว นวดข้าว สีข้าว และการทำบรรจุภัณฑ์ ซึ่งนอกจากทุกคนจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลินแล้ว ยังก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกที่ทำนาทุกคนอีกด้วย ชาวนาในเขตอำเภอนเฉลิมพระเกียรติทุกคน จะต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของข้าวว่า คุณค่าของข้าวนั้นยิ่งใหญ่กว่าเพียงแค่อาหาร แต่ยังเป็นตัวแทนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชาวชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน และช่วยเติมเต็มความงดงามของวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรม จากบริบททางภูมิปัญญาการทำนาของพื้นที่อำเภอนเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว นำไปสู่การบูรณาการการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสังคมศึกษา

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีการนำท้องถิ่นเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับสังคมโลกปกติใหม่ (New normal) โดยผู้สอนมีการออกแบบและปรับชิ้นงาน กระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนสะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง และยังได้รับองค์ความรู้ตามกระบวนการเช่นเดิม รูปแบบกิจกรรม / กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและสังคมโลกปกติใหม่ โดยเริ่มต้นที่การออกแบบชิ้นงาน ซึ่งแต่ละรายวิชามีรูปแบบแตกต่างกันออกไป อันได้แก่ รูปแบบแรก การออกแบบชิ้นงานแบบเดี่ยว กล่าวคือ รายวิชานั้น ๆ กำหนดชิ้นงานเพื่อให้บรรลุผลการจัดการเรียนรู้เฉพาะวิชาที่สอน และอีกหนึ่งรูปแบบคือ ชิ้นงานแบบบูรณาการ โดยผู้สอนออกแบบชิ้นงานร่วมกัน และมีการประชุมเพื่อพูดคุยในการออกแบบชิ้นงาน

การวางแผนกระบวนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินงานใช้ กลยุทธ์ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ดังนั้นการวางแผนจึงใช้กลยุทธ์นี้เป็นกรอบการทำงาน ด้วยการประชุมทีมผู้สอนเพื่อวางแผนโดยจัดแบ่งกิจกรรมให้มีลำดับและมีความต่อเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล การศึกษาความต้องการของโรงเรียนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ และออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากนั้นจึงมีการแบ่งหน้าที่ของทีมนักเรียนที่มีความถนัดตามศาสตร์อันได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ภูมิศาสตร์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านประวัติศาสตร์การทำนา ด้านภูมิปัญญา และการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการการประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน ในทุกระยะการทำกิจกรรมการทำงาน เช่น 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล จะมีการกำหนดแผนงานร่วมกันของทีมนักเรียนแบ่งทีมนักเรียนลงพื้นที่ ประชุมเพื่ออธิบายแบบสัมภาษณ์ 2) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างทีมนักเรียน ตัวแทนโรงเรียนบ้านปลายคลอง โรงเรียนวัดบางหว้า และตัวแทนผู้นำชุมชน

รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญ มีดังนี้

1. ทีมผู้สอนประชุมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละภาคการเรียนและแต่ละชั้นปี โดยพูดคุยและทำความเข้าใจร่วมกัน จากผลการเรียนรู้และรูปแบบการสอนจาก มคอ.5 ของรายวิชา รวมถึงสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปกติใหม่ที่จำเป็นจะต้องมีการปรับแผนการบริหารการสอน ชี้นำงาน การประเมินผล และการใช้ท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล หรือเป็นแหล่งเรียนรู้รอบตัว ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งถือว่าท้องถิ่นเป็น Social lab ของนักศึกษา ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมตามธรรมชาติและเนื้อหาของรายวิชา

2. ทีมผู้สอนประชุมเพื่อพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่มีการบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) ได้แก่ การสร้างเรื่อง (Theme) ขึ้นมา แล้วนำความรู้จากวิชาต่าง ๆ มาโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการบูรณาการที่เน้นการนำไปใช้เป็นหลัก (Discipline – First Approach) นำไปสู่การออกแบบชิ้นงานที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกำหนดในแต่ละรายวิชา

ขั้นการลงมือปฏิบัติ เป็นการยกตัวอย่างให้เห็นการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีการนำท้องถิ่นเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับสังคมโลกปกติใหม่ (New normal) โดยผู้สอนมีการออกแบบและปรับชิ้นงานกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนสะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง ได้รับองค์ความรู้ตามกระบวนการเช่นเดิม ทั้งนี้รายวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง ผู้สอนก็มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่นเดียวกัน แต่โดยธรรมชาติของเนื้อหาบางรายวิชาไม่สามารถบูรณาการกับฐานท้องถิ่นได้

3. ทีมผู้สอนให้ข้อเสนอแนะกระบวนการลงมือปฏิบัติ โดยอธิบายรูปแบบกิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและสังคมโลกปกติใหม่ โดยเริ่มต้นที่การออกแบบชิ้นงาน ซึ่งแต่ละรายวิชา มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป คือชิ้นงานแบบบูรณาการ โดยทีมผู้สอนออกแบบชิ้นงานร่วมกัน และมีการประชุมเพื่อพูดคุยในการออกแบบชิ้นงาน ออกแบบชิ้นงานแบบบูรณาการในรายวิชาที่มีการบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) ได้แก่ รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา รายวิชาการวิจัยท้องถิ่น และรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา รายวิชาสัมมนาสังคมศึกษา รายวิชาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยเป็นกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 4

กระบวนการลงมือปฏิบัติที่สำคัญคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าว และสิ่งแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ตำบลเชียรเขา และตำบลดอนตรอ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็น Social lab ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคม

ศึกษา เป้าหมายของการลงมือปฏิบัติ คือ ได้หลักสูตรท้องถิ่นตามกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการบูรณาการ 1) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล 2) เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมข้าวและระบบนิเวศนาข้าวด้วยการฝึกปฏิบัติการภาคสนาม และ 3) เพื่อให้นักศึกษาฝึกการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นโดยแนวคิดเชิงบูรณาการ จะอธิบายให้เห็นชัดเจนดังนี้ รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศนาข้าว รายวิชาวิจัยท้องถิ่น คือ นักศึกษาออกแบบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม และฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การเขียนรายงานในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา นักศึกษาออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นจากรายงานที่สังเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวและระบบนิเวศนาข้าว

ทั้งนี้ทีมผู้สอนจะนำเสนอข้อมูลรูปแบบ กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและสังคมโลกปกติใหม่ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้สอนมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะ และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ สร้างกระบวนการนำพาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสืบค้นได้ ทั้งนี้ผู้สอนจะให้ข้อเสนอแนะโดยละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาและสรุปเกี่ยวกับความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อให้สามารถประเมินตนเองและปรับเปลี่ยนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคปกติใหม่ โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน

กิจกรรม	รายวิชา	รูปแบบการจัดการเรียน
วิจัยท้องถิ่น	- การวิจัยท้องถิ่น - สัมมนาสังคมศึกษา	- วิจัยเป็นฐาน (Research based learning) - การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning): การสอนแบบเน้นฝึกปฏิบัติ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาข้าว	- สัมมนาสังคมศึกษา	- การเรียนรู้โดยการบริการสังคม (Service Learning)
วิเคราะห์และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา ในประเด็นระบบนิเวศนาข้าว	- สิ่งแวดล้อมศึกษา - เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศ	- ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) - การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) - การสอนแบบร่วมพลัง (Collaborative)

กิจกรรม	รายวิชา	รูปแบบการจัดการเรียน
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	- พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา	การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) - การสอนแบบสาธิต - การสอนเน้นแบบเน้นฝึก ปฏิบัติ โครงการเป็นฐาน (Project based Learning)
การเผยแพร่กิจกรรมสู่ สถานศึกษา	- หลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	- การลงมือปฏิบัติ (Active Learning) - การสอนแบบร่วมพลัง (Collaborative)
การจัดสัมมนา	- หลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	- การลงมือปฏิบัติ (Active Learning) - การสอนแบบร่วมพลัง (Collaborative)
	- การวิจัยท้องถิ่น - สัมมนาสังคมศึกษา	- กิจกรรมเป็นฐาน (ABL: Activity-Based Learning) - การลงมือปฏิบัติ (Active Learning) - การสอนแบบร่วมพลัง (Collaborative) โครงการเป็นฐาน (Project based Learning)

4. เมื่อสิ้นภาคการเรียน หลังจากการทวนสอบ ทีมผู้สอนจะย้อนกลับไปทบทวนการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ในหลักสูตรอีกครั้ง โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นที่เป็นจุดแข็งและสิ่งที่ควรปรับปรุงที่ยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของการบูรณาการรายวิชา กระบวนการปรับปรุงโดยภาพรวมเป็นการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคปกติใหม่ โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน แต่ยังคงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมนอกจากนี้การปรับปรุงที่สำคัญคือ มีการบูรณาการรายวิชา โดยยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ Social lab อาศัยท้องถิ่นเป็นฐาน แต่ปรับให้เข้ากับยุคโลกปกติใหม่ เพื่อการบริหารความเสี่ยงเรื่องการแพร่ระบาดของ COVID-19 ภายใต้วิกฤตทำให้ผู้สอนพบความท้าทายในการออกแบบ และสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่ปรับประยุกต์ความรู้ท้องถิ่น

เข้าสู่ระบบการศึกษา และต่อยอดด้วยการสร้างนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นให้เข้าใจ ใต้ง่ายให้กับกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในการสร้างสื่อและนวัตกรรมได้มีความหลากหลาย รวมทั้งได้เผยแพร่ผลงานท้องถิ่นให้นักวิชาการ และบุคคลที่สนใจ ได้มีโอกาสรับรู้ และเข้าใจเรื่องราวท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการทำความเข้าใจคุณค่า ความสำคัญของท้องถิ่นในสังคมโลกปกติใหม่ ทั้งจากงานวิจัย แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น และที่สำคัญจากการทำกิจกรรมการทำงานผู้เรียนสามารถ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

สรุป

ความหมายของคำว่า “ท้องถิ่น” หมายถึงพื้นที่ซึ่งไม่ใช่ศูนย์กลางการเมืองการปกครอง ถ้านำมิติของปัจจุบันมาให้ความหมายก็อาจหมายถึงพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยที่ไม่ได้หมายถึงกรุงเทพมหานคร ท้องถิ่นอาจเป็นพื้นที่ที่คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน เป็นกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายและพัฒนาเอกลักษณ์ร่วมกันจนเกิดสำนึกของการเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน แต่ละท้องถิ่นจะมีระบบความเชื่อและประเพณี พิธีกรรมร่วมกัน ขณะเดียวกันท้องถิ่นแต่ละแห่งก็ไม่อยู่โดดเดี่ยวแต่พยายามสร้างปฏิสัมพันธ์กับท้องถิ่นใกล้เคียง และท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลออกไปผ่านระบบต่าง ๆ ที่ผู้คนสร้างขึ้นมา เช่น เครือข่ายของการค้า การทำมาหากิน หรือการแต่งงาน การอธิบายอย่างสังเขปจึงทำให้พอมองเห็นว่าแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างตามบริบทของทรัพยากรและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ความแตกต่างเหล่านี้จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญต่อการตั้งคำถามในแวดวงการศึกษาว่า “เมื่อผู้คนในแต่ละท้องถิ่นในสังคมไทยมีความแตกต่างหลากหลาย การจัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาก็ควรให้มีความแตกต่างหลากหลายตามบริบทของพื้นที่ด้วยหรือไม่?”

องค์ความรู้ท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมที่ถูกส่งต่อผ่านระบบการจัดการศึกษาจะเป็นการสร้างควมหมายและสร้างระบบคิดให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย โดยก่อนหน้าจะมีกระแสท้องถิ่นนิยม เป็นฐานคิดในการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีมุมมองการศึกษาเพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม แต่ในโลกยุคปกติใหม่ (New normal) ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ทำให้เริ่มกลับมาให้ความสำคัญกับท้องถิ่นมากขึ้น ด้วยท้องถิ่นเป็นที่รองรับผู้คนที่ย้ายถิ่นจากชุมชนเมือง แต่เป็นมุมมองที่ผสมผสานความเป็นโลกเข้ากับความเป็นท้องถิ่น ที่เราเรียกกันว่า ท้องถิ่นภิวัตน์ (Glocalization) Robertson (1995) อ้างถึงใน (พิทยา พละพลีวัลย์, 2555) เป็นการผสมคำว่า Global กับ Local เป็นแนวคิดการผสมผสานความเป็นโลกกับความเป็นท้องถิ่น เป็นลักษณะเด่นของโลกยุคหลังสมัยใหม่ การนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นฐานคิดการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น

จะทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในกระแสโลกแต่ในขณะเดียวกันสามารถรับรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองที่เชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมได้ พร้อมกับการสร้างมูลค่าจากคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว

การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พยายามจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ โดยมีอุดมคติร่วมกันของผู้เขียนบทความว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จัดตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้จัดการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน มีเครือข่ายชุมชนที่เป็น Social Lab ได้แก่ พื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีชุมชนบางหว้า และชุมชนดอนตรอ ที่ให้ความร่วมมือในการลงปฏิบัติการภาคสนามในการฝึกปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ชุมชนของอาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และชุมชนในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ได้เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาและฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาข้าว และเกิดสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา นำไปสู่ความรู้สึกรักท้องถิ่น และต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนและโรงเรียนในท้องถิ่น นอกจากนั้นแล้วชุมชนได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยด้านการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ชุมชนเกิดการตื่นตัวและเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาข้าว นำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาข้าวให้อยู่อย่างยั่งยืนในชุมชน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และค่านิยมต่อการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กฤตยากร ลดาวัลย์. (2563). การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน.วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 20(4), 209-216.

ตรีพุดศักดิ์ เอกโรจนกุล. (ม.ป.ป.). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การยูเนสโก. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2563 จาก <https://ich.unesco.org/doc/src/34299-TH.pdf>.

- ทิตนา แคมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภัสร ทองยิณดี. (2558). ภูมิปัญญาไทย: องค์ความรู้ที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อสังคมไทย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา Science of Social Studies Learning Management. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา พละพลีวัลย์. (2555). การสื่อสารความเป็นโลกกับความเป็นท้องถิ่นผ่านวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทย: ศึกษากรณีการบริโภคกาแฟพีและกาแฟดำ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2562). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารณ์ สามโกเศศ. (2565). ไขความหมายคำ Social Lab. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist>
- วีณา ประชากุล และประสาธต์ เนื่องเฉลิม. (ม.ป.ป.). รูปแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). สป.อว. ขับเคลื่อน "โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น" ผลิตและพัฒนาครูดี ศักยภาพสูง ต่อยอดพัฒนาบ้านเกิดพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.ops.go.th/th/all-news/news-executive/item>

การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคสื่อประสม
ในการจัดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์*

THE DEVELOPMENT OF PROBLEM – SOLVING SKILL
BY USING MULTIMEDIA IN ECONOMIC UNITS
FOR PRATHOMASUKSA 4 STUDENTS,
KHAMTHIENG ANUSSORN SCHOOL

กนกดารา มณีเสลา

Kanokdara Maneelada

ชนินทร์ ยาระณะ

Chanin Narana

วารุณี โพธิสินธุ์

Varunee Pothasin

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University, Thailand

E-mail: kanokdara.dai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีขอบเขตด้านประชากร จำนวน 96 คนและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สามารถพัฒนบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 17 August 2023; Revised 26 September 2023; Accepted 27 September 2023

2. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ โดยใช้สื่อประสม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลการเรียนรู้, สื่อประสม, เศรษฐศาสตร์

ABSTRACT

This research aims 1) to develop the lessons in the economics learning unit using mixed media techniques in the social studies, religion, and culture subject group for Prathomasuksa 4 students at Khamthiang Anussorn School. 2) to compare the results of problem-solving skills before and after class. 3) to study student satisfaction with the development of teaching and learning. With a population scope of 96 people. Data was collected from a sample group of 32 Prathomasuksa 4 students in semester 2, the academic year 2022, at Khamthiang Anussorn School. The data were analyzed with mean statistics, standard deviation, and percentage.

The results showed that;

1. Lessons in the economics learning unit can be developed using mixed media techniques in the social studies, religion, and culture subject group for Prathomasuksa 4. Students at Khamthiang Anussorn School are at the highest level.

2. Achievement in problem-solving skills before and after studying: The average score of students after studying is significantly higher than the average score before studying at the 0.01 level.

3. The satisfaction analysis results found that students' satisfaction in Prathomasuksa 4 at Khamthiang Anussorn School impacts the development of teaching and learning social studies, religion, and culture learning groups in the economics learning unit using multimedia. Overall, it is at the highest level.

Keywords: Learning outcomes, Mixed media, Economics

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้นมุ่งเน้นให้นักเรียนอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ผู้เรียนต้องเป็นพลเมือง ดีศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความรักชาติและ ภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ที่มีเป้าหมายเพื่อทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประสบ ความสำเร็จในประเทศโดยการสร้าง “พลเมือง” ที่มีความสามารถปกครองตนเองในระบอบ ประชาธิปไตย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สาระ เศรษฐศาสตร์) เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ในพฤติกรรม การ บริโภค การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ ซึ่งในชีวิตประจำวันของผู้เรียนก็ จะต้องเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าว วิชาเศรษฐศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น พลเมืองของประเทศในทุกระดับจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในสาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อจะได้ เป็นพลเมืองที่เข้าใจสภาพเศรษฐกิจ ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาทาง เศรษฐศาสตร์ของประเทศให้ถูกต้อง โดยเฉพาะนักเรียน การได้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์จะช่วย ฝึกให้มีความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ และยังช่วย ให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ประจำวัน เช่น การรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถเลือกชนิด ของสินค้าหรือบริการที่มีประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนการใช้จ่ายของตนเองอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งสามารถ เข้าใจและคาดคะเนสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศและของโลกได้ ทำให้สามารถดำเนิน ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีอรรถประโยชน์ทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ ต้องเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญเพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพของผู้เรียน ทักษะแก้ไขปัญหาทาง เศรษฐศาสตร์นั้น เป็นทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาแล้วหาบทวนจากความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาจะเกิดได้จากการจัด กิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการคิด กระบวนการคิด ทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาด้วยตนเองได้และในระบบกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ต้องจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบวิธีการสอนและเทคนิควิธีการ สอนที่หลากหลาย อีกทั้งต้องให้ผู้เรียนได้คิดและได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ที่ได้รับ แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ แต่ทว่า เนื้อหาสาระของเศรษฐศาสตร์ค่อนข้างยาก ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานชอบที่จะคิดเพื่อ ตัดสินใจอย่างรอบคอบในทุกเรื่อง จึงทำให้นักเรียนบางคนรู้สึกเบื่อหน่าย และไม่คอยสนใจหรือ

กระตือรือร้น ที่จะเรียนเศรษฐศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน คือ มีทั้งคนเก่งและคนอ่อนเมื่อต้องมาเรียนอยู่ห้องเดียวกัน การใช้ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนแต่ละคนย่อมเกิดการเรียนรู้ในสภาพที่แตกต่างกันด้วยการเลือกวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเรียนการสอนในชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์จากสภาพปัญหาดังกล่าวประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนในช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักเรียนมีปัญหาในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านทักษะการคิดและแก้ไขปัญหาซึ่งจะเห็นได้จากการทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบย่อย การตอบคำถามในชั้นเรียนและการสอบถามกลางภาคในส่วนอัตรณ์ โดยข้อคำถามที่วัดความรู้ความจำและความเข้าใจนั้นนักเรียนส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ข้อคำถามที่วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านการคิดและแก้ไขปัญหาพบว่านักเรียนนั้นไม่สามารถที่จะวิเคราะห์และตอบคำถามในบทเรียนนั้น ๆ ได้ซึ่งในสาระเศรษฐศาสตร์ ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ สื่อการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และยังช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกสนานและรู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น การสอนแบบบรรยายโดยใช้สื่อที่มีลักษณะเป็นเอกสารข้อความต่าง ๆ แล้วมีการนำเอาสื่อที่เป็นภาพนิ่ง เสียง และสื่อเคลื่อนไหวมาประกอบ ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เรียกการใช้สื่อในลักษณะดังกล่าวว่า การสอนโดยใช้ สื่อหลายแบบ หรือเรียกแพร่หลายว่า สื่อประสม (ชนิกา บัวผื่น, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานสายผู้สอน จึงตระหนักและเห็นความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคสื่อประสมซึ่งประกอบด้วยสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ภาพยนตร์การ์ตูน และการแสดงบทบาทสมมติเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะนอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ความเอาใจใส่ต่อบทเรียนของนักเรียนมากขึ้นแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล ตลอดจนจะเป็นการสร้างความตระหนักให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระเศรษฐศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ โดยใช้สื่อผสม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาด้วยสื่อผสม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบการทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม The One Group Comparison Pretest Posttest Design โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับด้านการวัดและประเมินผลทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิคสื่อผสมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคนิคสื่อผสมมาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในด้านเทคนิคสื่อผสม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ จำนวน 96 คน ห้องเรียน 3 ห้องๆละเท่ากัน จึงได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ซึ่งได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 32 คน โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565
2. ขอบเขตด้านตัวแปร
ตัวแปรต้น กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิคสื่อผสมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์
ตัวแปรตาม ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การเลือกซื้อสินค้าและบริการ

3.2 เศรษฐกิจพอเพียง

3.3 หน้าที่ของเงิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ภาพยนตร์การ์ตูน และการแสดงบทบาทสมมติในบทเรียนหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ โดยใช้เทคนิคสื่อประสมประกอบด้วยบทเรียนดังต่อไปนี้

1. หน่วยที่ 1 การเลือกซื้อสินค้าและบริการ มีจำนวน 3 เรื่องดังนี้

1.1 ปัจจัยที่มีการเลือกซื้อสินค้าและบริการ

1.2 สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค

1.3 เครื่องหมายมาตรฐาน

2. หน่วยที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 เรื่องดังนี้

2.1 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

2.2 อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน

2.3 การพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

2.4 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการใช้สิ่งที่ผลิตในชุมชน

3. หน่วยที่ 3 หน้าที่ของเงิน มีจำนวน 3 เรื่องดังนี้

3.1 ความหมายและประเภทของเงิน

3.2 หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ

3.3 สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ

แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบการใช้สื่อประสม จำนวน 10 แผน ได้แก่

1. หน่วยที่ 1 การเลือกซื้อสินค้าและบริการ มีจำนวน 3 เรื่องดังนี้

1.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 1 ปัจจัยที่มีการเลือกซื้อสินค้าและบริการ

1.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 2 สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค

1.3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 3 เครื่องหมายมาตรฐาน

2. หน่วยที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 4 เรื่องดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 1 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

2.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 2 อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน

2.3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 3 การพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

2.4 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
ด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน

3. หน่วยที่ 3 หน้าที่ของเงิน มีจำนวน 3 เรื่องดังนี้

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 1 ความหมายและประเภทของเงิน

3.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 2 หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบ
เศรษฐกิจ

3.3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องที่ 3 สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขาย
แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก
จำนวน 20 ข้อ

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้หน่วยเรียนเศรษฐศาสตร์
ด้วยสื่อประสม

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. การสร้างและประเมินความถูกต้องเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ดำเนินการดังนี้

1.1 ออกแบบสื่อประสมเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคม
ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ได้ยึดหลักการสอนที่เรียงลำดับจาก
กิจกรรมดังนี้

- 1) สื่อประสมประเภทคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา
- 2) สื่อประสมเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้บทบาทสมมติ
- 3) สื่อประสมอื่น ๆ

การใช้เทคนิคสื่อประสมร่วมกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการ
แก้ปัญหาในชั้นเรียนสำหรับ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม สารการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เป็นเนื้อเรื่องที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับได้เรียงลำดับ
กิจกรรมดังนี้

- การเรียนรู้การเลือกซื้อสินค้าและบริการ
- การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- หน้าที่ของเงิน

1.2 จัดพิมพ์เนื้อหาและจัดทำสื่อประสมและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไข

1.3 ประเมินความถูกต้องเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์ โดยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความถูกต้องของหลักการโครงสร้างของสื่อ เนื้อหา และความเหมาะสมรูปแบบของสื่อประสมและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.4 ปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สื่อประสมและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ให้ถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

2.1 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเรียน วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แล้วนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.2 ขั้นตอนการจัดทำแบบทดสอบทักษะการคิดแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ได้แก่ออกแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ แล้วนำแบบทดสอบที่สร้างแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลและความตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง (construct validity) ระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้มีความเหมาะสมของจำนวนข้อกับระยะเวลา และความเป็นปรนัยของข้อคำถามการตรวจให้คะแนน ทำการจัดพิมพ์แบบทดสอบเพื่อใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนแล้วบันทึกผลการสอบก่อนเรียนไว้ ทำการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาเรียนทุกสัปดาห์เป็นระยะเวลา 10 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ทำการสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน และครูผู้สอนสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียน เจตคติที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการทดลองด้วยสถิติโดยใช้โปรแกรมประยุกต์ SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
 - 1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้างของเครื่องมือทุกฉบับโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา
 - 1.2 หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
 - 2.1 สถิติขั้นพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 2.2 สถิติอ้างอิง ผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน-หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ พบว่า สามารถพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สาระสำคัญ			
1.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม	4.83	0.29	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้			
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
2.3 สอดคล้องกับการเรียนรู้และการประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.89	0.19	มากที่สุด
3. เนื้อหา			
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.2 สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
3.3 สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.89	0.19	มากที่สุด
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด
4.3 สอดคล้องกับการเรียนรู้และการวัดประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.89	0.19	มากที่สุด
5. สื่อการจัดการเรียนรู้			
5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล			
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
6.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
6.3 สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.89	0.19	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.90	0.18	มากที่สุด

จากตารางแสดงข้อมูล ผลการพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สื่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีค่าเท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ สาระสำคัญตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ โดยใช้สื่อประสม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน

ตารางที่ 2 ภาพรวมการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์

การวัดผล	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value
ก่อนเรียน	32	20	8.50	2.38	-16.480	0.000
หลังเรียน	32	20	17.66	1.64		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางแสดงข้อมูล ภาพรวมการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์โดยภาพรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.66 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.50

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สื่อประสมมีเนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย	4.69	0.47	มากที่สุด
2. สื่อประสมช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	4.88	0.34	มากที่สุด
3. สื่อประสมช่วยให้เข้าใจ และจำเนื้อหาได้ง่าย	4.88	0.34	มากที่สุด
4. ใช้เรียนเสริมหรือเพื่อทบทวนบทเรียนเวลว่าง	4.56	0.50	มากที่สุด
5. ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนได้อย่างอิสระ	4.75	0.44	มากที่สุด
6. ผู้เรียนรู้สึกพอใจกับการให้ข้อมูลย้อนกลับของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	4.81	0.40	มากที่สุด
7. ผู้เรียนชอบเรียนด้วยสื่อประสม	4.72	0.46	มากที่สุด
8. สื่อประสมสามารถใช้สอนแทนครูได้	4.78	0.42	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
9. สื่อประสมทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชา สังคมศึกษา	4.69	0.47	มากที่สุด
รวม	4.75	0.43	มากที่สุด

จากตารางแสดงข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสม พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สื่อประสมช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และสื่อประสมช่วยให้เข้าใจ และจำเนื้อหาได้ง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สื่อประสมใช้ง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยากและน้อยที่สุด ได้แก่ ใช้เรียนเสริมหรือเพื่อทบทวนบทเรียนเวลาว่าง ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสอนโดยใช้เทคนิคสื่อประสมสร้างความหลากหลายทางการเรียนรู้ และมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ ชนิกา บัวเฟียน ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า สื่อประสมที่สร้างขึ้นตามขั้นตอนมีการตรวจสอบคุณภาพของสื่อประสมและประเมินความเหมาะสมของสื่อแต่ละชนิด โดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพทำให้สื่อประสมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ชนิกา บัวเฟียน, 2556)

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายมีเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมกับนักศึกษาและการมอบหมายงานของครูผู้สอน ที่เกี่ยวข้องเนื้อหาวิชาและแบบฝึกให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสมทำให้นักศึกษามีความสนใจและกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้อง

ศศิณิสภา พัทธธนโรจน และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่อประสมตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการจัดการเรียนรู้การแกะสลักไม้ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยพบว่าสื่อประสมทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศศิณิสภา พัทธธนโรจน และคณะ, 2562)

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้น เช่น มีสีสันมากขึ้น เนื้อหาเข้าใจง่าย มีรูปภาพมากขึ้น กระชับ ได้ใจความ ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย สอดคล้องกับสมชาย แก้วเจริญ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านทำนองเสนาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนวัดลำตะเคียน (วิริยศึกษา) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนการอ่านทำนองเสนาะด้วยสื่อประสมประเภทคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เนื่องจากรู้สึกมีความเป็นอิสระที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำไปเรียนนอกเวลาและกลับไปเรียนที่บ้านได้ จึงรู้สึกมีความสุขในการเรียนเรื่องการอ่านทำนองเสนาะด้วยสื่อประสมประเภทคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (สมชาย แก้วเจริญ, 2556)

สรุป

การพัฒนาบทเรียนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้เทคนิคสื่อผสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์ ประกอบด้วยเนื้อหา การเลือกซื้อสินค้าและบริการ เศรษฐกิจพอเพียง และหน้าที่ของเงิน การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ และนักเรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้สื่อประสมพบว่า สื่อประสมช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และสื่อประสมช่วยให้เข้าใจ และจำเนื้อหาได้ง่าย สื่อประสมใช้ง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยาก ใช้เรียนเสริมหรือเพื่อทบทวนบทเรียนเวลาว่าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการพัฒนาสื่อประสมเพื่อจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องมีการปรับปรุงหรือประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา เนื่องจาก

การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นควรมีความยืดหยุ่นกับเนื้อหา ซึ่งผู้สอนควรมีความรู้รอบด้าน โดยเฉพาะสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจโลกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการวิจัย ควรเปลี่ยนกลุ่มให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาในการทำวิจัยให้มากขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาบทเรียนหรือบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ เพื่อเป็นการขยายแหล่งการเรียนรู้ให้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชนิกา บัวเฟียน. (2556). การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ศศิณิสภา พัชรธนโรจน และคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพร้อมสื่อประสม เรื่อง การจัดการเรียนรู้การแกะสลักไม้ สำหรับชุมชนและโรงเรียนในอำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2564 จาก <http://cmruir.cmru.ac.th>: <http://cmruir.cmru.ac.th>

สมชาย แก้วเจริญ. (2556). การใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านทำนองเสนาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 2(6), 1-13.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 – 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงานพร้อมอีเมล

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาว ดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ชื่อ เครื่องหมายจุลภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโต และคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง**1) พระไตรปิฎก อรรถกถา**

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารงนาवासวสดี. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง)./ สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมแผ่ดั่งศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัชชัย และ มนตรี ตูจันดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทยแห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจาพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศวตวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่) ./ ชื่อเรื่อง ./ เรียกใช้เมื่อ / จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิถีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) ./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า./ (วัน/เดือน/ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่อง ยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และ สำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของ วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์ เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและ เอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของ รูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของ ผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดย การพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ(ไทย) (๑ pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16.pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt)

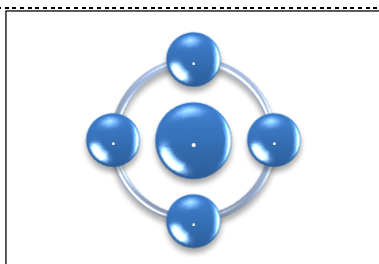
2.....(16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16.pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16.pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)**ตารางที่ 1** ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1 (16 pt)

2 (16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1 (16 pt)

2 (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

Eng (16 pt)

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (๑ pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

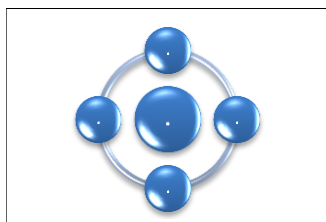
.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)(16.pt).....
.....
.....
.....**เนื้อหา : Body (18 pt)**(16.pt).....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)(16.pt).....
.....
.....
.....**เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)**(16.pt).....
.....
.....Eng (16.pt).....
.....